

8
B
33

8-4.B.33

X 1 u 34

4
Ego Dono Nicolai Canusati
canonici ecclesie Terebinthinae

. 1629 .

S. Bullae

L2. A

HISTORIA
ALBIGENSIVM,
ET SACRI BELLII IN EOS

ANNO M. CC. IX. SVSCEPTI,
duce & principe Simone à Mon-
te-forti, dein Tolosano
comite, rebus strenuè
gestis clarissimo.

*Auctore PETRO, cœnobij Vallis-Sarnensis ord.
Cisterciensis in Parisiensis diœcesi monacho,
cruceata huius militia teste oculato.*

Ex M. SS. codicibus, in lucem nunc primùm edita]

liber B. Mariæ à Valli-lucente.

TRECIS.

Apud IOANNEM GRIFARD, ad
pontem Palatij.

ET

NATALEM MOREAV, qui dicitur le
Coq, in ~~re~~o D. Mariæ, sub signo Galli.

M. V. I. C. XV.

Cum privilegio Regis.

2011 III 13

1000

1000

1000

1000

1000

1000

BENEVOLO LECTORI, S.

LN tibi, Lector
candide, histo-
riam Hæretico-
rum Albigen-
sium proferim⁹,
quæ ante annos
quadraginta in
gallicû sermonem traducta, typis
mandata, & hoc veluti habitu in-
duta¹ prodiuit: sed iam præstat &
expedit, vt romano cultu & vestitu,
quo ab auctore cõtexta est, Gallix
fines egrediatur, & extra Galliam
euoluatur: quò plenius vnicuique
innotescat, cuius farinæ, aut potius
furfuris, fuêrunt famosissimi illi Hæ-
retici, qui non paucis annis, erronea
& portetosa dogmata, armata ma-
nu defenderunt & propugnarunt:

A ij

quæ quidē non infimæ notæ Theologi, eo ipso tempore, quo primum proferpere cœperunt, validissimis rationibus confutarunt. inter quos non minimam laudem merentur, Alanus, Cæsarius Heisterbacensis, Lucas Tudenſis, Ebrardus Bethuniensis, Bernardus Abbas Fontis-calidi & Ermengardus, quorū opera nuperrimè, tum in Gallia, tum in Germania lucem viderant, studio & diligentia eruditorum virorum, i. qui Christianæ reipublicæ commodis inferuire non desinūt. Quo eodem tempore etiam accidit, vt Galliæ complures proceres, feruēti religionis orthodoxæ zelo succensi, & legatorum romanæ sedis exhortatione & ammonitionibus excitati, crucis tesseram, & bellum sacrum susciperent: armis efficere contendentes, vt prouincia Narbonensis, pestilētis huius do-

*x. Fidelicet
Ioan. Mas-
soni Archidiaconi
Baiocensis
Papirij fra-
tris, et Jac.
Gyethseri.*

& trina colluione polluta & infe-
 cta repurgaretur, sycerusque & pu-
 rus putus Dei cultus inibi restitue-
 retur. Cùm verò numerosæ milita-
 res copiæ, in hunc finem collectæ
 fuissent, summo omnium consen-
 su, Simon Comes à Monte-forti,
 dux huius expeditionis cõstitutus
 est, quem bellica virtus, & egregia
 pietas iuxta cõmendabāt, 2. Oriēsq;
 sacris armis indutum anno 1204.
 iam viderat. 3. Is genus suum repe-
 bat ab Almarico naturali filio Ro-
 berti regis christianissimi, cuius
 religionis feruor, ceteris quidem in
 rebus maxim⁹, in hoc potissimum
 enituit, quod perniciosissimam
 hæresim, quæ anno 1017. Aureliæ
 4. exorta, emergere & caput attol-
 lere incipiebat, opprimendam ex-
 tinguendamq; curauerit, cõdigno
 supplicio coërcitis ijs, qui eius labe
 se inquinarent & infecerant. Hac

2. *Gaufri-
 dus de villa
 hard. lib. 3.*

*Byzant.
 exped.*

3. *Tilms in
 cod. Rober-
 to.*

4. *Glaber
 Rad. cap. 8.
 lib. 3. hist.
 Franc.*

tam illustri, & totius Europæ nobi-
 lissima Simon ortus profapia, reli-
 giosissimiq; Regis verè pronepos,
 & proauitæ virtutis æmulus, hoc
 bellum gerédum suscepit, & totos
 decem annos cōtinuos, fidei hostes
 laceffendo, fortissimèq; præliando
 insumpsit, ab anno scilicet 1209.
 vsque ad annum 1218. quò multis
 exantlatis laboribus, cùm Tolo-
 sam præcipuam Hæreticorum se-
 dem, quæ ab eo defecerat oppu-
 gnaret, ingenti lapide ipsius vrbis
 iaculatoria machina emisso & con-
 iecto oppressus, gloriosè occubuit,
 vitamque quam totam tuendæ &
 propagandæ Ecclesiæ Catholicæ,
 aduersus sectarios & infideles im-
 penderat, beato fine deposuit.

s. Rigord.
 de gest.
 Philippi
 Aug. ad
 an. 1213.

s. Rigordus de eius pietate & forti-
 tudine, verissime profat⁹ est, in hæc
 verba. *Iste Simon, propter virtutem ad-
 mirabilem, Comes fortis vocabatur, qui*

cùm esset in bellis strenuissimus, omni tamen die Missam & horas canonicas omnes audiebat, semper sub armis, semper in periculo spreta pro Dei servitio patria, sic se agebat militem in hac peregrinationis via, ut demum se videat ciuem, in patria Ecclesie triumphantis. En præclarum auctoris synchroni elogium: ideoque minime mirum videri debet, si auxiliatricem Dei dexteram, in omnibus suis expeditionibus habuerit: cuius quidem rei fidem facit memorandum prælium apud Murellum initum, exigua enim cruceatorum manu stipatus, Albigensum exercitum, multitudine fermè infinitum penitus deleuit: quem confictum magis insignem reddidit mors Petri Regis Arragonensis qui in eo cecidit. Iurè tunc de Simone comite vsurpari potuit, quod alicubi augustus fidei doctor Augustinus.

6 D. Aug.
lib. de 5.
heresib.

6. *Goliam magnum, robustum, armis
terribilibus, ingentique turba munitum,
David solus, puer, parvus atque inermis,
uno lapidis ictu prostravit, totaque
Allophilorum castra turbavit,
atque fugavit. Philippus rex Gallia,
generosissimi huius Comitum
merita, amplissimo præmio afficienda
censuit, cum spreto & posthabito
Raimundo Tolosano comite, Simonem,
Gothia dominum dici & salutari,
concedere visus est. Is Raimundus
res suas planè accisas vidit, cum
se ab augusto rege derelictum
& desertum sensit.* 7. *Guilelmus
Brito, prædictum Raimundum,
præpotentem principem, tot vrbes
& castella quot dies in anno
numerantur possedisse, non
hyperbolicè asseuerat, eiusque
denuò miseriam depingit his
versibus.*

7 G. Brito
Philip. lib. 8

Qui facti Egidij comes, Tolosq; vocatur,
 Amisisse videt vrbes et castra, quot annus
 Fertur habere dies: tot villas ille celebris
 Nominis & fama, * Francorum à Rege ^{* feco d'auer}
 tenebat.

Huius Raimundi exitus, nihilò
 vita fœlicior fuit, repentino namq;
 interitu è viuis exemptus est, ca-
 ruitq; supremi diei celebritate, &
 honore sepulturæ, quæ Catholi-
 cis exhiberi solet, quamquidem fi-
 lius eiº patri cognominis a summis
 Pontificibus, nullis vnquam pre-
 cibº impetrare & obtinere potuit.
 Id testatur auctor chronici * Si-
 monis Comititis in hæc verba. In
 mense Augusti moritur Raimundus senior
 Comes Tolosanus, morte præuentus subita,
 quia non potuit quidquam loqui, et super-
 uenientibus fratribus hospitalis S. Ioannis
 Tolosæ, corpº ipsius ad eorum domum por-
 tatum fuit, sed non est traditum sepulturæ,
 erat enim graui uniculo anathematis in-

.. 1508
 chronicon
 vetustis ty-
 pis excu-
 sum est, nec
 in eo edi-
 tionis annº
 designatur
 huicq; præ-
 fere titulus.
 Præclara
 Francorum

facinora nodatus: & usque in hodiernum diem,
Et c. nō im- tenetur sicut conspicitur in sepultum: cuius
pingre ge- filius Raimundus, ultimus Comes Tolo-
sta ab illu- sanus, processu temporis, postquam obti-
stris prin- nuerat pacem Ecclesie et Regis Francie,
cipe, mon- productis testibus apud sedem Apost. super
is que for- probanda, quod signa pœnitentiæ ha-
is comite. buisset, nullo modo quod sepeliretur potuit
 obtinere. Cæterum huius nostræ hi-
 storiæ auctor satis suam professio-
 nem indicat, quod nimirum mo-
 nachus fuerit in cœnobio • Vallif-
 Sarnensis, non longè à castello
 Montis fortis Almarici dissito, à
 quo quidem castello, petitum no-
 men gerebat memoratus Simon,
 ut pote Comes huius loci, qui
 * *Môt-fort* * Almarici nomen retinet, nobi-
L'amaury. lissimæ monfortiæ familiæ primi-
 genij auctoris. Si verò errata, aut
 lacunæ in hac editione occurrant,
 memineris Lector, nos duob⁹ tan-
 tum exemplaribus manu exaratis

admodum mutilis & mancis vfos
fuisse: quorum alterum & quidem
emendatius, descriptū fuisse vide-
tur, in opulentissimo puellari prio-
ratu * Pruliano instituti D. Do-
minici, in Carcassonensi Diœcesi:
aliud verò, bibliotheca insignis
Ecclesiæ Tricassinæ nobis sup-
peditavit. Vale Lector, & æqui
bonique consule. Tricassibus è
musæo nostro, Cal. Ianuarij,
an. 1615.

* Prieure
de Trouille.

N. CAMVZATIVS Tricassinus.

EXCERPTA EX AVTHO-
RIBVS QVI DE ALBIGEN-
sibus obiter scripserunt.

*Ex Roberto in chronico Antisiodorensi
ad an. 1198. Trevis an. 1608. edito.*

DE hæresi populicana omnium hæ-
reseon feculentissima, quæ viru-
lentas radices suas late quidem
sed latenter, hoc tempore propagarat

B ij

multi ad fidem cōuersi sunt, eorumque confessione plures ex eadem hæreſi sunt detecti. Inter eos Hæreſiarcha Terricus magnus diaboli laqueus qui apud Corbiniacum in ſpecu ſubterraneo diu latuerat, pluresque ſubuertērat, tunc productus ē latebris, & conuict⁹, incenſus eſt. Apud urbem quoque Niuernis Abbas S. Martini & Decanus maioris Eccleſiæ de hoc peſtilentiſſimo errore notati, Epiſcoporum ſiſtuntur concilio Senoniſ conuocato, ibique Abbas deponitur. Decan⁹ ſuſpēditur, & ſic ad Sedem Apoſtolicam deſtinantur. Apud vicum quoque qui dicitur Charitas, quidam viri prædiuites hæreſi prædictæ notabiles, cum ſe abſentāſſent die quo citati fuerant vt ab hac infamia ſe purgarent, ab Eccleſia ſunt præciſi, & expoſiti publicæ poteſtati.

*EX HV GONE IN APPEN-
dice eiſdem chronici ad an. 1207.*

PER idem tempus Bulgatorum hæreſis execranda, errorum omnium ſex extrema multis ſerpebat in locis tanto nocentius quanto latentius: ſed inuauerat maxime in terra Comitum Tolofani & principum vicinorum, vbi dum

suum publice profitentur errorem, primatum & iudicium romanæ Ecclesiæ spernunt & communionem Christianorum sub ea positorum declinant, dicentes nullum sub ea vel in ipsius fide posse saluari, omnesque fidei articulos aut denegant aut peruertunt, omnem omnino religionem & cultum & gradum pietatemque Ecclesiæ Catholicæ blasphemantes, damnantes omne genus hominū præter se solos, suorumque conuenticula Catholicam Ecclesiam iactitantes. Quocirca de concilio Domini Papæ, Cisterciensis abbas alijque abbates circiter 13. delegantur, eiusdemque ordinis viri probabiles omnes & sapientia & facundia perinstructi, parati ad satisfactionem omni poscenti rationem de fide, & pro fide etiam animas ponere non verentes. Egressi igitur de Cistercio mense martio numero circiter 30. per ararim labuntur in Rodanum modicis expensis, equitaturis nullis, vt per omnia viros euangelicos se probarēt. Ingressi denique quò tendebant, bini vel terni ab inuicem diuisi, partes illas perambulant & hostes fidei, sanæ doctrinæ spiculis appetentes, vix in multis millibus vaucos inueniunt

rectæ fidei professores. Alij verò quorum numerus infinitus sic suo pertinaciter inherēbant errori, vt nullis veridicis acquiescerent documentis: sed tanquam aspides obsurdescerent ad voces incantantium sapienter, ne mentes dimerfas tenebris, penetraret auditio veritatis. Per tres itaque menses, vr-
bib⁹, villis & opidis multo labore peragratis, multisque periculis & insidijs appetiti, paucos reuocant, paucos fideles repertos de fide certius instruunt, & confirmant. Affuit & cum eis quidam Episcopus Oxomēsis ciuitatis Hispaniæ vir mitissimus ac disertus, qui & ipse lucrandis animabus inuigilans & circumcūmque perambulans, de re ditibus suis cibariorum emerat copiam, & per loca plurima posuerat, & prædicatoribus verbi Dei largiter exponebat.

EX CAESARIO HEISTERBA.

cenſi in opere dialogistico lib. 5 cap. 21

Temporibus Innocentij Papæ prædecessoris huius, qui nūc papatum tenet Honorij, durāte adhuc schismate, quod erat inter Philippum & Ottonem reges Romanorum, diaboli inuidia hæreses Albigenſiū ceperūt pullulare, vel

vt verius dicam, maturefcere. Cuius vires erant tam validæ, vt omne triticum fidei gentis illius, verfum videretur in lolium erroris. Miffi funt Abbates noſtri ordinis cum quibusdam Epifcopis, qui zizania raſtro catholicæ prædicationis eradicarent: ſed obſiſtente homine inimico, qui illa ſeminauerat, modicum ibi profecerunt. **A P O L O N I V S:** Quis fuit error illorum? **C Æ S A R I V S:** Quædam hærefiarchæ eorum collegerant pūcta ex dogmate Manichæi, quædam ex erroribus, quæ in Periarchon ſcripſiſſe fertur Origenes, plurima etiam, quæ de ſuo corde finxerant adijcientes: Duo credunt cum Manichæo principia, Deum bonum & Deum malum, id eſt, diabolū, quem dicūt omnia creare corpora, ſicut Deum bonum animas. **A P O L O N I V S:** Moyſes & corpora & animas confirmat Deum creaffe dicens, Formauit Deus hominem, id eſt, corpus, de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ, id eſt, animam. **C Æ S A R I V S:** Si Moyſen & Prophetas reciperent, hæretici non eſſent. Corporum reſurrectionem negāt, quicquid beneficij mortuis à viujs impeditur irridet, ire ad eccle-

fias, vel in eis orare, nihil dicunt prodesse. In his deteriores sunt Iudæis & paganis, quia illa credunt. Baptismum abiecerunt: sacramentum corporis & sanguinis Christi blasphemant. **A P O L O N I V S**: Vt quid tantas à fidelibus persecutiones sustinent, si nihil ex hoc in futuro retributionis expectant? **C Æ S A R I V S**: Gloriam spiritus dicunt se expectare. Quidam supradictorum Abbatum monachus, cernens quendam militem in equo sedentem, loqui cum aratore suo, hæreticum illum estimans, sicut fuit, propius accedens ait, Dicite mihi, probe vir, cuius est ager iste? respondente illo, meus est, subiecit: Et quid de fructu illius facitis? Ego, inquit, & familia mea de eo viuimus, aliquid etiam erogopauperib⁹. Dicente monacho, quid boni speratis de elemosyna illa? Respondit miles hoc verbum, Vt spiritus meus gloriosè pergat post mortem. Tūc monachus, quò pergeret? Ait miles, secundū meritum suum: Si bene vixit, & hoc apud Deū meruit, exiens de corpore meo, intrabit corpus alicuius futuri principis, siue regis, siue alterius cuius libet illustris personæ, in quo delicietur. Si autem malè, corpus

intrabit miseri pauperisque, in quo tribuletur. Creditit stultus, sicut & cæteri Albienses, quod anima secundum meritum per diuersa transeat corpora, etiam animalium, atque serpentium. **A P O L L O N I V S**: Fœda hæresis. **C Æ S A R I V S**: In tantum Albiensium error inualuit, vt breui interuallo temporis, infecerit vsque ad mille ciuitates, & si non fuisset gladijs fidelium repressus, puto quod totam Europam corrupisset.

*EX MATHAEO PARIS IN
hist. Angl. sub an. 1213, in Ioan. rege.*

Circa dies istos, hæreticorum prauitas, qui Albigenes appellantur, in VVasconia, Arumpnia, & Albegesio, in partibus Tolofanis, & Arragonum regno adeò inualuit, vt iam non in occulto, sicut alibi, nequitiam suam exercerent, sed errorem suum publicè proponentes, ad consensum suum simplices attraherent & infirmos. Dicuntur autem Albigenes ab Alba ciuitate, vbi error ille dicitur sumpsisse exordium. Cùmque tandem illorum peruersitas adeò diuinam contempsit seueritatem, vt videntibus Episcopis & presbiteris, libros euangeliorum in sentinas proj-

C

cerent, & calices cum vasis sacris in defectum corporis & sanguinis Christi, enormiter dehonestarent, Papa Innocentius, his auditis, non mediocriter condoluit. Qui missis prædicatoribus ad omnes regiones Occidentis, principibus, alijsq; populis Christianis in suorum remissionem peccatorum iniunxit, vt se cruce signarent ad hanc pestem extirpandam, atque tantis cladibus se opponentes, viribus & armis tuerentur populum Christianum. Addidit etiam autoritate sedis Apostolicæ, vt quicumq; ad expugnandum eos, laborem sibi iniunctum susceperint, sicut illi qui sepulchrum Domini visitant, tam in rebus quam in personis, ab omni hostium incurusione manerent securi. Ad hanc autem prædicationem tanta Cruce signatorum multitudo conuenit, quanta non creditur in nostro climate aliquando conuenisse.

EX NAVCLERO TOM. 2.

Chronolog. gener. 41. ad an. 1212.

PER hos dies in Narbonensi prouincia, quam vulgo Linguam Occitanam appellitant, Christianæ puritatis permulti contemptores, ex Albi-

gesio primã suã doctrinæ & iniquitatis
 instructionem recipientes apparuerũt,
 quorum tamen dogma nemo ad hunc
 diem notus * scriptor reliquit. Et cum
 hæreticos eos vocent, atque ob eam
 culpam exterminatos esse autores tra-
 dant, genus tamen hæreseos prætereũt.
 puto eos, quoad coniectura assequi
 possum, arcanam pestem secutos, fœdis
 quòque amoribus & masculinis concu-
 bitibus indulgisse, ideòque legitimas
 nuptias & carnis esum damnasse. Diffu-
 sum id virus cùm totam ferme regio-
 nem inquinasset, Romanus pontifex
 Innocentius 3 misso Gallone Cardinali
 ad Philippum Franciæ regem legato,
 monet in hæreticos arma sumere, pec-
 catorum remissionem his qui insigne
 crucis ad bellum susciperent, promit-
 tens. Legati oratione admodum arden-
 ti permotus rex, permittit suos arma ca-
 pere, & in Albigenses proficisci. fuisse
 in exercitu episcopos multos & pro-
 ceros multos referunt, atque in primis
 Eudonem Burgundiæ ducem, Henricum
 Niuernensem, Petrum Senonum
 archipræsulem, Reginaldum Rothoma-
 gensem, Robertum Baiocensem, Iordanum
 Lexouiensẽ, & reginaldum Car-

* *At Nau-
 clerè, impia
 et môstruo-
 sa eorũ dog-
 mata satis
 produit au-
 ctore Ger-
 mani, quos
 in biblio-
 thecis vi-
 dere sibi
 licuit.*

notensem. Igitur mouētes Franci, Biteres primum obsident expugnantque, occisis qui in ea erant multis hæreticorum millibus. Quo periculo territi reliqui regionis incolæ, ad Carcaffonem munitissimam urbem confugerunt, in quam à nostris circumsepti, inde abire nudi omnino compelluntur, vt qui pudendis membris per summum nefas abusi fuerant, ea ad ignominiam videntur exhiberent. Eliminata fœdissimæ gentis turpitudine, Franci cupidi sua quoque loca reuifere, reliquo exercitui Simonem de Monte-forti, hominem nobilem ac strenuum nec minus religiosum præficiunt, quum ad hoc negocium subeundum & Innocentius pontifex summus eundem vnà cum Lupoldo Austriae duce subordinasset. Is igitur belli cura mox suscepta, non segniter superstites persecutus est, comitante eum Dominico viro Hispano, quo auctore Prædicatorum ordo initium suscepit. Itaque arces per eam terram expugnauit, hæreticis interemptis. habuit autem obscœna Albigesiorum turpitudine defensores, Petrum Aragonum regem, Sancti quoque Egidij comitem, & Fuxi principem, qui eductis ingenti-

bus copijs, Simonem apud Murellum arcem obsederunt, qui tametsi raros armatos secum in præsidio haberet, nihil tamen desperans. re diuina à Sacerdote facta, postquam se in primis atque suos sacramento cōfessionis purgasset, eruptionem subitò facit, regem Aragonum & 18 millia hostium interemit, cum ipse octo tantum ex suo præsidio amisset. credi merito potest, Deum pro sua religione comitem rectè pugnantem, adiuuisse.

EXPAP. MASSONO LIB.

3. hist. Franc. in Philip. Aug.

Mllo Innocentij legatus in Galliam venit, rogatum vt Rex aduersus Albigenes bellum gereret. Albiga est ciuitas Cadurcorum ad auriferum Tarnem posita, à qua Albigenes dicebantur, qui sectam Catholicæ contrariam laudabant. Philippus respondit se quidem id munus minimè suscepturum, neque Ludouicum filium propter Othonis Cæsaris ac Ioannis Regis aduersus eos coniurationem: permissurum tamen proceribus subditisque suis ad id bellum, si vellent. proficisci. Sectæ originem paulò altius repetam. Ludouico 7. Rege Petrus cognomine Brusius in Septimania & finitimis Volcarum populis, docebat templa dirui, cruces deiici oportere: in Eucharistia verum Christi corpus non esse:

præces ad Deum pro mortuis frustra fieri. hæc
& alia cum docuisset, comprehensus atque igni
crematus est apud Ægidij oppidum Volcarum.
Brusius talem habuit exitum vitæ, idque appa-
ret ex epistola Petri Mauriaceni ad Episcopos
Narbonensis Galliarum. Henricus ex Monacho,
Brusij vestigia secutus est: in eum Bernardus
scribit Alphōso Comiti Volcarum, ac senten-
tias Henrici morèque damnat. Cum autem id
malum in dies latius serperet, ipse Tholosam
est profectus, ut ciues concionibus suis ad de-
pellendos improbatæ sectæ defensores horta-
retur. Extat ipsius ad Tholosates epistola, quæ
eorum per id tempus in hereticos odium com-
mendabat. Cæterum nec Brusij supplicium, nec
Bernardi conciones sectæ progressus impedi-
re potuerunt. Tholosa, Albiga, Carcasso, Biteræ,
Agatha, Castrum, Vaurum, ac singula ferè op-
pida vicique Volcarum in sectam transiere.
Admoniti Albigenses ut ad sanitatem animi re-
dissent, audientes non erant. Innocentius eos
armis persequendos existimavit, eiusque rei
gratia Milonem, uti diximus, legatum in Gal-
liam misit: quem anno 1209. ad idem bellum
ex Francis proceribus secuti sunt Odo Dux
Burgundiæ, quatuor Comites, Episcopi duo,
Archiepiscopus Senonum, multique præterea
nobilissimi viri ac belli artium peritissimi. Rai-
mundus Comes Tholosatum circa Valentiam
ad Rhodanum eis obuiam venit, malè sibi consci-
sectæ enim fauerat, ac verebatur ne in sua im-
perum facerent, proptereaque Miloni se au-
dientem professus est, qui eum in templo Ægi-

dij veste nudatum, frequentissimo hominum
cetu, virgis cecidit. Initium belli Byteræ fuere,
antiqua ciuitas Volcatū ad Obrim, Prolemæo,
Seuero & veteribus cognita, irruptione mili-
tum capta, direpta, incensaque est: ciues ad
vnum trucidati rebellionis suæ pœnas dedere:
Inde Carcassonem itum. Carcasso ad Atacem
fluum sita est. oppidani cū aliquādiu resti-
tissent, deditioem fecere ea lege, vt ipsis saluis
atque incolumibus migrare aliud liceret. Quis
ei oppido præficiendus foret, in castris delibe-
ratum est: sententijs omnium Simon eam pro-
uinciam suscipere iussus. is erat Comes Mon-
fortij, in finibus Carnutum, summo genere na-
tus, prudentiæque ac fortitudine singulari. Ca-
strenses eorum exemplo & ipsi portas aperue-
re, antequam vis fieret. id est oppidum Albige
vicinum, appositum Acuto amni, qui è Geben-
nis lapsus in Tarnem influit. Albiga ipsa, quæ
sectæ nomen dedit, Simoni aliquantò post de-
dita est. Cæteri proceres domum redierant.
eorum discessu cognito, Petrus Rex Tarraco-
nensium Carcassonem repetebat, quod ante
deditioem summum in eam imperium ha-
buisset: & Raimundus quærebatur suæ ditio-
nis oppida sibi erepta, eiusque rei gratia ad In-
nocentium Romam est profectus, etsi frustra:
nihil enim ab eo impetrare potuit. inde ad
Othonem Cæsarem, & Philippum Regem se
contulit: vt eorum opera res suas recuperaret.
ne à Rege quidē quicquam obtinuit. Interim
Synodus Aueñione habita est, ac iudicio pa-
trum Tholosanis sacrificio interdictū, quod

hæreticos vrbe sua non expulissent. Milo illi Synodo præfuit, nec multò post fato functus est. Raimundus, qui cùm precibus nihil à Pontifice, nihil à legatis eius, quasi impiorum fautor impetrasset, vi vtendum existimauit, vsus auxilio Petri Regis Tarraconensium sororij sui Comitis Conuenarum, Comitris Fuxensis, propinquorum suorum, aduersus quos Simon magnas res gessit. Ipsi erat paternæ indolis filius Almaricus, quem Manasses Aureliæ Episcopus patris rogatu militari baltheo donauit, qui honos illis temporibus apud omnes Europæ gentes maximus habebatur. Hæc fiebât anno 1213. Hostes cognita paucitate militum Simonis, statuerunt antequam maiores copias cogere posset, cum eo confligere: ipsi ingentem exercitum habebant, aduersus quem Simon 800. equites in aciem eduxit, & paucissimos pedum numeros. Exeunti quidam cõsiliu dabat numerandi militis cui vir fortissimus respondit. Non numero, sed virtute victorias parari. Igitur eius & sociorum acerrimo concursu, cùm aliquandiu pugnatum esset, Petrus Rex cecidit. illo occiso comites profugere, desideratis amplius octodecim hominum millibus. Extat historia eius prælij rerumque in Gothia à Monfortio gestarum, scripta ad Innocentium tertium à Petro cognomine Sarnensi. Sarnense monasterium est in finibus Carnutum, vbi is autor Cisterciensis monachus fuit.

*Vide vita S. Guilelmi Archiepi
Bituricensis apud Suid. 10 Januarij*

PROLOGVS
AVCTORIS AD INNO-
CENTIVM III.
Pontif. max.

Sanctissimo patri & Bea-
tissimo, Domino Innocen-
tio Dei gratia vniuersalis
Ecclesiæ summo Põtifici:
humilis licet immeritus seruus eius,
Frater P. qualiscumque Vallium
Sarnay monachus, non solum oscula
pedum, sed & ipsa pedum eius ve-
stigia humiliter deosculari. Benedictus
Dominus Deus sabaoth, qui nouissime
diebus nostris, Sanctiss. pater, coope-
rante vestra sollicitudine non pigra,
Ecclesiã suam in partibus Prouinciæ,
inter persequentes hæreticorum procel-
las, iam quasi penitus naufragantem,

A

PROLOGVS.

per ministrorum suorum manus, de ore leonum misericorditer eripuit: de bestiarum manibus liberauit. Verum ne tam gloriosum & tam mirabile factum, per euolutiones temporum successiuas, possit in obliuionem venire, sed nota fiant in gentibus magnalia Dei nostri: seriem facti, qualicumque modo in scriptum redactam, vestra Beatiss. pater, offero maiestati, humiliter supplicans, ne deputetur presumptioni, quod puer elementarius manum misit ad fortia: onus subire presumpsit supra vires: quia fuit mihi intentio in hoc opere, hac sola scribendi causa, vt sciant gentes mirabilia opera Dei: maxime, cum, sicut ex ipso dicendi modo perpendi potest, non studuerim superfluis verbis ornare codicem, sed simplicem exprimere simpliciter veritatem. Firmum igitur habeat, pater bone, vestra dignatio sanctitatis, quod

PROLOGVS.

Et si ad omnia, quæ in hoc factò conti-
 gerint scribenda, per ordinem non po-
 tuerim pertingere, vera sunt illa quæ
 scripsi, cum nihil vnquam apposuerim,
 nisi quod viderim oculis meis, vel au-
 dierim à magna auctoritatis personis,
 Et plenissima fide dignis. In prima au-
 tem huius operis fronte, breuiter tango
 de sectis hereticorum, Et qualiter Pro-
 uinciales, infidelitatis lepra infecti fue-
 rint, à temporibus retroactis. Postea ex-
 primo, quomodo memorati Prouincia-
 les heretici, per prædicatores Verbi Dei,
 Et vestre Sanctitatis ministros, ad-
 moniti fuerint, vt redirent præuarica-
 tores ad cor Et sæpius requisiti. Deinde
 cruce-signatorum aduentus: ciuitatum
 Et castrorum captiones, ceteraque ad
 progressum negotij fidei pertinentia,
 prout possum per ordinem represento.
 Vnde sciant qui lecturi sunt, quia in
 pluribus huius operis locis, Tholosani,

PROLOGVS.

*Et aliarum ciuitatum Et castrorum
 hæretici Et defensores eorum, generali-
 ter Albigenses Vocantur: eo quod alie
 nationes, hæreticos prouinciales, Albi-
 genses consueuerint appellare. Vt autẽ
 lector in hoc libello, quod quaesierit,
 possit facilius inuenire: sciat quod se-
 cundum multiplices Et successiuos ne-
 gotij fidei processus, per varias distin-
 ctiones digestum est opus istud.*

I
I N C I P I T H I S T O R I A
Albigensis.

C A P. I.

N Prœuincia Narbonensi ubi quondam fides floruerat, cœpit inimicus fidei supereminare zizania: desipuit populus: Christi sacramenta qui est Dei sapor & sapientia profanans, factus insipiens, à vera desipiens theosebia, vagus & vagans per errores in ima, factus in inuio, & non in via. Monachi duo Cistercienses, zelo fidei succensî: F. Petrus videlicet de Castrouou, & F. Radulphus, autoritate summi Pontificis, contra pestem infidelitatis instituti legati, negligentiam omnem relegantes, legatione sibi indicta officiose fungētes, urbem Tholosam ingressi sunt & aggressi, à qua venenū principaliter emanabat, plebes inficiens: sicque deficere faciens à Christi cognitione, à veridico splendore, à deifica caritate. Radix amaritudinis fursum germinans, profundius in cordibus hominum conualuerat, nec sine multa difficultate potuit explantari. Suasura est Tholosanis sæpe & multum vt hèresim abijurent, vt hæreticos relegarent. Suasum fuit

2 Historia Albigenſium.

eis à viris Apoſtolicis, ſed minimè perſuaſum,
 adeo ſiquidem morti inhæſerant, qui reſeſſe-
 rant à vita, affecti & infecti nequam ſapientia
 animali, terrenali, diabolica: expertes illius ſa-
 pientix quæ deſuſum eſt, ſuadibilis eſt, bonis
 conſentiens. Tandem illæ duæ oliuæ, illa duo
 candelabra lucentia ante Dominum, ſeruis
 ſeruilem incutientes timorem: minantes eis
 rerum depredationem, Regum ac Principum
 dedignationem intonantes: hæreſeon abiura-
 tionem, hæreticorum expulſionem eis per-
 ſuaſerunt. Sicque ipſi, non virtutis amo-
 re, ſed nec ſecundū poetam, Oderunt peccare
 mali, formidine pœnæ: quod manifeſtis indi-
 ciis demonſtrarunt, nam ſtatim periuri effecti,
 & miſerix ſuæ reciduum patientes, in conuē-
 ticulis ſuis, ipſo noctis medio, predicantes hæ-
 reticos occultabant. Heu quam difficilè eſt à
 conſuetudine euelli. Hæc Tolofa, tota dolo-
 ſa, à prima ſui fundatione (ſicut aſſeritur) raro
 vel vnquam experta huius peſtis vel peſtilentiæ
 deteſtabilis, huius hæreticæ prauitatis, à pa-
 tribus in filios ſucceſſiue, veneno ſuperſtitioſe
 infidelitatis diſfuſo. Quam ob rem & ipſa in
 vindictam tanti ſcleris, tantū dicitur iam du-
 dum ſuſtinuiſſe manus vlticis & iuſtæ depo-
 pulationis excidium, vt in ipſo meditulo ciui-
 tatis, ſulcata vomeribus planicies pateret agro-
 rum. Vnus etiam de regibus ſuis inclytis, qui
 tunc temporis in ipſa regnabant, Alaricus vt
 creditur nomine, in extremum dedecus, pro
 foribus vrbis eiufdem, eſt ſuſpenſus in patibu-

*Clauiſula hæc
 imperfecta:
 ſed ſenſus fa-
 cile elici po-
 teſt.*

lo. Huius antiquæ viſcoſitatis fecé infectum genimem prædictæ ciuitatis, genimen vipera- rum, non poterat etiam nunc temporibus no- ſtris, à ſuz peruerſitatis radice diuelli : quini- mò naturam hæreticam, & hæreſim vernalem, furca dignæ ultionis expulſam, uſque quaque paſſa in ſe recurrere : *Patriſſare ſiſit, degenerare negans*, Cuius vicinitatis exemplo, ſicut *vna con- ſpecta, liuorem ducit ab vna: Et grex totus in aruis, vnus cabie cadit, & porrigine porci*: Vicinæ vrbes & oppida, radicatis in ſe hereſiarchis, per eiuf- dem infidelitatis ſurculos pululantes, inſicie- bantur mirabiliter & miſerabiliter peſte iſta. Barones terræ Prouincialis, fere omnes hære- ticornum defenſores & receptores effecti, ipſos amabant ardentius, & contra Deum & Eccle- ſiam defendebant.

De ſectis Hæreticorum.

CAP. II.

ET quoniam ſe in hoc loco quodammodo ingerit oportunitas, hæreſes & ſectas hæ- reticorum, enucleatius ſtilo breuitatis proſe- qui dignum duxi. Primò ſciendum quòd hæ- retici duos conſtituebant creatores : inuiſibi- lium ſcilicet, quem voca bant benignū Deum, & viſibilem, quem malignum Deum nuncu- pabant. Nouum teſtamentum benigno Deo, vetus verò maligno attribuebant, & illud o- mninò repudiabant, præter quaſdam aucto- ritates quæ de veteri teſtamēto, nouo ſunt in-

fertur, quas ob noui reuerentiam teſtamenti, recipere dignum eſtimabant. Auctorem veteris teſtamenti mendacem aſſerebant, quia protoplaſtis dixit. *Quicumque diè comederitis de ligno ſcientiæ boni & mali, morte moriemini*, nec (ſicut dicebāt) poſt comeltionem, mortui ſunt: cum tamen reuera poſt guſtum pomi vetiti, mortis miſeriæ fuerunt ſubiecti. Homicidam quoque ipſum nominabant, tum quia Sodomitæ & Gomorrhæos incinerauit, & aquis diluuii mundum deleuit, cum quia Pharaonem & Ægyptios mari obruit. Omnes veteris teſtamenti patres, damnatos aſfirmabant: Ioannem Baptiſtam vnum eſſe de maioribus dæmonibus aſſerebant. Dicebant etiam in ſecreto ſuo, quòd Chriſtus ille qui natus eſt in Bethlehẽm terreſtri & viſibili, & in Hieruſalẽ crucifixus, malus fuit: & quòd Maria Magdalena fuit eius concubina, & ipſa fuit mulier in adulterio deprehenſa, de qua legitur in Euangelio. Bonus enim Chriſtus [ſicut dicebant] nunquam comedit vel bibit, nec verã carnẽ aſſumpſit: nec vnquam fuit in hoc mundo niſi ſpiritualiter in corpore Pauli. Ideo autẽ diximus in Bethleem terreſtri & inuiſibili: quia hæretici fingebant eſſe aliam terram nouam & inuiſibilem, & in illa terra ſecundum quosdam, bonus Chriſtus fuit natus & crucifixus. Item dicebant hæretici, bonum Deum, duas habuiſſe vxores, Collant & Colibant, & ex ipſis filios & filias procreaſſe. Erant alij hæretici qui dicebant quod vnus eſt creator, ſed habuit

filios, Christum & diabolum. Dicebant & isti, omnes creaturas bonas fuisse, sed per filias de quibus legitur in apocalypsi, omnia fuisse corrupta. Hi omnes membra antichristi, primogeniti sathanæ, semen nequam, filij scelerati, in hipocrisi loquentes, mendacio corda simplicium seducentes, prouinciam Narbonensem, veneno suæ perfidix infecerant. Fere totam Romanam Ecclesiam, speluncam latronum esse dicebant, & quia ipsa erat meretrix illa, de qua legitur in apocalypsi, Sacramenta Ecclesiæ vsque adeo annullabant, vt sacri baptismatis vndam, ab aqua fluuiali non distare: sacrosancti corporis Christi hostiam, à pane laico non differre, publice dogmatizarent simplicium auribus, hanc instillantes blasphemiam, quod Christi corpus & si magnitudinem alpiû in se contineret, iam dudum consumptum à comedentibus & adnichilatum fuisset. Confirmationem, confessionem, friuolas esse & inanes omnino reputabant. Sacrum matrimonium, meretricium esse, nec aliquem in ipso saluari posse prædicabant, filios & filias generando. Resurrectionem quoque carnis diffidentes, quasdam adinventiones confingebant inauditas: dicentes animas nostras, esse spiritus illos angelicos qui per superbix apostasiam præcipitati de cælo, corpora sua glorificata in aère reliquerunt, & ipsas animas, post successiuam qualiûcumque corporum septem, & terræ orû in habitationem, quasi tunc demum penitentia peracta, ad illa relicta corpora remeare.

Sciendum autem, quod quidam inter hæreticos dicebantur perfecti ſiue boni homines, alii credentes hæreticorum qui dicebantur perfecti, nigrum habitum præferabant: caſtita-tem ſe tenere mentiebantur: eſum carnum, ouorum, caſei, omnino deteſtabantur: non mentientes videri volebant, cum ipſi maxime de Deo quaſi continè mentirentur. Dicebãt etiã quod nulla vnquam ratione debeant iurare. Credentes autem hæreticorum dicebantur illi, qui ſeculariter viuentes, licet ad vitam perfectorum imitandam non pertingerent, in fide tamèn illorum ſe ſaluari ſperabant, diuiſi ſequidem erant in viuendi modo, ſed in fide & infidelitate vniti erant. Qui dicebantur credentes hæreticorum, dediti erant vſuris, rapinis, homicidijs & carnis illecebris, periurijs & peruerſitatibus vniuerſis. Iſti ſiquidè ideo ſecurius & effrenati⁹ peccabãt, quia credebant ſine reſtitutione ablatorũ, ſine confeſſione & penitentia ſe eſſe ſaluandos, dummodo in ſupremo mortis articulo *Pater noſter* dicere, & manuũ impoſitionem recipere a magiſtris ſuis potuiſſet. De perfectis vero hæreticis, magiſtratus habebant, quos vocabant diaconos & episcopos, ſine quorum manuũ impoſitione, nullus inter credentes moriturus, ſe ſaluari poſſe credebat. Verum ſi morienti cuiſbet quantumcumque flagitioſo manus impoſuiſſent, dummodo *Pater noſter* dicere poſſet, ita ſaluatum, & ſecundum eorum vulgare conſolatum eſtimabant, vt abſque omni

ſatiffactione, abſque omni alio remedio ſtatim euolare ad cœlum: Vnde ridiculum quod ſuper hoc audiuiſimus duximus inferendũ. Quidam credens hæreticorum, in ſupremo mortis articulo, per manuum impoſitionem à magiſtro ſuo conſolationem tum accepit, ſed *pater noſter* dicere non potuit, & ſic expiuit. Conſolatoꝝ eius, quid de ipſo diceret neſciebat, ſaluatus videbatur per receptam manuum impoſitionem: damnatus quia non dixerat dominicam orationem. Quid plura? Conſuluerunt hæretici quendam militem nomine Bertrandũ de ſaxiaco qui erat hæreticus, quid de illo iudicare deberent: miles autem tale dedit conſilium & reſponſũ. De iſto ſuſtinebimus & dicemus, quod ſaluus ſit: omnes alios, niſi *Pater noſter* dixerint in ſine, dānatos iudicamus. Item aliud ridiculum. Quidam credens hæreticorũ in morte legauit hæreticis 300 ſolidos, & præcepit filio ſuo, vt daret hæreticis pecuniam illã, quam cum poſt mortem patris, hæretici requirerent à filio, dixit eis, volo vt dicatis prins, quomodo eſt patri meo. Et dixerunt. Certiſſimè ſcias quod ſaluus eſt, & iam in cœleſtibus collocatus. Quibus ille, ſubridens. Gratias Deo & vobis: Verum tamen ex quo pater meus iam eſt in gloria, animæ ipſius non eſt opus eleemoſynis: & ego tam benignos vos ſcio eſſe, quod amodo patrem meum à gloria non reuocabitis. Sciatis igitur, quod nihil à me, de pecunia reportabitis. Non credimus autem ſilẽdum, quod & quidam hæretici dicebant, quod

*Iudicium
præcepti, im-
ſani iudicio
index.*

8 Historia Albigenſium.

nullus poterat peccare ab umbilico & inferius. Imagines quæ ſunt in Eccleſijs dicebant idolatriam : campanas earum, tubas dæmonum affirmabant. Item dicebant, quod non peccabat quis gravius dormiendo cum matre vel ſore ſua, quam cum qualibet alia. Illud & inter ſupremas fatuitates dicebant, quod ſi quis de perfectis peccaret mortaliter, comedendo videlicet modiciſſimum carniſ, vel caſei ſeu oui vel alicuius rei ſibi inhibitz : omnes conſolati ab illo, amittebant ſpiritum S. & oportebat eum iterum reconſolari : & etiam ſaluati, pro peccato conſolatoris, cadebāt de cælo. Erant præterea alii hæretici qui Vualdenſes dicebantur, à quodam Vualdio nomine Lugdunenſi. Hi quidem mali erant, ſed comparatione aliorum hæreticorum, longè minus peruerſi : in multis enim nobiſcum conueniebant, in aliquibus diſſentiebant. Vt autem plurima de infidelitatibus eorum omittamus : in quatuor præcipuè conſiſtebat error eorum : in portandis ſcilicet ſandalis more apoſtolorum : & in eo quod dicebant nulla ratione iurandum, vel occidendum. In hoc inſuper quod aſſerebant, quemlibet eorum in neceſſitate dummodo haberet ſandalia, abſque ordinibus ab epifcopo acceptis, poſſe conficere corpus Chriſti. Hæc nos de ſectis hæreticorum breuiter excerptiſſe ſufficiat. Quādo aliquis ſe reddit hæreticis ille dicit qui recipit eū. Amice ſi vis eſſe de noſtris, oportet vt renuncies toti fidei quā tenet Romana eccleſia. Reſpōdet, abrenuncio. Ergo

*Vualdenſi
nro præcipuè
errores.*

accipe Spiritum S. à bonis hominibus, & tunc aſpirat ei ſepties in ore. Item dicit illi, Abrenuncias cruci illi, quam tibi fecit ſacerdos in baptiſmo, in peſtore, & in ſcapulis, & in capite de oleo & chriſmate. Reſpondet, Abrenuncio. Credis quod aqua illa operetur tibi ſalutem Reſpondit, non credo, Abrenuncias velo illi, quod tibi baptizato ſacerdos poſuit in capite. Reſpondit. Abrenuncio. Ita accipit ille baptiſmum hæreticorum, & abnegat baptiſmum eccleſiæ, tunc ponunt omnes manus ſuper caput eius & oſculantur eum, & induunt eum veſte nigra, & ex illa hora eſt quaſi vnus ex iſtis.

Qualiter & quando prædicatores venerunt in partes Albigenſes.

CAP. III.

ANno verbi incarnati 1206. Oxomenſis Episcopuſ Dieguſ nomine, vir magnuſ & magnifice extollenduſ, ad curiam Romanam acceſſit, ſummo deſiderio deſiderans epiſcopatuſ ſuū reſignare, quo poſſet liberius ad paganoſ, cauſa prædicandi Chriſti euangeliuſ ſe transferre. Sed dominuſ Papa Innocentiuſ noluit acquieſcere deſiderio viri ſancti: imo præcepit ei, vt ad ſedem propriam remearet. Factuſ eſt igitur dum rediret à curia, & eſſet apud Montempeſſulanuſ, inuenit ibi venerabilem viruſ Arnalduſ abbatē Cistercienuſ, & F. Petruſ de Caſtronouo, & F. Radulphuſ monachos Cistercienuſ apoſto-

*Heretici diſ-
ceſſus ſui ab
eccleſia cau-
ſam impro-
bam clerico-
rum vitam
præſerunt.*

licæ ſedis legatos: iniunctæ ſibi legationi,
præ tædio renunciare volentes, eo quod
nihil aut parum hæreticis prædicando pro-
ficere potuiſſent. Quotieſcumque enim vel-
lent iſtis hæreticis prædicare, obijciebant
eis hæretici conuerſationem peſſimam cleri-
corum, & ita niſi vellent clericorum vitam
corrigenæ, oporteret eos à prædicatione de-
ſiſtere. Memoratus autem Epifcopus, aduer-
ſus huiuſmodi perplexitatem ſalubre dedit
conſilium, monens & conſulens, vt cæteris
omiſſis prædicationi ardentius inſudarent: &
vt poſſent ora obſtruere malignorum,
in humilitate præcedentes exemplo, pii ma-
giſtri facerent & docerent: irent pedites, ſine
auro & argento, per omnia formam apoſto-
licam imitantes. Dicti vero legati hæc omnia
quaſi quandam nouitatem per ſe arripere non
volentes dixerunt, quod ſi quis fauorabilis au-
ctoritatis eos ſub hac forma vellet præcedere,
ipſum libentiſſime ſequerentur. Quid plura?
obtulit ſe ſic deo plenus, moxque familiam
ſuam Oxomum transmittens, vno comite
contentus, cum duobus ſepeditis monachis,
Petro videlicet & Radulpho, montem ingre-
ditur peſſulanum, Abbas autem Ciſterciensis,
Ciſtercium perrexit, tum quia in proximo ce-
lebrandum erat Ciſterciense capitulum, tum
quia poſt celebratum capitulum, quosdam de
abbatibus ſuis volebat ſecum adducere: qui
eum in exequendo iniuncto ſibi prædicationis
officio, adiuarent. Exeuntes autem à monte

Historia Albigensium. II

Pessulano, Oxomensis episcopus & præfati monachi, venerunt ad castrum quoddam * Carmanum, vbi inuenerunt quemdam hæresiarcham Balduinum nomine, & Theodoricum quemdam filium perditionis & stipulam incendij. Iste de Gallia oriundus, erat quidem nobilis genere, & canonicus fuerat Niuernensis. Postea vero cum quidam miles qui erat auunculus ipsius & hæreticus pessimus, in Parisiensi concilio, coram Oëtouiano Cardinale & apost. Sedis legato, fuisset de hæresi condemnatus: videns iste quod diutius latere non valeret, ad partes se transtulit Narbonenses, vbi ab hæreticis in maximo amore, & veneratione est habitus: tum quia aliquantulum cæteris acutior videretur, tum quia gloriabantur se habuisse de francia, vbi esset fons scientiæ, & religionis christianæ, suæ iniquitatis socium, suæ nequitæ defensore. Nec prætereundum, quod Theodoricum faciebat se vocari, cum Guilelmus antea vocaretur, habita cum his duobus disputatione per octo dies, Balduino videlicet & Theodorico: prædicatores nostri vniuersum populum dicti castri, salutariibus monitis, ad sæpeditorum hæreticorum odium conuerterunt. Ipsos siquidem hæreticos à se libentissime expulisset, sed dominus castri, veneno perfidiæ infectus, eos sibi familiares fecerat & amicos, verba autem illius disputationis, longum esset per omnia enarrare. Sed hoc solummodo adnectere dignum duxi: quod cum venerabilis episco-

* Carman.

pus, dictum Theodoricum, ad ima conſuſio-
 nis diſputando, deduxiſſet. Scio, inquit Theo-
 doricus, ſcio cuius ſpiritus ſis, ſiquidē in ſpiritu
 Helix veniſti, ad hæc ſanctus. Et ſi ego in ſpiritu
 Helix veni, tu veniſti in ſpiritu Antichriſti. Actis
 igitur ibi octo diebus exeūtes à caſtro, venerabi-
 les viros proſecutus eſt populus per leucam fere
 vnā. Illi autē recto itinere procedentes, Biter-
 reuſem aggreſſi ſunt ciuitatem, vbi per dies 15.
 diſputantes & prædicantes, confirmabant in
 fide paucos qui ibi erant, catholicos, hæreti-
 cos confundebant. Venerabilis autem Episco-
 pus Oxomenſis & F. Radulphus conſulue-
 runt F. Petro de Caſtronouo, vt ad tempus
 ab eis recederet timebant ſiquidem, ne occi-
 deretur F. Petrus eo quod ipſum odio habe-
 rent hæretici ſuper omnes. Receſſit igitur F.
 P. ab Epilcopo & F. R. tempore aliquanto.
 Ipſi à Biterris egreſſi Carcaſſonam greſſu
 proſpero deuenerunt: vbi per octo dies mo-
 rantes, prædicationi & diſputationibus inſiſte-
 bant. Contigit, tempore illo prope Carcaſſo-
 nam miraculum quod præteriri non debet.
 Metebant hæretici ſegetes ſuas, in die na-
 tiuitatis S. Ioan. baptiſtæ: ipſum enim non
 prophetam, ſed maligniſſimum eſſe dicebant,
 dum igitur meterent, aſpiciens vnus ex eis ma-
 num ſuam vidit manipulum ſuum ſanguino-
 lentum, quod videns putauit, quod incidiſſet
 manum, ſed inueniens eam ſanam, exclamauit
 ſocijs. Quid vltra? Apſicientes ſinguli mani-
 pulos quos tenebant inuenerunt eos ſangui-

*Fefla 55.
 non violen-
 da ſtupendo
 miraculo
 oſtenditur.*

nolentos, manibus conſeruatis illæſis. Venerabilis autem abbas vallium Guido tunc erat in illa terra, qui manipulum ſanguinolentum vidit, & ipſe mihi hoc narravit. Quia verò longum eſſet enarrare per ordinem, quomodo viri apoſtolicæ, ſcilicet prædicatores noſtri circuibant per caſtra, euangelizantes & diſputantes vbique: his omiſſis ad præcipua veniamus. Quodam die conuenerunt omnes hæteſiarchæ apud quoddam caſtrum in Carcaſſonenſi dioceſi, quod dicitur mons Regalis, diſputaturi vnanimiter aduerſus viros ſæpius memoratos. Ad hanc diſputationem redijt F. P. de caſtronouo, qui ſicut paulo ante diximus diſceſſerat apud Biterim. Diſputantibus autem, dati ſue: ſunt iudices de iſtis credentibus hæreticorum, protelata autem fuit diſputatio per 15. dies & redacta fuerunt in ſcriptum hinc inde propoſita, & tradita iudicibus, vt diffinitiuam ſententiam præmulgarent. Videntes autem iſti iudices, hæreticos ſuos maniſteſſimè ſuperatos, noluerunt dare ſententiam ſed & ſcripta quæ à noſtris acceperant, ne venirent in publicum noluerunt reddere, ſed tradiderunt hæreticis. His peractis reſceſſit F. P. de caſtronouo à ſociis ſuis, & iuit in prouinciam, & laborauit vt cõponeret nobiles prouinciæ: hac autem intentione, vt auxilio eorum qui pacem iurauerant, poſſet hæreticos de Narbonenſi prouincia extirpare. Sed Comes Tholoſanus Raimundus nomine, inimicus pacis, noluit acquieſcere dictæ paci, donec tam per guerras, quas mouebant ei nobiles prouinciæ, median-

te industria viri Dei: quam per excommunicationem ab eodem in ipſum comitem promulgatam, iurare compulſus eſt pacem illam. Sed qui fidem negauerat, & erat infideli deterior, nunquam deferens iuramento, iurauit pluries, pluries periurauit. Quem vir ſanctiſſimus F. Petrus, magna animi virtute corripuit, tyrannum intrepidus aggrediens, eique in facie reſiſtens, quia reprehendiſſibilis, imo damnabilis erat valde, confundebatque eum vir magnæ conſtantiæ, vir conſcientiæ illibatæ, adeo vt exprobraret ei, quod erat per omnia periturus, & vere ſic erat.

*De malicia Comitis Tholoſani Raimundi
Albigenſium fautoris.*

CHAP. III.

QVIA ergo opportunitas ſe ingeſſit, hic de incredulitate ipſius comitis aliquid breuiter explicemus. Primo dicendum, quod quaſi à primis cunabulis, ſemper hæreticos dilexit & ſouit, & eos in terra ſua habens, quibuſcumque modis potuit, honorauit, vſque hodie etiam (ſicut aſſeritur) vbicumque pergit, hæreticos ſub cõmuni habitu ſecum ducit, vt ſi ipſum mori contigerit, inter manus ipſorum moriatur, credebat enim, abſque omni pœnitentia, quantũcumque peccator fuerit, ſe ſaluandum, ſi in ipſo mortis articulo, impoſitionem manuum eorum potuiſſet adipiſci. Faciebat & deferri nouum teſtamentum, vt ſi ne-

cesse esset impositionem manuum cum libro
 reciperet ab hæreticis. Vetus siquidem testa-
 mentum detestantur hæretici: dicunt Deum
 illum qui veterem legem instituit, malum esse,
 vocantes eum traditorem, propter spoliatio-
 nem Ægypti: homicidam, propter diluuium;
 & subuersionem Ægyptiorum dicunt, & Moy-
 sem, Iosue, David, illius mali Dei fuisse ru-
 ptarios & ministros. Dixit & sæpeditus co-
 mes quodam die hæreticis, sicut pro certo
 scimus, quod volebat facere nutriri filium suum
 apud Tholosam inter hæreticos, vt addisceret
 fidem, imo infidelitatem illorum. Dixit &
 quadam die, quod vellet dare centum marchas
 argenti, vt quidam miles suus posset capere
 fidem hæreticorum, ad quam multoties inui-
 tauerat eum. & quam faciebat ei sæpius prædi-
 cari. Præterea quando hæretici mittebant ei
 aliqua xenia vel cibaria, gratissimè suscipiebat,
 & faciebat optime seruaria, nec patiebatur,
 quod aliquis comederet ex eis, nisi ipse & ali-
 qui eius familiares. Multoties etiam sicut cer-
 tissimè cognouimus, adorabat hæreticos flexis
 in terra genibus, & petebat ab eis benedictio-
 nem & osculabatur eos. Quodam die erat di-
 ctus comes in expectatione quorundam ho-
 minum, qui debebant venire ad eum, sed cum
 non venissent: dixit, bene apparet, quod dia-
 bolus fecit mundum istum, quia nihil succedit
 nobis ad votum. Dixit præterea idem comes
 venerabili episcopo Tholosano, sicut ab eo-
 dem episcopo audiui, quod monachi Cister-

cienſes non poterant ſaluari, quia tenebant oues quæ luxuriam exercebāt. O hæreſis inaudita. Dixit & comes dicto epifcopo Tholoſano, vt veniret de nocte in palatium eius, & audiret prædicationem hæreticorum: vnde perpenditur, quod ſæpe de nocte audiebat eos. Erat quondam memoratus comes quadam die in eccleſia quadam. vbi miſſa celebrabatur: habebat autem ſecum quemdam mimum, qui ſicut mos eſt huiusmodi iaculatorum, homines cum bucca hiſtrionice deridebat. Cum autem ſacerdos qui celebrabat miſſam verteret ſe ad populum dicens, *Dominiſ vobifcum.* ſceleratiſſimus comes dixit hiſtrioni ſuo, vt contra faceret & derideret ſacerdotem. Dixit præterea aliquando ſupradictus comes, quod mallet aſſimilari cuidam hæretico, qui erat apud Caſtras in Albigenſi diœceſi detructus mēbris & habitu miſerabili, quem eſſe Rex vel Imperator. Quod autē ipſe hæreticos ſemper fouit, ex hoc habemus probatiſſimū argumētum: quia nunquā ab aliquo ſedis apoſt. legato, potuit induci ad hoc, vt ſæpedictos hæreticos de terra ſua depelleret, licet cōpulſus ab ipſis legatis multotiens abiuraret. Præterea adeo parui pendebat matrimonij ſacramentum, quod quotieſcumque ei diſplicuit vxor propria, ipſam dimittens aliam duxit, ita quod quatuor vxores habuerit, quarum tres adhuc viuūt. Habuit enim primò ſororem vicecomitis Biterrenſis, nomine Beatricem: qua dimiſſa duxit ducis Cipro * Hac dimiſſa duxit ſororem regis An-

* *vocula deſſ.*

glia Richardi, quæ continebat ei in tertio gradu consanguinitatis, qua mortua accepit sororem regis Arragonensis, quæ similiter erat consanguinea eius in quarto gradu. Nec silendum est, quòd cum ipse teneret primam uxorem suam, monuit eam sapissimè, ut habitum religionis assumeret. Illa autem intelligens quid intenderet, ex industria quæsiuit ab eo: utrum vellet, quod ipsa in ordine Cisterciensi fieret monialis: ipse autem dixit, quod non. Quæsiuit iterum utrum vellet quod ipsa fieret monacha, in ordine Fontis Ebrardi. Respondit comes quod non volebat. Tunc quæsiuit ab eo quid ipse vellet, & mandauit, quod si vellet fieri heremica, ipse ei in omnibus prouideret, & factum est ita. Erat quidam pessimus hæreticus apud Tholosam, Hugo faber nomine, qui quondam in tantam lapsus est demetiam, quod iuxta altare cuiusdam ecclesiæ purgauit ventrem, & in contemptum Dei cum palla altaris terfit posteriora sua. O scelus inauditum. Dixit & hæreticus prædictus quadam die, quod quando sacerdos in missa percipiebat dominici corporis sacramentum, traiciebat dæmonem in corpus suum: quæ omnia cum vir venerabilis abbas Cistercij qui tunc erat abbas grandis syluæ in territorio Tholosano Comiti retulisset, & eum moneret, qui tantum facinus perpetraret: respondit comes, quod nullo modo puniret propter hoc ciuem suum. Abominaciones prædictas narrauit Dominus abbas Cisterciensis, qui tunc erat archiepiscopus Narbonensis

fermè viginti episcopis, me præſente in concilio apud Vaurum: adeo autem ſemper fuit luxurioſus & lubricus dictus comes, quod ſicut pro certo didiſcimus, ſore proſtrata abutebatur, in contemptum religionis Chriſtianæ: ab infantia enim ſua, concubinas patris ſui quærebat diligentiffimè, & cum illis diligentiffimè concubebat, vix enim ei aliqua placere poterat, niſi ſciret patrem ſuum prius accubiſſe cum ea, vnde & pater ipſius, tam propter hæreſim, quàm propter enormitatem iſtam, exhæredationem ſuam ei ſæpiſſimè prædicebat. Præterea raptarios mirabili quoque amplexatus eſt affectu dictus comes, per quos ſpoliabat eccleſias, monaſteria deſtruebas, omneſque ſibi vicinos quos poterat exhæreditabat, ita ſemper ſe habuit membrum diaboli, filius proditiſionis, primogenitus ſatharæ, inimicus crucis & eccleſiæ. perfecutor, hæreticorum deſenſio, catholicorum depreſſio, miniſter perditionis, fidei abiurator, plenus ſclerum, peccatorum omnium apotheca. Ludebat quodam die comes in ludo ſcacorum cum quodam capellano & inter ludendum, dixit capellano. Deus Moyſi quem vos creditis, non poterit vos iuuare in ludo iſto, & addidit, nunquã me iuuet Deus ille. Alio tempore, cum ipſe comes à partibus Tholoſaniſ iturus eſſet contra aduerſarios quorſdam ſuos in partes Prouinciæ: media nocte ſurgens, venit ad domum, in qua hæretici Tholoſani erant congregati, & dixit eis. Domini ac fratres, bellorum varij ſunt euentus,

*Impiæ Rai-
mundi Co-
mitis ineptia*

quicquid de me contingat, in manus veſtras commendo corpus & animam meam: quo facto deſuper habundanti dnos hæreticos in veſte communi ſecum adduxit, vt ſi forte mori eum contingeret, inter manus ipſorum moreretur. Infirmabatur quodã tempore comes maledictus in terra Arragonum, & cum multũ inualeſceret infirmitas, fecit ſibi fieri lecticam, & in lectica illa faciebat te Tholoſam deportari: & cum quadam die quæreretur ab eo, cur cũ tanta æſtinatione ſe faceret deportari, cũ tã grauiffima infirmitate laboraret, reſpondit miſer, quia non ſunt boni homines in terra iſta inter quorũ manus poſſim mori, hæretici enim à fautoribus ſuis, boni homines vocabantur ſed & ampliori bus ſignis & dictis, ſe fatebatur hæreticum: dicebat enim, ſcio me exhæredandum fore pro bonis heminituſiſtis, ſed non tantum exhæredationem, mō etiam decapitationẽ pro ipſis paratus ſum ſuſtinere. hæc de incredulitate & malicia dicti miſeri dixiſſe ſufficiat, nunc ad pro poſitum reuertamur.

*De aduentu 12. Abbatum ord. Ciftercienf.
eorumque prædicationibus.*

C A P. V.

Celebrata diſputatione prænotata in mon-
te Regali, dum adhuc eſſent prædica-
tores noſtri apud montem regalem: & circum-
quaque verbum dei & ſalutis monita ſeminan-
tes mendicarent oſtiatim panem ſuum, ſuper-
uenit vir venerabilis abbas Ciftercij Arnaudus

*Arnaudus
abbas Cif-
tercij*

nomine à partibus franciæ, abbates duodecim habens ſecum, qui totius viri religionis, viri perfectæ & ſanctæ ſcientiæ, viri incomparabilis ſanctitatis, iuxta numerum ſanctiſſimum apoſtolorū, cum abbate decimo tertio, duodecimaduenerunt, parati de ea quæ in ipſis erat fide & ſpe, omni diſputanti reddere rationem: & hi omnes cum pluribus monachis, quos ſecum adduxerant, omnem ſectantes humilitatem, iuxta exemplar quod eis oſtenſum erat in monte, ideſt quod audierant de epiſcopo Oxomenſe, pedites procedebant, ſtatim ab abbate Ciſterciènſe longe lateque ſinguli diſperſi, & aſſignati ſunt vnicuique termini proprii, per quos diſcurrendo prædicationi inſiſterent, diſputationibus inſudarent.

*De colloquio Apamienſi, & morte
Oxomenſis epiſcopi.*

CAP. VI.

* *Hiſpanicè
Oſma.*

Epiſcopus Oxomenſis * voluit ad ſuum redire epiſcopatū, vt & domui ſuæ diſponeret, & prædicatoribus verbi Dei in Narbonenſi prouincia, de ſuis prouentibus neceſſaria prouideret. Dum ergo recederet tendens ad Hiſpaniam, venit apud Apamias in territorio Tholoſano: & conuenerunt ad eum Fulco Tholoſanus, & Nauarrus Conſoranenſis epiſcopi & plurimi abbates habita ibi diſputatione cum Vualdenſibus, plane conuicti ſunt vualdenſes & conuulſi, & populus caſtri, præcipue paupe-

res ex parte maxima fauit noſtris: ille etiam qui conſtitutus erat iudex in diſputatione, & erat fauens vualdenſibus, magnuſque in caſtro illo, renunciauit prauitati hæreticæ, & in manu domini Oxomenſis obtulit ſe & ſua, à die etiam illa & deinceps, ſectatores ſuperſtitionis hæreticæ viriliter impugnauit. Huic diſputationi, interfuit ille peſſimus traditor comes Foxi, ille crudeliſſimus perſecutor eccleſiæ, Chriſti hoſtis. Hic vxorem habebat manifeſtam hæreticam de ſecta vualdenſium & duas ſorores, quarum vna ſectas vualdenſium, alia etiam comes, aliorum perfidorum hæreſes profitebatur. Celebrata autem diſputatione prædicta in palatio ipſius comitis, idem comes vualdenſes die vno, prædicatores noſtros de altero procurauit. O ficta humilitas, poſt hæc episcopus Oxomenſis, ad ſuum perrexit episcopatum, firmum habens propoſitum redeundi, quam citius poſſet, ad peragendum negotium fidei in prouincia Narbonenſi. Peractis vero in episcopatu paucis diebus, dum redire diſponeret morte præuentus, in ſenectute ſua feliciter obdormiuit. prius autem quam ipſe decederet, in ſata deceſſerat ſupramemoratus F. Radulphus vir bonæ memoriæ, in quadam abbazia ord. Cifterc. prope S. Ægidium quæ dicitur Fræcia vallis. Subtractis igitur his duobus luminari- bus, episcopo videlicet Oxomenſi & F. Radulpho, venerabilis Guido abbas vallium ſarnay in dioceſi pariſienſi, qui cum alijs abbatibus cauſa prædicationis, in Narbonenſem prouin-

*Oxomenſis
Episcopi im-
teritus.*

*Guido abbas
cœn: bijual-
linæ de ſortz*

*nam deum
Carcass. ep-
piscopus.*

ciam venerat vir nobilis genere, ſed ſcientia longe nobilior & virtute, qui etiam poſtea episcopus factus eſt à Carcaſſonæ, prior inter prædicatores conſtitutus eſt & magiſter. abbas ſiquidem Ciſterciensis ad alias partes ſe tranſtulit, quibuſdam magnis negotiis tunc temporis impeditus. Diſcurrētes igitur prædicatores ſancti hæreticoſque diſputando maniſeſtiſſimè conuincentes: ſed quia obſtinati erant in malitia conuertere non valentes poſt multum temporis, cum parum aut nihil prædicando ſiue diſputando proficere potuiſſent, ad partes Galliarum ſunt reueſi. Nec prætereundum eſt, quòd cum dictus abbas vallium Sarnay, cum ſupradicto Theodorico, & quodam alio hæreſiarcha maximo, Bernardo ſcilicet de Cimorra, qui in Carcaſſonenſi diœceſi præcipuus hebebatur, diſputaſſet pluries & eos ſapienter conuiciſſet: quodam die cum ſæpeditus Theodoricus, nihil aliud reſpondere potuiſſet, dixit abbati, diu me detinuit meretrix, ſed de cætero non tenebit hoc dicens, dicebat Romanam eccleſiam meretricem. Nec ſilendum, quod cum ſæpeditus abbas vallium ſarnay, alio die caſtellum quoddam prope Carcaſſonam, Lauranum nomine cauſa prædicationis intraret, in ipſo introitu caſtri ſignaculo crucis ſe ſignauit: quod videns miles quidam hæreticis qui erat in caſtro dixit abbati, nunquam me adiuuet ſignum iſtud.

*Miraculum de ſcedala, B. Domnici manu
ſcripta, quæ ter flammis iniecta,
illaſa reſiliit.*

CAP. VII.

Contigit tempore illo quoddam miraculū fieri, quod in hoc loco, dignum duximus interſerendum. Diſputauerant quadam die, quidam prædicatores noſtri, viri religioſi aduerſus hæreticos vnus autem de noſtris, Dominicus nomine, vir totius ſanctitatis, qui ſocius fuerat epiſcopi Oxomenſis, auctoritates, quas in medium produxerat, redegit in ſcriptum, & cuidam hæretico tradidit ſcedulam illam, vt ſupra obiectis deliberaret. Nocte igitur illa erant hæretici congregati in vna domo, ſedentes ad ignem. Ille autem cui vir Dei tradiderat ſcedulam, produxit eam in mediū, tunc dixerunt ſocii ſui, vt in medium ignē illam proijceret, & ſi ſcedula illa cōbureretur vera eſſet fides, imo perfidia hæreticorum: ſi vero incombuſta maneret, fidem quam prædicabāt noſtri, verā eſſe faterentur. Quid plura? in hoc conſentiūt omnes, ſcedula in ignem proijcitur, ſed cū in medio igne aliquātulum moram feciſſet, incombuſta penitus ab igne reſiliuit. Stupentibus qui aderant vnus cæteris durior ait illis: proijciatur in ignem iterum ex tunc experimini plenius veritatem: proijcitur iterum, iterum reſiliit incombuſta: quod videns ille durus & tardus ad credendum dixit iterum trina vice

proiicitur, & tunc ſine dubio rei exitum cognoscemus, proiicitur tertio, nec tunc quidem comburitur, ſed integra ab igne reſiliit & illæſa. hæretici autem, viſis tot ſignis, ne tunc ad fidem voluerunt conuerti, ſed in ſua manentes malicia, diſtriſſime ſibi inuicē inſibuerunt, ne miraculum iſtud, per narrationem alicuius, ad noſtrorum notiā deueniret ſed miles quidam, qui erat cum illis, qui aliquantulum conſentiebatur fidei noſtræ noluit celare quod viderat, ſed pluribus enarrauit. Factum eſt autem hoc apud montem regalem, ſicut ab ore viri religioſiſſimi audiui, qui ſcedulam hæretico tradidit ſuperſcriptam.

*Nullis mi-
vaculis fer-
rea hæreti-
corum peſto-
ra molliun-
tur.*

*De morte cruenta F. Pet. de Caſtronouo,
qui gladijs impiorum occubuit.*

CAP. VIII.

His de prædicatoribus verbi Dei breuiter prælibatis, ad martyriū viri venerabilis & athletæ fortiffimi F. Petri de caſtronouo, iuante Deo veniamus quod nullo modo melius, vel magis autentice credimus nos facturos, quam vt literas D. papæ, narrationi noſtræ inferamus, quas Chriſti fidelibus deſtinauit, ipſum martyrium plenius continentes. forma literarum hæc eſt.

INNOCENTIVS episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis nobilibus viris, Comitibus, Baronibus, & vniuersis militibus, per Narbonēſem, Arlatanſem, E-

bretdunenſem, Aqueuſem & Viennenſem provincias conſtitutus ſalutem & apoſt. benedictionem. Rem credulam audiuiſimus, & in communem luctum generalis eccleſie deducendam, quod cum ſancta memoria F. P. de Caſtronouo monachus & ſacerdos, vir inter viros vtiq; virtuofus, vita, ſcientia, & ſama præclarus, ad euangelifandum pacem, & confirmandam fidem, in prouincia Auxitana cum alijs deſtinatus in commiſſo ſibi miniſterio laudabiliter profeciſſet, & proficere non ceſſaret: quippe qui plene in ſchola Chriſti didiſſerat quod doceret, & eum qui ſecundum doctrinam & fidelem obinendo ſermonem, in ſana poterat exhortari doctrina. & contradicentes reuincere paratus omni poſtenti ſemper reddere rationem, vt poterat vir in fide catholicus, in lege peritus, in ſermone facundus, concitauit aduerſus ipſum diabolus miniſtrū ſuum comitem Tholoſanum Raimundum, qui cum pro multis & magnis exceſſibus, quos in eccleſiam commiſerat & in Deum, ſape cenſuram eccleſiaſticā incurſiſſet, & ſape ſicut homo verſipellis & callidus, lubricus & incōſtans, penitudine ſimulata fuerat abſolutus: tandem odium continere non præualens, quod ceperat contra ipſum, eo quod non erat in ore eius verbum veritatis ad faciendam vindictam in nationibus & increpationes in populis, ac eo fortius in eodem comite, quo magis pro maioribus erat ipſe facinoribus increpandus tam tamquam collegam ſuum, apoſt. ſedis legatos ad villam S. Egidij conuocauit, promittens ſuper cunctis quibus imperabatur capitulis, ſatisfactionem plenariam exhibere. Cum autem conuenientibus illis in villam prædictam, præſatus comes ſalutaria monita ſibi facta, modo velut verax & facilis pro-

mitteres se facturum: est modo velus fallax & durus, ea prorsus facere recusaret, volentibus illis demum ab eadem villa recedere, mortem est publicè comminatus, dicens quod quocumque vel per terram diuertant, vel per aquam, vizilanter eorum observaret egressum: & confestim dictis facta compensans, complices suos ad exquisitis insidiis destinavit. Cumque vero nec ad preces dilecti filij abbatis S. Aegidij, nec instantia Consulum & Burgensium, furoris sui mitigari insania potuisset, ipsi eos invito Comite nimiumque dolente cum armatae manus praesidio, prope ripam rhodani fluvij deduxerunt, vbi nocte quieverunt instante, quibusdam eiusdem comitis satellitibus, ipsi prorsus ignotis hospitantibus cum eisdem, qui sicut apparuit in effectus sanguinem quarebat eorum In castrino itaque mane facto & missa celebrata de more cum innocui Christi milites, ad transitum, se fluminis prepararet: vnus de praedictis sathanae satellitibus, lanceam suam vibrans, praenominatum Petrum, supra Christum petram, immobili firmitate fundatum, tantae proditionis incautum, inter costas inferius vulneravit. Qui prius ipsum respiciens percussorem, & Christi magistri sui, cum B. stephano secutus exemplum, dixit ad ipsum, Deus tibi dimittat, quia ego dimitto, pietatis & patientiae verbum saepius repetendo Deinde sic transfixus, acerbitatem illati vulneris, spe caelestium est oblitus: & instanti suae pretiosa mortis articulo, cum ministerij sui socijs, qui fidem promouerent & pacem, non desinens ordinare, post iustas orationes, in Christo feliciter obdormiuit. Qui profecto, cum ob fidem & pacem, quibus nulla est prorsus causa laudabilior ad martyrium, sanguinem suum fuderit,

clavis iam, ut credimus miraculis eboruscaisset, nisi hoc illorum incredulitas impediret. De quantum similibus in euangelio legitur, quia ibi videtur Iesus non faciebat multas, propter incredulitatem eorum, quia quāquā lingua, non fidelibus sed infidelibus: sicut in figuram saluatur tamē presentatus Herodis, qui teste Luca valde gausus est, visis ipso, pro eo quod figuram aliquod ab eo fieri sperabat, & facere dedignatus est figuram, & reddere interroganti responsum. sciens quia incredulitas signorum, non credulitatis inductio, sed vanitatis illum admiratio delectabat Licet autem ipsa prava generatio & perversa Prouincialium non sit digna, ut tam cito sicut forsitan ipsa quaerit, de suo sibi martyre signum detur. expedit tamen credimus, ut vnus ipse pro ipsa, ne tota pereat moueretur, quae contagio haeretica prauitatis infecta, per interpellantem occisi sanguinem, à suo melius reuocetur errore hoc est enim vetus sacrificium Iesu Christi, hoc miraculosum ingenium saluatoris, ut cum in suis esse videtur putatur, tunc vincat fortius in eisdem & ea virtute qua ipse mortem moriendo destruxit, à superatis interdū famulis suis, superatores eorum faciat superari Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autem mortuum fuerit plurimum fructum affert. Sperantes igitur, quod de morte huius fecundissimi grani, sit fructus in Christi ecclesia prouenturus, cum profecto sit dure calcabilis & culpabiliter durus, cuius animam ipsius gladius non pertransit, nec vquam penitus desferantes, cum vilitas tanta debeat in sanguine suo esse, quod sua praedicationis nuncijs circa memoratam prouinciam, pro qua ipse in corruptionem descendit ob tanta Deus tri-

buat incrementa. Venerabiles fratres nostros archie-
 piscopos eorumque suffraganeos monendos duximus,
 attentius & hortandos per spiritum S. in virtute obe-
 dientie districte precipiendo ut verbum pacis & fidei
 seminatum ab eorum predicationis irriguis conuales-
 cere facientes, & ad pugnandam hæreticam prauitatem
 ac fidem catholicam confirmandam ad extirpanda vi-
 tia & plantandas virtutes indiffere studio sedulita-
 tis instantes. Tandem Dei famulus occisorem, & uni-
 uersos quorum ope vel opere consilio vel fauore tantum
 facinus perpetravit receptatores quoque vel defensores
 illius ex parte omnip. Dei Patris Filii, & Spiritus S. au-
 thoritate quoque BB. apost. Petri & Pauli & nostra,
 excommunicatos & anathematizatos per suas dioceses
 denuncient vniuersis: & omnia loca prorsus, ad quæ
 ipse vel aliquis ipsorum deuenierint presentibus eis, in-
 terdicto faciant ecclesiastico subiacere: singulis diebus
 dominicis & festiuis, pulsantibus campanis, & can-
 delis accensis, donec ad sedem apostolicam accedentes,
 per satisfactionem condignam mereantur absolui, sen-
 tentiam huiusmodi solemniter inuoluantes. Illi autem
 qui orthodoxæ fidei zelo succensi ad vindicandum san-
 guinem iustum, qui de terra clamare non cessat ad cæ-
 lum, donec ad confundendum subuersos & subuerso-
 res de cælo descendat ad terram Deus vltionum, viri-
 liter se accinxerint aduersus hos pestilentes qui simul
 in vnum pacem & veritatem impugnant, suorum re-
 missionem peccaminum à Deo eiusque vicario secunde
 promittant indulgentiam, ut eis labor huiusmodi, ad ope-
 ris satisfactionem sufficiat similiter illis offensis pro
 quibus cordis contritionem & veram confessionem
 oris obtulerint vero Deo huiusmodi siquidem pestilent-

res Provinciales, non tam iam noſtra diripere, ſed nos
 ferimere molliuntur: nec ſolum ad perimendas animas
 linguas acunt, verum etiam ad perdenda corpora
 manus extendunt proliſores animarum effeſſi, & cor-
 porum peremptores. Licet autem præſatus comes pro-
 mulis & magnis flagitijs qua longum eſſet per omnia
 enarrare, iam dudum fit anathematizatus microne percuf-
 ſus, quia tamen certis indicijs, mortis ſancti viri præ-
 ſumitur eſſe reus, non ſolum ex eo quod publice com-
 minatus eſt ei mortem, & ipſidias paravit eidem: ve-
 rum etiam ex eo quod occiſorem ipſius in multam ſa-
 miliaritatem admixit, & magnis donis remuneravit
 eundem, ut de cæteris præſumptionibus taceamus, quæ
 plenius innotescunt multis. Ob hanc quoque cauſam,
 ipſidem archiepiſcopi & epiſcopi publice nuntiant ana-
 thematizatum eundem. Et cum iuxta ſanctorum
 patrum canonicas ſanctiones, ei qui fidem Deo non ſer-
 vat, fides ſervanda non ſit, à communionem fidelium ſe-
 gregatio, ut potè qui vitandus eſt potius quam ſuendus,
 omnes qui dicto comitiſ fidelitatis ſeu ſocietatis, aut ſce-
 deris huiusmodi ſaramento tenentur aſtricti, aucto-
 ritate apoſtica denuncunt interim abſolutos, & cui-
 bet catholico viro licere, ſalvo iure Domino principali,
 non ſolum perſequi perſonam eiſdem, verum etiam oc-
 cupare & detinere terram ipſius, illius præſertim ob-
 tentu, quod ab hæreſi per ſuam prudentiam fortiter ex-
 peitur, quæ per illius nequitiam fuit hætenus ſur-
 piter ſauciata, maculata. Quia dignum eſt, ut manus
 omnium contra ipſum conſurgant, cuius manus extiſit
 contra omnes. Quod ſi nec ſic vexatio dederit intellec-
 tum, manus noſtras in eo curabimus aggravare. Si quo mo-
 do vero ſatis ſatisfactionem promiſerit exhibere, ipſum præ-

ſum iniuriam pius Zelus. Meméntote quia creator noſter, noſtri non indignit, cum nos fecit: qui quanquam noſtro ſeruitio non indigeat, ut quaſi per illud minus in agendo minus voluerint fatigetur, & ſua omnipotentia minor ſit obſequio noſtro carens, occaſionem tamen in hoc articulo nobis tribuit acceptabiliter ſeruiendi. Cum igitur poſt interfectionem præſati iuſti, eccleſia que in partibus illis eſt, abſque conſolatore in triſtitia & mœrore, ſedente, fides euaniſſe, periſſe pax, hæretica peſtis & hoſtilis rabies fortius inualluiſſe dicatur, ac ſi potenter in eius nouitate procellæ non ſuccurratur eidem, pene penitus videtur nauis eccleſiæ naufragari. Vniuerſitatem veſtram monemus attentius & propenſius exhortamur, ac in tanta neceſſitatis articulo in virtute Chriſti confidenter inuigilamus, & in remiſſionè peccaminum indulgemus, quatinus tantis malis occurrere non tardetis, & ad pacificandum gentes illas, in eo qui eſt deus pacis & dilectionis intendere procuretis: & quibuſcumque modis reuelauerit vobis Deus, hæreticam ibi ſtudcatis perfidiam abolerè, ſeclatores ipſius eo quam ſarracenos ſecurius quo peiores ſunt illis in manu forti & extento brachio impugnando. Prænominatum etiam comitem qui quaſi ſædus percuiſſet cum eadem morte propria non recogitat, ſi forte vexatio ſibi tribuat intellectum, & impleta facies eius ignominia incipiat inquirere nomèn Dei ad ſatiſſaciendù nobis & eccleſiæ, imo Deo, pondere non deſignatis induſta ſuper eũ oppreſſionis urgere ipſũ & fautores eiufdem de caſtris Domini depellendo, & auferendo terras eorum in quibus relegatis hæreticis, habitatores catholici ſubrogentur, qui ſcilicet orthodoxæ fidei noſtræ diſciplinam in ſanctitate & iuſtitia ſer-

*uisant coram Deo. Datum Laterani 6. Id. Martij,
Pontif. nostri, an. 11.*

His dictis de morte sanctissimi viri prælibatis,
ad narrationis nostræ seriem redeamus.

*Tholosanus & Conseranensis Episcopi Romam legantur,
ut pontifici max statum ecclesie in
Narbon. prouincia exponant.*

CAP. IX.

Videntes igitur prælati Narbonensis prouinciae, & alij quos tangebatur negotium pacis & fidei, decessisse bonos viros Oxomensem episcopum & F. Pet. de castrououo, & F. Radulphum, qui fuerant prædicationis in terra prænotata principes & magistri. Animaduertentes quod eadem prædicatio etiam iam peregerit ex parte maxima cursum suum, nec multum profecerit, imo penitus fructu frustrata sit exoptato, ad pedes summi pontificis iudicant transmittendum. Accingunt ergo se viri venerabiles, Fulco Tholosanus, & Nauarrus Conseranensis episcopi, Romamque properant, supplicaturi Domino papæ, ut periclitanti in Narbonensi prouincia & Bituricensi & Burdegalensi, pro pace ecclesie, & quasi penitus naufraganti manum porrigat adiutricem. Dominus autem papa Innocentius, qui defendendæ fidei Catholicæ necessitatibus, totis nisibus occumbebat, tanto morbo manum apposuit medicam, generales & efficaces super hoc negotio literas in franciam transmittendo,

ſicut inferius plenius exprimemus. Quod audiens comes Tholoſanus, imo dicamus melius Dolofanus, perrexiſſe videlicet prænotatos epifcopos ad curiam romanam, timens ſe digne pro meritis puniendum, videnſque facta ſua non poſſe impune tranſire, pœnitentiam ſimulans, & ſi poſſit ſibi præcauens in futurum: cum multos alios iam miſiſſet, quosdam execrabiles & malignos, Archiepiſcopum Auxitanum & Ramundum de Rebaſtenchs, qui quondam fuerat Tholoſanus epifcopus, ſed meritis ſuis exigentibus erat depositus, miſit Romam: conqueſtus-que eſt Domino papæ per nuntios illos, de abbate Cifterciendi, qui legatione ſuper negotio fidei fungebatur: aſſerens quod eum exacerbaret nimis aſpere & plus iuſtò: promittens etiam comes, quod ſi Dominus Papa, aliquem à latere ſuo ad illum dirigeret, ad voluntatem ipſius per omnia ſe haberet. Hòc autem non dixit, quia vellet ſe aliquatenus emendare. Sed cogitabat, quod ſi dominus papa aliquem de ſuis Cardinalibus ad eum mitteret, ipſum poſſet, ſicut homo verſipellis & callidus circumuenire: ſed omnipotens qui ſcrutator eſt cordium, & cognitor ſecretorum, noluit puritatem circumueniri apoſtolicam, noluit regi amplius dicti comitis prauitatem. Prouidit igitur iuſte & miſericorditer iuſtus iudex, vt & Dominus Papa Comiti quaſi iuſte petenti ſatisfaceret, & ipſius comitis malitia diutius nò lateret. Miſit enim dominus Papa vnũ de colateralibus ſuis clericis, ad partes

*Mittitur
maſter Mi-
lo clericus à
latere ut le-
gatus.*

Hoc ha-
betur ad
oramcod.
m. 5.

* habeo.

provinciæ Milonem nomine, virum utique
vita honeſtum, ſcientia præſtacum, facundia
diſertum, qui ut probitatem eius breuiter per-
ſtringamus, nec terrore terri potuit, nec mi-
nime frangi. Comes autem auſiens quod ve-
niret Maſter Milo, gaudio gauſus eſt valde,
quia putavit, quod læpeditus maſter, ad
ipſius ſe haberet & per omnia voluntatem,
diſcurrenſque comes per terram ſuam cœpit
gloriarî & dicere. Modo bene eſt mihi, quia
legatum ſecundum cor meum, * imo ipſe ero
legatus. Sed omnia euenere contraria voto
illius, ſicut inferius exprimetur.

*Mittitur cum M. Milone Maſter
Theodiſus.*

CAP. X.

*Corruptè a-
pud Ciaco-
nium legi-
tur Hugo nõ
Milo,*

Miffus eſt autem cum dicto M. Milone,
clericus quidã maſter Theodiſus no-
mine, canonicus Ianuenſis, qui læpedito M.
Miloni aſſiſteret, & ipſum in expediendo fidei
negotio adiuuaret. Iſte Theodiſus vir multæ
ſcientiæ, vir cõſtantiæ mirabilis, vir eximie bo-
nitatis, qui bene ſe habuit in negotio Ieſu Chri-
ſti, qui quanta pro eodẽ negotio pericula paſſus
ſit & labores, rei exitus patefecit, & nos poſt-
modũ curauimus latius intimare. Dominus ve-
ro papa M. Miloni dederat in mandatis, ut de
omnibus quæ ad negotium fidei pertinebant,
& præcipue ſuper factõ comitis Tholoſani, ad
conſilium Ciftercij abbatis ordinaret: eo quod

abbas statum negotij, & veritas comitis plene sciret. Vnde & dominus papa M. Miloni expresse dixerat, abbas Cistercij totum faciet, & tu organum eius eris, comes enim Tholosanus habet eum suspectum, tu non eris ei suspectus. Descendentes igitur M. Milo. & M.* Theodisius in Franciam, abbatem Cistercii apud Authisiodorū inuenerunt. Consuluit igitur M. Milo abbatem Cisterciensē, super pluribus certis capitulis quæ ad negotium fidei pertinebant abbas vero de omnibus diligentius instruens, consilium suum tradidit ei scriptum & sigillatū. Monuit etiam eum & consuluit, vt antequam aggredereetur comitem Tholosanum, conuocaret archiepiscopos, episcopos & alios prælatos, quos expedire videret, & eorum quæreret & haberet consilia. Quosdam etiam de prælatis, M. Miloni expresse & specialiter nominauit, quo: ū consiliis deberet idem Magister adherere. Post hæc abbas Cisterciensis & M. M. perrexerunt ad regem Franciæ Phillipum, qui apud nouam villam in territorio Senonico cum pluribus de Baronibus suis solemne colloquium celebrabat. Erat enim Dux Burgundiæ, Odo Niuernensis & Sancti Pauli comites & multi alii nobiles & potentes. Dominus autem Papa, mittebat regi literas speciales monens & deprecans, vt per seipsum saltem per filium suum Ludouicum, periclitanti in Narbonensi prouincia ecclesiæ auxilium impederet opportunum. Rex autem nuncio domini Papæ tale dedit responsum, quod

** ita exem-
plar M. 5.
non Theodo-
sius vt ha-
bet Cinc-
nius in It.
noc. 3.*

duos magnos & graues habebat à lateribus lesiones, Othonem qui dicebatur imperator, & regem anglia Ioannem, qui hinc & inde ad turbationem regni Franciæ totis viribus laborabant. Ideoque nec ipse à Francia vlllo modo exire vellet, nec filium mittere, imo satis ei videbatur ad præsens, si Barones suos ire permitteret, ad perturbandum in Narbonensi prouincia pacis & fidei perturbatores. Summus autem pontifex, vt ad extirpandam pestem hæreticam, fideles populos efficeret promptiores, generales miserat literas, ad omnes prælatos, Comites, & Barones & vniuersum populum in regno franciæ constitutum, monens efficaciter & exhortans, vt festinarent ad vindicandam in Narbonensi prouincia iniuriam Crucifixi, scientes remissionem omnium peccaminum à Deo eiusque vicario vniuersis indultã, qui orthodoxæ fidei zelo successi, ad opus se accingerent huius pietatis, dummodo cõtriti essent pariter & confessi. Quid plura? publicatur ista indulgentia in franciã, armat se multitudo magna fidelium signo crucis.

*Concilium apud Montilum celebratur, ibique
sistendi coram Milone dies Comiti apud
valentiam præfigitur.*

C A P. XI.

*Gallicè
Monteil.*

Celebrato apud Nouam-villam colloquio prænotato, M. Milo cum collega suo M. Theodisio, ad partes prouinciæ perrexit veni-

ensque ad quoddam castrum quod Montilum nuncupatur, convocavit archiepiscopos & episcopos quamplures: qui cum ad eum venissent, quæsiuit ab eis diligenter, qualiter procedendum esset in negotio pacis & fidei, præcipue in facto comitis Tholosani. voluit etiam ut singuli prælati super certis capitulis, de quibus eum abbas instruxerat Cisterciensis, sua ei traderent consilia scripta & sigillata. Factum est ut præcepit, & quod auditum est mirabile, omnia tam abbatis Cisterciensis, quam prælatorum consilia, sine dissensione aliqua conueniunt. A domino factum est istud. Post hæc misit M. Milo ad comitem Tholosanum mandans ei ut ad diem quam sibi præfigebat veniret ad ipsum apud Valentiam civitatem. Venit comes ad diem illum, & sicut fallax & sæuus, lubricus & periuus promisit legato videlicet M. Miloni, licet in dolo, quod suam faceret in omnibus voluntatem. Legatus autem, ut potè vir cautus & prudens, prælatorum usus consilio: voluit & præcepit ut comes Tholosanus, traderet, ei pro securitate de terra quam tenebat in provincia; castra septem. Voluit etiam ut consules Avinionensis & Nemausensis civitatum, & Villæ Sancti Georgij iurarent ei, quod si comes Tholosanus mandato ipsius legati venire presumeret ex adverso, non tenerentur ei hominij seu fœderis fidelitate astricti. Comitatus insuper Ingruensis, S. R. Ecclesiæ caderet in commissum. Comes verò Tholosanus, quamvis dolens & inuitus necessitate compul-

sus, omnia quæ legatus mandauerat, adimplere promisit. Sicque factum est, vt qui abbatem Cisterciensem durum dixerat, legatum longè diceret duriorum. Hoc autem deo disponente, iustissime factum esse creditur, quod vbi Tyrannus sperauit remedium, ultionem reperit & flagellum. Statim vir totius bonitatis M. Theodisius de mandato legati, venit in partes provincie, vt septem castra de quibus supra tetigimus reciperet, & ea occuparet ex parte S. R. E. & muniret.

Certis ceremonijs antiquis vsitatis, Comes Tholosanus Ecclesie reconciliatur.

CA P. XII.

HIS omnibus ritè peractis, descendit legatus ad villam S. Ægydij, reconciliaturus ibi comitem Tholosanum, modus autem reconciliationis & absolutionis talis fuit. Adductus est comes nudus ante fores Ecclesie B. Ægidij, ibique coram legato, archiepiscopis & episcopis qui ad hoc conuenerant plusquam viginti, iurauit super corpus Christi, & sanctorum reliquias, quæ ante fores Ecclesie expositæ cum magna veneratione, & in multa copia à prælatis tenebantur, quod mandatis S. R. Ecclesie in omnibus obediret. Mox legatus stolam ad collum comitis poni fecit, ipsumque comitem per stolam arripiens, absolutum cum verberibus in ecclesiam introduxit. Nec silendum quod cum Comes Tholosanus introduceretur in

Reconciliationis ritus notandus.

eccleſiam ſicut diximus S. Ægidij cum verberibus, diſponente Deo nullatenus de eccleſia potuit exire præ turba, perviam qua intrauerat: ſed oportuit eum descendere in inferiora eccleſiæ, & per ante ſepulchrum B. martyris F. Petri de caſtronoſo quem occidi fecerat, nudum tranſire. O iuſtum dei iudicium, quem enim contempſerat vinum, ei reuerentiam compulſus eſt exhibere & deſuncto. Illud etiã notandum puto, quod cum corpus prædicti martyris, qui in clauſtro monachorũ S. Ægidij prius fuerat tumulatum, poſt longum tempus in eccleſiam transferretur, ita ſanum inuentum eſt & illæſum, ac ſi ipſa die fuiſſet tumulatum: mihi etiam odoris fragrantia de corpore ſancti & veſtibus emanauit.

Comes Tholoſanus, ſibi crucem ſacræ militiæ ſignum ſumit, quam quidam catholici exercitus milites peſſori adſutam habebant.

CAP. XIII,

Poſt hæc omnia calliſſimus comes Tholoſæ, timens à facie cruceſignatorum, qui ad exturbandos hæreticos & eorum fautores in proximo, venturi erant de Francia ad partes Narbonenſes, petiit à Legato dari crucem, vt ſic terram ſuam, à cruce ſignatorum infeſtatione tueretur. Adquieuit legatus, comitique & duobus tantum de ſuis militibus cruces dedit. O falſum & perfidiſſimum cruceſignatum, comitem Tholoſanum dico, qui crucem af-

ſumpſit, non ad vindicandam iniuriam crucifixi, ſed vt ad tempus celare poſſet ſuam & tegere prauitatem. His omnibus itaque geſtis, legatus & M. Theodifiſus redierunt verſus Lugdunum, vt cruce ſignatis, qui ſtatim venturi erant, contra Prouinciales hæreticos obuiarēt, per totā ſiquidem prouinciam diuulgata erat indulgentia quam fecerat Dominus Papa profiſcentibus contra prædictos hæreticos, ideoque quamplurimi nobiles & ignobiles contra hoſtes crucis, armauerant ſe in pectoribus crucis ſigno. Signatis igitur in francia ad vindicandum Dei noſtri iniuriam tot fidelium millibus & ſignandis, nihil aliud ſuper erat, niſi vt Dominus ſabaoth, qui ſolita bonitate & inolita benignitate inimicis ſuis videlicet hæreticis & eorum fautoribus compatiens, plures & pluries deſtinauerat ad eodem: Sed illi in peruerſitate ſua perfeuerātes, in ſua nequitia obſtinati, quosdam contumelijs affecerāt, alios etiam interfecerant, miſſis exercitibus ſuis, crudeliſſimos perderet homicidas.

*Aduentus cruce ſignati exercitus in
partes Prouincie.*

C A P. XIII.

1209.

ANno igitur ab incar. domini 1209. Domini Papæ Innocētijs. II. regnāte Philippo Rege Francoꝝ, circa feſtum S. Ioan. baptiſtæ, cruce ſignati omnes à diuerſis Franciæ partibus iter arripientes, pari conſilio & prou-

da diſpoſitione, apud Lugdunum urbem Gal-
lię cōuenerūt. Inter eos autem qui ibi aſſuerūt,
iſti præcipui habebantur. Archiepiſcopus Se-
nonēſis, Epicoſopus Eduenſis, Epicoſopus Cla-
romotēſis, Epicoſopus Niuernenſis, Dux Bur-
gundię, Odo comes Niuernenſis, Comes S.
Pauli, Comes Montisfortis, Comes de Barro
ſupra ſecanā, Guichardus de bello-ioco, Vui-
lhelmus de rupibus ſeneſchalus Andegauiz,
Gualcherus de Iouiniaco, multi præterea no-
biles & potentes, quos longum eſſet per ſin-
gulos nominare.

Comes Tholoſanus ſi obuiam Cruce ſignatis,

CAP. XV.

Videns autem Comes Tholoſanus Rai-
mundus ſignatorum multitudinem ad-
uenire, timensque ne inuaderent terram eius,
vt pote quam de perpetratis nequitiis, conſci-
entię ſtimulus acculabat, exiit obuiam eis, &
peruenit vſque prope Valentiam ciuitatem: at
illi egreſſi erant in manu excelsa, ipſos igitur in-
ueniens prope ciuitatem dictā dictus Comes,
pacem ſimulans, falſum ſpopōdit obſequium,
firmiſſime promittens, quod ad mandatum S.
R. E. ad eorum etiam arbitrium ſe haberet, ſu-
per quibus obſeruandis, dedit caſtella qua-
dam pro ſecuritate. Voluit etiam dare filium
ſuum in obſidem, vel ſeipſum. Quid plura? etiā
aſſociatur his hoſtis Chriſti, pergūt pariter, re-
ctoque grefſu perueniūt ad Biterrēſē ciuitatē.

*De malicia ciuium vr̄bis Biterr̄enſis & eiufdem
vr̄bis obſiſſione, expugnatione & excidio.*

Cap. XVI.

ERat autem Biterris ciuitas nobiliſſima, ſed tota veneno hereticæ, prauitatis infecta nec ſolū hæretici erant ciues Biterrenſes, ſed erant raptores iniuſti, adulteri, latrones peſſimi, pleni omni genere peccatorum. Non ſit oneroſum lectori ſi de malitia dictorum ciuium aliquid ſpecialiter diſſeramus. Pergebat quadā nocte in ipſo diluculo ſacerdos quidā ciuitatis illius ad eccleſiam diuina celebraturus miſteria, portans calicem manibus ſuis: quidam autem de Biterrenſibus qui ſe poſuerant in inſidijs, arripientes ſacerdotem illum, & vehementer verberantes, fracto brachio ipſum grauiffime vulnerarunt, accipientesque calicem quem tenebat ſacerdos, ipſumque diſcooperientes, minxerunt in eo in contemptum corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti. Alioque tempore, ciues ſæpediti in eccleſia B. Mariæ Magdalene quæ in ciuitate dicta ſita eſt, dominum ſuum vice comitem Biterrenſem Trancuillum, traditores peſſimi interfecerunt, epifcopo etiam ſuo, qui vice comitem ab illorum manibus defendere nitebatur dentes cofregerunt. Egrediebatur die quodam canonicus quidam Biterrenſis de eccleſia maiori, celebrata miſſa a uidiens autem tumultum laborantium in foſſatis ciuitatis, interrogauit, quid hoc eſſet. Reſpon-

*Horrenda &
ſtupenda ſa-
cri calicis
pollutio.*

derunt qui aderant, tumultus est laborantum ad fossata, quia munimus civitatem contra Francigenas qui adveniunt iam enim imminabat aduentus peregrinorum, & dum ita loquerentur, apparuit quidam senex venerandæ ætatis, qui dixit eis. Vos contra peregrinos civitatem istam munitis: sed quis desuper poterit vos munire, per hoc innuit, quod dominus de cælo bellaturus esset eos, quo audito illi vehementer moti sunt & permoti: Cumque vellēt in senem insurgere, subito disparuit, & nusquam potuit inueniri. Nunc propositum prosequamur. Antequam cruce-signati ad Biterrensem pervenirent civitatē, vicecomes Biterrensis Raimundus Rogerij nomine, nobilis quidem genere, nepos comitis Tholosani, qui sectans avunculi pravitatem, in nullo hæreticos comprimebat, promiserat firmissime Biterrensis civibus civitatis, quod eos nullatenus desereret, sed cum ipsis ad mortem vsque perseverans in sæpedita civitate aduentū Christi militum expectaret. Sed cum nostros appropinquare audiret, pacti oblitus, fœderis nescius fidem frangens, confugit Carcassonam aliam suam nobilem civitatem, plures de Biterrensibus hæreticis ducens secum. pervenientes igitur Biterrim nostri, transmisecunt in civitatem, ipsius civitatis episcopum, qui exierat obviam eis, magistrum videlicet Regeraldum de monte pessulano, virum ætate, vita, scientia, venerandum. Dicebant sequidem nostri, quod causa perdendorum hæreticorum adue-

nerant, mandaueruntque ciuibus catholicis ſi qui erant, vt in manus ipſorum traderent hæreticos, quos idem venerabilis epiſcopus qui eos plene nouerat, & etiam in ſcriptum redegerat, nominaret, vel ſi illud facere non poſſent, exeuntes de ciuitate dimitterent hæreticos, ne perirēt pariter cum eiſdem. Quod verbum cum ſæpè dictus epiſcopus ex parte noſtrorum memoratis ciuibus retuliſſet, noluerunt adquiſcere ſed ſe aduerſus Deum & eccleſiam erigentes, in tō cum morte frædere, elegerunt potius mori hæretici, quam viuere Chriſtiani priuſquam enim noſtri eos aliquatenus expugnarent, exierunt quidam de ciuitate, cœperuntque noſtros ſagittis acrius infeſtare, quod videntes feruientes exercitus, qui publica lingua dicuntur ribaldi, cum indignatione maxima muros adeunt ciuitatis, nobilibusque exercitus neſcientibus & penitus inconſultis, factò inſultu ipſa hora, quod dictu mirabile eſt capiunt ciuitatem. Quid plura? ſtatim intrantes, à minimo ad maximum omnes fere necati, tradentes incendio ciuitatem. Fuit autem capta ciuitas ſæpè dicta in feſto S. Mariæ Magdalenæ. O iuſtiſſima diuinæ diſpenſationis meſura ſicut in principio huius libri diximus, dicebant hæretici B. Mariam Magdalenam fuiſſe Chriſti concubinam, præterea in eccleſia ipſius quæ erat in ciuitate ſicut ſupra tetigimus, ciues Biturretenses dominum ſuum occiderant, epiſcopo ſuo dentes cōſregerant. Merito igitur in illius feſtiuitate capti ſunt &

deſtructi, de qua contumelioſa tot dixerant, cuius etiam eccleſiam ſanguine domini ſui vicecomitis videlicet, nec non epiſcopi ſædauerant canes impudentiſſimi. In eadem etiam eccleſia, in quavt ſæpedictam eſt dominum ſuum occiderant ciues Biterrenſes, ipſa die captionis ciuitatis, fuerunt uſque ad ſeptem millia de ipſis Biterrenſibus interfecti. Notabiliter eſt notandum quod ſicut ciuitas Ieruſalem 42 anno à paſſione Domini noſtri à Tito & Veſpaſiano fuit deſtructa, ita ciuitas Biterrenſis 42 anno ab interfectione Domini ſui per francigenas eſt vaſtata. hoc quoque non eſt omittendum, quod ſæpedicta ciuitas multoties deuaſtata fuerit ob cauſam ſuperius memoratam, ſæper in die feſti S. Mariæ Magdalenæ, in cuius eccleſia tantû ſcelus perpetratum fuerat, dignam recepit eiufdem ſceleris ultionem.

De obſidione urbis Carcaſſonæ & eiufdem ditione.

Cap. XVI.

Capta itaque & deſtructa ciuitate Biterrenſi, propoſuerunt noſtri recto greſſu tēdere Carcaſſonā, ciues etenim Carcaſſonenſes peſſimi erant hæretici, & peccatores coram domino nimis, ſiquidem illi qui in caſtris inter Biterrim & Carcaſſonam poſitis habitabant, timore exercitus fugerant, caſtra ſua vacua relinquentes, quidam tamen qui non vocabantur ex hæretica prauitate, reddiderunt ſe noſtris.

Audiens autem vicecomes, quod nostri ad obfidendam tenderēt Carcaffonam, milites quoscumque potuit adunavit, seque cum eis in Carcaffonam recipiēs, præparavit se ut contra nostros defenderet civitatem. Nec silendum quod cives Carcaffonenses pessimi & infideles, refectorium & Cellarium canonicorum Carcaffonensium, qui erant canonici regulares, ipsa etiā * stalla ecclesiæ quod execrabilius est destruxerūt, ut muros civitatis inde munirent. O prophanum consilium. O munitio immunita, quæ sacra immunitate domus Dei inviolata & destructa construitur per hæc merito destruendam, domus rusticorum intactæ conservantur, domus servorum Dei deiectæ profertuntur. Peruenientes igitur nostri ad civitatem, in circuitu fixerē temptoria obsidionem firmantes. Depositis ergo circumquaque bellatorum agminibus, ipsa quidem die & altera à præliis siluerunt Civitas autē Carcaffona in montis cuiusdam supercilio posita, duplici suburbio cingebatur, quorum utrumque munitum erat muris pariter & fossatis. Die igitur tertia sperantes nostri primum suburbium quod secundo suburbio erat aliquātulum minus forte, per insultum sine machinis se capturos, impetum fecerunt vnanimes in ipsū, episcopis & abbatibus cum vniuerso clero congregatis in vnum & cum maxima deuotione cantantibus, *Veni sancte Spiritus*, diuinūque postulantibus auxilium mox ad futurum, derelictum statim primum suburbium ab hostibus, vi cœ-

* Ita scriptū
Statū cum
intersecante
lineola, sed
forte legendum
peristylia, id est porticus
Ecclesiæ columnatas,
quas nos
claustra dicimus. Sorbinus minus
reūtē stabula
legit in gall.
vers.

perunt. Nec prætereundū quod nobilis comes
 montis fortis primus omnium, imo ſolus quo-
 ad milites, in fossatum ſe miſit audacter cum
 cæteris dictam ſuburbium impugnādo. Quod
 captum impletis fossatis, noſtri terræ penitūs
 adæquauerunt. Videntes autem noſtri quod
 tam facilè cœpiſſent ſæpedictam ſuburbium,
 arbitrati ſunt ſecundum ſuburbium, quod lon-
 ge fortius erat & munitius per inſultum ſimi-
 liter capi poſſe. Die autem altero ad murum
 eiſdem ſecundi ſuburbij acceſſerunt, quibus
 ad inſultum inſtantibus, vicecomes cum ſuis
 ita ſe viriliter defendebat, quod ex frequenti
 & creberrimo iactu lapidum, noſtros à fossato
 quod intrauerant oportuit reſilire: in quo
 conſiſtu cōtigit quemdam militem de noſtris
 fracto cruce in fossato remanere, ad quem ex-
 trahendum cum nullus auderet accedere pro-
 pter iactus lapidum inceſſantes, vir totius pro-
 bitatis videlicet comes montis fortis in fossa-
 tum ſe mittens, ipſum vnico auxiliante armi-
 gero, non ſine grandi propriæ vitæ diſcrimine
 liberauit. Quibus geſtis noſtri mox machinas
 quæ dicuntur petraræ ad diruendum murum
 ſuburbij erexerunt, quo muro aliquantulum
 pro iactis petrarum in ſummitate debilitato,
 noſtri carrum quatuor rotarum bouinis pelli-
 bus coopertū, cum maxima difficultate muro
 applicantes, ad fodiendum murum artifices
 ſubmiſerunt. Aduerſarij vero ignem, ligna, la-
 pides proijcientes inſtantiffime, ipſum carrum
 ſtatim comminuerunt, foſſoribus tamen in

concauitate muri iam facta ſe recipientibus, quos nullomodo à perforatione muri potuerunt retardare. Quid plura? In caſtrino ſummo diluculo, ſuffoſus corruit marus, mox noſtris cum ſtrepitu intrantibus, aduerſarij ſe in ſuperiora ciuitatis tranſtulerunt, ſed poſtea videntes milites noſtros exiſſe à ſuburbio, & ſe in tentoria recepſiſſe, exeuntes de ciuitate quotquot de noſtris in ſuburbio, effugantes. Pluribus etiam de noſtris præ difficultate exitus interfectis, in toto ſuburbio ignem mittunt, ſeſe iterum ad ſuperiora reportantes. Contingebat in illa obſidione quoddam quod non pretermittendum, ſed pro maximo miraculo eſt habendum. Dicebatur quod in exercitu erant homines uſque ad quinquaginta milia, hoſtes autem noſtri, omnia in circuitu ciuitatis molendina deſtruxerant, ita quod non poterant noſtri panem habere niſi de paucis caſtris circumiacentibus, & tamen in tanta abundantia erat ibi panis quod modiciſſimo pretio vendebatur, inde & dicebant hæretici, quod abbas Ciſterciensis magus erat, demonesque adduxerat in ſpecie hominum, quia videbatur eis quod noſtri non comedebant. Hiſi itaque geſtis, conſilium habuerunt noſtri, quomodo caperent ciuitatem, animaduertentes autem, quod ſi facerent hic ſicut in Biterrenſi factum fuerat ciuitate, deſtrueretur ciuitas, & omnia bona quæ in ipſa erant consumerentur, & ita ille qui præficiendus erat terræ illi, non haberet unde viueret, nec poſſet milites

& seruitutes tenere ad terram custodiendam. Ad consilium igitur Baronum, tractatum est de pace in hunc modum. Ordinatum est quod omnes egredierentur nudi, & ita euaderent, vicecomes autem in custodia teneretur, bona omnia remaneret illi, qui futurus erat dominus dictæ terræ ob necessitatem superius nominatam, factumque est ita. Egressi sunt ergo omnes nudi de ciuitate, nihil secum præter peccata portantes. Tunc adimpletū est, quod dictum fuerat per venerabilem virum Berengarium qui fuerat episcopus Carcassonæ. hic cum quadam die in ciuitate sua predicaret, ciuibusque sicut solitus erat hæresim improperaret, noluerunt eum audire quibus ille, vos me audire non vultis, credite mihi, ego tantum mugitum emittam contra vos, quod à remotis mundi partibus venient, qui destruent villam istam. Certissime autem sciatis, quod si ferrei & altissimi essent muri ciuitatis istius, non possetis vos defendere quin pro vestra incredulitate & malicia, condignam recipiatis à iustissimo iudice ultionem Propter hæc & his similia, quæ eis vir sanctissimus intonabat, quodā tempore expulerunt eum dicti ciues de ciuitate, inhibendo preconis voce districtissime & sub pœna grauissimæ ultionis, ne quis in emendo vel vendendo, sibi vel suis auderet in aliquo communicare. Nunc id quod cœpimus exequamur. Reddita ciuitate & omnibus egressis, eliguntur de exercitu milites, qui bona ciuitatis fideliter custodirent.

Eligitur Comes Montisfortis in principem territorij & ditionis Raimundi Comitis.

CAP. XVII.

Quibus omnibus peractis, conſilium habuerunt Barones adinuicem, quem deberent præficere terræ prædictæ. Et primo quidem oblatum fuit terræ dominium Comiti Niuernenſi, poſtea duci Burgundiæ, ſed accipere noluerunt. Eliguntur igitur de toto exercitu duo epiſcopi & quatuor milites, & inſuper abbas Cisterciensis apoſtolica ſedis legatus ad terræ Dominum eligendum: qui firmiter promiferunt, quod illum eligerent, quem ſecundū Deum & ſeculū ſcirent vtiliorem. Hi ſeptē, ſeptiformis ſpiritus S. gratia cooperante, totamque terram miſericorditer reſpiciente eligunt virum fidelem, catholicum, moribus honeſtū, armis ſtrenuum, Simonem videlicet comitem montisfortis. Statim abbas Cisterciensis, apoſt. ſedis legatus, huius ſacri negotij pater & magiſter & Dux Burgundiæ, Comes etiam Niuernenſis, ad ipſum veniūt, monent, rogant & conſulunt, vt ſuſcipiat onus pariter & honorem, quod cum vir diſcretiſſimus inſtantiſſime renueret, & ſe fateretur inſufficientem & indignum, mox abbas Cisterciensis & Dux, eius pedibus ſe prouoluunt preces precibus inculcantes. Comite autem adhuc renuente, abbas, auctoritate ſuæ legationis vtens, præcepit ei diſtriſtiſſime virtute obedienciæ

vt faceret quod petebant. Suscepit igitur terræ gubernaculum vir præfatus ad laudem Dei & honorem ecclesiæ, depressionem hæreticæ prauitatis. Hic adnectendum est, quoddam relatione dignissimum, quod contigerat paulo ante in francia de nobili comite montis fortis. Redibat quadam die venerabilis abbas valhū Sarnay, Guido nomine supradictus, qui negotium fidei contra hæreticos in quantum poterat promouebat à duce Burgundia, ipsius ducis literas habens secum, continentes quod dux rogabat comitem montis fortis, vt cum ipso se accingeret ad militiam Iesu Christi contra hæreticos, ingentia dona offerens, si in hoc adquiescere vellet ei. Contigit autem vt dictus abbas veniens à duce dictum comitem inueniret in ecclesia cuiusdam castri ipsius comitis, quod dicitur Rupis-fortis, quibusdā negotijs occupatum: cumque abbas vocasset illum in partem, ducis literas ostenturus, transiens idem comes per cancellum ecclesiæ, librum psalterii quem super formulam inuenit, apprehendens, diuino nutu ex industria apperuit, digitum suum super primam lineam tenens, dixit abbati, exponite mihi scripturam istam, *Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis, in manibus portabunt te ne forte offendas ad lapidem pedem tuum*, quod diuina dispositione prouisum, rei exitus manifestissime comprobauit.

*De præclaris animi & corporis dotibus Simonis
Comitis montis-fortis.*

CAP. XVIII.

*Comitis Mō
fortij proſo-
pographia.*

QVia vero loci opportunitas se ingeſſit, quod rationis ordo depoſcit, hic de nobili Comite montis fortis, quod nouimus inferamus. primo dicitur quod erat genere præclarus, virtute robustus, in armis plurimum exercitatus. Erat præterea vt accedamus ad formam, ſtatura procerus, cæſariè ſpectabilis, facie elegans, aſpectu decorus, humeris eminentis, brachiis exertus, corpore venuſtus, membris omnibus agilis & ſtabilis, acer & alacer, in nulla ſui vel modica parte etiam ab hoſte vel inuido reprobandus. Demum vt aſcendamus ad maiora, erat ſacundia diſertus, aſſabilitate comis contubernio amabilis, caſtitate mundiffimus, humilitate præcipuus, ſapientia præditus, in propoſito firmus, in conſilio prouidus, in iudicio iuſtus, in militiæ exercitijs ſedulus, in ſuis actibus circūſcriptus, in incipiendis arduus, in perficiendis non deſeſſus, totus diuinis ſeruitijs mancipatus. O prouida principum electio. O tenſata peregrinorum acclamatio quæ virum tam fidelem, fidei orthodoxæ prouidit electione, defendendæ, quæ virum tam accommodum vniuerſæ rei publicæ ſacroſancto negotio Ieſu Chriſti contra peſtilentes hæreticos voluit principari. Talem quippe decebat dominum exercituum exerci-

tui dominari quem vt prædictum eſt, generis nobilitas morum ſinceritas, militaris probitas adornaret, talem inquam, talem operæ præciū fuit, in periclitantis eccleſiæ deſenſionem ſublimari, ſub cuius patrocinio innocentia Chriſtiana ſecum conſiſteret, & hæreticæ prauitatis præſumptuoſa temeritas, deteſtabilis erroris ſui impunitatem non ſperaret, & pulchre fatis de monte forti oriundus naufraganti eccleſiæ à Chriſto ſi monte non tranſmittitur, ipſam à perſequentibus hæreticis deſenſurus. Et notandum quod licet aliqui poſſent reperiri, qui in aliqua ei gratia æqui-pollerēt, audacter dico, vix aut nunquam reperietur in quo tanta ſimul donorum tam naturalium, quam gratuitorum confluerit plenitudo, quem ne tot & tantarū diuini numinis largitatum extolleret magnitudo, datus eſt ei à domino ſtimulus inceſſantis ſollicitudinis & vrgentiſſimæ paupertatis. Cū enim Deus in captione caſtrorum & deſtructione inimicorum, hinc ita miraculoſe magnifice faceret cum eo, hinc illum tot curis vexabat, tantæ paupertatis inopia deprimebat, quod vix licebat ei quieſcere, ne ſuperbire liceret. Vt autem virtus viti clariffimi, clarius innotefcat, non ſit oneroſum lectori, ſi de his quæ geſſit retroactis aliquando diebus aliqua quæ vidimus perſtringamus.

De beneuolentia Simonis Comitis erga Adrenſes, & ſingulari eius in Rom. eccleſiam obſeruantia.

CAP. XIX.

H

Quodam tempore idem nobilis comes, & abbas vallium Sarnay Guido, qui fuit poſtea epifcopus Carcaſſonæ, de quo ſæpius fecimus mentionem, proficiſcebat cum Baronibus franciæ ultra mare. Videntes autem nobiles Franciæ Venetiam ciuitatem opulentiffimam, vbi ad tranſſerandum debebant de cõmuni conducto naues aſcendere, naues ipſas de cariſſimo pretio conduxerunt. Erant autem nobiliores totius Franciæ. Comes videlicet Flandriæ Balduinus, & Henricus frater eius comes Bleſenſis Ludouicus, & nobilis comes montisfortis & alij multi quos non erat facile numerare. Cives autem Venetici homines callidi & peruerſi, videntes quod peregrini noſtri, propter nauium pretium immoderatum, exhausti eſſent pecunia & penè penitus emundati, nec tum dictum nautium ex magna parte ſolueret poſſet, nacta inde occaſione, videlicet quod peregrini noſtri erant illis obnoxii & ſubiecti, duxerunt eos ad deſtruendã ciuitatẽ quãdam Chriſt ianorum quæ erat regis Hungariæ nomine Iadram, quò cum peregrini noſtri perueniſſent, ſicut mos eſt obſidentium, fixere tẽtoria prope muros ciuitatis. Comes autem montisfortis & abbas vallium non ſequentes turbam ad faciendum malum, noluerunt obſidete cum alijs, ſed longius à ciuitate ſe locauerunt. Interea dominus Pãpa miſit literas ſuas omnibus peregrinis, diſtrictè & ſub periculo indulgentiæ peccatorũ quæ eis fecerat, & ſub pœna grauiffimæ excommunicationis

*Expeditionẽ
Bizantium
anno 1103
ſuſceptam
auctor intel-
ligit, cuius
hitoriã
gailice &
ſynce: è con-
ſcripſit Gau-
fridus de vil-
la harduini.
Sed parum
hic pruden-
ter, imo in-
conſideratè
prorjus, au-
tor perſtrin-
git Venetos,
quorum fidẽ,
ſummam in-
duſtriam &
fortitudinẽ
in hac expo-
ſitione, im-
penſè laudat*

inhibens, ne ciuitatem Iadræ in aliquo dampni-
ficarent. Quas literas cum abbas vallium die
quodam nobilibus exercitus qui erant con-
gregati in vnum recitaret, & Venetici ipsum
vellent occidere, nobilis comes montisfortis
surrexit in medium, & Veneticis se opponens
restitit eis, ne abbatem occiderent prænota-
tum. Ciues autem Iadrenses qui ibi causa postu-
landæ pacis aduenerant, allocutus est comes
nobilis in presentia Baronum omnium in hunc
modum. Non veni inquit huc vt destruerem
Christianos, nullum malum vobis inferam, sed
quidquid faciant alij, ego à me & meis facio
vos securos. Sic factus vir strenuissimus, statim-
que ipsi & sui à loco colloquij exierunt. Quid
amplius inmoremur. Barones exercitus man-
dato apostolico non deferentes, capiunt &
destruunt ciuitatem. Iterum à Domino Papa
miserabiliter & grauissime excommunicantur:
& ego qui ibi eram testimonium perhibeo ve-
ritati, quia & literas vidi & legi, excommuni-
cationem apostolicam continentem. Nobilissi-
mus autem comes non adqueiuit plurimorum
sententiæ, vt deuiaret à vero, sed exiens à con-
fortio peccatorum, cum multo grauamine &
dispendio, per terram desertam & inuiam, post
multas angustias & multos labores Baronum,
villam nobilissimam Apuliæ peruenit, ibique
denuo naues conducens perrexit, & ascendens
cursu prospero ultra mare, vbi per annum &
amplius moram faciens, & multas contra pa-
ganos militia probitates exercens, Baronibus

dictus Gaufridus quibus gestis interfuit & ferme præfuit aut saltem earum pars magna fuit, turbidaque quorundam monachorum consilia damnat, eaque de causa eum lector consulas velim.

* *Iadera* ho-
diezara, urbs
Dalmatiæ
ſeu Sciano-
niz.

Franciæ quos apud * *Iadram* dimiſerat, periculi-
 tatis & mortuis ſe à cunctis, ipſe viuus & ſanus
 redijt ad propria cum honore. Ab illo igitur
 tempore nunciauit triumphos quos feliciter
 poſtmodum conſummauit, ex tunc honorem
 promeruit, quẽ aſſecutus eſt poſteà in depres-
 ſionem hæreticæ prauitatis. Nec ſilendum pu-
 tamus, quod cum tantus ſit & talis comes iſte,
 prouidit ei dominus adiutorium ſimile ſibi,
 vxorẽ videlicet, quæ vt breuiter dicamus, reli-
 gioſa eſſet ſapiens & ſollicita, In ea quippe reli-
 gio ſollicitudinem & ſapientiam adornabat,
 ſapiẽtia religionem & ſollicitudinem informa-
 bat, ſollicitudo religionẽ & ſapientiã excitabat,
 in ſuper & Dominus benedixerat dictæ Comi-
 tiſſæ in familiæ procreatione. Comes ſiquidem
 habebat ex ea filios multos & pulchros nimis.
 his in cõmendatione comitis ſæpius memorati
 perſtrictis, ad proſequendũ narrationis noſtræ
 ordinem accingamur.

*Comes Niuernenſis ob quaſdam ſimulatas
 caſtra ſignatorum deſerit.*

CAP. XX.

Postquam electus fuit comes ſapememora-
 tus, modo & ordine quo ſuperius eſt no-
 tatum, ſtatim abbas Cisterciensis & ipſe, du-
 cem Burgundiæ adeunt, & Comitem Niuer-
 nenſem orantes & deprecantes, vt in ſeruitio
 Ieſu Chriſti dignarentur adhuc aliquantulum
 commorari. Adhuc enim erant hæreticorum

castella multa & fortissima adquirenda : vt enim prætermittamus innumera , erant circa Carcaffonam tria castra munitissima, in quibus habitabāt tunc temporis præcipui fidei nostræ inimici. Erat quippe ex vna parte Minerba, ex alia castrum Finarum, ab alia Cabarerum. Dux autem Burgundiæ, vt pote, benignissimus, benigne deprecantibus adqueuit , promisitque per aliquantulum tempus, cum eis ad hæc moraturum. Comes autem Niuernensis , nullo modo voluit deprecantibus obaudire, sed statim ad propria remeavit : non enim bene conueniebant dux & comes ille, sed hostis pacis diabolus , ita inter illos mutuas inimicitias accuebat , quod timebant cotidie nostri ne se mutuo occiderent. Præsumebatur etiã à nostris, quod Comes Niuernensis, non satis bonam gerebat erga nostrum Comitem voluntatem, eo quod comes noster familiaris erat ducis Burgundiæ, & cum eo venerat à partibus Gallicanis. O quanta antiqui hostis malitia, qui promotionē negotij Iesu Christi videns & inuidens, impedire voluit quod doluit promoueri. Exercitus siquidem cruce signatorum qui fuerunt in obsidione Carcaffonæ, erat tam magnus & fortis, quod si vltcrius voluisset procedere, & vnanimiter persequi orthodoxæ fidei inimicos , non inuenientes qui resisterent eis, totam terram illam in brevi acquirere potuissent. Sed inquantum humana ratio potest comprehendere, superna pietas ideo aliter ordinabat , quia videlicet humani generis salutem prouidens, acquisi-

tionem terræ voluit peccatoribus reſeruare. Pius quidem dominus, ſimul in breui finiri noluit ſanctiſſimam guerram iſtam, per hoc providens peccatoribus ad veniam, iuſtis ad gratiam ampliorem, paulatim & ſucceſſive, hoſtes ſuos voluit ſubſingari: vt dum paulatim & ſucceſſive, * peccatores ſe accingerent ad vindicandum iniuriam Ieſu Chriſti, prolongata guerra tempus veniæ peccatoribus prolongarent.

* forte prædicatores

* Faniaux.

Expugnatio caſtri * Fani Iouis.

CAP. XXI.

PAUCIS diebus apud Carcaſſonam peractis, exiit nobilis comes à ciuitate cum duce & magna parte exercitus, adiuuante domino veterius proceſſurus: maxima enim pars exercitus reſceſſerat cum comite Niuernenſi. Mouentes igitur à Carcaſſona, ipſa die fixere cetera apud villam quandam quæ Alzona dicebatur. In caſtrino conſuluit Dux Comiti vt iret ad caſtrū quoddam quod dicitur Fanum Iouis. Caſtrum ſiquidem illud à militibus & hominibus ſuis, timore noſtrorum derelictum intrauerant quidam milites arragonenſes, qui erant cum comite noſtro & munierant, plura enim de inimicis caſtellis nobilioribus & fortioribus terrore cruce ſignatorum vacua fuerant derelicta. Aſſumptis ergo comes paucis militibus ſecura, duce cum exercitu remanente, caſtrum adiit prænotatum, quod acceptum, gente ſua munivit. Nec reticendum quod comes Tholoſa-

nus qui fuerat in obſidione Carcaſſonæ, felicibusque noſtris ſucceſſibus inuidebat, conſuluit comiti noſtro, vt quædam caſtra quæ vicina erant terræ illius comitis Tholoſani deſtrui faceret. Ipſe etiã quaſi ſub ſpecie boni ad voluntatem comitis noſtri, aliqua caſtella funditus euerſit, & combuſſit, ſub hoc ſcilicet prætextu ne noſtros de cætero impugnarent. Hoc ideo faciebat ille perfidus & iniquus, quia volebat quod terra illa deſtrueretur, & nullus reſiſtere poſſet ei.

Intrat comes Albigenſem diœceſim.

Cap. XXII.

CUm hæc agerentur, Burgenſes cuiuſdam nobiliſſimi caſtri quod dicitur *Caſtra in Albigenſi territorio*, venerunt ad comitem noſtrum, parati eum ſuſcipere in deminũ & facere eius voluntatem. Conſuluit ergo dux comiti vt iret & acciperet caſtrum illud, quia quaſi caput erat totius territorii Albigenſis. Iuit ergo comes cum paucis, duce enim exercitu derelicto. Factum eſt autem dum eſſet comes in prædicto caſtro, & homines caſtri feciſſent ei hominum, caſtrumque tradiſſent, venerunt ad eum milites cuiuſdam caſtri nobiliſſimi prope Albiã nomine Lumbers parati facere comiti ſicut fecerant illi de Caſtris. Nobilis vero comes volens redire ad exercitum, noluit tunc ire cum eis, ſed tantũ recepit in ſua protectione caſtrum, donec ire poſſet tempore competenti.

Caſtres en Albigeois.

Miraculum quod contigit in caſtro de Caſtris, in preſentia comitis nolimus prætere. præſentati fuerunt duo hæretici ipſi Comiti: alter autem eorū perfectus erat in ſecta hæreſeos, alter vero erat quaſi novitiuſ & diſcipulus alteriuſ: habito comes conſilio, voluit vt ambo incenderentur. alter vero illorum hæreticorū, ille videlicet qui erat diſcipulus alteriuſ, taſtus dolore cordis intrinſecus cœpit conuerti, promiſitque quod libenter abiuraret hæreſim, ſanctæque R. E. per omnia obediret. Quo audito facta eſt grandis altercatio inter noſtros: quidā enim dicebant, quod ex quo ille paratus erat ea quæ diximus adimplere, non debebat morte condemnari. Alij è contrario aſſerebant illum eſſe reum mortis, tum quia manifeſtum erat iptum fuiſſe hæreticū, tū quia putabatur, quod ea quæ dicebat, potius timore imminentis mortis promitteret, quam amore Chriſtianæ religionis obſeruandæ. Quid plura? adqueiuit comes quod cōbureretur hac intentione, quod ſi nunc conuertatur, ignis eſſet ei pro expiatione peccatorum, ſi vero fiſte loqueretur, reciperet pro perfidia talionem. Ligati ſunt ergo ambo ſtriſte duris vinculis & fortiſſimis, per crura, ventrem & collum, manibus etiam poſt terga reuinctis, quo factō inquiritur ab illo in qua fide vellet mori, qui ait, adiuro prauitatem hæreticam, in fide S. R. E. volo mori, orans vt mihi ſit pro purgatorio ignis iſte. Accenſus eſt igitur ignis circa ſtipitē copioſus, illo autem qui perfectus erat in hæreſi in momento combuſto: alter

Statim contractis vinculis fortissimis, ita sanus exiit ab igne, quod nulla apparuit in eo combustionis nota, nisi quod summitates digitorum aliquantulum sunt adustæ.

*Castrum de Cabareto obsidione frustra
tentatur à Comite.*

CAP. XXIII.

Rediens comes à castro de Castris, ad exercitum remeavit, quem dimiserat versus partes Carcaffonæ. Post hæc fuit consilium Ducis Burgundiæ & militum & exercitus, ut tenderent Cabaretum, si forte possent illos de Cabareto vexare, & ad redditionem castri cogere per insultum. Mouentes ergo nostri, venerunt prope Cabaretum ad dimidiam leugam, & ibi fixerunt tentoria. In crastino autem armaverunt semilites, & magna pars exercitus, & appropinquauerunt Cabareto, ut expugnarent illud, factoque insultu, cum parum proficere possent ad temptoria redierunt.

De discessu Ducis Burgundiæ, & deditioe Appamiatum, Sauardini & Mirapinci.

CAP. XXIII.

IN crastino præparavit iter Dux & totum robur exercitus, & die tertia discesserunt à Comite nostro, ad propria remeantes. Remansit igitur comes solus & quasi desolatus, paucissimos quod habebat milites circiter triginta, qui

cum alijs peregrinis venerant de Francia, & præ cæteris ſervitium Chriſti & comitem diligebāt. Poſtquam igitur reſeſſit exercitus, venit ne bilis comes ad fanū Iouis: quo dum perueniſſet, ſtatim venit ad eum venarabilis abbas S. Antonini apud Appamias in territorio Tholoſano, rogans vt accederet ad eum, & ipſe ei traderet illico nobiliſſimum caſtrum Appamiarum. Dum autem iret comes apud Appamias, deuenit ad caſtrum quod dicitur Mirapeis, ſtatimque cœpit illud. Caſtrum illud hæreticis & Ruptarijs erat receptaculum, & erat de dominio comitis Fuxenſis. Capto caſtro illo, comes recto itinere Apamias peruenit, quem abbas honorifice ſuſcepit, & caſtū Appamiarum ipſi tradidit, quod comes ab eo recepit, & fecit abbati hominium ſicut debebat. Caſtrum ſiquidem proprie erat de dominio abbatis & canonicorum S. Antonini, qui erant canonici regulares, & nullus in eo debebat habere aliquid niſi ab abbate. Sed peſſimus comes Fuxenſis, qui caſtrum illud tenere debebat ab abbate, totum ſibi malitioſe volebat vendicare, vt inferius oſtendemus. Venit inde Comes noſter Sauardum, & Burgenſes ſe ſine conditione aliqua reddiderunt. Erat autem Caſtrum illud, ſcilicet Sauardum in poteſtate & dominio comitis Fuxenſis.

Albia & Lombers, veniunt in poteſtatem

Comitis Simonis.

CAP. XXV.

Rediens idem comes noſter Fanum Iouis, propoſuit ire ad caſtrum de Lombers, de quo ſupra tetigimus vt reciperet illud. Erant autem in caſtro illo milites pluſquam quinquaginta, perueniens igitur comes ad caſtrum, honorifice eſt ſuſceptus, dixerūt milites, quod in caſtino, eius facerent voluntatem. Facto autem mane dicti milites de proditione in comitem tentauerunt, cumque vſque ad nonam, ſuum conſilium protelaſſent, res innotuit comiti: qui ſtatim quandam occaſionem ſimulans, indilate exijt de caſtro illo, quod videntes milites ſequuti ſunt eum, & timore ducti fecerunt eius voluntatem, caſtrumque reddiderunt, facientes ei hominum & fidelitatem iurantes. Venit idem comes Albiā: erat autem Albia ciuitas, quam tenebat vicecomes Biterrenſis, episcopus autem Albiæ Guilelmus qui erat dominus ciuitatis principalis, grātanter ſuſcepit illum dominum, & tradidit ei ciuitatem. Quid plura? totam Albigenſem dioceſim comes tunc ſuſcepit, exceptis quibuſdam caſtris quæ tenebat comes Tholoſanus, caſtra ſiquidem illa abſtulerat comes Tholoſanus vicecomiti Biterrenſi. His rite peractis, Comes noſter redijt Carcaſſonā. Poſt paucos autē dies, iuit comes ad quoddā caſtrū quod dicitur Limoſum in territorio Redenſi, vbi faceret munitionē. Caſtrum ſiquidem illud reddidit ſe comiti, ſtatim poſtquam capta fuit Carcaſſona, quo dum pergeret, quædā caſtella, quæ ſanctæ eccleſiæ reſiſtebāt cœpit, plures,

que homines caſtrorum illorum, digne pro
meritis patibulis ſuſpēdit. Rediens comes à
caſtro de Limoſo, venit ad quoddam caſtellum
quod erat prope Carcaſſonam, & erat comitis
Fuxi, nomine Priſſanum, ipſumque obſedit: &
dum eſſet in obſidione illius caſtri, venit ad eū
Fuxenſis comes, & iuravit quod ſtaret per om-
nia mandato eccleſiæ, & ſuper dedit comiti
filium ſuum in obſidem: inſuper & caſtrū quod
comes obſederat dimiſit, quibus geſtis comes
rediit Carcaſſonam.

*Renuit rex Arragonenſis admittere comitem Tholoſa-
num ad præſtationem hominij ratione vobis
Carcaſſona ſibi debiti, fruſtra
hoc urgente comite.*

CAP. XXVI.

REX Arragonenſis Petrus, de cuius domi-
nio erat ciuitas Carcaſſonæ, nullo modo
volebat accipere hominum comitis, ſed vole-
bat habere Carcaſſonā. Cum autem die quodā
vellet ire ad montem peſſulanum, & non aude-
ret, miſit ad comitem, & mandauit ei vt obuia-
ret ei apud Narbonam. Quo facto ad montem
peſſulanum Rex & Comes noſter pariter dete-
nerunt: vbi cum dies quindecim feciſſent, non
potuit inclinari rex ad hoc, vt reciperet homi-
nem comitem ſæpè dictum: mandauit inſuper,
ſicut dictum fuit ſecreto nobilibus per totum
vice comitatum Biterrenſem & Carcaſſonen-
ſem, qui adhuc reſiſtebant ſanctæ eccleſiæ

& comiti noſtro, ne componerent cum Comite, promittens eis quod ipſe cum eis comitem impugnaret. Factum eſt autem dum rediret comes à monte peſſulano, venerūt ad eum qui dicerent, plurimos de militibus Biterrenſis, & Carcaſſonenſis & Albienſis dioceſum cum caſtellis à fidelitate quam comiti promiſerant reſiliſſe, & verè ſic erat. Inſuper quosdam milites comitis, obſederant traditores quidam in turre cuiuſdam caſtri prope Carcaſſonam, Almaricum ſcilicet & Vuilelmū de piſſiaco. Quo audito feſtinavit Comes, vt poſſet venire ad caſtrum illud, antequam ſui milites caperentur. Sed cū non poſſet tranſire flumē, quod dicitur Atax, inundauerat ſiquidemaqua, oportuit eum ire Carcaſſonā, aliter ſiquidem tranſire nō poterat flumē iſtud, quò dum pergeret, agnouit quod dicti ſui milites capti erāt. Contigerat autē dum eſſet comes apud montem peſſulanum, quod Bucardus de Marliaco, & Gobertus de Eſſigniaco, & quidam alij milites qui erant apud Saxiacum, caſtrum quoddam fortiffimum in Carcaſſonenſi dioceſi, quod dederat comes dicto Bucardo, quadam die uſque ad Cabaretum hoſtes inſequerentur. Erat autem caſtrum quoddam prope Carcaſſonam fortiffimum, & quaſi inexpugnabile & multis militibus munitum. caſtrum iſtud Chriſtianitati & Comiti præ cæteris reſiſtebat: ibi ſiquidem erat fōs hæreſis. Dominus & eius caſtri Petrus Rogerii inueteratus dierum malorum, hæreticus erat & hoſtis eccleſiæ manifeſtus. Factum eſt autem dum ap-

propinquarent dictus Bucardus & ſocij eius Cabaretum, milites Cabareti qui poſuerant in infidijs ſe, ſurgentes concluderunt eos & cœperunt Bucardum, Gobertum autē cum nullatenus vellet ſe reddere occiderunt: Captum autem Bucardum ducentes Cabaretum, poſuerūt in quodam terrę caſtro, vbi eum per mēſes ſexdecim in vinculis tenuerunt. Eodē etiam tempore antequam comes rediſſet à monte Peſſulano, vicecomes Biturēſis, Raimundus Rogerij, qui apud Carcaſſonam tenebatur in palatio in infirmitate laborans deſunctus eſt. Nunc ad narrationis ſeriem reuertamur.

*De proditorie & crudelitate Gerardi de Pepios in
Simpnem Comitem euſque milites,*

Cap. XXVII.

CVM rediſſet comes Carcaſſonam à monte Peſſulano, Guiraldus de pepios miles quidam Minerbenſis quem comes, maximo amore & familiaritate hābebat, cui etiam cuſtodienda commiſerat caſtra ſua, quę erant prope Minerbam, nequiſſimus proditor, & fidei crudeliſſimus inimicus, negans Deum, fidemque abiurans, beneficiorum immemor & amoris, ab amicitia comitis & fidelitate quam ei fecerat reſiliuit, qui etſi Deum fidemque eius non haberet præ oculis, ſaltem benignitas comitis quam ei exhibuerat, ipſum à tanta crudelitate debuit reuocare. Veniens igitur dictus Guiraldus & quidam alij milites ſi dei inimici, ad quoꝝ

Historia Albigenſium. 67

dam caſtrum comitis in territorio Biterrenſi
homine Podium Soriguer, cœperunt duos mi- *Pn̄i Soriguer*
lites comitis qui cuſtodiebant caſtrum multos-
que ſeruentes, pr̄miſerunt que cum iuramen-
to, quod eos non occiderent; ſed ſapos con-
ducerent vſque Narbonam, cum omni ſuppel-
lecti ſua, quod cum audiſſet comes, ad caſtrum
illud quãcitius potuit peruenit, Guiraldus au-
tem & ſocii eius erant adhuc in caſtro. Veniens
autem comes ad caſtrum, noluit obſidere illud,
ſed Aimericus dominus Narboræ, qui ibi erat
cum comite & homines Narbonenſes, nolue-
runt obſidere cum comite, ſed ſtatim Narbo-
nam reuerſi ſunt. Videns igitur comes, quod
quaſi ſolus remaniſſet, recessit nocte illa ad
quodam vicinum caſtrum quod vocatur * ca- ** Capeſtati.*
put ſtagni, in craſtino ſummo diluculo reuer-
ſurus. Contigit autem in caſtro ſuperius nota-
to quoddam miraculum, quod prætermittere
non debemus. Cum veniſſet Guiraldus ad ca-
ſtrum Podii Soriguer & cœpiſſet illud, parui-
pendens pactum quod fecerat, ſcilicet quod ſi-
ne dāno duceret eos quos cœperat vſque Nar-
bonam, ſeruentes comitis, quos in caſtro cœ-
perat vſque ad quinquaginta poſuit in turre
caſtri. Ipſa autem nocte qua comes recessit à
loco illo, timens ſæpedictus Giraldus, ne redi-
ret comes in craſtino ad obſidendum caſtrum:
media nocte de caſtro fugit, & quia non licuit
ei per feſtinationem, illos quos in turre poſue-
rat ſecum ducere, in foſſa ipſius turris eos po-
nens, ſtipulam & ignem & lapides & quæcum-

que potuit super eos proijci præcepit, vsque dum eos obijisse putaret, moxque castrum deferens, duosque milites comitis, quos cæperat secum ducens Minerbam peruenit. O proditio crudelissima. Summo autem diluculo comes, ad prælibatum castrum reuersus, inueniensque ipsum vacuum funditus euertit: ipsos autem quos in fossa posuerat Giraldus, qui per triduum ieiunauerat, sine lachione & combustione aliqua repertos extrahi fecit. ô grâde miraculum? O res noua. Inde comes progrediens, plurima castra quæ erant dicti Giraldi, ad solum vsque destruxit, & post paucos dies rediit Carcallonam. Sæpeditus autem proditor Giraldus cum milites comitis duxisset minerbam, paruipendens promissionē quã fecerat, nec deferens iuramento, non quidem eos occidit, sed quod est morte crudelius, dictis militibus oculos eruit, insuper auribus amputatis, & naso cum labio superiori, ipsos nudos ad comitem redire præcepit. Cum igitur expulisset eos nudos ipsa nocte, vento & gelu urgente, asperissima siquidem hyemps erat, alter eorum (quod sine lachrymis audiri non debet) in quodam sterquilinio expirauit. Alter vero sicut ab ipso ore audiui, à quodam paupere adductus est Carcallonam. O scelus nequam. O crudelitas inaudita, nuncia dolorum hæc.

Venit denovo abbas vallium in partes Albigenses, vt penè fractos cruce signatorum animos confirmaret.

Cap. XXVIII.

In ſo tempore venerabilis abbas vallium Sar-
 nay Guido vir prudens & bonus, qui nego-
 tium Ieſu Chriſti miro amplecte batur affectu,
 & poſt abbatem Cifterciensẽm præ omnibus
 promouebat, cauſa confortandi noſtros, qui in
 multa depreſſione tunc erant, à Francia vene-
 rat Carcaſſonam. Adeo ſiquidem ardentẽ ſi-
 cut diximus Chriſti negotium diligebat, quod
 à principio negotij, prædicans per Franciam
 diſcurreret. Illi autem qui erant in ciuitate Car-
 caſſonæ, in tanta turbatione erant poſiti & ti-
 more, quod quaſi penitus deſperantes, de fuga
 tantummodo cogitabãt. Circumcluſi quidem
 erãt ex omni parte, infinitis & fortiffimis ini-
 micis, ſed vir virtutis, in illo qui cum tentatio-
 nibus dat prouentum, metus & depreſſiones
 eorum, monitis cotidie ſalutaribus mitigabat.

Redit Robertus Malus-vicinus à Curia Romana.

C A P. XXIX.

Superuenit etiam eodem tempore Rober-
 tus Malus-vicinus, qui à comite fuerat miſ-
 ſus Romam, miles Chriſti nobiliſſimus, vir
 miræ probitatis, perfectæ ſcientiæ, incompa-
 rabilis bonitatis, qui à multis annis Chriſti ſer-
 uitijs expoſuerat ſe & ſua, & præcipue negotiũ,
 iſtud ardentiffime & efficaciffime promoue-
 bat. Hic eſt enim ille, per quem poſt Deum
 præ cæteris reuiguit Chriſti militia, ſicut in ſe-
 quentibus oſtendemus.

*Acerba mors Cifterciensis archimandrite prope
Carcassonam trucidati.*

C A P. XXX.

EO tempore comes Fuxi, quemdam abbatem Cisterciens. ord. de quadam domo inter Tholosam & Fuxum, quæ dicitur Elna pro negotijs suis miserat apud villam S. Ægidij ad legatos. Qui cum rediret venit Carcaſſonam, duos monachos & vnum conuersum habens secum. Exeuntes à Carcaſſona abbas & locij eius, cum per vnum fere miliarium, ille immanissimus hostis Christi, ille ferocissimus ecclesie persecutor, Guilelmus videlicet de ruperforti frater Carcaſſonenſis epiſcopi, qui tunc erat, aduersus eos subito insurrexit, armatus videlicet in inermes, crudelis in mites, sæuus in innocentes. Qui ob nullam aliam causam nisi quia Cistercienses erant, abbati 36 Conuerso vero eius 24 plagas infligens eos in loco illo hominum crudelissimus interfecit. Vnum autem de duobus monachis, sexdecim vulneribus inflictis, seminecem dereliquit. Alter vero qui erat notus & aliquantulum familiaris illis, qui erant cū prædicto Tyranno, viuis effugit. O bellū ignobile. O confusa victoria. Audiens comes noster qui erat apud Carcaſſonam quod acciderat, iussit tolli corpora occisorum, & apud Carcaſſonam honorifice sepeliri. O virum catholicum. O principem fidelem, monachum vero qui derelictus fuerat se-

mimortuus, fecit diligenter curari per medicos, & ſanatum ad propriam domum remiſit. Comes autem Fuxi qui abbatem & ſocios eius pro negotijs miſerat, occiſorem eorū in multa familiaritate & amicitia recepit: carnificem quippe tenuit ſecum. Inſuper equitaturæ abbatis, quas traditor ſæpedictus rapuerat, paulo poſt in ſocietate Comitum Fuxenſis ſūt inuenta. O hominem nequiſſimum, Comitem Fuxi dico. O peſſimum traditorem. Nec ſilendum quod ſæpe memoratus homicida, diuina legitimi iudicis Dei ultione percuffus, ſanguine occiſorum contra ipſum ad Deum de terra clamante, ſortitus eſt ſuæ crudelitatis mercedem qui enim vitis religioſis multiplices plagas intulerat, non multo poſt vulnera recipiens infinita, in ipſa porta Tholoſæ à Chriſti militibus digne pro meritis eſt occiſus: O Iuſtum iudicium, ô æqua diuinæ diſpenſationis meſura.

Nec enim lex tuſtor vlla:

Quam necis artiſices, arte perire ſua.

*Ouid. lib. x.
de art. ami.*

Amittitur caſtrum, quod dicitur Caſtra.

CAP. XXXI.

Eodem tempore Burgenſes de Caſtris, ab amicitia & dominio comitis reſceſerunt, militemque vnum ipſius quem in caſtro illo cuſtodiendo poſuerat, cœperunt, pluresque ſeruientes, nihil tamen mali eis facere auſi ſūt, quia quidam de potentioribus de caſtris tenebantur obſides Carcaſſonæ. Sub eodem fere die

milites caſtri de Lumbers à Deo & comite noſtro recedentes, ſeruietes ipſius comitis qui erant in caſtro coeperunt, eoſque apud caſtrū quod dicitur Caſtra miſerunt, carceri & vinculis mancipandos. Burgenſes autē de caſtris, ipſos & dictum militem comitis noſtri, & ſeruietes quos coeperant, ſicut ſupra diximus in quadam turre poſuerūt, ſed illi nocte quadam, facto quaſi ſune de veſtimentis ſuis, ſe per fenestram mittentes Deo parante auxilium euaſerunt.

*Recedit comes Fuxi ab amicitia Comitis
Montis-ſortis.*

C A P. XXXII.

EA tempeſtate Comes Fuxi ſicut ſuperius diximus in amicitiam iurauerat caſtrū de Prexano, quod ei tradiderat, facta proditione coepit, & à comitis noſtri familiaritate recedens, ipſū coepit actius impugnare. Nam non multo poſt in feſto S Michaelis venit proditor nocte ad caſtrū quod dicitur Fanum Iouis, erectiſque ad murum ſcalis, intrauerunt hoſtes & aſcenderunt muros & per caſtrum diſcurrere coeperunt. Quod ſcientes noſtri qui erant in caſtro pauciſſimi, ipſoſque aggredientes, cum confuſione exire coegerunt & ſe in foſſatum precipitare, & aliquos ex eis occiderunt. Erat præterea prope Carcaſſonam, quoddam nobile caſtrum, mons regalis nomine: caſtri ipſius dominus fuerat miles quidam qui vocabatur

Aymericus, quo in tota terra illa poſt comites potentior ſibi nobilior nullus erat. Hic tempore obſidionis Carcaſſonæ, timore noſtrorū caſtrum montis-regalis, vacuum dereliquit: ſed poſtea venit ad comitem noſtrum, & aliquanto tempore ei familiaris fuit, & poſt paucos dies à Deo & comite traditor peſſimus reſceſſit. Caſtrum montis-regalis occupaturus comes noſter cōmiſit cuidam Francigenæ clerico cuſtodiendū: ſed ille diabolica ſuggeſtione corruptus, omnique deterior infideli, non multo poſt facta crudeliſſima proditione, dicto Aymerico memoratum caſtrum tradidit, & cum hoſtibus noſtris aliquādiu manſit, ſed divina æquiſſima iudicis ordinante cenſura, nobilis comes non poſt multo, in quodam caſtro quod expugnabat prope montem regalem quod Bromdicitur, cū aduerſarijs fidei cœpit clericum ſæpedictum quem prius ab epifcopo Carcaſſonenſi degradatum, & per totam Carcaſſonenſem ciuitatem ad caudam equi diſtractum ſuſpendi fecit: dignā pro meritis recompenſans talionem. Quid amplius moramur, ita pari malignitatis affectu ſimiliter omnes fere indigenæ reſceſſerunt à Comite noſtro, quod amiſſis in breuiſſimo temporis ſpatio caſtellis amplius quam quadraginta, nihil ei remanſit præter Carcaſſonam & Fanum Iouis & Saxiacum & caſtrum de Limoſo, de quo etiam deſperabatur, & caſtrum Appamiarum & Nauarduum, ciuitas etiam Albia, cum vicino caſtro quod dicitur Ambiletum. Nec reticendum

quod plures de illis quos nobilis comes in caſtris cuſtodiendis poſuerat , vel occiderunt proditores terræ, vel membris detruncauerunt. Quid faceret comes Chriſti? Quis in tanta aduerſitate non deficeret, in tãto discrimine non deſperaret: ſed vir nobilis totum ſe, in deum proijciens qui in proſperis erigi non nouit, deprimi non potuit in aduerſis. Facta ſunt autem omnia circa feſtum dominicæ natiuitatis.

Comes Raimundus Romam profciſcitur.

CAP. XXXIII.

CVM hæc agerentur, comes Tholoſanus ad regē Franciæ acceſſit, ſi quo modo poſſet obtinere à rege, vt noua pedagia quæ de mādato legatorū abiurauerat , per auxilium & confirmationem regis poſſet tenere: ipſe enim comes ſupra modum adauxerat pedagia in terra ſua, ob quam cauſam multotiens fuerat excomunicatus: ſed cū nihil apud regē proficere poſſet ſuper detentionem dictorum pedagiorum, reſeſſit à rege Franciæ & acceſſit à Dominum Papam, tentans ſi quomodo poſſet reſtitui terræ ſuæ, quam legati Domini papæ pro ſecuritate occupauerant, ſicut ſupra expreſſum eſt & ſummi pontificis gratiam adipiſci: omnē quippe humilitatem & ſubiectionem preſtabat vir doloſiſſimus, & omnia quæcūque dominus Papa præciperet, promittebat ſe ſollicite adimplere. Quem dominus Papa tot vitis laceſſiuit, contumelis tot confudit, quod quaſi

in deſperatione poſitus, quid age et ignorabat. Ipſum ſiquidem dicebat incredulum, crucis perſecutorem, fidei inimicum, & vere ſic erat. Veruntamen cogitans dominus papa ne in deſperationem verſus, eccleſiam quæ in Narbonenſi prouincia pupilla erat, impugnaret acrius & manifeſtius dictus comes indixit ei purgationē ſuper duobus quibus maxime impetebatur criminibus, ſuper morte videlicet legati Fratris P. de caſtronouo & ſuper crimine hæreſeos, ſuper quas purgationes, miſit dominus papa literas ſuas epiſcopo Regienſi in prouincia, & Magiſtro Theodifio, mādans quod ſi comes Tholoſanus poſſet ſe ſufficiēter purgare ſuper duobus criminibus ſupradictis, reciperet eius purgationē. Interea magiſter Milo, qui ſicut ſupra dictū eſt, in terra Prouinciæ, legatione pro pacis & fidei negotio fungebatur, cōuocauit apud Auinionēſem prouinciā concilium prælatoru, in quo concilio excommunicati fuerunt & expoſiti ciues Tholoſani, pro eo quod ea quæ legato & cruce-ſignatis promiferant de expulſione hæreticorum, contempſerant adimplere. Comes etiam Tholoſanus in prædicto concilio excommunicatus fuit, ſub conditione tamen ſi abiurata pedagia denuo accipere attemptaret.

*Comes Raimundus ſpe quam in Gallia rege
repositam habebat excidit.*

CAP. XXXIIII.

Rediens comes Tholosæ à Romana curia, venit ad Othonem qui dicebatur imperator, ut eius gratiam adquireret, & eius contra comitem Montis-Fortis auxilium imploraret. Inde venit ad regem Franciæ, ut eum verbis fictis corrupens, posset eius ad se animum inclinare. Rex autem ut pote vir discretus & providus, despexit eum quia contempnibilis erat valde. Audiens autem comes Montis-fortis, quod comes Tholosæ pergeret in Franciam, mandavit præcipuis hominibus suis de Francia, ut terram suam & omnia quæ habebat, eius exponerent voluntati, adhuc enim non erant hostes manifesti ad invicem. Comes etiam Tholosanus præstito iuramento promiserat, quod filiam comitis Mōtis-fortis haberet filius suus in uxorem, quod postea spreto iuramento, fallax & inconstans facere recusavit. videns comes Tholosæ quod nihil apud regem proficeret, cum confusione ad propria remeavit: iam ad id quod dimissimus redeamus. Igitur nobilis comes Montis-fortis, hostibus suis undique circumseptus, hyeme illa in semetipso sese continuit, illud modicum terræ quod ei remanserat custodiens, suos etiam infestans sæpius inimicos: nec silendum quod licet haberet infinitos hostes, & paucissimos adiutores, nunquam tamen ipsum ausi sunt aggredi bello campali. Circa initium vero quadragesimæ, nuntiatur comiti uxorem suam Comitissam (ipsam siquidem vocauerat à Francia) cum pluribus militibus advenire, quo audito Comes iuit ei obviam.

am, vsque ad quoddam castrum in territorio Agathensi, quod dicitur Pefenacum, vbi ipsa inueniens, Carcaffonam cum diligentia reme-
 auit. Cum autem veniret ad quoddam castrum quod dicitur Canis suspensus, dictum est ei, quod homines cuiusdam castri, quod dicitur mons lauri prope monasterium de Crassa, facta prodicione, seruentes ipsius qui erant in turre castri impugnare cœpissent. Statim comes & milites, dimittens Comitissam in quodam castro, illuc pergunt, & ita sicut audierant inuenientes, multos de proditoribus illis cœperunt, & patibulis suspenderunt, plures enim visis ex nostris fugerant. Post hæc venit comes & qui cum eo erant Carcaffonam, inde tendentes ad villam quæ dicitur Alzona, ipsam vacuam inuenerunt: vnde procedentes venerunt ad quoddam castrum quod dicitur Brom, quod contra se munitum inuenientes, obsederunt, & infra triduum cœperunt sine machinis per insultum, hominibus autem castri illius plusquam centum oculos eruerunt, nasos amputauerunt, dimittentes vni eorum vnum oculum vt in fugillationem inimicorum nostrorum omnes alios duceret Cabaretum. Hoc autem fieri fecit comes, nõ quia placeret ei talis detruncatio membrorum hominibus illata, sed quia aduersarij sui hoc incœperant, & quoscumque de nostris inuenire poterant, membrorum detruncatione, carnifices crudelissimi trucidabant: iustum enim erat vt in foueam incidentes quam foderat, biberent ali-

quando calicem quem alijs ſepiſſime propina-
rent. Numquam enim delectabatur nobilis
comes aliqua crudelitate, vel cruciatibus ali-
cuius, omnium ſiquidem mitiſſimus erat: illud
poeticum ei maniſteſſime congruebat.

Ouid. lib. 1.
de poſſo eleg.
3.

*Hic piger ad penas princeps, ad premia velox:
Quique dolet, quotiens cogitur eſſe ferox.*

Ex tunc dominus qui videbatur aliquantulum
obdormiſſe, tuorum reſurgens in adiutorium
famulorum, maniſteſtius facere nobiſcum ma-
niſteſtauit: in breui ſiquidem ſpatio totum ad-
quiſiuimus territorium Minerbenſe, præter ip-
ſam Minerbam & quoddã caſtrum quod Ven-
tilon dicebatur. Contigit die quodam prope
Cabaretum miraculum, quod non credimus
prætermittendum. peregrini noſtri à Francia
venerant, ad præceptum comitis, extirpabant
vineas Cabareti, vnus autem ex aduerſarijs
iactu baliſtæ ſagittam in quemdam de noſtris
dirigēs, percuffit eum valide in pectore, in loco
in quo crucis ſignum affixū erat: putātibus au-
tem omnibus quod mortuus eſſet, erat enim
penitus inermis, ita illæſus inuentus eſt quod
uit, ſagitta nec etiam veſtimentum eius ali-
quantulum potuerit penetrare, ſed reſili-
ac ſi lapidem duriffimum percuffiſſet. O mira
Dei potentia ô, virtus immenſa.

Obſidio Alarici. CA P. XXXV.

CIrca paſcha vero, venit comes & ſui, ad
Cobſidendum quoddã caſtrum inter Car-
caſſonam & Narbonam quod Alaricum dice-

batur, castrum illud in montanis positum erat, & vndique rupibus circumseptum. cum difficultate igitur maxima, & dura aeris temperie, obsidentes nostri castrum illud, infra vndecim dies, illi qui intus erāt de nocte fugientibus, cœperunt: plurimi de illis de castro interfecti sunt, qui manus nostrorum effugere non potuerunt. Inde redeuntes nostri Carcassonam, non multo post ierūt ad castrum Apamiarum. Siquidem conuenerunt prope castrum illud rex Arragonensis, Comes Tholosæ & Comes

* Comte de Foix.

* Fuxi, vt facerent pacem inter comitē nostrum & comitem Fuxensem: quod cum facere non potuissent, rex Arragonensis & Comes Tholosæ ierunt Tholosam. Comes autem Montisfortis dirigens aciem versus Fuxum, ibi ostendit mirabilem probitatem, veniens siquidem prope castrum, omnes aduersarios qui pro foribus stabāt, cū vnico milite impetijt, & quod mirum est omnes intromisit, qui etiam post ipsos intrasset, nisi pontem castri ante faciem eius clausissent: sed cum rediret de castro comes, militem qui eum sequutus fuerat, illi de castro, qui vndique super muros erant, lapidibus obruerunt, angusta siquidem erat via & muris vndique circūclusa, destructisque terris, vineis & arboribus prope Fuxum, comes noster redijt Carcassonam.

Heretici, Arragonum regem sibi præfici cupiunt, quod ipse renuit.

Cap. XXXVI.

L ii

TEmpore illo, Petrus rogerii dominus Cabareti, & Raimundus Thermarum, & Aimericus dominus montis regalis & alii milites qui eccleſiæ & comiti reſiſtebant, mandauerunt regi Arragonenſi qui erat in partibus illis, vt veniret ad eos, & conſtituentes illum Dominum ſuum, traderent ei totam terram. Quod cum comes noſter auდიſſet, habuit cum militibus ſuis conſilium, quid agere deberet. Tunc diuerſis diuerſa dicentibus, comes & ſui, in hoc conuenerunt, vt munitionem quandam quæ erat iuxta montem regalem obſiderent, apud montem ſiquidem regalem congregati erant milites ſupradicti, regis aduentum ibi expectantes, hoc autem ideo volebat facere comes, vt cognoſcerent aduerſarii ſui, quod à facie eorum non timebat. Pauciſſimos autem tunc milites habebat comes noſter. Quid plura? pergunt noſtri, ad obſidendam munitionem ſupradictam, quæ dicitur Bellagarda. In craſtino venit rex Arragonenſis prope montem regalem, milites autem qui eum vocauerant, & multos iam dies fecerant in victualibus copioſiſſime præparandis, exierunt à monte regali, & venerunt ad regem, rogâtes vt intraret montem regalem & facerent ei hominum ſicut mandauerant, hoc autem facere volebant, vt ſic poſſent expellere de terra illa comitem Montis-fortis. Rex autem ſtatim vt acceſſerunt ad eum, voluit vt traderent ei munitionem caſtri Cabareti. Inſuper dixit quod hac conditione eos reciperet in homines, ſi quotieſcumque vellet ſuas

ei traderent munitiones. Consilio igitur inter se habito, prædicti milites rogauerunt iterum regem vt intraret montem regalem, & ipsi facerent ei sicut promiserant, quia rex nullo modo voluit intrare, nisi prius facerent ei quod volebat, quod cum facere nolissent, vnusquisque ipsorum cum confusione à loco colloquij recessit. Rex verò misit ad comitem montisfortis & mandauit ei, dum esset comes in obsidione præfatæ munitionis, vt daret treugas comiti Fuxi vt que in pascha, quod factum est capta sunt ab hostibus.....

Obsidio Minerbæ. CAP. XXXVII.

ANno ab incar. domini 1210. circa festum B. Ioan. Baptistæ, ciues Narbonenses mandauerunt comiti nostro vt obsideret Minerbam, & ipsi pro posse suo eum adiuuaret. Hoc autem faciebant, quia illi de Minerba eos nimis infestabant, magisque eos ad hoc mouebat amor utilitatis propriæ quam zelus religionis Christianæ. Comes autem mandauit Aimerico Domino Narbonæ & ciuibus omnibus, quod si vellent eum iuuare melius quam antea fecerant, & cum ipso vsque ad captionem perseuerare, obsideret Minerbam: quod cum illi promississent, statim ad obsidendam Minerbam comes cum suis militibus properauit, quo cum peruenissent, comes montisfortis, temptoria ab oriente, quidam miles comitis qui dicebatur Guido de Luècio cum Vasconibus qui ad-

82 Historia Albigenſium.

rant fixit temptoria ob occidente, ab aquilone Aimericus de Narbona cum ciuibus ſuis, à meridie quidam alij peregrini, in toto enim exercitu nō erat aliquis præpotens, niſi comes & Aimericus de Narbona. Caſtrum autē illud incredibilis erat fortitudinis, profundiffimis quippè & natiuis vallibus cingebatur, itaque ſi neceſſitas ingrueret, nō poterat exercitus exercitus ſine maximo discriminè ſubuenire. Poſt hæc à parte valconum erecta eſt quædam machina, quæ dicitur mangonellus, in qua die ac nocte inſtātiffime laborabāt. A meridie ſimiliter & aquilone erectæ fuerunt duæ machinæ, vna hinc alia inde. A parte vero comitis id eſt ab oriente erat magna & optima petraria, quæ vnaquaq; die cōſtabat in cōducendis trahentibus ad machinam 21 libra. poſtquam autem noſtri aliquantulum temporis in expugnatione caſtri laborauerant memorati, quadam nocte dominica exeuntes illi de caſtro, venerunt ad locum vbi erat petraria, cophinosque plenos ſtupa, lignis ſiccis minutis & adipe vnctis inſtrumentis, dorſo petrariæ applicuerunt, mox igne ſuppoſito flamma altius ſe infundit. Erat quippe tempus æſtium & calidiſſimum, circa feſtum vt dictum eſt S. Ioannis. Contigit autem volente deo, quod vnus de illis qui traherant ad petrariam, ſeceſſit in illa hora ad exquiſita naturæ: qui viſo igne vehementius exclamauit, mox vnus ex illis qui ignem appoſuerant, lanceam proijciens, illum grauiter vulnerauit: fit ſtrepitus in exercitu, currunt

multi, ipsamque petrariam tam miraculose & subito mox defendunt, quod nisi per duos ictus iacere non cessauit. Post aliquot vero dies, cum dictæ machinæ, castrum ex magna parte debilitassent, deficientibus etiam victualibus, defecit illis qui intus erant, animus resistendi. Quid plura? postulant pacem aduersarij. Exit foras dominus castri nomine Guilelmus de Minerva cum comite locuturus, dum autem loquerentur, abbas Cisterciensis, & Magister Theodisius de quo supra mentionem fecimus, subito ex insperato superuenerunt. Comes vero noster ut pote vir discretus & cum consilio cuncta agens, dixit quod de deditioe & receptione castri nihil faceret, nisi quod abbas Cisterciensis totius negotij Christi magister, decerneret faciendum: quo audito abbas valde doluit ut pote inimicos Christi mori desiderans, & tamen ad mortem iudicare non audens, cum esset monachus & sacerdos. Cogitans ergo quomodo Comitem vel dictum Guilelmum, qui etiam super redditione castri se abbatis arbitrio offerebat, posset à compromissione, quam inter se fecerant reuocare: iussit ut uterque, comes videlicet & Guilelmus, modum redditionis castri in scriptum redigerent: hoc autem faciebat, ut dum scriptum vnius alteri non placeret, à compromissione quam facerant resiliret. Scriptum Guilelmi dum esset coram comite recitatum, non adqueiuit comes, sed dixit domino castri, ut intraret castrum suum, & se defenderet sicut posset, quod ille noluit,

sed subiecit se per omnia comitis voluntati: nichilominus tamen comes voluit, vt totum fieret, prout abbas Cisterciensis disponeret faciendum. Ordinavit igitur abbas, vt dominus castri & omnes qui in castro erant, credentes etiam hæreticorum, si vellent reconciliari & stare mandato ecclesiæ, vivi euaderēt, castro comiti remanēte. perfecti etiam hæretici, quorum ibi erat plurima multitudo, nihilominus euaderent, si ad fidem catholicam cōverti vellent. Quod audiens vir nobillis & totus in fide catholicus Robertus malus-vicinus qui aderat: quia scilicet liberarentur hæretici, propter quos perdendos aduenerant peregrini, timens quod ne forte timore ducti, cum iam capti essent, quidquid nostri vellent promitterent adimplere, resistens abbati in faciem dixit, quod hoc nostri nullomodo sustinerēt, cui abbas respondit: ne timeas quia credo quod paucissimi conuertentur. His ... precedente cruce, & vexillo comitis subsequente villam intrant nostri, & cantantes *Te Deum laudamus*, ecclesiam adeunt, quam reconciliatā, crucem dominicam in summitate turris ponunt, vexillum comitis alia in parte locantes. Christus quippe villā cœperat, & dignū erat vt vexillum eius prederet, & in eminentiori loco positum, Christianæ victoriæ testimonium perhiberet: veruntamen comes tunc non intrauit. His gestis venerabilis abbas valliū Sarnay qui erat cum comite in obsidione, negotiumquē Christi vnico amplectebatur affectu, audiens hære-

ticorum multitudinem congregatam in quadam domo, accessit ad eos perterens illis verba pacis & salutis monita, ipsos in melius conuertere cupiebat: qui verba eius interrumpentes, omnes vna voce dixerunt. Quare verbis predicatis, fidem vestram nolumus, Romanam ecclesiam abdicamus, in vanum laboratis, à secta quam tenemus, nec mors nec vita poterit nos reuocare: quo audito, mox abbas venerabilis exiuit à domo illa, & ad mulieres quæ in alia mansione erant congregatæ, verbum prædicationis oblaturus accessit: sed si hæreticos duros & obstinaces inuenerat, obstinatiores inuenit hæreticas, & penitus duriores. Mox comes noster intrauit castrum, & veniens in domum vbi erant hæretici omnes congregati in vnum, vir catholicus & volens omnes saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, cœpit monere, vt ad fidem Christi conuerterentur: sed cum nihil penitus proficeret, fecit eos extrahi de castro, erant autem perfecti hæretici centum quadraginta vel amplius. Præparato igitur igne copioso, omnes in ipso proijciuntur nec tamē opus fuit quod nostri eos proijcerent, quia obstinati in sua nequitia, omnes se in ignē vltro precipitabāt. Tres tamen mulieres euaferunt, quas nobilis domina mater Buchardi de marliaco ab igne eripuit, & sanctæ ecclesiæ reconciliari fecit. Combustis igitur hæreticis, cæteri omnes qui erant, abiurata hæresi, sanctæ sunt ecclesiæ reconciliati. Nobilis etiam comes dedit Guilermo qui fuerat dominus Mi-

nerbæ alios redditus prope Biterrim, sed ille non multo post spreta fidelitate, quam deo & comiti promiserat, recedens à Deo & comite, se inimicis fidei sociavit. Non credimus etiam prætermittendum duo miracula quæ in obsidione castri Minerbæ contigerunt siquidem quando exercitus peruenit ad obsidendum castrum, aqua quædam defluebat prope castrum, & erat modicissima: sed diuina miseratione in aduentu nostrorum ita subito excreuit aqua illa, quod suffecit habundantissime toto tempore obsidionis hominibus exercitus & equis. Durauit vero ipsa obsidio ferme per septem hebdomadas: recedente vero exercitu, sæpè dicta aqua retraxit se & facta est modicissima sicut prius. O Dei magnalia. O bonitas redemptoris. Item aliud miraculū. Cum recederet comes à castro Minerbæ, pedites exercitus mansiunculis quas fecerant peregrini de ramis & frondibus ignem miserunt: cellule autem quæ erant siccissimæ, ita statim accensæ sunt & tanta in altum per totam vallem flamma erupit, ac si aliqua ciuitas maxima combureretur: erat autem quadam cellula de frondibus similiter, in qua sacerdos quidam tempore obsidionis celebrauerat, aliis mansiunculis circumclusa, quæ ita miraculose ab igne est illæsa seruata, vt nec etiam aliquod in ea adustionis indicium appateret, sicut à venerabilibus personis quæ presentes erant audiui. Statim currentes nostri ad mirabilem visionem, inuenerūt quod cellule quæ combustæ sunt, illi cellule quæ in

combuſta manſit vndique à diſidii pedis ſpatio iungebatur: O virtus immenſa.

*Cruces in ſpeciem fulgæ in muris templi virginis
Diſparæ Tholoſæ apparent conſpicuæ.*

Cap. XXXVIII.

Miraculum aliud quod contigit apud Tholoſam, dum eſſet comes noſter in obſidione Minerbæ, hic duximus inferendum. In ciuitate illa, prope palatium comitis Tholoſæ, eſt quædam eccleſia fundata in honore B. M. virginis: parietes autem illius eccleſiæ de nouo erant foriſecus dealbati. Quodam autem die ad veſperum cœperunt videri infinitæ cruces in parietibus ipſius eccleſiæ circumquaque, quæ videbantur quaſi argenteæ ipſis parietibus albiores, erant enim cruces ſemper in motu, apparentesque ſubito, ſtatim non videbantur: ſiquidem multi eas videbant, ſed aliis oſtendere non volebant, ante enim quam poſſet digitum leuare quis, diſparuerat crux cui volebat oſtendere, nam in modum choruscationis apparebant nunc maiores, nunc mediæ, nunc minores. Durauit viſio iſta fere per quindecim dies ſingulis diebus ad veſperam, itaque fere omnis populus ciuitatis Tholoſæ hæc viderunt. vt vero fides dictis adhibeatur, ſciat lector quod Fulco Tholoſanus, Raimundus Biterrenſis epiſcopi & abbas Ciſterciensis apſt. ſedis legatus & magiſter Theodiſius qui in Tholoſa tunc erant, viderunt & mihi per ordinem

narrauerūt. Accidit autē Deo diſponēte, quod capellanus prædictæ eccleſiæ, cruces videre nō potuit prænotatas: quadam igitur nocte intrans ipſam eccleſiam, dedit ſe in orationem, rogans dominum, vt ſibi dignaretur oſtendere quod viderāt fere omnes: ſubito autē vidit innumera- biles cruces, non in parietibus ſed in aere cir- cūfuſo, inter quas vna cæteris maior & eminē- tior cunctis erat, mox egrediente maiore de eccleſia, omnes egreſſæ ſunt poſt illam, cœpe- runtque recto curſu tendere verſus portā ciui- tatis: ſacerdos autem vehementiſſime ſtupefa- ctus, cruces illas ſequebatur & dum eſſent in egreſſu ciuitatis, viſum eſt ſacerdoti, quod qui- dam tendens in ciuitatem reuerendus & deco- rus aſpectu, euaginatam tenens gladium, cru- cibus illis prebentibus ei auxilium, quendam magnum hominem egredientem de ciuitate in ipſo ingreſſu interfecit: ſæpedictus itaque ſacerdos factus quaſi exanimis præ timore cu- currit ad dominum Vtičenſem epiſcopum, pro- cidensque ad pedes eius, iſtud ſibi per ordi- nem enarrauit.

*Comes Raimundus per Legatum ſed. apoſt. à
communione fidelium ſegregatur.*

Cap. XXXIX

Circa idem tempus, comes Tholoſanus qui ſicut ſupradictum eſt acceſſerat ad domi- num Papā, redierat à curia Romana. Dominus autem Papa ſicut ſuperius tetigimus mandabat

episcopo Regensi & M. Theodisio, vt præfato comiti indiceret purgationem super duobus maxime criminibus, super mortem videlicet F. P. de Castronovo apost. sedis legati & super crimine hæreseos. Magister vero Theodisius intrauit Tholosam dum essent nostri in obsidione Minerbæ, sicut continetur in prædicto miraculo, vt super indicenda purgatione dicto comiti, consuleret abbatem Cistercij qui erat in partibus Tholosanis, & vt de mandato summi pontificis, secundum formam ecclesiæ ciues absolueret Tholosanos, recepto scilicet iuramento, quod starent mandato ecclesiæ, sed episcopus Tholosanus iam absoluerat eos iuxta formam prædictam, acceptis insuper pro obsidibus & securitate decem ciuibus de melioribus ciuitatis. Cū intrasset prædictus M. Theodisius Tholosam, habuit secretum colloquium cum abbate Cisterciensi, super admittenda purgatione comitis Tholosani. M. vero Theodisius vt pote circumspèctus & prouidus, de negotio dei valde sollicitus, ad hæc omnimodis aspirabat, vt posset de iure repellere ab indicenda ei purgatione comitē memoratum, videbat enim quod si admitteret eum ad purgationem, & ipse per aliquas falsitates & dolos posset se purgare, destrueretur ecclesia in partibus illis, periret fides & deuotio Christiana. Dum igitur super his omnibus sollicitus esset & secum tentaret, aperuit dominus viam, modum insinuans quo posset negare purgationem comiti sepèdicto, habuit recursum ad lite-

ras domini Papæ, in quibus summus pontifex inter alia dicebat, volumus vt comes Tholosanus impleat mandata nostra multa quippe mandata facta fuerant comiti Tholosano: vt pote de expulsionem hæreticorum de terra sua, de dimittendis nouis pedagijs & plura alia, quæ omnia adimplere contempsit. Igitur M. Theodisius cum socio suo episcopo scilicet Regiensi, ne videretur grauari vel iniuriari comiti Tholosano, præfixerunt ipsi comiti diem admittendæ purgationis ipsius apud villam S. Ægidij. Igitur conuocatis in villa S. Ægidij ab episcopo Regiensi, M. Theodisio archiepiscopis & episcopis & alijs pluribus ecclesiarum prælatis, comes etiam affuit Tholosanus, conaturus si posset quoquomodo purgare se de morte legati & crimine hæreseos. M. verò Theodisius de consilio prælatorum dixit comiti: quod non admitteretur purgatio ipsius, eo quod iuxta mandatum summi pontificis, eorum quæ sibi mandata fuerant, & quæ se impleturum multotiens iurauerat nihil impleverat. Dicebat siquidem magister, quod verisimile erat, imo manifestissimum, quod comes quædam iuramēta non tenuerat, de mādatis leuioribus adimplendis super purgatione sua de tam enormibus criminibus, vt pote morte legati ac crimine hæreseos facillime imo libentissime, per se & suos complices peieraret ideoque ipsum comitem nullo modo admittendum esse dicebat, ad purgationem super tantis criminibus, nisi prius mandata impleuisset leuia. Quod audiens co-

mes Tholoſanus, ex innata ſibi nequitia cœpit flere Magiſter vero ſciens, quod lachrimæ non erant lachrimæ deuotionis & pœnitentiæ, ſed nequitie & doloris dixit comiti. *In diluuiſo aquarum multarum ad eum non approxima-*
bunt. Statim communi conſilio & aſſenſu prælatorum, propter multas & multum rationabiles cauſas, iterum excommunicatus fuit in eo loco comes nequiſſimus Tholoſanus, & omnes fautores & adiutores eiſdem nec ſilendum quod antequam omnia iſta fierent in præterita hyeme deceſſerat apud Montèpeſſulanum M. Milo apoſt. ſedis legatus. Iam ad narrationis noſtræ ſeriem reuertamur. Capto igitur caſtro Minerbæ circa feſtum B. Mariæ Magdal. venit ad comitem noſtrum quidam miles dominus cuiuſdam caſtri qui vocabatur Ventilo, & ſe & ſuum caſtrum reddidit comiti. Comes autem quia per caſtrū illud, multa mala euenerant Chriſtianis, ad ipſum iter dirigens, turrim ipſius funditus euerſit. Audiens dominus montis-regalis Aymericus & homines ipſius caſtri, quod capta eſſet Minerba, timentes ſibi, miſerunt ad comitem rogantes de pace in hunc modū. Promiſit idem Aymericus, quod traderet comiti caſtrum montis-regalis, dummodo comes daret ei aliam terram competentem planam & immunicam: quod comes annuens, ſicut poſtulauerat fecit ei, ſed ipſe poſtmodum ut potè peſſimus traditor fracto fœdere recedens à dicto comite, crucis hoſtibus ſe coniunxit.

IPſo tempore ſuperuenit à Francia nobilis quidam Guilelmus nomine Decaicus cruceſignatus & quidam alij peregrini nunciantes etiam comiti ingentē Britonum multitudinem aduenire. habito igitur comes cum ſuis cōſilio, confidens de dei adiutorio direxit aciem ad obſidendum caſtrum Thermarum. Dūm autem iret comes ad caſtrum illud, milites qui erant Carcaſſonæ, extruxerunt machinas quæ erant in ciuitate & portari fecerunt eas extra ciuitatem, vt deferrentur poſt comitem qui properabat ad obſidendum Terma. Quod audiētes hoſtes noſtri qui erant Cabareti, ſcilicet quod machinæ noſtræ expoſitæ erāt extra Carcaſſonam, venerunt media nocte cum magna & armata multitudine, ſi forte poſſent eas ſecuribus debilitare: qui cum veniſſent, exierunt noſtri de ciuitate qui pauciſſimi erant, ipſosque aggredientes & viriliter effugantes, fugientes circumquaque longius ſunt ſequuti. Nec ſiquidem conqueiuit furor aduerſariorum, ſed adhuc imminente diluculo redierunt, ſi forte poſſent dictas machinas in aliquo debilitare, quod noſtri percipientes exierūt ad eos & longius & virilius quam antea fecerunt effugate. Dominum etiam Cabareti Petrum Rogerii bis vel ter cœpiſſent, ſed ipſe cum noſtris cœpit clamare, Mons fortis, Mons fortis præ timore ac ſi noſter eſſet, ſicque euadens & ſfugiens, per montana non niſi poſt duos dies rediit Ca.

baretum. Britones autem de quibus ſupra fecimus mentionem, tendentes ad Comitem, venerunt ad caſtellum nomine Arrii quod adhuc erat comitis Tholoſæ in territorio Tholoſano, ſed burgenſes caſtelli noui Arrii noluerunt eos admittere intra caſtrum, ſed in agris & hortis manere fecerunt nocte illa: comes ſiquidem Tholoſæ, negotium Chriſti quantum poterat latenter impediēbat. Venientes Britones Carcaſſonam, machinas quas ſupra diximus poſt comitem qui tendebat ad obſidionem Termarum portauerunt. Erat autem caſtrum Termarum in territorio Narbonenſi diſtans quinque leucis à Carcaſſona, caſtū illud miræ & incredibile erat fortitudinis, & quantum ad humanam æſtimationē penitus inexpugnabile videbatur: in altiffimi ſiquidem montis ſupercilio ſitum erat, ſuper rupem maximam viam propriam ſūdiſſimis & inaccessibilibus abyſſis in circuitu cingebatur, à quibus abyſſis aqua fluebat, caſtrum circuiens prænotatum. Item valles ille, tam magnæ & vt ita dicā in deſcēſibiles cingebant rupes, quod ſi quis vellet ad caſtrum accedere, oporteret eū præcipitare in abyſſum, iteinque vt ita dixerim repere verſus cælum. Erat præterea prope caſtrum ad iactum lapidis rupis quædam in cuius ſummitate erat turrita munitio modica ſed fortiffima, quæ vulgò Tumetū dicebatur. . . . ſitū caſtrum Termarū ex vna ſolummodo parte adiri poterat, quia ex illa parte humilioreſ & inaccessibiles minus erāt rupes. Caſtri ſiquidē huius dominus erat miles

quidā, nomine Raimundus senex versus in reprobū sensum, & manifestus hæreticus, qui ut sūmatim eius maliciam exprimamus, nec deum timebat, nec homines verebatur: de fortitudine siquidem munitæmunitionis suæ adeo præsumebat, quod modo impugnabat Regem Arragonū, modo comitem Tholosanum, modo dominū suum videlicet comitem Biterrensem. Audiens tyrannus iste, quod comes noster proponeret castrum Termarum obsidere, milites quoscumque potuit adunavit, victualibusque copiosissimis & cæteris ad defendēdum necessarijs, castrum muniens sæpeditum paravit se ad resistendū. Veniens comes noster ad castrum, obsedit illud cum paucis partem eius modicam obsidendo occupavit. Illi autem qui intus erāt multi & muniti à facie exercitus nostri qui erat modicus nō timentes, ad hauriendam aquā ad omnia sibi necessaria videntibus nostris & resistere non valentibus, exibant libere & intrabant. Dum hæc & similia agerentur, veniebant de die in diem pauci & guttatim ad exercitum Francigenæ peregrini: aduersarij autem nostri statim ut videbant hos peregrinos aduenire, ascendētes muros in suggillationē nostrorum, quia scilicet illi qui veniebant erant paucissimi & inermes, irrisione conclamabant, fugite à facie exercitus, fugite a facie exercitus. Non multo post, cœperunt venire cum turbis & multitudine de Francia, & Alemania peregrini. Nostri vero aduersarii hæc videntes, versique in timorem, à derisione prædicta cessauē-

runt, minufque præfumentes facti sunt & audaces. Interea illi de Cabareto, præcipui & crudeliffimi Christianæ religionis tunc temporis inimici, venientes propè Termas, nocte & die stratas publicas circuibant, & quoscunque de nostris inuenire poterant, vel morte turpiffima condemnabant, vel in contemptum Dei & nostrum, oculis, nasif, cæteris membris crudelifime detruncatis ad exercitum remittebant.

*Carnotensis & Bellouacensis præfules, cum comitibus
Drocensif & Pontiuo in catholicorum castra
perueniunt. Cap. XLI.*

REbus sic se habentibus, superuenerunt de Francia viri nobiles & potentes, Carnotensis videlicet episcopus, Beluacensis episcopus Philippus, comes Robertus de Drocis, comes etiam Pontiuo habentes secum peregrinorum multitudinem copiosam: de quorum aduentu, comes totusque exercitus lætabundi effecti sũt & gaudentes, sperabatur siquidẽ quod potẽtes & potenter operarentur, in manu potenti & brachio excelso, christianæ fidei cõtererent inimicos sed qui deponit potentes, humilibus dat gratiam, per potentes illos magnum quid vel honorificum noluit operari, secreto suo iudicio quo ipse nouit: veruntamen quantum ex humana perpenditur ratione, hoc ideo fecisse creditur iustus iudex, quia scilicet, vel illi non fuerunt digni, per quos magna & laudabilia operaretur magnus & laudabilis Deus, vel quia

ſi quando per magnos vel magnifice fieret, totum adſcriberetur humanæ potentie non diuinæ. Ordinauit igitur melius cœleſtis diſpoſitor vt victoriam iſtam pauperibus reſeruaret, per eosque glorioſe triumphans, nomini ſuo daret gloriam glorioſus. Interea comes noſter, erigi fecerat machinas que petrarie nuncupabantur, quibus ad primũ caſtri murum iacentibus, noſtri in expugnatione quotidie laborabant. Erat in exercitu, vir venerabilis Guilelmus videlicet archidiaconus Pariſienſis, qui zelo fidei Chriſtianæ ſuccenſus, totum ſe pro Chriſti ſeruitio laborioſis ſollicitudinibus exponere prædicabat quotidie, inſtituebat collectas in ſumptus machinarum, cæteraque huius neceſſariæ ſedulitatis officia prouidus exercebat. Ibat ſæpiſſime ad nemus, ducens ſecum multitudinem peregrinorum, & ligna ad uſus petrariarum deferri copioſiſſimè faciebat. Quadam etiam die, cum noſtri vellent quandam machinam erigere prope caſtrum, vallisque profunda eos impediret, vir magnæ conſtantie, vir feruoris incomparabilis, aduerſus huiusmodi impedimentum, in ſpiritu conſilii & fortitudinis per neceſſarium excogitabat remedium. Peregrinos ſiquidem ducens ad nemus, iuſſit aſſerri lignorum abundantiam copioſam, vallemque illam lignis, terra, lapidibus impleri fecit: quo facto noſtri dictam machinam, in loci illius planicie locauerunt. Et quia non poſſemus omnes prouidas & ſollicitas ſtrenuitates dicti archidiaconi, laboresque quos in dicta

*Guilelmi
Pariſ. arch.
prelata
elogia.*

obſidione ſuſtinuit ad plenum exprimere, breuiter hoc aſſerimus, quod huic præ cæteris, imo ſoli poſt Deum, adſcribenda eſt peruigil, & diligentiffima huius obſidionis cura, victoria captio- nis. Erat ſiquidem ſanctitate præclarus, conſilio prouidus, animo virtuoſus: cui in huius negotij exercitio tantam gratiam diuina virtus contulerat, vt in omnibus quæ ad obſidionem neceſſaria videbantur, peritiſſimus haberetur. Docbat quippe fabros, carpentarios inſtruce- bat, omnemque artificem in edocendis his quæ ad obſidionis ſpectabant negotium: ſuperabat, impleri faciebat valles, ſicut iam dictum eſt, itemque cum neceſſe eſſet, altos colles profû- dis vallibus adæquari. Adaptatis igitur prope caſtrum machinis ad murum caſtri per dies ſin- gulos iacientibus, cum primum murum caſtri viderent noſtri ex continuo iactu lapidum de- bilitatum, armaverunt ſe vt primum burgum caperent per inſultum, quod videntes aduerſa- rij, appropinquantibus noſtris ad murum, in burgo illo ignem miſerunt, & ſe in bur- gum ſuperius receperunt ſed cum noſtri primû burgum intraſſent, exeuntes ad eos aduerſarii, ipſos à burgo illo effogando, citius expulerûnt. Dum res ita ſe haberet, videntes noſtri quod turris quæ erat prope caſtrum, de qua ſupra mentionem fecimus quæ vocatur Tumetum militibus munita, captio- nem caſtri plurimum impediret, cogitauerunt quomodo caperent turrim illam. Ad pedem igitur turris illius, quæ in ſummitate rupis cuiuſdã ſicut ſuperius dixi-

mus erat ſita, poſuerunt excubias, ne illi de
 turre ad caſtra accederent, vel illi de caſtro eis
 qui in turre erant ſi neceſſitas ingrueret ſubue-
 nirent. Poſt paucos etiam dies noſtri inter ca-
 ſtrum Termarum & turrim prædictam in loco
 inaccessibili cum maxima difficultate & diſcri-
 mine erexerunt machinam vnã quæ dicitur
 mangonellus. Illi autem de caſtro mangonel-
 lum vnũ erigentes, ſuper machinã noſtram
 grandes iaciebãt lapides, ſed illam dirimere
 nequuerunt. Mangonello igitur noſtro ad
 ſæpedictam turrim continue iacente, videntes
 illi qui intus erant, quod obſeſſi eſſent, & quia
 illi de caſtro in nullo eos poterant adiuuare,
 nocte quadam, dici timore ducti, fugæ præ-
 ſidia quæſierunt, turrim vacuam dimittentes,
 quod cum ſeruentes Carnotensis epiſcopi
 cognouiſſent, qui ad pedem turris excubias
 obſeruabant, ſtatim intrauerunt, vexillumque
 dicti epiſcopi in turris ſuperius memoratæ ca-
 cumine locauerunt. Dum hæc fierent, petrariz
 noſtræ ex alia parte ad muros caſtri cõtinue ia-
 ciebãt, ſed aduerſarii noſtri vt pote fortiffimi
 & aſtuti, quando videbant quod machinæ
 noſtræ, murorũ ſuorũ aliquid debilitarent, ſta-
 tim prope murũ illũ interius de lignis & lapidi-
 bus, aliud repagulũ cõſtruebãt, ſicque cõtinge-
 bat quod quoties noſtri aliquid de muris . . .
 intrabant impediẽte repagulo quod aduerſa-
 rij fecerant, vltius procedere non valebant,
 & quia non poſſumus omnes euentus huius
 obſidionis exprimere hoc breuiter dicimus,

quod illi de castro nunquam aliquid de muris perdidērunt, quin vt superius diximus, murum alium interius ædificarent. Dum hæc agerentur, erexerunt nostri mangonellum vnum sub quadam rupe prope castri murum in loco inaccessiblei. Cum autē iaceret mangonellus ille, hostes nostros non modicum damnificabat. Deputauit autem comes noster ad custodiam illius mangonelli trecentos seruentes & quinque milites, valde enim timebatur de mangonello illo, tum quia sciebant nostri, quod hostes nostri omnem darent operam, vt destruerent illum, eo quod valde eos infestaret, tum quia illi qui erant in exercitu non possent subuenire illis qui custodiebant mangonellum, si necessitas immineret propter inaccessibilitatem loci in quo erat mangonellus. Quodam igitur die exeuntes à castro aduersarii nostri, cum scutis vsque ad octoginta, præparabant ad diruendum mangonellum. Sequebantur autem eos alii infiniti portantes ligna, ignem, &c. ad ignis incantium videntes autem trecenti seruentes nostri qui custodiebant mangonellum aduersarios venientes, timore ducti omnes fugerunt, ita quod non remanserunt ad mangonellum custodiendum, nisi quinque milites. Quid plura? appropinquantibus aduersarijs, fugerunt omnes milites nostri, præter vnum qui vocabatur Guilelmus scureto. Isto siquidem vt vidit eos venientes, cum maxima difficultate cœpit ascendere per desuper rupem contra eos, illi autem vnanimis irruerunt in

poterat exactor egregius, puis raptor in machinas & cætera ad obsidionē pertinentia, sollicitus expendebat. Dum res ita se haberet, aduersariis nostris aqua defecit, nostri siquidem iam dudum obstruxerant aditus, & ad hauriendam aquam exire non poterant, deficiente igitur aqua, defecit eis, virtus & animus resistendi. Quid plura? locuntur cum nostris, tractant de pace in huic modum: promittit Raimundus dominus castri, quod nobili comiti traderet castrum illud, dummodo comes totam terram aliam ei dimitteret, insuper castrum Termau, statim post pascha ei reddere deberet. dum autē de compositione huiusmodi tractaretur, Carnotensis & Beluacensis episcopi, comes etiam Robertus & comes Pontiu, recedere ab exercitu proponebant, supplicauit comes, rogauerunt vniuersi vt adhuc in obsidione illa, per tempus aliquantulum remanerent, sed cum illi nullomodo flecti potuissent, nobilis comitis illa montis fortis eorum pedibus se prouoluit affectuose supplicans, ne in tantæ necessitatis articulo, negotio domini exhiberent humerum recedentem, comitique Iesu Christi, qui se pro vniuersali ecclesia morti cotidie exposebat, in tam arcto discrimine subuenirent. Episcopus autem Beluacensis & comes Robertus, & Comes pontiu deprecati, comitissæ noluerunt acquiescere, sed dixerunt quod in crastino recederent, nec vllomodo expectarent, etiam vnico die: Carnotensis autem episcopus, promisit quod adhuc aliquantulo tem-

*Hæretici Termense castrum dedere nolunt, sed
 Deus in eorum exitum ingentem ess aquæ
 copiam immitit.*

Cap. XLII

Videns comes noster, quod recedentibus præfatis viris remaneret quasi solus, tam evidenti necessitate compulsus, licet inuitus acquieuit, ut modum compositionis reciperet quam aduersarij offerebant. Quid ultra? Loquuntur nostri iterum cum aduersariis, firmatur compositio supradicta. Statim mandauit comes Raimundo domino castri, ut exiens redderet castrum suum: ille autem ipsa die exire nolluit, sed firmiter promisit, quod in crastino redderet castrum summo mane. Dilationem autem istam diuina prouidentia voluit & prouidit, sicut in euenta rerum manifestissimis probatum est argumentis: nolluit etenim iustissimus iudex, Deus illum qui tot & tanta mala intulerat ecclesie sanctæ eius, & adhuc si posset ampliora facturus post tanta crudelitatis exercitia immunem abire, recedere impunitum. ut enim de cæteris malicijs taceamus, iam triginta anni transierunt & amplius sicut à personis fide dignis audiuius ex quo in ecclesia castri Thermarum diuina sacramenta non fuerat celebrata. Nocte igitur insecuta, cælo quasi disrupto & cataraectis a pertis tam subito erupit æquæ abundantia pluuialis, quod inimici nostri

qui aquæ penuria diu laborauerant & propter hoc reddere ſe propoſuerāt, aqua illa abundantiffimè ſunt reſecti: cithara noſtra in luctum vertitur, luctus hoſtiū in gaudium commutatur, ſtatim ſiquidē in tumorem verſi, reſumpſerūt vires & animos reſiſtendi, eò vtique crudeliores effecti & ad perfequendum nos pernicioſiores, quo diuinū ſibi in neceſſitate adniculum preſumebant manifeſtius affuiſſe. O ſtulta & nequam præſumptio, de illius ſe iactare adiutorio, cuius cultum abhorruerant, fidem etiam abdicarent dicebant ſiquidem, quia nollebat deus vt ſe redderent, pro ſe etiam factum aſſerebant, quod diuina iuſticia fecerat contra illos. Rebus ſic ſe habentibus: epiſcopus Beluacenſis, comes Robertus, & comes Pontiui, imperfecto Chriſti negotio, imo in arctiſſimo & periculoſo diſpendio derelicto, receſſerunt ab exercitu, ad propria remeantes, & ſi nobis dicere liceat quod ipsis facere non libuit, non cōpleta ſua quadrageſima receſſerunt ordinatū ſiquidem erat à ſedis apoſt. legatis, eo quod pluri ni de peregrinis tepidi erant, & ſemper ad propria ſuſpirantes, quod nullus conſequeretur indulgentiam, quam cruceſignatis fecerat Dominus Papa, qui in ſeruitio Ieſu Chriſti, vnā ad minus, non compleret quadrageſimam. Summo autem diluculo, miſit comes noſter ad Raimundum dominum caſtri, & mandauit vt redderet ſicut & die præcedenti promiſerat caſtrum ſuum: ille autem aquæ abundantia reſectus, pro cuius penuria red-

*Dei ope glori-
antur hæ-
retici, ad-
uerſus quæ
ſigna forū.*

*Hæretici Termenſe caſtrum dedere nolunt, ſed
Deus in eorum exitum ingentem eſt aquæ
copiam immiſit.*

Cap. XLII

Videns comes noſter, quod recedentibus præfatis viris remaneret quaſi ſolus, tam euidenti neceſſitate compulſus, licet inuitus acquieuit, vt modum eompoſitionis reciperet quam aduerſarij offerebant. Quid ultra? Locuntur noſtri iterum cum aduerſariis, firmatur compoſitio ſupradicta. Statim mandauit comes Raimundo domino caſtri, vt exiens redderet caſtrum ſuum: ille autem ipſa die exire nolluit, ſed firmiter promiſit, quod in craſtino redderet caſtrum ſummo mane. Dilationem autem iſtam diuina prouidentia voluit & prouidit, ſicut in euentu rerum maniſeſtiſſimis probatum eſt argumentis: nolluit etenim iuſtiſſimus iudex, Deus illum qui tot & tanta mala intulerat eccleſiæ ſanctæ eius, & adhuc ſi poſſet ampliora facturus poſt tanta crudelitatis exercitia immunem abire, recedere impunitum. vt enim de cæteris malicijs taceamus, iam triginta anni tranſierunt & amplius ſicut à perſonis fide dignis audiuiſus ex quo in eccleſia caſtri Thermarum diuina ſacramenta non fuerant celebrata. Nocte igitur infeſcuta, cælo quaſi diſrupto & catacæctis a pertis tam ſubito erupit aquæ abundantia pluuialis, quod inimici noſtri

qui aquæ penuria diu laborauerant & propter hoc reddere ſe propoſuerāt, aqua illa abundantiffimè ſunt reſecti: cithara noſtra in luctum vertitur, luctus hoſtiū in gaudium commutatur, ſtatim ſi quidē in tumorem verſi, reſumpſerūt vires & animos reſiſtendi, eò vtique crudeliores effecti & ad perſequendum nos pernicioſiores, quo diuinū ſibi in neceſſitate admiculum preſumebant manifeſtius affuiſſe. O ſtulta & nequam præſumptio, de illius ſe iactare adiutorio, cuius cultum abhorruerant, fidem etiam abdicarent dicebant ſiquidem, quia nollebat deus vt ſe redderent, pro ſe etiam factum aſſerebant, quod diuina iuſticia fecerat contra illos. Rebus ſic ſe habentibus: episcopus Beluacenſis, comes Robertus, & comes Pontuii, imperfecto Chriſti negotio, imo in arctiſſimo & periculoſo diſpendio derelicto, receſſerunt ab exercitu, ad propria remeantes, & ſi nobis dicere liceat quod ipsis facere non libuit, non cōpleta ſua quadrageſima receſſerunt ordinatū ſiquidem erat à ſedis apoſt. legatis, eo quod pluri ni de peregrinis tepidi erant, & ſemper ad propria ſuſpirantes, quod nullus conſequeretur indulgentiam, quam crucelignatis fecerat Dominus Papa, qui in ſeruitio Ieſu Chriſti, vnā ad minus, non compleret quadrageſimam. Summo autem diluculo, miſit comes noſter ad Raimundum dominum caſtri, & mandauit vt redderet ſicut & die præcedenti promiſerat caſtrum ſuum: ille autem aquæ abundantia reſectus, pro cuius penuria red-

*Dei ope glori-
riantur heretici,
ad-
uerſus quæ
ſigna ferūt.*

dere ſe voluerat, videns etiam robur exercitus recedere fere totum, à pacto quod fecerat inconstans & lubricus reſiliuit, duo tamen milites qui in caſtro erant, quia die precedenti promiſerant firmiter Mareſchallo comitis noſtri quod ſe redderent, exeuntes à caſtro etiam comiti reddiderūt. Cū rediſſet igitur mareſchallus ad comitem ipſum enim miſerat vt cum Raimundo loqueretur, & verba Raimundi comiti retuliſſet, episcopus Carnotensis qui in crastino volebat recedere, rogat & conſulit, vt mareſchallus ad Raimundum iterum remittatur, eique quemlibet offerat compositionis modum, dummodo reddat comiti caſtrum ſuum, & vt facilius respondendo poſſit perſuadere quod quaerit, conſulit episcopus Carnotensis, quod mareſchallus ducat ſecum episcopum Carcaſſonenſem qui erat in exercitu, eò quod erat indigena & notus carnifici: inſuper mater eius quæ erat peſſima hæretica eſſet in caſtro: frater & ipſus episcopi nomine Guilelmus de Rupeforti de quo ſupra fecimus mentionem. Iſte Guilelmus erat crudeliſſimus, vnusque de peioribus pro poſſe ſuo eccleſiæ inimicis. Venientes igitur dictus episcopus & mareſchallus iterum ad Raimundum, verbis preces, precibus minas addunt, inſtantiſſime laborantes, vt tyrannus eorum conſiliis acquiſcens, ſecundum modum quem ſupra diximus, reddat ſe comiti noſtro, imo Deo, ſed quia mareſchallus durum inuenerat, obſtinatum in malicia ſua, episcopus Carcaſſonenſis

& mareſchallus, modo inueniunt durioſiorem
 nolluit etiam ſuſtinere ſupradictus Raimundus,
 vt epiſcopus cum fratre Guilelmo ſecre-
 tius loqueretur nihil igitur proficientes epiſco-
 pus & mareſchallus ad comitem reuertuntur,
 necdum tamen plenè intelligebant noſtri, quod
 ſicut iam diximus diuina pietas hæc ordinabat,
 eccleſiæ ſuæ melius prouidendo. In craſtino
 ſummo diluculo reſeſſit epiſcopus Carnoten-
 ſis, comes exiit cum eo ab exercitu ipſum ali-
 quantulum proſecuturus. Cum autem paulu-
 lum longe eſſet ab exercitu, exeunt aduerſa-
 rii multi & armati, vnum de noſtris volebant
 diſcindere mangonellis. Audiens autem comes
 clamorem exercitus, rediens cocitus venit ad
 illos qui machinam diſcindebant, eos in ca-
 ſtrum ſuum ſolus intrare compulit, vellent nol-
 lent, inſecutusque eos viriliter nõ ſine proprio
 vitæ diſpendio diutius effugauit. O audacia
 principis. O virtus virilis, poſt diſceſſum igi-
 tur ſupradictorum nobilium, epiſcoporum
 videlicet & comitum, videns comes noſter
 remanſiſſe ſe quaſi ſolum & pene penitus de-
 ſolatum, in multa anxietate & perturbatione
 poſitus, quid ageret nesciebat, nullo modo
 enim volebat ab obſidione recedere, nec ibi
 poterat amplius remanere, multos quippe &
 armatos habebat aduerſarios, adiutores pau-
 cos & ex parte maxima inimicos, ſicut enim
 prædiximus, totum robur exercitus reſeſſerat
 cum epiſcopis & comitibus ſupradictis. Erat
 præterea caſtrum Thermarum adhuc for-

tiffimum, nec credebatur, quod niſi per multos & fortiffimos capi poſſet, hyemps inſuper imminebat, quæ in locis illis aſperriſſima eſſe ſolet: in montanis quippe ſitum erat, ſicut iam diximus caſtrum Termarum, ideoque propter pluviarum inundationem, vëtorum turbinem, niuium abundantiam ultra modum frigidus & quaſi inhabitabilis erat locus. Dum in hac tribulatione & anguſtia eſſet comes, & quod eligeret ignoraret, ecce quadam die ſuperuenerunt à Lotharingia pedites peregrini, de quorum aduentu exhilaratus comes, obſidionem firmavit contra Termas, & mediante induſtria venerabilis archidiaconi Guilelmi, reſumpferunt vires noſtri, cœperuntque circa ea quæ ad obſidionem ſpectabãt ſtrenuè laborare: ſtatim machinas quæ antea parum profecerant, propius ad muros caſtri trãferentes, laborabant in iſſis continue, murosque caſtri non modicum debilitabant, miroque modo incomprehenſibili dei iudicio, contingebat res mirabilis, quod machinæ dam ſepediãti nobiles erant in exercitu, parum aut nihil profecerant, poſt eorum diſceſſum ita recte iaciebãt, ac ſi à domino ſinguli lapides dirigerentur, & ſic, ſic erat: à domino quippe fiebat iſtud, eratque mirabile in oculis gentis noſtræ. Cum igitur noſtri diucius laboraſſent in machinis, murosque & turrim caſtri ex magna parte debilitaſſent, quadam die in feſto S. Cæcilie, fecit comes viam quamdam & * cooperiri, per quam ſuffoſores ad murum accedere & ip-

* Forte cum
sibus.

ſum ſuffodere poſſent. Cum igitur comes in præparanda via illa tota die laboraſſet & ieiunaſſet, imminente nocte, in vigilia S. Clementis videlicet, ad ſuum rediit tentorium illi autẽ qui erant in caſtro, diuina diſponente clementia, & B. opitulante Clemente, verſi in terrorem & penitus deſperantes, ſtatim exeuntes de caſtro, fugam arripere attemptauerunt: quod illi de exercitu cognoſcentes, ſtatim clamore factò cœperunt diſcurrere vt comprehenderent fugientes. Quid amplius immoremur? Quidam capti ſunt viui, plures etiam interfecti. Peregrinus autem quidẽ Carnotenſis pauper & ignobilis, dum diſcurreret cum aliis, & fugientes ſequeretur hoſtes, diuino ordinante iudicio, Raimundum dominum caſtri, qui in quodam loco ſe abſconderat apprehendit, & apprehenſum noſtro comiti præſentauit: quod comes, quaſi amplum munus ſuſcipiens, non quidem eum occidit, ſed in fundo turris Carcaſſonenſis retrudi fecit, vbi per plures annos, dignas pro meritis pœnas & miſerias ſuſtinuit. Contigit autem quiddam in obſidione Teimarum, quod prætermittere non debemus. Die quodã comes noſter, machinam quandam parua, quæ lingua vulgari Catus dicitur, faciebat duci ad fodiendum caſtri murum. Dum igitur comes eſſet prope machinam illam & loqueretur cum quodam milite, brachiumque ſuum ſuper collum illius cauſa familiaritatis teneret, ecce lapis ingens iactatus à mangonello aduerſariorum, cum maximo impetu veniens ab alto, per-

cussit in capite militem prænотatum, mira Dei operante virtute, comes qui militem illū quasi amplexatus erat, illæsus permansit, miles autem ictum mortis suscipiens expirauit. Alia etiam die dominica, erat comes in papilione suo, missamque audiebat. Contigit autem dei providente clementia, dum staret erectus comes & audiret missam, quod seruiens quidam deo diu ponente, retro ipsum prope dorsum ipsius staret, & ecce sagitta per balistam ab aduersario omiſsa seruientem illum percussit & occidit, quod diuina pietate dispositum, nullus debet ambigere, vt videlicet dum seruiens ille, stans retro comitem ictum sagittæ susciperet, pius Deus ecclesiæ suæ sanctæ, athletam suum strenuissimū conseruaret. Capto igitur castro Termarum, & à nostris munito, in vigilia S. Clementis, comes noster direxit aciem ad castrum quoddam quod dicitur Constantia, quod vacuum inueniens, venit ad aliud castrum quod viridepodium vocatur quod infra triduum sibi redditum recepit. His itaque gestis, proposuit comes ire in albigensem dioecesim, vt castra quæ à domino eius recesserant, recuperaret venit ergo ad castrum quod Castra dicitur, & burgenſes reddiderunt ei castra, & submiterunt per omnia eius voluntati. Inde venit comes ad castrum de Lmbers de quo prius fecimus mentionem, inuenitque illud hominibus vacuum & victualibus plenum milites enim & burgenſes castri timore comitis omnes fugerant, eò quod in comitem proditionem fecisset

comes vero caſtrum illud muniuit ſtatim, & vſque in hodiernum diem in ſua habet poteſtate. Quid amplius immoremur? omnia fere caſtra Albigenſis territorii citra Tarnum fluuium ſub eodem temporis ſpatio recuperauit nobilis comes Chriſti. Eodem tēpore venit comes Tholoſanus, ad caſtrum quoddam prope Albiā, cum comite noſtro colloquium habituro, iuit comes noſter ad illud colloquium, & hoſtes parati erant rapere eum, comes enim Tholoſe quosdam peſſimos traditores qui comitem noſtrum maniſteſſime impugnabant adduxerat ſecum. Comes vero noſter dixit Comiti Tholoſano. Quid feciſtis, vos vocaſtis me ad colloquium, & vobiſcum meos traditores adduxiſtis. Reſpondit comes Tholoſe, non adduxi. Cum hæc audiſſet comes noſter, voluit eos rapere, comes autem Tholoſe ſupplicauit ei & noluit ſuſtinere quod caperentur, ab illo igitur die cœpit comes Tholoſe inimicitias quas aduerſus eccleſiam & comitem noſtrum conceperat aliquantulum exercere.

Solemne colloquium Narbonæ inſtitutum ſuper negotiis Comitū Tholoſani & Fuxenſis, cui interſunt Rex Arragonenſis, ſedis apoſt. legati, Simo à monteſorti, ſed ſine proſectu conuentus diſſoluitur.

Cap. XLIII.

NOn poſt multos dies, conuenerunt apud Narbonam Rex Arragonenſis, Comes

P

montisfortis, comes etiam Tholoſanus inter ſe colloquium habituri. Huic colloquio affuerūt Vicenſis epiſcopus & venerabilis abbas Ciftercii, qui præcipue poſt Deum Ieſu Chriſti negotium promouebat Iſte * Vicenſis epiſcopus Raimundus non ſine à multis diebus ardentè negotium fidei diligebat & quantum poterat promouebat, & illis diebus ſuper eodem negotio cum abbate Cifterciènſi legationis officio fungebatur. Affuit & prædicto colloquio magiſter Theodifiſus de quo ſuperius facta eſt mentio & multi alii viri ſapientes & boni. Tractatum fuit in prædicto colloquio de comite Tolofæ & facta fuiſſet ei magna gratia & copioſa miſericordia, ſi idem comes ſanis conſiliis acquieſcere voluiſſet volebat ſiquidem abbas Ciftercii apoſt. ſedis legatus quod comes Tholoſanus, dummodo hæreticos de terra ſua expelleret, omnes dominicaturas & proprietates ſuas haberet integras & illæſas. Illa etiam iura quæ habebat in caſtris aliorum hæreticorum quæ de feodo eius erant, quæ idem comes dicebat eſſe ad minus quinquaginta, volebat præfactus legatus, vt quarta vel etiam tertia pars cederet in proprietatem comitis in prædicti. Ipremit ſupradictus comes illam magnam gratiam, Deo vtique in poſterum eccleſiæ ſuæ prouidente, & ita omni beneficio & gratia reddidit ſe indignum. Tractatum fuit præterea in prædicto colloquio de pace reformanda inter eccleſiam & ſuum immaniſſimum perſecutorem comitem videlicet Fuxenſem. Ordinatum etiam

* *Vzar.*

fuit ad preces regis Arragonum, quod ſi comes ille iuraret mandatum eccleſiæ ſe facturum, iuraret etiam quod cruce-ſignatos præcipue comitem montisfortis de cætero nullatenus impugnaret. Comes noſter redderet ei illud quod iam habebat de terra ipſius præter caſtrū quoddam quod Apamiæ nuncupatur: caſtrum ſiquidem illud nullo modo recuperare debebat, propter multas cauſas quæ inferius exprimētur ſed Deus æternus qui abſconditorum eſt cognitior, qui nouit omnia antequam fiant, nollens tot & tantas immaniſſimi hoſtis ſui crudelitates remanere impunitas, ſciensque quanta mala de hac compoſitione contingeret in futurum, alto ſuo & incomprehenſibili iudicio, indurauit cor comitis Fuxenſis, ita quod noluit recipere pacem iſtam, deo utique eccleſiam ſuam miſericorditer viſitante, vt dum hoſtis pacem recipere recuſaret, futuræ deinde turbationis ſuæ ipſe iam confirmatiuam ſententiam in ſe daret. Nec prætereundum, quod rex Arragonum à quo comes Fuxi tenebat pro parte maxima terram ſuam, in caſtro Fuxi poſuit cuſtodes milites ſuos, & coram epifcopo Vticenſi & abbate Ciſtercienciſi promiſit, quod per terram illam nullum malum inferretur Chriſtianitati. Iurauit etiam idem Rex, coram dictis legatis, quod ſi comes Fuxi vnquam à communionẽ S. eccleſiæ vellet recedere, & à familiaritate & amicitia & ſeruitio comitis montisfortis, rex ipſe ad primam ſæpeditorum legatorum vel comitis noſtri requiſitionem in manus ipſius

comitis noſtri traderet caſtrum Fuxi. ſuper hoc dedit rex comiti noſtro litteras ſuas patentes, conuentionem iſtam plenius continentes: & ego qui litteras vidi, tenui & diligenter inſpexi, teſtimonium perhibeo veritati. Sed quia male poſtea rex ſeruauit quod promiſit, & quantum exinde noſtris reddiderit ſe infamen, luce clariuſ innoſceſcit.

*De malicia & tyrannide comitis Fuxi
erga eccleſiam. Cap. XLIIII.*

*Comitis Fuxi
neſciat.
da & impia
ſacina.*

Quia vero locus poſcit, quia oportunitas ſe ingreſſit, hic de crudeli malignitate, & magna crudelitate comitis Fuxi, quamuis partem centeſimam non poſſemus exprimere, aliquid breuiter perſtringamus. Primo ſciendum, quod hæreticos & hæreticorum fautores, in terra ſua tenuit, fouit quantum potuit & promouit. In caſtro præterea Apamiarum, quod erat proprium abbatis & canonicorum B. Antonini, tenebat vxorem ſuam & duas ſores hæreticas cum aliorum hæreticorum multitudine copioſa, qui in caſtro illo, inuitis prædictis canonicis & quantum poterant renitentibus, publice & priuatim venenum ſuæ nequitiae ſeminantes, corda ſimplicium ſeducabant. Iſtis etiam ſororibus & vxori in proprio alodio canonicorum ædificari domum fecerat dictus comes, caſtrum vero Apamiarum, canonicorum erat ſicut diximus, ſed comes ille tenebat illud ab abbate in vita ſua, & iurauerat

abbati ſuper ſanctam euchariftiam ; quod nullam abbati vel caſtro moleſtiam inferret: monaſterium ſiquidem canonicorum, ſitum eſt extra caſtrum ad dimidium miliarium. Quodã præterea tempore , milites duo conſanguinei & familiares dicti comitis qui erant hæretici peſſimi & manifeſti, ad quorum conſilia comes ille omnia faciebat , matrem ſuam hæreſiarcham maximam, quæ erat amica * comitis ſæpedicti in caſtrū Apamiarū adduxerūt, ut ibi reſidēs, virus diſſiminaret hæreticæ ſuperſtitionis, quod vidētes abbas & canonici memorati, & tantā Chriſti & eccleſiæ iniuriā ferre nō valētes hæreſiarcham à caſtro illo eiecerunt, quod audiens dictus proditor, comes videlicet fuxi, in iram verſus eſt & furorem. Alter vero duorum illorum hæreticorum militum, qui erant filij dictæ hæreſiarchæ, veniens Apamias, in odium canonicorum, vnum de canonicis qui erat ſacerdos, diuina celebrantem ſuper altare cuiuſdam eccleſiæ prope Apamias, carnifex crudeliſſimus, membratim diuiſit, & vſque in hodiernum diem, manet ipſum altare illius occiſi ſanguine rubricatum. Nec ſic quieuit furor carnificis, ſed vnum de fratribus monaſterii Apamiarum apprehendens, oculos illi eruit in odium religionis Chriſtianæ & canonicorum cōtemptum. ipſe etiam comes Fuxi nō multo poſt monaſterium ſupradictum, habens ſecum raptios, mimos & meretrices vocanſque abbate[m] monaſterii, cui ſicut prædiximus ſuper corpus dominicum iurauerat, quod nullam inferret

* forte ami;
ta;

moleſtiam, dixit ei vt omnes traderet & ſine mora clauſes monaſterii, quod abbas facere noluit. Verumtamen timens abbas ne Tyrannus ille eaſdem clauſes auferret per violentiam, intrauit & clauſes ſæpeditas poſuit ſuper corpus S. Antonini martyris, quod erat ſuper altare, cum multis aliis ſanctorum reliquiis, in cuius etiam Sancti honore, eccleſia illa erat fundata. Prædictus autem comes ſecutus abbatem, non deferens eccleſiæ, Sanctorum reliquias non attendens, deſuper corpus Sanctiſſimi martyris, ſacrorum impudentiſſimus violator, clauſes rapuit prænotatas. Quid amplius? abbatem & canonicos omnes in eadem concludit eccleſia, obſeruatique ianuis, ibi eos tenuit per tres dies, ita quod per illud triduum non comederent, nec biberent, nec etiam ad quaſita natura egredi poterant. Tyrannus autem interim omnem ſubſtantiam monaſterii diripiens, in ipſo infirmitorio canonicorum in contemptum religionis, cum ſuis meretricibus dormiebat. Poſt triduum autem abbatem & canonicos de eccleſia à monaſterio fere nudos expulit, inſuper per totum caſtrum Apamiarum, quod erat proprium canonicorum ſicut dictum eſt, fecit præconis voce clamari, vt nullus auſus eſſet hoſpiti recipere aliquem de canonicis vel abbatem facta eſt autem proclamatio huiuſmodi, ſub pœna grauiffimæ ultionis. O nouum inhumanitatis genus, cum enim eccleſia incarcerationis ſolet eſſe refugium & damnatis, iſte peruerſitotis actor in ipſa eccleſia incarcerationis innocen-

tes, sæpeditus etiam tyrannus statim ipsam ecclesiam B. Antonini ex magna parte diruit, dormitorium & refectorium canonicorum eorum, sicut visu probauimus destruxit, & inde munitionem in Castro Apamiarum fieri fecit ad malorum huius traditoris exaggerationem, rem quandam relatu dignam huic operi duximus inferendam.

*Comes Fuxensis irreuerentur se gerit erga reliquias
D. Antonini martyris, quæ solemnibus
processione gestabantur.*

Cap. XLV.

ERat quædam ecclesia in supercilio montis cuiusdam prope dictum monasteriũ, quod cum semel sicut consuetũ habent in annovisitent canonici, & cum processione veneranda, corpus sui patroni venerabilis Antonini honorifice deportarent, prædictum comitem forte fortuitu equitantem contigit pertransire, qui nec Deo, nec Sancto martyri, nec religiosa processioni deferens, saltem signis extrinsecis humiliari non potuit, nec de equo cui insidebat curauit descendere, sed exerto superbiæ collo, & elatione ceruicosa, quæ sibi plurima erat domestica pompaticæ præteriiit. Quod videns quidam vir venerabilis, abbas videlicet de monte S. Mariæ Cisterciæ S. ordinis qui vnus de duodecim longe prædictis prædicatoribus ad prædicandum venerat, & tunc temporis processioni illi intererat exclamauit post ipsum,

*Abbas de
mōte, nō va-
nus vates.*

Comes tu non defers domino tuo sancto martyri, scias quod in villa in qua ex parte sancti dominium habes modo, priuaberis ipso dominio, ita ut sancto faciente, te viuentē sentias exheredatum: cuius boni viri dicta, fides sequitur, sicut rei exitu manifestissime declaratur. crudelitates istas comitis Fuxi & illas quæ secantur, audiui ab ore abbatis ipsius monasterij Apamiarum viri fide digni, viri multæ religionis, viri perspicuæ bonitatis.

*Sacrilegia aliæque facinora à Comite
Fuxensi per vim patrata.*

CAP. LXVI.

QUODAM tempore sæpèdictus comes iuit cum multitudine ruptariorum ad quoddam monasterium quod dicebatur S. Maria in terra comitis Vrgellensis, in quo erat sedes episcopalis, canonici autem ecclesiæ illius, timentes à facie dicti comitis, receperunt se in ecclesia, vbi tandiu fuerunt ab eo oppressi, quod præ sitis angustia vrinas suas bibere sunt compulsi, quibus tandem se reddentibus, intrans ecclesiam hostis ecclesiæ crudelissimus, omni abstracta suppellectili, crucibus & vasis sacris fractis insuper campanis, in ea præter parietes nihil dimisit: præterea ecclesiam illam, quinquaginta milibus solidorum redimi fecit. Quo factò dixit ei quidam pessimus miles suus. Ecce inquit destruximus S. Antoninum & S. Mariam, nihil adhuc nobis restat, nisi vt destruamus Deum. Alio

etiam tempore, vt idem comes & sui raptarii prædictam spoliarent ecclesiam, ad tantam crudelitatis dementiam deuenerunt, quod ipsis imaginibus Crucifixi crura & brachia abscindentes, inde piperem & herbas ad ciborum condimentum terebant in contemptum dominicæ passionis. O crudelissimi carnifices, ô pessimi derisores, ô crudeliores ipsis Christi crucifixoribus. O conspuentibus sæuiores. Cum vidisset ministri Herodis Iesum mortuum, ait euangelista, nō fregerūt eius crura. O nouū immanitatis artificium. O inanditæ crudelitatis indicium. O hominē, comitem Foxensem dico, miserimū miserorum. O bestia omni fera crudeliorem, in ipsa etiam ecclesia equos suos collocantes raptarii, duci ipsos super sacrosancta altaria comedere faciebant. Quadā die dictus tyrannus, cum multitudine magna armorum, erat in quadā ecclesia, statim armiger quidam ipsius comitis capiti imaginis crucifixi imposuit galeam, & ipsam imaginem marmavit scuto & calcaribus: moxque idem armiger lanceam arripens, imaginem crebris ictibus impetebat, & dicebat ei vt se redimeret. O peruersitas inexperta. Alio tempore dictus comes vocauit ad colloquium episcopos Tholosanum videlicet & Confortensem & assignauit eis diem & locū: die autem illa qua illi episcopi perrexiūt ad colloquium, tapeditus comes impugnavit tota die quoddā castrum proprium abbatis & canonicorum S. Antonini Apamiensis. O nequam & peruersa traditio. Fecit & aliud tyrannus memoratus

Q

quod non credimus prætermittendum. Inierat
 fœdus cū comite montisfortis, ſicut longe ſu-
 perius diximus, filiumque ſuum ei tradiderat in
 obſidem factæ compositionis: venerabilis autem
 abbas Apamiarum, caſtrum ſuum iam tradide-
 rat comiti montisfortis. Venit igitur quodam
 die comes Fuxi cum ruptariis ſuis prope Apa-
 mias, ponensque ruptarios ſuos in inſidiis. ac-
 ceſſit ad caſtrum, & mandauit burgenſibus vt
 exirent ad ipſum, cum eo colloquium habituri,
 promiſitque eis firmiſſime ſub iuramento,
 quod ſecure exire poterant, quia non faceret
 eis malum: ſed ſtatim vt burgenſes egreſſi ſunt
 ad eum, vocauit ſecreto ruptarios ſuos qui in
 inſidiis latitabant, qui venientes antequam
 burgenſes poſſent intrare caſtrum, multos ex eis
 cœperunt, & captos ſecum duxerunt. O ne-
 quam proditione. Dicebat etiam comes ſæpe
 memoratus, quod ſi omnes et uel ſignatos con-
 tra hæreticos & cruce ſignandos, omnes etiam
 qui pro fidei negotio laborant, vniuerſos in-
 ſuper quibus hoc negotium placebat, manu
 ſua interfeciſſet, arbitraretur ſe obſequiū præ-
 ſtaſſe deo. Illud quoque ſciendum, quod ſæpe
 memoratus comes iurauit coram legatis domi-
 ni Papæ, quod de terra expelleret hæreticos,
 quod tamen nulla voluit facereratione. Multa
 quidem & alia mala commiſit crudelliſſimus
 canis iſte in eccleſiam & in Deum, quod ſi vel-
 lemus per ordinem enarrare, nec nos poſſemus
 ſufficere, nec etiam qui dictis noſtris fidem de
 facili adhiberet: excedit quippe malicia modū.

Depredatus est monasteria, ecclesias dissipauit, omnique crudeli crudelior, Christianorum cædes anhelans, in siti sanguinis semper mansit. Diffitebatur hominem, imitabatur scœuitiam beluinam, factus fera & non homo. His de eius malicia breuiter perstrictis, ad id quod dimisimus reuertamur.

Comes Montfortius regi Aragonum hominii iura persoluit, pro ciuitate Carcaffonensi debita. Cap. XLVII.

IN supradicto colloquio Narbonensi, supplicauerunt Vticensis episcopus & abbas Cistercii regi Aragonum, vt reciperet in hominem comitem montisfortis, ciuitas enim Carcaffonæ erat de feodo regis Arragonensis, quod cum ille facere nolluisset, in crastino iterũ accesserunt ad regem viri sepediti, prociderunt ad pedes eius, humiliter & instantissime deprecantes, vt hominiam comitis recipere dignaretur: ipse autem comes flexis ante regẽ genibus, suum hominiam humiliter Offerebat. Tandem rex victus precibus acquieuit, & recepit comitem in hominem de ciuitate Carcaffonæ, vt illam comes ciuitatem teneret à rege. Quibus gestis rex & comes noster, & comes Tholozæ & Vticenses episcopus exeuntes à Narbona, perrexerunt vsque ad montepessulanum, Dum adhuc essent prænominati nobiles & prælati in monte pessulano, tentatum est de contrahendo matrimonio inter primogenitum regis & filiam

Qui

comitis montisfortis. Quid plura? firmabatur ab vtraque parte matrimonium præfatum, videlicet à rege & comite noſtro, hinc & inde præſtito iuramento. Inſuper rex tradidit Comiti, præfatum primogenitum ſuum cuſtodien- dum; verumtamen rex qui comiti filium ſuum tradiderat, non multo poſt, dedit ſororẽ ſuam filio comitis Tholoſani in vxorem, vnde non modicum, nec immeritò, apud nos infamen ſe reddidit & ſuſpectum, iam enim quando ma- trimonium illud factum eſt, comes Tholoſæ perſequebatur manifeſte eccleſiam ſãctam Dei. Nec ſilendum, quod cum eſſent præfati viri in monte Peſſulano, & multi etiam epiſcopi & eccleſiarum prælati, tractatum fuit iterum de facto comitis Tholoſani. Voluerunt legati, epiſcopus videlicet Vticenſis & abbas Ciſterci- enſis, maximam gratiam & miſericordiam fa- cere dicto comiti ſicut ſuperius eſt expreſſum, ſed idem comes cum promiſiſſet impleturum ſe in caſtino, quidquid dicti legati mandaſſent, ſumò mane in caſtino recessit à monte Peſ- ſulano ipſis legatis inſalutatis, viderat enim quandam auem quã indigenæ vocant auem S. Martini ad ſiniſtram volantem, & perterritus fuit valde ipſe enim more Saracenorum, in vo- latu & cantu auium & cæteris auguriis ſpem habebat.

*Episcopus Parisiensis alique nobiles veniunt
in exercitum Monfortii comitis.*

Cap. XLVIII.

AN. verbi incar. 1210. circa mediam qua-
 traageſimam, venerunt de Francia cruce-
 ſignati nobiles & potentes: epiſcopus videlicet
 Pariſienſis, Ingerranus de Cociaco, * Ro-
 bertus de Tornaco, Iuellus de meduana & plu-
 res alii, hi nobiles viri, in Chriſti negotio ſe no-
 bilitate habuerūt. Cū veniſſent autē Carcaſſonā,
 communicato cōſilio, omnes dicti peregrini in
 hoc cōſenſerunt, vt ad obſidēdum tēderent Ca-
 baretum. Quia autem milites de Carcaſſonenſi
 dioceſi, iam dudum timore noſtrorum, dimiſe-
 rant caſtra ſua, & fugerant Cabaretū, inter quos
 erant duo fratres ſecundum carnem, quorum
 vnus vocabatur Petrus miro, alter Petrus de S.
 Michaelē, iſti cōeperunt Brichardum de Narlia-
 co ſicut ſupra tetigimus. Exierant autē illi duo
 milites à Cabareto, & plures alii cum eis, & ve-
 nerant ad Comitem noſtrum, & reddiderunt ſe
 illi, itaque comes illis dederat terras. Videns au-
 tem dominus Cabareti Petrus Rogerii, quod
 vellent comes & peregrini obſidere Cabaretū,
 conſiderās quod valde debilitatus eſſet, eo quod
 reſceſſent ab eo milites ſupradicti, timore du-
 ctus, compoſuit cum comite noſtro & baroni-
 bus in hunc modum. Caſtrum Cabareti tradi-
 dit, in ſuper præfatum Brichardum reddidit. Co-
 mes dedit ei terrā aliam competentem, reddito
 Cabareto, mox ad obſidendum caſtrum quod
 Vaurum dicitur, comes & barones acies direxe-
 runt.

* de Concy.

ERat autem caſtrum illud nobiliſſimum & ampliffimum, ſitum ſuper Agotum fluuium, diſtans quinque leucis à Tholoſa. Erat in caſtro illo Aymericus traditor ille, qui fuerat dominus montis regalis, & multi alii milites inimici crucis uſque ad octoginta, qui caſtrum intrauerant & munierant contra noſtros. Domina ſiquidem caſtri uidua nomine Giralda, peſſima heretica & ſoror dicti Aymerici. Venientes igitur noſtri ad caſtrum, ex vna tantum parte illud obſederunt, non enim ſufficiebat exercitus noſter, ad caſtrum ſepeditum vndique obſidendum. Erectis igitur poſt aliquot dies machinis, cœperunt noſtri, ſicut mos eſt, caſtrum impugnare, aduerſarii quantum poterant defendere, erat ſiquidem in caſtro infinita hominum multitudo, & armis optime munita, ita fere plures erant defenſores quam eſſent impugnatores. Nec prætereundum quod quando noſtri primo venerunt ante caſtrum, exierunt aduerſarii de caſtro, militemque vnum de noſtris cœperunt; & introductam ſtatim occiderunt. Quamuis autem noſtri ex vna parte obſediſſent, diuiſi tamen erant in duos exercitus, & ita diſpoſiti quod ſi neceſſitas ingrueret, exercitus exercitui non poſſet ſine diſcrimine ſubuenire. Sed non multo poſt ſuperuenerunt à Francia nobiles multi epiſcopus videlicet Lexouienſis, & epiſcopus Linocenſis, comes etiam Antiſiodorenſis & multi alii peregrini: obſederunt igitur caſtrum ex alia parte, in ſuper etiam facto ponte de ligno ſuper Agotum fluuium, tranſeuntes noſtri aquam

*Forte legē-
dum Linco-
nenſis vel
Lingonenſis.*

castrum vndique circumdederunt. Comes autē Tholosæ ecclesiam Dei & comitem quantum poterat persequebatur, non tamen in manifesto, adhuc enim veniebant victualia exercitui nostro à Tholosa. Rebus ita se habentibus, venit comes Tholosæ ad exercitum. Comes autem Antisiodorensis & Robertus de Tornaco qui erant cognati eius germani, cœperunt monere comitem Tholosæ vt rediens ad eor mandatis ecclesiæ obediret: sed cum nihil profecissent, comes cum rancore & indignatione, recessit à comite montisfortis: homines etiam Tholosæ qui erāt in obsidione Vauri, recesserunt ab exercitu. Inhibuit etiam comes Tholosæ ciuibus Tholosanis, ne vltius deferrent victualia apud Vaurum. hic narrandum est quoddam scelus comitum Tholosæ & Fuxi nequissimum: proditio inaudita.

*Peregrini multi proditorie à comite Fuxensi,
insigante Tholosano interficiuntur.*

CAP. L.

DVm fieret colloquium sicut diximus prope Vaurum, de pace inter comitē Tholosæ & sanctam ecclesiam reformanda, veniebat multitudo peregrinorū de Carcassona ad exercitum: illi autem doli ministri, traditionis artifices, comes videlicet Fuxensis, Rogerus bernardi filius eius & Geraldus de pepios & multi de hominibus comitis Tholosæ, posuerunt se in insidiis cum infinitis Ruptariis in quodam castro

quod vocatur Mōs Gandii prope Podium Lau-
rentii, quo cum peregrini deuenirent, illi insur-
reuerūt in eos, & quia inermes erāt & proditionis
ignari, ex ipsis innumerabiles occide-ūt, omnē-
que occisorum pecuniam, Tholosam deportan-
tes, ibi inter se diuiserunt. O beata occisorum
agmina. O pretiosa in conspectu Dei mors san-
ctorum. nec silendum est, quod dum carnifices
prædicti peregrinos occiderent memoratos,
sacerdos quidam peregrinus confugit ad quan-
dam ecclesiam quæ prope erat, vt pro ecclesia
moriens in ecclesia moreretur. Traditor autem
ille pessimus Rogerus Bernardi, filius comitis
Fuxi, à patris sui non degenerans prauitate, sa-
cerdotem secutus est memoratum, ingrediens
autem audacter ecclesiam, ipsumque aggre-
diens, qualis homo esset inquisiuit, peregrinus
inquit sum sacerdos, ad quem carnifex ostende
mihi inquit quod sis sacerdos, at ille amoto ca-
putio à capite (erat capa indutus) ostendit ei
characterem clericalem, crudelissimus autem ille
loco sancto non deferens vel personæ, eleuata
ascia acutissima quam tenebat, sacerdotemque
per medium characterem invalidissime percutiens,
ministrum ecclesiæ in ecclesia interfecit. Iam
ad id quod dimisimus redeamus. Non credimus
autem prætermittendum quod comes Tholo-
sanus, immanis Christi hostis & crudelissimus
persecutor, in castro Vauri in quo erat fons &
origo totius hæreseos, quianō erat comitis Tho-
losæ, imo à multis annis expugnauerat Tholo-
sanos ob solum Christianæ religionis odium,

quemdam Senefchallum ſuum lateſter miſerat in caſtrum Vauri, pluresque milites vt caſtrum defenderent contra noſtros, quos capto caſtro comes noſter ibi reperit, & diu tenuit vincu-
 latus. O nouum proditiōis genus, intus milites ſuos ad caſtri deſenſionem poſuerat, foris quaſi præbens auxiliū à Tholoſa deſerri victualia permittebat. Sicut enim ſupra diximus in initio obſidionis Vauri, deſerebantur ad exercitus victualia ſed modica à Tholoſa, ſed licet veniret victualia à Tholoſa, comes tamē Tolofę diſtictè inhibebat ne machinæ afferrentur. Ciues etiam Tholoſani circa quinque millia à monitione venerabilis epiſcopi ſui Fulconis in auxiliū noſtrorum, ad obſidionem venerant ſæpeditam. Ipſe etiam epiſcopus pro fide catholica exulans, ibi aduenit: modum autem egreſſionis eius à Tholoſa, non duximus ſuperfluum enarrare.

Fulco epiſcopus Tholoſanus epiſcopatu pulſus, magna animi conſtantia exulat, paratus etiam cernicem gladio pro Chriſti nomine præbere.

Cap. LI.

ERat quodam die epiſcopus apud Tholoſam, Sabbatho videlicet poſt mediam quadrageſimam, & ſicut mos eſt in epiſcopalibus eccleſiis, volebat die illa ordines celebrare: verumtamen comes Tholoſæ tunc erat in ciuitate, qui pro exceſſu multiplici, ab apoſtolice ſedis legatis nominatim erat excommunicatus: itaque in aliqua villa in qua erat, non poterat quaſi diuina

R

miſteria celebrare, miſit igitur ad comitem epiſcopus humiliter rogans & monens, vt ipſe cauſa ludendi exiens à ciuitate, iret ſpatiatum, donec ſolummodo epiſcopus ordines celebraret, Tyrannus autem in furorem conuerſus, miſit ad epiſcopum militem vnum, mandans & ſub periculo capitis diſtrictè præcipiens, vt de ciuitate Tholoſa & de tota terra comitis citius egrederetur. Vir autem venerabilis hæc audiens, in feruore ſpiritus, mente intrepida, clariffimo vultu, tale fertur militi dediffe reſponſum. Comes, inquit, Tholoſanus, non me fecit epiſcopum, nec per ipſum hic ordinatus ſum, vel pro ipſo: eccleſiastica me elegit humilitas, non intruſit violentia principalis, non ex eo propter eum, veniat ſi audet, paratus ſum excipere gladium, vt pertingam ad maieltatem per calicem paſſionis: veniat tyrannus ſtipatus militibus & armatus, ſolum me reperiet & inermem, attendo brauium, non timebo quid faciat mihi homo. O conſtantia animi. O mirificum robur mentis. Maerens igitur intrepidus ille Dei famulus, de die in diem expectabat tyranni gladium, ſed cum ille non auderet eum interficere, vt pote qui eccleſiæ dei iam pridem mala intulerat tot & tanta, timebatque vt vulgo dicitur pelli ſuæ. Poſtquam epiſcopus quadraginta dies in illa mortis expectatione peregerat, de ciuitate egredi propoſuit Tholoſana: die igitur quodam in octauis reſurrectionis dominicæ, egrediens epiſcopus de ciuitate, ad comitem noſtrum qui erat in obſidione Vauri deuenit. Noſtri

autem in expugnatione caſtri continue laborabant, aduerſarii vero vt pote ſuperbiſſimi, ſe inſtantiffime defendebant, nec ſilendum eſt, quod ſedentes in equis ferro coopertis, ſuper muros diſcurrebant in deriſum noſtrorum, vt ſic videlicet oſtenderent muros ampliſſimos & fortiſſimos ſe habere.

* *Vaurum à catholicis expugnatur, ibique multi nobiles viri ſuſpendio necantur, alij ſtammis traduntur. Cap LII.*

*L'ANAU,

Quodam præterea die, erexerunt noſtri prope muros caſtri caſtella quædã de lignis, in cuius ſummitate Chriſti milites poſuerunt ſignũ. Aduerſarii vero ad crucis vexillum inſtantius cum machinis iacentes, inde ſupradictæ crucis brachium confrugerunt: ſtatim canes impudentiſſimi, tantum emiſerunt vlulatum pariter & cachinum, ac ſi de conſractione crucis maximã victoriam reportarent: ſed dedicator crucis, iniuriam iſtam miraculoſe & maniſeſtiffime vindicauit. Contigit autem non multo poſt res mirabilis & mirifice extollenda, quod crucis inimici, qui de crucis conſractione exultauerant, cruce ſuas iniurias vindicãte, in feſto crucis capti fuerunt, ſicut inferius oſtendemus. Dum res ita ageretur, fecerunt noſtri fieri machinam quæ vulgò catus vocatur, quæ cum parata eſſet, traxerunt eam uſque ad foſſatum caſtri. Poſt hæc attulerunt noſtri in magno conamine ligna & ramos, facientesque faſciculos de iſtis lignis & ra-

Crucis conſractionem, die feſto S. crucis capti & morte multati.

mis, proieciēbant in foſſatum vt implerent illud : aduerſarij vero vt pote aſtutiſſimi, fecerunt viam quamdam ſubterraneam pertingentem vſque prope machinam noſtram, exeuntesque de nocte per viam illam, ligna & ramos quos noſtri in foſſatum proiecerant extrahebant, & deferebant in caſtrum. Quidam inſuper de aduerſarijs, accedētes prope ſæpeditā machinā, illos qui ſub protectione machinæ foſſatum implere non ceſſabant, vncinis ferreis latentē & fraudulentē ad ſe trahere nitēbātur. Quadam præterea nocte exeuntes aduerſarii à caſtro per viam ſubterraneam, intrauerunt in foſſatum, iacentesque inſtantiffime iaculos ignitos, ignem, ſtupam, adipem, & cætera ignis nutritiua, voluerunt comburere machinam ſupradictam. Duo autem comites Alemani, cuſtodiebant ipſa nocte vigilias circa machinā, ſtatim clamor attollitur in exercitu, curritur ad arma, machinæque ſuccurritur dicti vero comites Alemani, & qui cum eis erant Teutonici, videntes quod non poſſent pertingere ad hoſtes qui erant in foſſato, cum probitate magna & ſub magno discrimine proiecerūt ſe in foſſatū hoſtesque ſuos viriliter aggredientes, retruſerunt eos in caſtrū, prius aliquibus ex eis interfectis & pluribus vulneratis. Interea cœperūt noſtri mulrum turbari, & de captione caſtri quodammodo deſperare, eo ſcilicet quod quidquid de die in foſſato proiecere poſſent, aduerſarij de nocte extraherent, & in caſtrum deferrēt: ſed dum noſtri ita turbarentur, quidam ex eis ſubtilius excogitantes, aduerſus hoſtium inſidi-

as vtile remedium inuenerunt, fecerunt ſiquidē ante egreſſum viæ ſubterraneæ, per quam hoſtes egredi conſueuerant proijci ligna viridia & ramos, poſthæc appoſuerunt minuta ligna etiam ſicca, igem etiam & adipem & ſtupā & cætera ignis incentiua in ipſo viæ ſubterraneæ... iterumque deſuper proiecerunt ligna & ſegetes virides & herbam multam, ſtatim fumus ex igne egrediens, ita impleuit totam viam ſubterraneam, quod aduerſarij vltorius non potuerunt egredi per viam illam præ fumo, fumus etenim qui non poterat in altum prorumpere, propter ligna & ſegetes virides ſuperpoſitas, totam ſicut diximus viam ſæpedictam implebat, quod videntes noſtri ſolito liberius impleuerunt foſſatum Quo impleto milites noſtri & ſeruientes armati, dictam machinam per multos agones ad murum verſus trahentes ſuffoſores muro appoſuerunt. Illi autem de caſtro, ligna ignem adipem, ſudes etiam acutiſſimos & maximos deſuper machinam proijcere non ceſſabant, ſed noſtris viriliter ac miraculoſe machinam defendentibus ſepedictam, nec machinam incendere nec foſſores à muro depellere potuerunt. Dum autem noſtri in expugnatione iſta iſtantiffime laborarent, epiſcōpi qui aderant & quidam venerabilis abbas curiæ Dei Ciſterciens. ordinis, qui de mandato legatorum, ipſorum vices in exercitu tunc agebat, vniuerſusque clerus congregati in vnum cum deuotione maxima *Veni Creator ſpiritus decantabant* quod videntes & audientes aduerſarij, ita Deo diſponente ſtupefaſti ſunt,

& vires reſtendi bene penitus amiſerunt, quia ſicut poſtea conſeſſi ſunt, plus timebant eos can-
tantes quam pugnantes, pſallentes quam inſili-
entes, orantes quam infeſtantes. Muro igitur
perforato, iam noſtris inſtrantibus, & aduerſariis
cum iam non poſſent reſiſtere ſe reddentibus,
volente Deo & noſtros miſericorditer viſitante,
in feſto inuentionis S. Crucis, captum eſt caſtrū
Vauri. Mox educus eſt de caſtro Aimericus de
quo ſupra tetigimus, qui fuerat dominus montis
regalis & alii milites vſque ad octoginta, nobilis
autē Comes propoſuit, quod omnes patibulo
ſuſpēderētur, ſed cum Aimericus qui erat maior
inter illos, ſuſpenſus fuiſſet, cadentibus farcis,
quæ præ nimia feſtinatione bene non fuerant
terræ affixæ, videns comes quod mora magna
fieret, alios occidi præcipit, quos peregrini au-
diſſi. ne ſuſcipientes occiderunt citius in eodem
loco. Dominam etiam caſtri quæ erat Ai-
merici & hæretica peſſima, in puteum pro-
iectam, comes lapidibus obrui fecit innumera-
biles etiam hæreticos, peregrini noſtri cum in-
genti gaudio combuſſerunt.

*Rogerus de Comenge Comiti Monfortio ſe adiungit,
ſed poſtea, quam dederat fidem fallit.*

Cap. LIII.

SCiendum eſt autem, quod cum comes noſter
eſſet in obſidione Vauri, quidam nobilis de
Vaſconia nomine Rogerus de Comenge con-
ſanguineus comitis Fuxi, venit ad eum vt ſe red-

deret ei: dum autem eſſet ante comitem in die paſſeues, vt faceret ei hominum, comes illa hora cœpit caſu ſternutare, audiens autem dictus Rogerius quod comes vnicum ſternitum emiſſiſſet, vocauit illos qui ſecum erant in partem, conſulens eos, & nolebat illa hora facere quod comiti propoſuerat, in terra enim obſeruant auguria ſtultiſſimi homines terræ illius, qui firmiſſime credunt, quod ſi vnum ſternitum emiſerint ipſe vel . . . habens aliquid agere, nō poſſit ad bonum eis contingere illa die: verum tamen videns ille Rogerius, quod noſtri illum ſuper hoc deriderent, timenſque ne comes notaret illum de ſuperſtitione peruerſa, quamvis inuitus fecit ei hominum & recepit ab eo terram ſuam, manſitque in eius ſeruitio diebus multis ſed poſtea à fidelitate quam ei fecerat, miſer & miſerabilis reſiliuit. Non credimus autem prætermittendum miraculum quoddam quod apud Vaurum relatione veridica cognouimus accidiffe, cuiuſdam militis cruce ſignati capa, neſcio quo infortunio comburebatur contigit autem miraculoſo Dei iudicio, quod combuſta tota capa, tota illa particula in qua crux aſſuta erat, remanſit integra & penitus inconbuſta. Audiens autem dominus Podii Laurentii Sicardus, qui quondam fuerat cum comite noſtro, ſed ab eo receſſerat quando captum eſt Vaurum, timore dictus, dimittens caſtrum Podii Laurentii, Tholoſam cum ſuis militibus properauit. Erat autem Podium Laurentii, quoddam nobile caſtrum, tribus leugis diſtans à Vauro in dioceſi Tholoſana, quod

*Crux veſti
aſſuta ma-
net illaſa,
veſte ipſa
cremata.*

cum recuperasset comes noster, dedit illud Guidoni de Lucio viro nobili & fideli, qui statim illud intrauit & muniuit. Interea episcopus Parisiensis & Ingelannus de corti, & Robertus de Tornaco, & Iuellus de Meduana recedentibus capto Vauro, ad propria remearūt. Capto castro Vauri, cum venissent nostri in castrum, homines comitis Tholosani attendentes etiā quod ipse comes recessisset cum rancore à comite nostro: præterea inhiuerat ne deferrētur ad exercitum machinæ & victualia à Tholosa, insuper & præcipue quod idē comes per legatos D. Papæ, pro multis excessibus excommunicatus erat & expositus, his in quā omnibus diligenter inspectis proposuit vt comitem illum, quasi iam aperte dānatū, manifestius impugnarēt. Comes igitur noster mouens castra, cœpit tendere ad quoddam castrum quod dicitur Mons Gandij, vbi à comite Fuxi peregrini fuerant interfecti. Factum est autem, dum exercitus tenderet ad castrum illud, & dum adhuc aliquantulum longe esset, apparuit in loco illo, vbi occisi fuerant peregrini à comite Fuxi, columna ignis videntibus nostris, lucens & descendens super corpora occisorum. Venientes autem nostri ad locum, viderunt omnes occisos iacere resupinos, brachijs in modū crucis extensis. O res mira. Istud audiui miraculum ab ore venerabilis episcopi Tholosani Fulconis qui præsens erat: apud prædictum ergo castrum comes accedens, illud funditus euertit, homines enim castri effugerant præ timore. Inde perrexit comes noster ad aliud castrum, quod dicitur

Casser, & erat proprium comitis Tholosani. Interim comes Tholosæ, venit ad castrum nouum: erat autem castrum illud nobile, quod comes prædictus igne succendit, timens ne caperetur à nostris & vacuum dereliquit. Veniens comes noster ad castrum de Casser, obsedit illud: milites autem comitis Tholosæ qui erant in castro illo licet fortissimo, videntes quod diu castrum illud tenere non valerent, reddiderunt se comiti tali conditione: promiserunt quod redderent nostris omnes hæreticos qui erant in castro, ipsi autem euaderent, factumque est ita, erant enim in castro illo multi hæretici perfecti. Intrauerunt igitur Castrum episcopi qui erant in exercitu, cœperuntque hæreticis prædicare, volentes eos ab errore reuocare: sed cum nec vnum conuertere potuissent exierunt à castro, peregrini autem arripientes hæreticos ferme sexaginta, eos cum ingenti gaudio combusserunt. hic autem manifestissime apparuit, quantum comes Tholosæ hæreticos diligeret, cum in modicissimo ipsius comitis castro, inuenti sunt hæretici perfecti, amplius quam quinquaginta.

Clerus Tholosanus Christi corpus religiose defendens: vrbe ipsa, hæreticorum nutrice & interdicta excedit.

Cap. LIII.

His gestis, episcopus Tholosæ qui erat in exercitu, mandauit præposito ecclesiæ, aliisque clericis, vt de ciuitate Tholosana egrede-

rentur: qui statim iussa complentes, nudis pedibus cum corpore Christi, egressi sunt Tholosa. Capto autem castro de Casler, comes noster progrediens, venit ad aliud castrum comitis, quod dicitur Mons ferandus, erat autem ibi frater comitis Tholosæ nomine Balduinus, * quem frater suus miserat ut defenderet castrum illud, veniens comes ad Castrum, obsedit illud. post paucos autem dies, nostris insultum facientibus, videns comes Balduinus (sic enim vocabatur) quod diu resistere non valeret, reddidit castrum tali pacto, quod ipse cum suis egrederetur liber, & liberatus præstitit etiam iuramentum, quod ipse de cætero ecclesiam vel comitem nostrum nullatenus impugnaret, imo si vellet comes noster, ipse eum contra omnes & in omnibus adiunaret. Egressus igitur comes Balduinus de castro venit ad fratrem suum comitem videlicet Tholosanum, sed post paucos dies, rediit ad comitem Montisfortis, veniensque ad eum rogavit, ut comes ipsum in hominem recipere dignaretur, & ipse ei in omnibus & contra omnes fideliter deferret. Quid ultra? Annuvit comes, reconciliatus est comes Balduinus ecclesie, de ministro diaboli, factus est minister Christi, fideliter quippe se habens, toto nisu hostes fidei ab illo die & deinceps expugnauit. O respectus, O misericordia redemptoris: ecce duo ex eodemque patre fratres, sed inter se longe dissimiles qui enim per prophetam dixit, Iacob dilexi, Esau autem odio habui, vnum istorum incredulitatis limo infixum deferens, alterum mirabiliter & misericorditer

* A Tilio in memorial.
vocatur Berstrandus,

eripuit, ſecreto ſuo conſilio quo ipſe nouit. Nec ſilentio prætereundum, quod cum comes Balduinus exiſſet à Monteferrando, antequam ueniret ad comitem noſtrum, quidam ruptarii, peregrinos qui à peregrinatione S. Iacobi redibant, in cruce-ſignatorum odium ſpoliauerunt, quod audiens comes Balduinus, diligenter inquiſiuit, qui eſſent qui hoc fecerant & omnia quæ à peregrinis rapuerant ex integro reddi fecit: hoc fecit, nuntium futuræ probitatis & fidelitatis comes nobilis Balduinus. Capto Monteferrando, & quibuſdam aliis caſtris per circuitû, munito etiam à noſtris caſtello nouo, quod ſicut ſupradictum eſt comes combuſſerat Tolofanus, tranſiens comes noſter fluuium Tarni, uenit ad quoddam caſtrum quod dicitur Rabatense in territorio Albigenſi, quod cum ei reditum fuiſſet à Burgenſibus, inde uadens, proficiens & ſucceſcens, ſex alia caſtra nobilia pari modo, ſine conditione aliqua acquiſiuit, quorû iſta ſunt nomina Mons acutus, Galliacum, Cauſacum, S. Marcellus, Gueſpia, S. Anthoninus. Caſtra iſta inuicem prope poſita, comes Tolofæ abſtulerat Vicecomiti Biterrenſi.

*Peregrinatio
ad S. Iacobû
in Hiſpania
antiſſima.*

*Prima Tolofæ obſidio per Barrenſem &
Monfortenſem Comites.*

Cap. LV.

His geſtis, nunciatum eſt comiti noſtro, quod comes de Barro ad Chriſti militiam properans Carcaſſonæ quo audito,
S 1)

comes gaudius est gaudio magno valde, magna enim dicebantur de Comite illo: nostri etiam de aduentu eius plurimum confidebant, sed longe aliter se res habuit quam sperabamus, ut ostenderet dominus nomini suo dans gloriam, in se non in homine confidendum. Misit vero comes noster ad dictum comitem milites, qui eum adducerent versus Tolosam, super quandam ripariam, ubi ipse comes noster & exercitus eius ei occurrere deberet, & factum est ita: comes autem Tolosæ & comes Fuxi & hostium multitudo, audientes exercitum venire versus Tolosam, pergunt ad dictam ripariam, non enim distabat ultra dimidiam leugam à Tolosa, ibi conuenerunt nostri ex vna parte, hostes ex alia, ipsi vero aduersarij timentes ne transferrent nostri pontem qui erat super ripariam, citius dirui fecerant: nostri vero circumeuntes ut possent vadum aliquod inuenire, inuenerunt alium pontem, sed & ipsum tunc aduersarij diruebant, sed nostri cum maxima probitate, quidam per super pontem, quidam per aquam natantes fluium transierunt, hostesque suos usque ad ipsas portas Tolosæ viriliter effugarunt, inde redeuntes ad ripariam, ibi quidem manserunt nocte illa, etiam ibi datum fuit consilium, ut obsiderent Tolosam in crastino. igitur nostri mouerunt Tolosam, ibi fixere tectoria ante portas. Fuit in obsidione illa comes de Barro & plures nobiles viri de Allemannia. Obsessa est igitur ex vna parte ciuitas, non enim sufficiebāt nostri, ut à parte alia obsiderent. Erat autem in ciuitate

comes Tolofanus, & comes Conuenarum cognatus eius qui eum quantum poterat adiunabat. Comes etiam Fuxi & alij milites infiniti, ciues etiam Tolofani, quorum erat innumerabilis multitudo. Quid plura? ad comparationem multitudinis obſefforum, pauciſſimi videbantur. Quia vero longum eſſet, inſultus omnes illius obſidionis exprimere, iſtud breuiter eſt dicendum, quod quotieſcumque aduerſarij exhibant vt noſtros infeſtarent, noſtris viriliter reſiſtentibus cum confuſione compulſi ſunt ciuitatem introire: Quodam etiam die, cum exiſſent hoſtes, noſtri audacius ipſos redire in ciuitatem cōpellerent, in ipſo inſultu occiderunt cognatum comitis Comigenſis, & Vuilelmum de rupe forti fratrem epiſcopi Carcaſſonæ Bernardi de quo ſuperius fecimus mentionem. Alio præterea die, dum præſenti eſſent noſtri, & vt mos eſt poſt prandium pauſarent in meridie (æſtas quippe erat) ſcientes aduerſarij noſtros quieſcere, exeuntes per quandam occultā viam, in exercitum irruerunt: ſurgentes autem noſtri hoſtibusque viriliter reſiſtentes, in ciuitatem ipſos redire compellebant. Dum hæc fierent, Eufſtachius. . . . & Simon Caſtellanus de Malpha, viri nobiles qui ab exercitu exierant, vt præberent conductum illis qui ad exercitum victualia afferebant, eadem hora intrabant exercitum victualia conducentes, & dum eſſent in ingreſſu exercitus, obuiauērunt eis hoſtes, qui ſicut diximus exierant de ciuitate ipſoſque capere attentarunt, ſed illis viriliter defendentibus, vnus ex aduerſarijs iactō gladio,

vt eis mos est, dictum Eustachium in latere percutiens, ipsum occidit. Castellanus autem Malphæ, per multos labores, & per miræ probitatis exercitia viuus & sanus euasit. Facta est caristia magna in exercitu deficientibus, victualibus: insuper vero bona dicebantur de comite Barrensi, cunctis qui erant in exercitu sinistram de illo gerentibus opinionem. O iustum Dei iudicium, sperabatur ab hominibus, quod comes ille mirabilia esset factururus, hominesque plus iusto de homine presumebant: sed Deus qui per prophetam dixerat, gloriam meam alteri non dabo, sciensque si nostri in illa obsidione multum proficerent, attribueretur homini & non Deo noluit ibi magnifice operari. Videns igitur comes noster quod nihil proficeret, sed magnum dispendium fieret, & promotio negotij Christi, detrimentum pateretur, recedens ab obsidione Tolosæ, venit ad castrum quoddam, versus terram comitis Fuxi, quod dicitur Alta ripa, quod castrum cum muniuisset seruiantibus, ad castrum Apamiarum peruenit, & ecce subito venerunt ruptarij apud altam ripam, homines autem castrum, statim uoluerunt capere seruiantes, quos comes noster ibi dimiserat & tradere ruptariis: illi autem recipientes se in munitione castrum quæ modicæ erat fortitudinis, cœperant se defendere. O furiosa traditio. O scelus nequam. Videntes autem seruiantes sæpediti, quod non possent resistere, dixerunt ruptarijs, quod redderent illis munitionem, dummodo paterentur illos abire viuos & indemnes. Et factum est ita sed non multo post

comes noster transijt per castrum supradictum & totum illud succendit. Mouens comes noster ab Apamiis, venit ad castrum quod dicitur Varille prope Fuxum, quod combustum & vacuum inueniens, gente sua muniuit. In terra comitis Fuxi penetrans, castella ipsius plurima deuastabat, ipsum etiam Būrgum Fuxi totum combustit. Peractis igitur circa Fuxum octo diebus, destructisque arboribus, vineis extirpatis, comes noster Apamias est reuersus: ueniat autem ad ipsum comitem, Caturcensis episcopus, missus a nobilibus territorij Caturcensis, supplican- tibus ut accederet ad eos comes, & ipsi constituētes eum dominū, ab eo acciperent terras suas, comes autem Tolosanus dominium habuerat in territorio Caturcēsi. Tunc rogauit comes nobilis, comitē de Barro & nobiles de Allemania ut irent cum eo, qui omnes concesserunt & se ituros promiserunt. Ire igitur cœperunt, sed cū uenirent prope castrum nouum, comes de Barro à promissione quam comiti fecerat resiliuit, nec famæ suæ prouidens, vel honori, dixit ei quod nullatenus iret cum ipso: mirati sunt omnes, comes noster vehementissime conturbatus, supplicauit ipse, rogauerunt vniversi & nihil proficere potuerunt. Mox quaesuit nobilis comes ab Alemannis si uellent ire cum eo, qui promiserūt libentissime se ituros. Mouens igitur comes noster, tendens versus Caturcum, comes autem de Barro aliam uiam tendens, cœpit tendere Carcassonam: in ipsa discessione, tantum opprobriū sustinuit comes de Barro, quod non posset de fa-

cili explicari, illi enim qui erant in exercitu vsque eo conuicti ipsam persequebatur publice, quod præ confusione non audeamus dicere & scribere quæ dicebant, sicque factum est iusto dei iudicio, ut qui veniens ad terram Albigensium, in ciuitatibus & castellis honorabatur ab hominibus, ab omnibus timebatur, rediens confundere-
 tur ab omnibus, in omnium oculis vilis factus. Tendens comes noster Caturcum, transiit per quoddam castrum quod erat comitis Tolosæ, nomine Castutum* in territorio Caturcensi, & impetu facto, totum castrum extrinsecus succendit. inde veniens Caturcum honorifice est susceptus, & factis ibi paucis diebus, iuit cum Alemanis supradictis, conducens eos vsque ad villam quæ dicitur rupis amatoris, inde redierunt Alemanni in terram suam, comes autem cum paucissimis Caturcum est reuersus: & dum esset comes Caturci, nuntiatum est ei, duos de militibus suis, Lambertum videlicet de Tureio & Galterum de Langatone fratrem episcopi Cantuariensis* à militibus comitis Fuxensis esse captos. de modo captionis eorum, sicut ab ore vtriusque ipsorum audiuimus, aliquid breuiter exprimamus. Equitabant quadam die dicti milites prope terram comitis Fuxi, cum multis de indigenis, quod cum audisset comes Fuxi, cum maxima multitudine insequutus est eos: indigenæ autem qui erant cum nostris, qui sicut dicitur prodicionem istam fecerant, ut viderunt multitudinem venientem, statim omnes fugerunt, ita nostri tantum sex remanserunt: circundantes igitur

* *Cayus.*

* *videlicet
 Stephani
 quem Innoc.
 3 Cardinalē
 creauit, cui-
 usque obi-
 tum recenset
 M. Paris sub
 An 1128.*

illos sex vndique aduersariorum plurimi, comes enim Fuxi fugientes indigenas insequabatur, equos ipsorum omnes occiderunt: amissi igitur equis nostri, inimicorum circumdati multitudine, se viriliter defendebāt, tunc quidam aduersariorum qui erat inter alios nobilior, cognatus comitis Fuxi, dixit præfato Lamberto, ipsum si quidem nouerat, vt se redderet, quod audiens vir multæ probitatis, nondum venit inquit hora: tum vt vidit quia non posset euadere, tali inquit conditione nos reddimus, si quinque nobis promiseris, videlicet quod non occides nos, vel membra truncabis: præterea honesta tenebimur custodia, nec nos ab inuicem separabis, & nos ad competentem induces redemptionem, nec in aliena potestate nos pones, si hæc omnia firmiter promiseris, sic nos tibi reddemus, quod si nollueris parati sumus mori, sed confidimus in domino quia non moriemur soli, sed carissime nos vendentes, auxiliante Christo, prius ex vobis plurimos occidemus: nondum ligatas habemus manus, nec capietis nos libere nec impune. Audiens dictus miles verba Lamberti, promisit omnia quæ petebat libentius facturum. Veni igitur dixit Lambertus, & super hoc in manu mea præstes fidem. Ille autem non fuit ausus accedere ad eum, nisi nostri ipsum prius securum fecissent. Asscurauit eum Lambertus & alij quinque, accessit ille ad eos & tali conditione captos duxit secum, qui mox quæ promiserat male seruans, tradidit eos comiti Fuxensi. Comes autem ille maximis cathenis ligatos in tam deterri-

mo & tam anguſto poſuit carcere, quod nec ſtare, nec extenti iacere valebant, lumen etiam non habebant nec candelam, & ſolummodo dum comedebant, vnum breuiſſimum foramen in illo erat ergaſtulo, per quod cibaria eis porrigebantur. Ibi longiſſimo tempore eos tenuit comes Fuxi, donec multa pecunia ſunt redempti. nunc ad id quod dimiſimus reuertamur. peractis apud Caturcum comes nobilis negotijs, pro quibus illuc aduenerat, propoſuit abire in terrã Albigenſẽ. Rediẽs igitur à Caturco, tranſiẽsque per caſtella ſua, & viſitans marchias ſuas, verſus Apamias remeauit. Venit igitur ad quandam munitionem prope Apamias, & inuenit eam contra ſe munitam, erant quidem in ea ſex milites & homines multi, comes vero ipſa die munitionem illam non potuit capere, ſed in caſtino mane inſultu factõ, porta ſuccenſa, ſuffoſo muro, ipſam munitionem vi cœpit & deſtruxit, tribus militibus qui erant in ea & hominibus interfectis, tres ſolum milites ad conſilium ſuorũ reſeruauit, quia promiſerant, quod facerent reddi Lambertum de Tureyo & Gualterum de Langatone anglicum, quos ſicut dictum eſt, comes Fuxi tenebat: inde Apamias comes noſter peruenit & dum eſſet ibi, nuntiatum eſt ei, quod homines de Podio Laurentij facta proditione tradiderant villam Sicardo, qui fuerat dominus caſtri, & iam tam ipſe Sicardus cum ſuis militibus, quam homines illi milites Guidonis de Luceio qui cuſtodiebãt caſtrum in munitione poſitos impugnarẽt ſicut enim prædiximus, comes

noſter, caſtrum illud dederat dicto Guidoni, quo
audito turbatus eſt comes, in auxilium militum
properare cœpit, & cum veniſſet ad caſtrum
nouum, venit ad eum qui diceret, milites dicti
Guidonis turrem podii Laurentii reddidiſſe ad-
uerſariis, & vere ſic erat, omnia mœnia caſtri:
quidam ſiquidem miles, cui præcipue Guido
ſæpeditans cuſtodiam commiſeret caſtri ſui, pe-
cunia vt dictum eſt mediante reddiderat aduer-
ſariis turrem prædictam, ſed poſt aliquot dies
cum de præditione in curia comitis accuſaretur
miles ille, & nollet ſe defendere per duellum,
memoratus Guido illum patibulo ſuſpendi fecit
Dimiſſis comes apud caſtrum nouum quibuſdã
militibus ſuis ad munitionem caſtri, ipſe iuit
Carcallonam, verumtamen antequam recede-
ret à caſtro nouo, quosdam milites & balista-
rios miſerat apud montem Ferrandum, vt cuſto-
dierent caſtrum illud, iam enim comes Tholoſæ
& cæteri aduerſarii fidei, vires reſumpſerant re-
ſiſtendi, videntes comitem noſtrum eſſe quaſi
ſolum, & diſcurrebant per terram vt poſſent ca-
ſtra quæ amiſerant per præditionem recuperare.
Dum eſſet comes noſter Carcaſſonæ: nunciatum
eſt ei quod aduerſarii ſui in graui multitudine
veniebant ad obſidendum caſtrum nouum, quo
audito comes turbatus eſt valde: ſtatim miſit co-
mes ad milites ſuos qui erant in caſtro nouo &
mandauit ne timerent à facie aduerſariorum quia
ipſe veniret & adiuuaret eos.

*Comes Tholosanus, castrum nouum & Simonem
Comitem illud defendentem obsidet.*

Cap. LVI.

QUADAM igitur die dominica, cum esset comes Carcassonæ, & audisset missam & diuinis sacramentis communicasset, iturus statim ad castrum nouum, conuersus quidam Cisterciensis qui aderat, cœpit consolari eum & quantum poterat animari. Cui vir nobilis totum de Deo præsumens, putatis inquit quod timeam, Christi geritur negotium, vniuersa pro me orat ecclesia, scio quod non poterimus superari. his dictis ad castrum nouum, vir nobilissimus properauit, verum quædam castella prope castrum nouum iam à dominio eius recesserant, & de hominibus quos in castris illis posuerat, plures iam fuerat ab aduersarijs per præditionem intercepti. Dum igitur esset comes noster in castro nouo, ecce comes Tholosæ & comes Fuxi & Gasto de bearno & quidam nobilis Vasconiz cum infinita multitudine à Tolosa egressi, properabant vt obsiderent castrum nouum. Veniebat etiã cum aduersarijs ille pessimus apostata, ille preuicator, iniquus filius diaboli, minister antichristi Sauaricus videlicet de malleone, omnem excedens hæreticum, omni deterior infideli impugnator ecclesiæ, Christi hostis. O virum, imo virus pessimum, Sauaricum dico, qui scelestus & perditus, & pudens & imprudens, currens aduersus Deum exerto collo, etiã impugnare

Aurea Christiani principis verba.

ausus est ecclesiam sanctam Dei. O hominem apostasie principem, crudelitatis artificem, peruersitatis actorem. O hominem inaignorum participem, O peruersorum consortem, ô hominem opprobrium hominum, ô virtutis ignarum, ô hominem diabolicum, imo totum diabolium. Audientes nostri tantam multitudinem aduenire, consuluerunt quidam ex ipsis comiti ut aliquos de suis dimittens ad defensionem castri, secederet ad fanum Iouis, vel etiam Cacarssonã: sed habito saniori consilio, deo melius providente, aduersariorum aduentum in castro nouo, comes voluit expectare. Nec silendum, quod cum comes esset in castro nouo, & iam quasi esset in manus inimici, ecce missus à Deo Guido de Lucceo cû quinquaginta ferme militibus superuenit, siquidẽ miserat omnes comes nobilis Regi Arragonensi in auxilium contra Turcos de quorum aduentu exhilaratus est comes, omnium nostrorum animi confortati: rex autem ille ut pote pessimus, qui nũquam dilexerat negotium fidei vel comitẽ nostrum, militibus quos comes miserat in eius auxilium, valde inurbanum se exhibuit, imo etiam dum milites ipsi redirent ad comitem nostrum, de mandato ipsius comitis per literas eis factõ, rex perfidissimus sicut dictum fuit, ipsis nostris militibus ad capiendos eos in via insidias præparauerat: innotuit sæpedictis militibus proditio, & à strata publica declinauerunt. O crudelis pii operis recompensatio O tanti seruitii dura stipendia, iam propositum exequimur. Comite igitur apud castrum nouum,

secretius inimicorum suorum aduentum expectante, ecce quodam die subito, cum infinita multitudine venerant hostes, qui quasi locustæ terram operientes, circūquaque discurrere cœperant: vt autem appropinquauerant castro, statim homines de burgo exteriori, per desuper murum se precipitâtes, & ad aduersarios transe-
rentes, burgum ipsis in primo accessu diniserūt: Intrantes igitur aduersarij burgū, cœperunt huc illuc discurrere, lætabundi, gaudentes Comes vero noster tunc erat in mensa: armantes autem se nostri postquã comederāt, de castro sunt egressi & quotquot de aduersarijs in burgo inuenerunt citius effugant, fugientesque aduersarios & trementes de burgo viriliter eiecerunt, quo facto comes Tolosæ & qui cum ipso erant, fixerūt tentoria à parte castri super montem, posthæc ita fossatis, lignis, repagulis se cinxerunt, vt non tam obsidentes, quam obsessi viderentur, videbaturque quasi fortior, & ad accessum difficilior locus in quo erat exercitus obsidentium, quam castrum obsesum. cum autem sero esset, aduersarii intrauerunt burgum, erat enim hominibus vacuum, quia nostri, propter paucitatem, non poterant illud munire, non enim erant in castro inter milites & seruientes, amplius quam quingenti homines, cum hostes fere centum milia esse crederentur. Timentes autem hostes qui burgum intrauerant, ne nostri expellerent eos, sicut antea fecerant, ipsum burgum lignis & quibuscumque potuerunt munierunt à parte murorum, ne ad eos exire possent, murumque forinse-

cū qui erat inter burgum & exercitum pluribus locis perforarunt, vt liberius fugere poſſēt, ſi neceſſitas immineret. In craſtino autem exeuntes noſtri de caſtro, & quidquid aduerſarij fecerant deſtruentes, ipſos de burgo ſicut prius fecerant proiecerunt, & fugientes vſque ad tentoria ſunt ſequuti: nec ſilendum credimus, in quo tunc diſcrimine, nobilis erat comes: comitiſſa quippe erat apud Vaurum, primogenitus eius Almarius apud fanum- Iouis inſimabatur, filia quam in terra illa genuerant, nutriebatur apud montem regalem nec poterat alter alterum videre, vel in aliquo ſubuenire: illud quoque ſupprimendum non eſt, quod licet noſtri eſſent pauciſſimi, omni die exhibant, hoſtesque crebriſſime & validiſſime impetebant, nec enim ſicut iam diximus, noſtri videbantur obſeſſi, ſed potius obſidentes, tot vero repagulis ſicut dictum eſt, aduerſarii ſe cinxerant, quod noſtri ad eos intrare non poterant, licet ardentiffime affectarent. Illud quoque adiiciendum eſt, quod ſeruiantes noſtri ad hoſtiū oculos, cotidie equos noſtrorum longe à caſtro ad dimidiam leugam adaquandum ducebant, vineas etiam quæ erant prope exercitum pedites noſtri, videntibus & invidentibus aduerſariis cotidie vindemiabant, erat enim tempus vindemiarum. Quadam autem die, peſſimus ille traditor comes Fuxi & filius eius Rogerius Bernardi, non impar malitia & magna pars exercitus, venientes prope caſtrum voluerunt impugnare noſtros, qui pro foribus caſtri armati ſtabant. Videntes autem noſtri illos appropinquare cura

maxima ipsos impetentes, ipsumque filium comitis Fuxi & plures alios de equis precipitantes, ad sua cum confusione tentoria redire compulerunt, & quia non possemus omnes insultus & euentus illius obsidionis ad plenum exprimere, istud breuiter asserimus, quod quotiescumque aduersarii ad nostros accedere ausi sunt, causa alicuius impetus faciendi, nostri tota die, ante portas foris castrum manebant, bellum desiderantes, ipsos cum maxima eorum erubescencia in sua tentoria reduxerunt. Cum hæc aguntur, vicina castra per circuitum recesserunt à dominio comitis nostri & reddiderunt se comiti Tolosano. Die quadam illi de Cabareto, miserunt ad comitem Tolosæ & mandauerunt ei, ut veniret vel mitteret ad eos, & ipsi statim ei reddiderunt Cabaretum: castrum autem Cabareti, distabat a castro nouo quinque leugis. Nocte igitur quadam mouentes aduersariorum plurimi à castris suis missi à comite Tolosano, cœperunt ire ut acciperent Cabaretum, cum autem essent hostes nostri in itinere, diuina disponente clementia, viam quæ ducebat Cabaretum perdidērūt, & diutius deuiantes per inuia, ad sæpedictum castrum Cabareti peruenire nequiverunt, sicque post longas vagationes, ad castra unde exierant sunt reuersi. Interea erigi fecit comes Tolosæ machinam quæ dicitur mangonellus cœpitque iacere mangonellus in castrum, sed obfuit nostris in modico aut in nullo. Post aliquot autem dies parari fecit comes Tolosanus machinam quandam miræ magnitudinis, ad diruendum murum castri, iaciebantur au-

tem in machina illa maximi lapides, & quidquid contingere poterant diruebant. Cum ieciſſent autē hoſtes in machina præfata per multos dies acceſſit ad comitem Toſoſæ quidam ſuus iaculator & dixit ei, vt quid in machina illa tot & tanta expenditis, vt quid muros caſtri huius deſtruere ſatagitis, nonne videtis cotidie, quod vſque ad tentoria noſtra veniunt hoſtes noſtri, & exire non audetis. certe deberetis velle quod ferreus eſſet murus, vt ad nos accedere non valerent; contingebat ſiquidē in illa obſidione præſolitus res mirabilis, quia cum obſidentes obſeſſos ſoleant impugnare, obſeſſi noſtri iure contrario, ſuos impetebant crebrius obſeſſores, noſtri præterea aduerſarios detidebant in hæc verba. Cur in machina veſtra & tanta & tot expenditis, in duruendo diutius laboratis, credite nobis, nos ab expenſa vobis parcemus, nos expediemus vos à labore, viginti ſolummodo marchas nobis date & nos iplius muri centum cubitos in longitudine funditus diruentes, terræ faciemus adæquati, ita vt ſi auſi fueritis, non obſtante muro ad nos libere tranſeatis. O virtus animi. O fortiffimum robur mentis. Die quadam exiens comes noſter à caſtro, tendebat vt diſcinderet machinam ſupradictam: aduerſarii autem tot circa machinam illam fecerant repagula foſſataque, quod noſtri ad eam pertingere nequiverunt: vir autem fortiffimus, comes videlicet noſter, ſedens in equo, foſſatum quoddam ampliffimum & profundum tranſire voluit, & in ſuos irruere audacius inimicos, quod viden-

Factum eſt falſum vrbani hominis dictum.

tes quidam de noſtris, diſcrimenque ineuitabile, ſi comes iſtud faceret attendētes, arripientes ipſum per frenum, tenuerunt ne ſe morti exponeret imminenti, quo factō omnes noſtri, nullo de ſuis amiſſo, ad caſtrum redierunt, pluribus de aduerſariis interfectis. Rebus ſic ſe habentibus, miſit comes noſter mareſchallum ſuum Guidonem de leueis virum fidelem & armis ſtrenuum vt à fanō Iouis & Carcaſſonæ faceret victualia deferri ad comitem, hominibus etiam Carcaſſonenſibus & Biterrenſibus præciperet, vt ad comitis auxilium feſtinarent, ſed cum nihil proficere poſſet, omnis quippe terra corruerat viam ſuā, ad comitem remeant: comes iterum remiſit eum, & cum eo vicum nobilem Mathzum de Marliaco fratrem Buchardi: qui venientes ad homines terræ comitis, iterum atque iterum rogauerūt vt ad comitem veniret, minas precibus adiicientes: ſed cum peruerſi homines & iam vacillantes, nolentes eos audire, etiam tunc Aimericum dominum Narbonæ & ciues Narbonenſes adierunt, rogantes & monentes, vt ad adiuuādum comitem feſtinarent: reſponderunt ciues Narbonēſes & dixerunt mareſchallo, quod ſi Aimericus dominus eorum iret cum eis, ipſi eum ſequerentur, ipſe vero nullomodo vt pote vir multum argutiſſimus, potuit ad hoc induci. Exeuntes autem dicti milites noſtri à Narbona, de tam populosa ciuitate, vix trecentos homines extraxerunt, & cum veniſſent Carcaſſonam, de tota terra illa non potuerunt hæbere homines pluſquam quingentos, quos cum vellent du-

cere ad Comitem, illi nullo modo voluerunt, ſed omnes ſtatim ad propria reſugerunt. Interea perfidiſſimus comes Fuxi, quoddam caſtrum quod erat Buchardi de Marliaco prope Caſtrum nouum à parte orientali verſus Carcaſſonam, quod S. Martinus dicitur, & quaſdam alias munitiones in circuitu occupauerat & munierat contra noſtros. Comes autem mandauerat Buchardo de Marliaco & Martino algais, qui erant cum comitiſſa apud Vaurum, vt venirent ad caſtrum nouum. Iſte Martinus miles erat hispanus, quondam ex noſtris, ſed quam peſſime poſtea ſe habuit in ſequentibus oſtendetur.

*Comes Fuxi
xens arcem
S. Martini
occupat.*

Acerrimo conſpectu, illuſtrique victoria, cruciſignati Fuxi comitem ad arcem S. Martini proſligant.

Cap. LVII.

ERat autem cum comite noſtro miles quidam Carcaſſonenſis de monte regali Guilelmus cognomine catus, cui dominus comes terram dederat, ipſumque militem fecerat, quem in tanta familiaritate habebat, quod filiam ipſius comitis dictus Guilelmus leuauerat de ſacro fonte, comes ſiquidem & comitiſſa & omnes noſtri, de ipſo ſuper omnes indigenas confidebant, adeo quod dominus comes, proprium ſuum primogenitum ipſi tradidit aliquando cuſtodiendum, miſerat autem comes a caſtro nouo, ad fanum Iouis, vt homines de caſtris vicinis in auxilium comitis adduceret ad caſtrum nouum, ſed iſte omni hoſte deterior, omnium peſſimus traditorum, in-

gratus beneficijs, oblitus amoris, aſſociatis ſibi aliquibus indigenis, pari crudelitatis affectu, in tentam nequitiam pariter conſenſerunt, vt ma- reſchallum prædictum & ſocios eius redeuntes à Carcaſſona, caperent & traderent in manus comitis Foxenſis. O iniquum proditionis genus, O peſtis dura, O crudelitatis artificium, O adiu- uentio diabolica: innotuit autem mareſchallo prædicto, & ab inſidiis declinauit. Nec præter- eundum quod plures homines terræ illius, aliqui etiã abbates qui caſtra multa habebant, reſceſ- rūt tunc à comite noſtro, & iurauerunt fidelitatē comiti Toſoſano. O iuramentum execrabile, ô infidelitas infedilis. Interea Buchardus de Mar- liaco, & Martinus algais & quidam alii milites comitis noſtri venientes à caſtro Vauri, & ad auxilium comitis properantes, venerant Saxia- cum caſtrum Buchardi, quia non audebant ve- nire recta via, à Vauro ad caſtrum nouum. Die autem præcedenti ingreſſum eorum in caſtrum nouum, comes Faxi qui eorum aduentum præ- ſciebat, exiens ierat ad caſtrum ſupradictū, quod dicitur S. Martinus, per quod milites noſtri de- bebant tranſire, vt impugnaret eos. Nobilis ve- ro comes noſter iſtud ſciens, Guidonem de Lu- ceio, Caſtellanum de Malpha, vicecomitem Donges militesque alios vſque ad quadraginta, miſit ſuis in exilium, & mandauit quod in craſti- no ſine dubio, contra prædictum comitem Faxi, pugnam eſſent habituri. Miſiſ illis militibus, non remaſerunt cum comite inter milites & armigeros in equis amplius quam ſexaginta. Vi-

dés autē comes Fuxi quod comes noſter miſiſſet ſuis in auxilium, recedens à caſtro S. Martini rediit ad exercitum vt inde aſſumens armatos, ſecum rediret ad impugnandum Mareſchallum & eos qui cum eo manebāt. In terea comes noſter, Guilelmum catum & milites indigenas qui cum eo in caſtro nouo allocutus eſt in hūc modum. Ecce inquit fratres chariſſimi comes Tolofæ & comes Fuxi, viri potentes cum infinita multitudine ſanguinem meum quaerunt, ego autem ſum in medio hoſtium quaſi ſolus, rogo vos pro Deo, quatinus ſi timore vel amore ducti, vultis ire ad eos & à me recedere, non celetis, & ego ſanos & ſaluos uſque ad ipſos faciam vos conduci. O nobilitas viri. O excellentia principis. reſpondēs autem alter iudas, Guilelmus videlicet catus dixit, abſit, domine mi, abſit vt à vobis recedamus, etenim & ſi omnes vos reliquerint, uſque ad mortem vobiscum perfeuerabo. Similiter autem & omnes dixerūt ſed non multo poſt, dictus traditor, cum quibuſdam ſociis ſuis recessit à comite, factus de familiariffimo, crudeliſſimus perſequentor. his ita geſtis, Mareſchallus & Buchardus de Marliaco, & qui cum ipſo erant ſummo manē, audita miſſa, facta conſeſſione & communionem dominici corporis ſuſcepta, aſcendiſſis equis ad comitem dirigunt iter ſuum. Comes autem Fuxenſis, ſentiens eos venire, accepta ſecum de melioribus exercitus totius innumera multitudine equitum armatorum, pluribuſque etiam milibus peditum electorum, pugnaturus contra noſtros obuiam properauit, fecerat autē

*Liberrima
comitis Mā-
fortis ad mi-
lites oratio.*

*Veterū mi-
litum ſum-
ma pietas &
deuotio, qua
hodie plane
refrixit.*

idem comes tres turmas: comes autem noster qui erat illa die ante fores castrum noui, & aduentum suorum sollicitus expectabat, videns quod comes Fuxi ad dimicandum contra eos properaret, illos qui secum erant consuluit quid facere tunc deberent, diuersis diuersa sentientibus, dicentibus quibusdam ipsum debere ad custodiam castrum remanere, aliis è contrario dicentibus ut ad auxiliandum suis militibus properaret, vir indefessæ virtutis, vir probitatis inuictæ dixisse perhibetur: paucissimi in castro isto remansimus, totumque Christi negotium pendet ex hoc bello, absit ut milites nostri moriantur in prælio gloriosi, ego viuus & ignominiosus euadam, volo vincere cum meis vel cum meis mori, eamus & nos, & si necesse fuerit moriamur cum illis, quis inter hæc se à lachrimis cōtineret, sic fatur lacrymans, statimque suis properat in succursum. Comes autem Fuxi ut appropinquauit nostris, tres turmas quas fecerat in vnam redegit. Hic adiciendum, quod episcopus Caturcensis & quidam monachus Cisterciensis qui de mandato abbatis Cistercii, de negotio Iesu Christi curam gerebant, veniebant cum mareschallo, qui videntes hostes venientes, bellumque imminere, cœperunt hortari nostros, ut viriliter se haberent, promittentes firmissime, quod si tam glorioso certamine pro fide occumberent Christiana, remissionem adepti peccatorum, omni statim gloria & honore coronati, mercedem reciperent sui certaminis & laboris. Strenuissimi autem milites nostri, certi quidem de præmio,

*Comes Monfortius, cor-
da virum
fouet hortā-
do reuocat-
que vigorem
militibus.*

ſed & bonam de reportanda victoria ſpem habentes, hilares & intrepidi hoſtibus occurrebāt: illi autem veniebant in vnum conglobati: ordinauerunt autem ipſi aduerſarii aciem ſuam: illi qui in equis ſedebant, ferro coopertis incedebant mediis: reliqui autem equites ex vna parte, pedites vero ex altera optime muniti: habito igitur noſtri inter ſe conſilio, quod illos qui habebant equos coopertos prius impeterent. Dum hæc fierent, aſpiciebant noſtri à longe, viderunt comitem noſtrum exeuntem à caſtro nouo, & in eorum auxilium properantem: ſtatim duplicata audacia, animoſiores effecti, inuocato Chriſto in hoſtes ſe medios immiſerunt, ipſoque dicto citius penetrarunt: illi autem, victi in momento & confuſi, fugæ præſidia arripuerunt, quod videntes noſtri, ſtatim ad pedites qui ſtabant à parte altera ſe vertentes, de illis innumerabiles occiderunt. Nec ſilendum, quod ſicut mareſchallus veridica relatione aſſeruit, contra vnumquemque ex noſtris, erant hoſtes pluſquam triginta, agnoſcatur igitur operata diuinitas, nō enim potuit comes noſter bello intereſſe, quamuis ſub feſtinatione maxima adueniret, iam enim ſuis militibus, victoriam dederat victor Chriſtus. Inſequentibus igitur noſtris fugientes aduerſarios & extremos quoſque cadētibus, facta eſt hoſtium ſtragis magna: de noſtris autem non occubuerunt amplius quam triginta, cum de noſtris innumerabiles fuerint interfecti. Nec prætereundū, quod Martinus Algaïs de quo ſupra tetigimus, in primo inſultu de bel-

*Victoria non
in hominum
multitudine
poſita eſt, ſed
dignis hæc
Deus concedit.*

lo reſiliens fugere cœpit: quē venerabilis epiſcopus Caturcenſis, qui prope erat fugientem vidēs, & quid factū eſſet requirens, mortui, inquit ille, ſumus omnes, quod vir catholicus non credens, ipſumque durius obiurgans, redire compulit ad certamen. Prætereundum etiam non eſt, quod fugientes hoſtes præ timore mortis, exclamabant tortiter, Mōs-ſortis, Mons fortis, ut ſic ſe fugerent eſſe de noſtris, & manus perſequentium euaderent arte tali. Noſtri vero artem iſtam, arte alia deludebant: cum enim audiret aliquis de noſtris, quempiam hoſtium exclamare Mons fortis præ timore, dicebat ei. Si noſter es occide iſtum fugientem, demonſtrato videlicet de fugientibus, at ille timore ductus ſuum ſocium occidebat, ſed ille qui ſocium occiderat, occidebatur, mercedem recipiens fraudis ſuæ & ſcleris à noſtris. O res mirabilis & inaudita, qui enim cauſa occidendi noſtros ad bellum acceſſerant, iuſto Dei iudicio, ſuosmetipſos occidentes nobis ſamulabantur licet inuicti. Poſtquam noſtri hoſtes diutius fugauerāt & occiderant infinitos, ſtetit comes in medio campo, ut ſuos qui inſequentes hoſtes circumquaque diſperſi erant, recolligentes congregaret. Interea ille apoſtatarum omnium præcipuus, Sauaricus videlicet de Malleone & magna multitudo armatorum, egreſſi à loco caſtrorum, ad fores acceſſerant caſtri noui, ibique ſtantes cum magna ſuperbia, eleuatis vexillis, belli exitum expectabant, plurimi etiam ex ipſis inferius burgum intrantes, cœperunt acius impugnare

Fallite fallentes, ſic ars deluditur arte.

illos qui in castro remanserant, quinque videlicet solummodo milites & paucissimos seruites, sed quamuis essent paucissimi, infinitos hostes armis & balistis munitissimos, de ipso burgo repellentes, se strenuissime defendebant. Videns igitur dictus proditor Sauaricus videlicet, nostros in campo belli obtinuisse victoriã, cernensque quod illi qui erant cum eo, castrum capere non potuissent, relictis suis, confusus ad tentoria remeavit. Comes autem noster & qui cum eo erant, à campo reportata victoria reuertentes, in ipsa tentoria aduersariorum irrumperere nolluerunt. O inuicti milites. O Christi tyrones, sicut iam supradictum est, hostes tot se repagulis concluderant & fossatis, quod nostri nisi de equis descenderent, ad eos accedere non valebant: quod cum comes facere festinaret, consuluerunt quidam, vt differret in diem alteram, eo quod recentes essent hostes, nostri vero prælio fatigati: acquieuit comes vt pote qui omnia agens cum consilio & semper, in his obtemperare voluit. Rediens igitur in castrum vir nobilis, sciens quia Dei esse virtutem, Dei esse victoriã, descendens de equo in ipso introitu castri noui, nudus pedes ad ecclesiam perrexit, omnipotenti Deo pro collatis beneficijs gratias repensurus, in qua ecclesia decantantes nostri cum deuotione & exultatione maxima, *Te Deum laudamus*, in hymnis & confessionibus benedicebant dominum qui magna fecit in populo suo, & victoriã de suis contulit inimicis. Non credimus autem prætereundum quoddã

*Gratia Deo
ob victoriã
aguntur.*

miraculum, quod cōtigit ipſo tempore, in qua-
dam abbazia ordinis Cifterciēſis, quæ eſt in ter-
ritorio Tholoſano & dicitur Grandis-ſylua. Monachi domus illius in magna afflictione po-
ſiti erant, quia ſi nobilis comes Montis-ſortis
caperetur in caſtro nouo, vel occumberet in
bello imminabat eis mors & gladius: comes ſi-
quidem Tolofanus & complices ſui, ſuper om-
nes, exoſos habebant monachos Cifterciēſis
ordinis, & præcipue domum illam, eo quod ab-
bas Cifterciēſis Arnaldus apoſt. ſedis legatus,
cui exhæredationem ſuam præ cæteris imputa-
bant, abbas fuerat domus illius. Quadam itaque
die dum quidam monachus dictæ domus vir re-
ligioſus & ſanctus, celebraret diuina, in ipſa
euchariftiæ conſecratione, ex intima cordis de-
uotione, pro dicto comite Montis-ſortis, qui
tunc temporis in dicto caſtro nouo obſeſſus erat
ſupplicauit: ad quem vox diuina. Quid pro eo
oras? tot pro ipſo ſunt orantes, quod oratione
tua non eſt opus.

*Vox cælitus
miſſa, ad re-
ligioſum ſa-
cris operan-
tem,*

Caſtrum nouum obſidione liberatur.

Cap. LVIII.

*Falſum rumor
ſpargitur de
Mont-ſortio
Comite in
prælio victo,*

INterea comes Fuxi, nouum proditiōis arti-
ficiū adinuenit, imitans videlicet patrem
ſuum diabolum, qui cum in vno fuerit ſupera-
tus, ad alia nocendi cōuertitur argumen-
ta. miſit igitur nuncios ſuos longe lateque
per caſtella, qui comitem Montis-ſortis in bel-
lo ſuperatum aſſerent, quidam etiam excoria-

tum dicerent & ſuſpenſum, qua de cauſa redderunt ſe id tēporis aduerſariis noſtris. In caſtino vero glorioſæ victoriæ, conſuluerunt comiti noſtro milites ſui, vt exiret de caſtro nouo, quofdā de ſuis dimittens ibi, pergensque per terram ſuā, homines quos poſſet adunaret. Exiens igitur comes de caſtro nouo perrexit Narbonam: veniebant autem de Francia tunc peregrini, Alanus videlicet de Rociaco vir multæ probitatis, & quidam alij ſed pauci. Comes autem Tolofæ & qui cum ipſo erant, videntes, quod nihil in obſidione caſtri noui proficerent, per aliquot dies combuſta machina ſua, cum magna confuſione ad propria ſunt reuerſi. Nec ſilendum quod non fuerunt auſi egredi de caſtris ſuis, donec agnouerunt comitem noſtrum à caſtro exiſſe. Dū igitur eſſet comes noſter apud Narbonam, haberetque ſecum ſupradictos peregrinos, plures etiam congregaſſet de hominibus indigenis, vt rediens pugnaſſet contra comitem Tolofanum & eos qui cum eo erant, nuntiatum eſt ei quod comes dictus & ſui reſceſſerant ab obſidione caſtri noui, comes autem noſter dimiſſis indigenis quos adunauerat, peregrinos tantum ducens ſecum, redijt ad caſtrum nouum, & propoſuit quod omnes in circuitu munitiōnes quæ ab eius dominio reſceſſerant funditus euerteret. Quod dum fieret, nuntiatum eſt ei, quoddam caſtrum nomine Conſtantianum verſus Termas ab eius iuriſdictione reſiſſe, & ſe inimicis fidei reddidiſſe, quo audito ſtatim properauit comes

*Arcx Conſtiantiana
hereticis deſtitur.*

vt castrum illud obsideret: quod castrum cum per aliquot dies impugnasset, videntes qui intus erant, quod non poterant resistere, se & castrum comiti reddiderunt, vt suam de ipsis faceret per omnia voluntatem, quo facto rediit comes ad castrum nouum: statim nunciatur comiti nostro quod homines castri, quod dicitur Mons-acutus in diœcesi Albiensi, reddiderant se comiti Tholosano, munitionesque castri & eos quos comes noster in eo custodiendo posuerat, impugnabant, properauit comes noster, sed antequam posset peruenire, illi qui erant in munitione prædicta, iam reddiderant aduersarijs munitionem. Quid plura? omnia in circuitu castra nobilissima & fortissima exceptis duobus paucissimis, tunc quasi in vno die reddiderunt se comiti Tolosano. Nomina autem castrorum nobilium, quæ tunc temporis sunt amissa, sunt hæc, in Albiensi diœcesi. Rabasten, Mons-acutus, Galliacum, castrum de Graua, Cahusacum, S. Marcellus, Guespia, S. Antoninus. In diœcesi autem Tolosana, iam se reddiderant ante obsidionem castri noui, in ipso tempore obsidionis Podium Laurentij, Casser, S. Felix, Mons-ferendus, Auinio, S. Michael, Cuc & Sauerdunū: præterea perditæ sunt alia castra minora, quæ nõ possemus per singula enarrare, dicuntur siquidem amplius quam quinquaginta. Quandam autem pessimam & inauditam traditionem quæ facta est tunc in castro de Grauis quod est in diœcesi Albiensi, non credimus prætermittendam. Nobilis comes noster, cuidam militi Frã-

cigenæ castrum illud tradiderat: miles autem ille credebat se hominibus castri plutquam opus esset, illi autem de eius morte cogitabant. Quadam vero die, faciebat sæpeditus miles dolia sua refici à quodam carpentario dicti castri, & dum idem carpentarius vnum dolium refecisset, dixit præfato militi vt inspiceret & videret vtrum dolium esset bene reparatum, qui cum caput in dolium submisisset, carpentarius eleuata securi, caput illius amputauit. O crudelitas inaudita! Statim insurrexerunt homines castri, & paucos Francigenas qui erant in castro occiderunt, quod cum audisset nobilis comes Balduinus, de quo supra tetigimus, frater comitis Tolosani, quadam die summo diluculo venit ante castrum, at illi exeuntes obuiam, putantes quod ipse esset comes Tholosæ, eo quod similia arma portaret, introduxerunt eum in castrum, & lætabundi & gaudentes, crudelitatem quam fecerant narrauerunt: ille autem cum armata multitudine in eos insiliens, fere omnes à minimo vsque ad maximum interfecit. Videns comes noster, quod tot & tanta castra amisisset, venit Apamias, vt castrum illud muniret, & cum ibi moraretur, mandauit ei comes Faxi, quod si solummodo quatuor dies expectaret, veniret ipse & pugnaret contra ipsum. Comes autem noster remandauit ei, quod non solummodo quatuor dies, imo plusquam decem apud Apamias expectaret, comes autem Faxi non fuit ausus venire: insuper milites nostri, etiam sine comite nostro, terram Fuxensem intrauerunt, & quoddam castrum

*Gruiès Arci
prefectus mi:
les incautus
obtruncatur.*

dicti comitis destruxerunt. Posthæc reuersus est comes noster versus Fanum Iouis, misitque castellanum de Malfa, & Gaufridum fratrem eius milites strenuos cum alijs paucissimis ad quoddam castrum, vt facerent de ferri bladum à castro ad Fanum Iouis, ad municendum castrum ipsum, qui cum redirent à castro prædicto, filius comitis Fuxi, à patris nequitia non degenerans, posuit se in insidijs iuxta viam per quam dicti milites venire debebant, habebat autem traditor ille secum armatorum multitudinem copiosam. Transeuntibus autem nostris surgentes hostes: de insidijs, aggressi sunt eos, circumdantesque dictum Gaufridum, ipsum vndique infestabāt. Ille autem vt pote miles optimus, se viriliter defendebat, habebat vero paucissimos adiutores: cum ergo equum suum iam amisisset, & esset iā in suprema necessitate, dicebant ei hostes vt se redderet: vir autem miræ probitatis, tale fertur dedisse responsum: Christo inquit, me reddidi, absit vt eius me reddam inimicis, sicque inter hostium ictus, gloriosum vt credimus, spiritum exhalauit. Occubuit etiam cum eo quidam strenuissimus iuuenis cognatus dicti Gaufridi & alij pauci, miles quidam vero nomine Droco, viuū se reddidit, quem comes Fuxi detinuit in carceratum, Castellanus autem de Malfa viuus euadens, a missis fratre & cognato, gemebundus ad castrum à quo recesserant remeauit. Post hæc revertentes nostri ad locum, & tollentes corpora occisorum sepelierunt ea in quadam abbazia ord. Cisterciensis quæ dicebatur Bolbonia. Tē-

pore illo Guilelmus venerabilis archidiaconus G. parif. ar. chidiaconus
 Pariſienſis, & quidam alius magiſter Iacobus de & M. I. de
 vitriaco, de mādato & ad preces epiſcopi Vticē. Vitriaco, cri-
 ſis, quem dominus papa pro negotio fidei, con- cudem con-
 tra hæreticos legatum præfecerat, qui etiam ip- tra Albigen-
 ſum negotium diligebat, & efficaciter promo- ſes foelici ad,
 uebat, prædicationis officium aſſumpſerunt, qui modum ſuc-
 zelo fidei ſuccenſi, Franciam imo Alemaniam ceſſu prædi-
 circumueñtes, tota hyeme illa, incredibilem fi- cant,
 delium multitudinem, ad Chriſti militiam ſigno
 crucis in pectoribus ſignauerunt, iſti ſiquidem
 duo, præcipue poſt Deum, fidei negotium in
 partibus Gallicanis & Teutonicis promouerunt.

*R. Maluicinus centum ſtipatus militibus ex
 Gallia, Monfortio comiti ſuppeditas venit.*

Cap. LIX.

Rebus ſic ſe habentibus, ille nobiliſſimus
 militum, ille Chriſti ſeruus, ille Ietu ne-
 gotij amator præcipuus & promotor Robertus
 videlicet malus vicinus, qui præcedenti atate
 perrexit in Franciam, redibat habens ſecum de
 electis militibus Franciæ pluſquam centum, qui
 omnes ducem ſuum fecerant & magiſtrum. Hi
 omnes admonitionibus viroꝝ venerabilium,
 epiſcopi videlicet Tholoſani & abbatis vallium
 ſignati, accinxerant ſe ad militiam Ieſu-Chriſti,
 qui tota hyeme illa, in ſeruitio Ieſu-Chriſti per-
 ſeuerantes, ſupradictum negotium, quod in
 multa depreſſione tunc erat nobiliter exercebat.
 Audiens comes dictos milites aduenire, iuit ob-

uia n̄ eis vſque Carcaſſona n̄, quo cum perue-
 niſſet, fit exultatio incredibilis inter noſtros,
 fit gaudium magnū valde: inde venit comes
 cum dictis militibus, vſque Fanum Iouis. Ipſo
 tempore comes Fuxi, obſederat quoddam ca-
 ſtrum cuiusdam militis indigenæ nomine Gui-
 lelmi Daura, qui comiti noſtro adherens, ipſum
 quantum poterat adiuuabat. Erat autem caſtrū
 illud, prope terram comitis Fuxi, & vocabatur
 Carun: Comes autem Fuxi, iam illud caſtrum,
 impugnauerat per 15. dies, Mouentes igitur no-
 ſtri à Fano-Iouis properabant vt comitem Fuxi
 amouerent ab obſidione dicti caſtri. Comes
 autem ille, audiens noſtros aduenire, relictis ibi
 machinis ſuis, cum magna confuſione fugiens,
 ab obſidione reſceſſit: noſtri vero per aliquot di-
 es, deuſtantes terram eius, quatuor de caſtellis
 eius deſtruxerunt. Inde redeuntes ad fanum Io-
 uis, properauerunt vt obſiderent quoddam ca-
 ſtrum in Tholoſana diœceſi, quod dicitur Po-
 maireda, quod caſtrum cum per aliquot dies im-
 pugnaſſent, quodam die factò inſultu, foſſatum
 caſtri vi implerunt, ſed nocte ſuperueniente,
 non cœperunt caſtrum ipſa die, videntes autem
 qui in caſtro erant quod quaſi capti erant, media
 nocte perforātes murum, clanculo auſugerunt,
 quo factò ſtatim nunciatur comiti, quod caſtrū
 quoddam nomine Albedunum in diœceſi Nar-
 bonenſi, ab eius dominio reſceſſiſet, quo dum
 pergeret comes, dominus caſtri venit obuiam ei,
 & ſe & caſtrum, eius tradidit voluntati.

*Caſtella 4.
 Comitis Fu-
 xi à catho-
 licis direpta
 & deuſtata.*

*Venit Guido de Monte-forti ad comitem Montis-
fortis fratrem ſuum de vltamarinis partibus,
cuius aduentu mirifice exultat comes.*

CAP. LX.

His geſtis venit comes ad illud nobile caſtrū
in diœceſi Albigenſi, quod dicitur Caſtra,
vbi dum moraretur, & ageretur feſtum domi-
nicæ Natiuitatis, venit ad ipſum Guido frater
eius germanus, rediens à partibus tranſmarinis.
Iſte Guido frater comitis cum ipſo ierat vltra
mare, ſed redeunte comite, remanſit iſte Guido
in partibus tranſmarinis, quia duxerat ibi vxorē
nobiliffimam de regio ſemine, quæ erat domina
Sydonis, quæ etiam veniebat cum eo, cum filiis
ſuis, quos de ipſo Guidone ſuſceperat. Nec ſi-
lendum quod dum veniret dictus Guido ad co-
mitem, quædam caſtella in territorio Albienſi
quæ reſilierāt à dominio comitis ſæpemenorati,
Guidoni ſe reddiderunt, quanta autem in ad-
uentu fratris fuerit comitis & noſtrorum exul-
tatio, non eſt qui poſſet explicare. Poſt paucos
autem dies, properauerunt noſtri, ad obſiden-
dum quoddā caſtrum in Albienſi diœceſi, quod
dicitur Tudelle, & erat patris Giraldi de Pepios
illius peſſimi traditoris. Impugnantes autem
noſtri caſtrum, poſt paucos dies illud cœperunt,
& fere omnes in ore gladii interfecerūt, ſolum-
modo pater Giraldi euasit, quem comes
reddidit pro quodam milite, quem comes Faxi
tenebat in vinculis nomine Drocone de com-

Y

*Obſidio Ca:
buſaci,*

penſo conſanguineo Roberti malucini. Poſt hæc properauit comes nobilis, vt obſideret quoddam caſtrum quod dicitur Cahuſacum in territorio Albienſi, vbi cum media hyeme, præter ſolitum eſſet in obſidione, & pauciſſimos haberet ſecum, per multos labores & anguſtias cœpit illud caſtrum. Comes autem Tolofæ & comes Comingeuſis, & comes Fuxi cum infinita multitudine, congregati erant apud quoddam caſtrum præximam nomine Galliacum, miſeruntque nuncios ad comitem noſtrum, mādantes quod venirent ad impugnandum eum. Hoc autem dicebant, vt ſi poſſent terrere comitem noſtrum, ſuam forte dimitteret obſidionem. Miſerunt ſemel, miſerunt iterum, & tamen non ſunt auſi venire, videns autem comes, quod non venirēt, dixit ſuis, ex quo non veniūt certe ego ibo & viſitabo illos, & accipiens ſecū armatos de ſuis, properare cœpit tendens verſus Galliacum, cum paucis ibat ſpirans & anhelans bellum. Quod audiēs comes Tolofæ & qui cū eo erant, exeūtes à Galliaco, fugerunt verſus quoddā caſtrum proximū, nomine Montem acutū. comes autē noſter ſequutus eſt eos, vique ad caſtrum illud, quod videntes illi inde fugerūt, at illi egreſſi à caſtro illo, fugerunt verſus Tolofam. Videns igitur comes noſter, quod non auderent eum expectare, ad caſtrum vnde venerat remeauit. His ita rite peractis, miſit dominus comes, ad abbatem Ciſterciēſem qui erat apud Albiā, quærens ab eo quid factū opus eſſet. Conſilium autem abbatis fuit, vt comes ob-

*Obſidio S.
Marcelli.*

ſideret caſtrum illud S. Marcelli, quod prope Albiã ad tres leugas ſitum erat. Comes vero Tolofæ, cuidam peſſimo traditori Geraldo de pepios, commiſerat caſtrum illud. Venientes i- g- tur noſtri ad caſtrum, tantum ab vna parte obſe- derunt illud: erant ſiquidem pauciſſimi, caſtrũ vero magnum & fortiſſimum. Statim certa ma- china noſtri cœperunt fortiter impugnare. Poſt aliquot vero dies comes Tolofæ & comes comi- g- ſis & comes Fuxi, cũ incredibili multitudine veniẽtes, intrauerunt caſtrum vt illud defende- rent contra noſtros: & quia caſtrum licet am- plum, non potuit capere tantam multitudinem, fixerunt tẽtoria ſua plurimi hoſtium ex alia par- te caſtri: quo factõ, noſtri ab expugnatione ca- ſtri non deſiſtebant, aduerſarij ſe quantum po- terant defendebant: O res mirabilis & ſtupẽ- da, cum obſidentes ſolent obſeſſos numero & fortitudine ſuperare, obſeſſi ferme in decuplo plures erant quam obſidentes: non enim erant noſtri amplius quã centum milites, cũ hoſtes ef- ſent amplius quã quingenti: habebant præterea dicti omnes, innumerabilem peditum multitu- dinem, noſtri vero habebant pedites nullos aut pauciſſimos. O grande factum. O nouitas inex- perta: nec ſilẽdum quod quotieſcumque aduer- ſarij, exire auſi ſũt aduerſus noſtros, ſtatim à no- ſtris cum virtute maxima ſunt repulſi. Quodam denique die comes Fuxi, cum multis exiẽs de ca- ſtro veniebat vt noſtram petrariam debilitaret, quod vidẽtes ſeruiẽtes noſtri, ipſoſque ſolo ia- ctu lapidum viriliter repellẽtes, ante quã milites

nostri armari potuissent, in castrum recluserunt. Factum est autem carissima magna in exercitu, non enim poterant nostri habere victualia, nisi ab Albia: aduersarii præterea nostri cum maxima multitudine exeuntes, ita stratas publicas obseruabant, quod illi de Albia non audebant venire ad exercitum, nisi comes dimidium gentis suæ mitteret pro conductu. Peracto igitur in obsidione illa mense vno, sciens comes quod si paucos milites quos habebat diuideret, dimidiam partem secum retinens, dimidiam pro victualibus mittens, exeuntes aduersarii qui infiniti erant, hos vel illos expugnarent: tam euidenti necessitate compellente perplexus, postquam per plures dies panis in exercitu defecerat, ab obsidione recessit. nec prætermittendum, quod cum comes ipsa die pasceus, vt pote totus catholicus, & diuino seruitio mancipatus, in papilione suo, Dominicæ passionis officium faceret solemniter celebrari, audientes aduersarii clericos nostros cantantes, in subannationem & derisum, ascendentes muros, vlulatum teterrimum emittebant. O peruersa infidelitas. O infidelis peruersitas: si quis autem diligenter consideret, ampliorem in ista obsidione honorem & gloriam consecutus est comes noster, quam vnquam fuerat, in alicuius castri licet fortissimi captione: ab illo siquidem tempore & deinceps, eius probitas magna emicuit, constantia plus refulsit. Nec silendum quod cum comes noster à castro recederet sæpedito, aduersarii licet infiniti, non sunt ausi exire, vt nostros recedentes

*Comitis Mō.
fortij eximia
pietas & in
Deum deuotio,*

aliquantulum impugnarent. Miraculum quod cōtigit ipſo tempore, in diœceſi Rutenenſi, nolimus prætereire. Prædicabat namque quadam die dominica in quodam caſtro abbas quidam de Bonaualle, ord. Cifterciensis, eccleſia autem modica erat, & non poterat capere populum qui aderat: qua de cauſa egeſſi erant omnes, & ante fores eccleſiæ, prædicationē abbatis audiebant: circa finē vero prædicationis, cū venerabilis abbas vellet hortari populū qui aderat, ſuper aſſumēdis crucibus cōtra Albigēſes, ſubito vidētibus cunctis apparuit crux in aëre quæ verſus partes Tolofanas tēdere videbatur. Miraculū iſtud audiuit ab ore dicti abbatis, viri religioſi & grādis auctoritatis. Recedēs comes ab obſidione S. Marcelli, ipſa die ſcilicet in vigilia Paſchæ, venit Albiā, actum ibi feſtum dominicæ reſurrectionis. Aduenerat autem ibi à Francia, venerabilis abbas Vallium de quo ſupra fecimus mentionem: erat enim electus in epiſcopum Carcaſſonenſē, quē cum comes & milites noſtri in prædicta reperiffēt ciuitate, gauſi ſunt valde, omnes enim ipſum aſſectu præcipuo diligebant: erat etiam à multis annis familiariffimus comiti, idem in ſuper comes, quaſi ab infantia, eius conſilij ſe ſubdiderat, ad eius ſe habuerat voluntatem. Ipſo etiam tempore electus fuerat abbas Ciftercij Arnaldus, de quo ſæpe fecimus mentionē in archiepiſcopum Narbonenſem. Ipſa die paſchæ, exiens comes Tolofæ, & qui cum eo erant à caſtro S. Marcelli, venerunt Galliacum quod tribus leugis diſtat ab Albia. Cogitans autem comes

*Crux ingēs
in cælo ap-
paret & cor-
mitur.*

*Abbatē duo
Ciftercij nē-
pe archiepiſ-
copus Nar-
bonenſis, &
Guido val-
lis-Sarnen-
ſis Carcaſſo-
nenſis epiſ-
copus, cuius
nepos erat
Petruſhuius
hiſtoria ſcrip-
tor, crean-
tur.*

noſter ne forte gloriarentur aduerſarii, ſe viciffe noſtros, volenſque palam oſtendere, quod à facie eorum non timebat, in craſtino paſchæ, exiens ab Albia cum ſuis, iuit Galliacum, ſuos inuitans ad prælium inimicos. Et cum illi non eſſēt auſi egredi aduerſus eum, ipſe Albiã remeavit. Electus autem Carcaſſonenſium, de quo ſupra tetigimus, erat in ciuitate illa, & ego cum eo, me enim adduxerat ſecum de francia, ob ſolatum ſuum in terra aliena peregrinus, cum eſſem monachus & nepos ipſius.

*Hantpoul,

Obſidio alti pulli, & expugnatio fortiſſima
atque captio glorioſa.*

CAP. LXI.

PERACTIS apud Albiã aliquot diebus, perrexit comes cum ſuis ad caſtrum quod dicitur Caſtra, vbi cum feciſſemus paucos dies, habitato comes conſilio, propoſuit comes obſidere quoddam caſtrum inter Caſtra & Cabaretum, quod dicitur Altus-pullus, caſtrum ſiquidem illud, circa tempus obſidionis caſtri noui, reddiderat ſe comiti Tolofano. Exeuntes igitur à caſtris quadã die dominica, ſcilicet in quindenã paſchæ, venimus ante caſtrum prædictum, hoſtes autem qui ad defendendum intrauerant caſtrum illud, cuius ſuburbia magna, exeuntes aduerſus noſtros, cœperunt eos acrius infeſtare noſtri vero, mox illos in caſtrum retrudentes, à parte vna caſtri fixere tentoria, erant enim pauci. Caſtrum autem alti pulli, in altiffimi & ac-

duiſſimi montis arduitate, ſuper rupes maximas & quaſi inaccessibiles ſitum erat, tantæ ſiquidẽ erat fortitudinis ſicut ipſe vidi oculis & experientia didici, quod ſi aperta eſſent ianua caſtri, & nullus penitus reſiſteret, non poſſet quis ſine graui difficultate ipſum Caſtrum perambulare, & ad turrim ipſius pertingere. Preparantes igitur noſtri petrariam vnam, ipſam die tertia aduentus ſui erexerunt, & fecerunt iacere ad turrem caſtri. Eadem etiam die armauerunt ſe noſtri milites, deſcendentesque in vallem ad pedes caſtri, voluerunt aſcendere in caſtrum, ſi forte illud capere poſſet per inſultum. Factum eſt autem dum intraffent primum burgum, aſcendentes illi de caſtro ſuper muros & domos, cœperunt ingētes lapides creberrimoſque iacere ſuper noſtros. Alii autē in loco per quem noſtri intranerāt igne copioſū accenderunt: videntes igitur noſtri quod nihil proficerēt, eo quod hominibus quaſi inaccessibilis eſſet locus ille, iactus etiā lapidum ſuſtinere non poſſent, per medium ignē, non ſine graui diſpēdio exierunt. Quadā autem die peſſimam & crudeliſſimam traditionem quā fecerant illi de caſtro, non credimus prætermittendam. Erat autem cum comite noſtro, miles indigena cognatus cuiuſdam traditoris, qui erat in caſtro, qui etiam ex parte dominus fuerat Cabareti. Mandauerunt igitur illi de caſtro comiti noſtro, vt mitteret ad eos dictum militem vt haberent cum eo colloquium de compoſitione, & per ipſum quod vellent, comiti remanderent. Dum igitur acceſſiſſet ad eos, de licen-

tia comitis miles prædictus, loquereturque cum eis in porta castrî, quidam de illis de castro sagittam ictu balistæ dirigens, ipsum gravissime vulneravit. Opreditio crudelissima. Sed non multo post, scilicet ipso die vel in crastino, contigit iusto Dei iudicio, quod ille traditor, qui dictum militem nostrum cognatum suum, ad colloquium vocaverat, in eodem loco ubi vulneratus fuerat, in cruce videlicet, ipse à quodam de nostris validissimum vulnus accepit. O iusta divinæ ultionis mensura. Interea petraria nostra, ad turrem castrî continue iaciebat. Die autē quarta ab initio obsidionis, post occasum solis, orta est spississima nebula: illi de castro, divino timore correpti, nocta occasione apti temporis, exeuntes de castro fugere cœperunt, quod nostri percipientes, statim clamore facto, in castrum irruerunt, & quotquot inuenerunt de hostibus interfecerunt. Alii autem in ipsa obscurissima nocte, illos qui fugiebant insequuti, aliquos ex eis comprehēderunt: in crastino autem, fecit comes castrum illud dirui & comburi: quibus gestis, milites qui venerant à Francia cum Roberto malucino, sicut superius dictum est, & tota hyeme præcedente fuerant cum comite, recedentes ab eo fere omnes ad propria remearunt.

Insurgunt Narbonenses maliciose contra Almaricum filium Simonis comitis.

Cap. LXII.

SCelus quoddam ciuium Narbonensiu, quod ipso tempore perpetrarunt non credimus omittere: ciues enim Narbonenses, homines erant pessimi, & nunquam dilexerant negotium Iesu-Christi, licet per ipsum negotium, infinita prouenissent eis bona. Quodam die Guido frater comitis nostri, & primogenitus comitis Almaricus Narbonam perrexerunt, & cum esset in ciuitate illa, dictus Almaricus, ut pote puer, causa spatiandi intrauit palatium Aimerici domini Narbonæ, palatium autem illud vetustum erat, & quasi in solitudinis defectum redactum. cum igitur dictus Almaricus, quandam fenestram palatii manu tangeret, & vellet eam aperire, fenestra illa nimia vetustate consumpta, casu cecidit quo factò Almaricus, rediit ad domum Templariorum ubi tunc hospitabatur. Guido vero frater comitis, hora illa erat in domo archiepiscopi Narbonensis, & statim ciues Narbonenses querentes occasionem ad faciendum malum, imposuerunt prædicto paruo filio videlicet comitis, quod voluisset vi intrare palatium Aimerici. Ommodica sceleris perficiendi occasio, imo nulla. Statim armauerunt se ciues præfati, & currentes donec venirent ad locum ubi erat puer, in ipsam domum Templariorum irrumperere satagebant: videns autem puer, quia quærebant animam eius, armauit se & in quadam turre domus templariorum se recipiens, à facie hostium se abscondit, at illi de murem sæpeditam instantissime impugnabant: alii Fræcigenas quos in ciuitate reperiebant apprehendentes, plures

occiderunt. O rabies iniquorum, duos etiam armigeros proprios comitis interemerunt. Guido vero frater comitis in domo archiepiscopi erat hora illa, & egredi non audebat. Postquam vero dicti ciues diutius impugnaverant domum in qua erat Almaricus, tandem consilio cuiusdam ciuis Narbonensis, qui euerunt ab impugnatione illa, sicque puer de graui periculo liberatus, uiuus per Dei gratiam & sanus euasit, nunc ad id quod dimisimus reuertamur. Recedens comes nobilis à castro alipulli cum militibus paucissimis, intrauit terram comitis Tolosani, post paucos autem dies, uenerunt ad eum plures de Alemania peregrini: cœperunt præterea de die in diem venire peregrini, qui ut supra diximus, ad prædicationem Guilelmi uenerabilis archidiaconi Parisiensis & M. Iacobi de vitriaco, crucesignati erant: & quia non possemus omnia sigillatim exprimere, quomodo uidelicet misericors Deus à diebus illis, negotium suum cœpit mirabiliter promouere, hæc breuiter dicimus, quod comes noster, in breuissimo tempore plura castra uic cepit, multa etiam uacua inuenit. Nomina autem castrorum, quæ infra tres septimanas recuperauit comes sunt ista. castiũ quod dicitur Cuc, Mons-Maurus, S. Felix, Casser, Mons-ferandus, Auinio, S. Michael, & alia multa. Dum autem esset exercitus apud castrum quod dicitur Sanctus Michael distabatque una leuga à castro nouo, superuenit episcopus Carcassonenſis Guido, qui fuerat abbas uallium & ego cum eo, ipse enim post captionem

Arces & castella intra tres septimanas à comite recuperata.

altipulli, reſceſerat ab exercitu adhuc electus, & perreſerat Narbonam, vt cum Domino abbate Cifterciendi, qui etiam erat electus in archiepiſcopum Narbonenſem, conſecrationis beneficium ſortiretur. Deſtructo igitur funditus caſtro quod dicitur S. Michael, propoſuit comes obſidere illud nobile caſtrum quod dicitur Podium Laurentii, quod etiam ſicut ſupra diximus, anno precedenti à dominio eius reſceſerat. Mouentes igitur & ad caſtrum illud tendentes, fiximus tentoria in loco prope Podium Laurētii, ad duas ferme leugas. Ipſa die ſuperuenerunt peregrini, præpoſitus videlicet Coloniēſis eccleſiæ potēs & nobilis, plureſque cum eo nobiles Alemanni: comes autē Tolofæ erat apud Podiū Laurētii cum ſuis ruptariis infinitis, verū tamen audiēs noſtros appropinquare, expectare nō eſt auſus, ſed cum velocitate exiens de caſtro, omneſque caſtri homines ſecum trahēs, fugit verſus Tolofam, caſtrum vacuum derelinquens. O vecordia hominis. O contēptibilis ſtupor mentis, in craſtino ſūmo diluculo veniētes ad caſtrū, & inueniētes ipſum vacuū vltorius proceſſimus, & fiximus tentoria in quadam valle. Guido autem de Luceio, cui comes iam dudum dederat caſtrum illud Podii-Laurentii, intrauit illud & gēte ſua muniuit. Exercitus autem moratus eſt duos dies prope caſtrum in quadā valletibi nunciatū eſt comiti noſtro, quod peregrini multi & magni Rothomagēſis videlicet archiepiſcopus Robertus, & electus Laudunenſis Robertus, Guilelmus venerabilis archidiaconus Pariſien-

*Comes Rai-
mundus ab-
iecti & de-
miſſi animi.*

ſis pluresque alii nobiles & ignobiles veniebāt à Francia Carcaſſonam, videns autem comes quod multum exercitum haberet ſecum, habito conſilio, Guidonem fratrem ſuum & Guidonem mareſchallum miſit obviam dictis perigrinis Carcaſſonam, vt alium facientes exercitum per ſe, ad alias partes ſe verterēt, Chriſti negotium promoturi. Comes autem mouens cœpit tendere apud caſtrum de Rabateſtix: vt autem prætermittentes ſuperflua, ad magis vtilia attingamus, dicamus breuiter, quod illa tria caſtra nobilia, videlicet Rabateſtix, Mons-acutus, Galliacum, de quibus ſæpius fecimus mentionem, tunc quaſi vno die ſine obſidione & difficultate aliqua, ſe noſtro comiti reddiderunt. Audientes burgēſes caſtri, quod dicitur S. Marcellus, quod comes noſter, recuperatis pluribus caſtris, ad obſidendum eos properaret, timore ducti, miſerunt ad eum ſupplicantes, vt eos in pace recipere dignaretur, & ipſi voluntati eius traderent caſtrum. Comes autem ſcelera eorum recogitās & peruerſitates inauditas, nullo modo voluit componere cum eis, ſed nuncios eorum ad ipſos remittens, mandauit quod pacem eius vel concordiam, nullo pondere vel pretio poſſent aliquādo adipiſci: quod audientes dicti homines, fugientes de caſtro ſuo, ipſum vacuum reliquerunt, ad quod cum veniſſemus fecit illud comes comburi, turrimque eius & omnes muros, terræ penitus adæquati: inde progredientes, venimus ad illud proximum caſtrum, quod Gueſpia dicebatur, quod cum inueniſſemus vacuum, iuſſit co-

*Caſtellum S.
Marcelli penitus dirutum.*

mes illud destrui & comburi, vnde proficiscens comes, in vltiora procedens perrexit vt obsideret S. Antoninum: comes autem Tolosa, dederat castrum illud, cuidam militi homini pessimo & peruerso. Factum est autem, dum pergeremus ad castrum illud, episcopus Albiensis praecesserat nos, & venerat ad castrum saepedictum, oblatum pacem, moniturusque dictum militem vt nostro comiti redderet castrum illud: ille autē vt pote superbissimus, cum magna indignatione respōdit, sciat comes Montis-fortis, quod burdonarii nunquā poterunt capere castrum meū, burdonarios autē vocabat peregrinos, eo quod baculos deferre solerent, quos lingua communi burdones vocamus. *Obsidio castris S. Antonini.* Audiens hoc comes, festinauit ad obsidionem castris saepedicti. Quadam vero die dominica, in octauis videlicet Pentecostes, venimus ad castrum S. Antonini, illud obsessuri, & fiximus tentoria ex vna parte castris ante portas. Castrum autem illud nobilissimum, in valle quadam, ad pedes montis, in loco amenissimo situm erat. Inter montem & castrum iuxta muros ipsius castris, perlucida fluebat aqua: ex alia autem parte castris, erat grata planicies, partemque illam nostri occupauerant obsessores. Exeuntes autem aduersarij à castro, cœperunt tota die nostros sagittis à longe infestare. Ad vesperscente die, egressi hostes à castro, cœperunt aliquantulum progredi, nostrosque de longe aggredi, sagittas suas vsque ad tentoria dirigentes, quod videntes seruiens exercitus, & præ confusione diutius sustinere non

valentes aggressi sunt aduersarios, ipsoque in castrum suum repellere cœperunt. Quid plura? fit clamor in exercitu, currunt peregrini pauperes & inermes, ipsoque comite nostro & militibus exercitus nescientibus & inconsultis, castrum impugnare cœperunt, tantaque & tam incredibili & penitus inaudita probitate aduersarios impetebant, quod ex continuo iactu lapidum timorem mittentes in eos pariter & stuporem, abstulerunt eis in vnus horæ spatio tres fortissimas barbacanas. O quasi sine ferro pugna. O victoria gloriosa. Testem enim inuoco Deum, quod post redditionem castrî, intraui ipsum castrum, & vidi parietes domorum, quasi corrosos ex ictibus lapidum, quos nostri iecerat peregrini. videntes autem illi de castro, quod amisisset barbacanas, exeuntes à castro ex alia parte, per aquam fugere cœperunt, quod videtes peregrini nostri transierunt aquam illam, & quotquot apprehendere potuerunt, in ore gladij peremerunt. Captis barbacanis, peregrini nostri retraxerunt se ab insultu, iam enim inclinata die, nox imminebat. Circa mediam igitur noctem, videns dominus castrî, quod amissis barbacanis, quasi captum erat castrum, misit ad comitem nostrum, quasi paratus reddere castrum, dummodo ipse posset euadere: quem redditionis modum, cum comes renueret, dominus castrî, iterum misit ad eum: exponens eius per omnia voluntati. Summo igitur diluculo, iussit comes omnes extrahi de castro, habitoque cum suis consilio, quod si homines vt pote rudes & agricolas interfici faceret,

castrum illud destruetis habitatoribus, redigetur in solitudinem, saniori igitur comes usus consilio, dimisit homines, dominum vero castri qui totius huius mali causa fuerat, retrudi iussit in inuocarceris Carcassonenfis, ubi in custodia, & vinculis, per multos detentus est dies: milites etiam paucos qui erant cum eo, fecit comes carceri mancipari.

*Vocatus comes ab episcopo Aginensi, vadit
& recipit ciuitatem.*

Cap. LXIII.

ERāt autem tunc temporis in exercitu Vticēsis & Tolosanus episcopi & episcopus Carcassonæ, qui nunquam ab exercitu recedebat. Communicato igitur. um istis consilio, in hoc comes eiusque milites consenserunt, vt dirigeret comes aciem suam, versus territorium Aginense, episcopus siquidem Aginensis, iam pridem mandauerat comiti nostro, quod si ad partes Aginnēses se transferret, ipse & sui cōsanguinei, qui potentes erant in terra illa, eum pro posse suo adiuuarent. Erat enim Aginum ciuitas nobilis, inter Tolosam & Burdegalam in a mœnissimo loco sita: ciuitas illa in territorio suo à diebus antiquis fuerat regis Angliæ: sed rex Richardus, quando dedit sororem suam Ioannā Raimundocomiti Tolosano in vxorem, ciuitatē sãpedictam cum territorio suo, dedit pro matrimonio sororis suæ, comiti Tolosano. De minus etiam Papa, comiti nostro dederat in mandatis,

Situs & descriptio urbis Aginensis.

vt omnes tam hæreticos, quam hæreticorum fautores impugnaret auxilio cruce-signatorum. Mouentes igitur à castro S. Antonini, venimus recto gressu, ad quoddam castrum comitis Tolosani, quod dicebatur Mons-cuc. Nec silendum quod munitiones, per quas transiebamus, quæ timore nostrorum, ab incolis erant derelictæ, de quibus poterat prouenire malum aliquod Christianitati, faciebat comes, funditus everti vel comburi. Quoddam præterea nobile castrum quod est prope S. Antoninum nomine Castutium, quod tenebat comes Tolosæ, traditum est tunc temporis comiti nostro, mediante industriaviti nobilis & fidelis, comitis videlicet Balduini. Comes enim noster iam habuerat antea castrum illud, sed homines de castro anno præterito ab eo recesserat & reddiderat castrum comiti Tolosano. Audiētes autē homines castri de mōte, tunc nostros aduenire, timore ducti omnes fugerunt, castrum vacuum relinquentes: erat autem castrum illud nobile, & in optimo & fortissimo loco situm. Comes vero noster dedit ipsum suprascripto comiti Balduino, fratri comitis Tolosani. Inde progredientes, venimus prope quoddam castrum ad duas leugas, quod dicebatur Pēna, * in territorio Aginensi: castrum illud commiserat comes Tolosæ cuidā militi seneschallo suo, qui dicebatur Hugo dalfar & erat Nauarrus: insuper & filiam suam non de legitimo matrimonio, eidem militi dederat in vxorem. Audiens comes aduenire comitem Montis-fortis, adunauit ruptarios suos fortes & munitissimos circiter

* Penne en Agenois.

quadringentos. Omnes autem homines caſtri, à minimo uſque ad maximum expulit à caſtro: ipſe uero cum ruptarijs ſuis in munitionem ſe recipiens, victualibusque copioſiſſimis, omnibusque quæ ad deſenſionem neceſſaria videbantur, munitionem ipſam optime muniens, parauit ſe ad reſiſtendum: quod audiens comes noſter, propoſuit obſidere illud, ſed habito cum ſuis conſilio, prius ite uoluit Aginnum, ut in poteſtate ſua reciperet ciuitatem. Aſſumens igitur de militibus exercitus ſecum quos uoluit, perrexit Aginnum, exercitu in loco in quo erat eius reditum expectante, perueniensque Aginnum, honorificè eſt ſuſceptus. Insuper & ciues conſtituentes eum dominum ſuum, præſtito ſacramento fidelitatis, tradiderunt ei ciuitatem. Quibus omnibus rite peractis, comes ad exercitum remeauit, caſtrum de Penna obſeſſurus.

Anno Domini 1212. 3. Non. Iuni, die Dominica uenimus ad deſtruendum caſtrum Pennæ, illud adiuuante domino obſeſſuri. Hugo autem d'Alfar qui erat cuſtos caſtri, de quo ſupra tetigimus, uidens appropinquante exercitum ſignatorū, ſe & ruptarios ſuos, in caſtri munitione recepit, per totum burgum inferius ignem mittens. erat autem caſtrum Pennæ, nobiliſſimum in territorio Aginnenſi, in cuiusdã ſiquidem collis amœnitate ſitum, latiffimis & fœcundiſſimis circumquaque uallibus cingebatur: ornabat quippe caſtrum hinc terrarum opulentia, illinc prætorum planties gratioſa, hinc delectabilis ſyluarum amœnitas, illinc lætificans fertilitas uinearum,

*Obſidio Pæ.
na, cuiusdã
que expu-
gnatio.*

arridebat insuper æris desiderata salubritas, circumcurrēcium opulenta iocunditas fluuiorum, ipsa autem castrī munitio supra rupem fundata maximam & natiuam, muris munita fortissimis, quasi inexpugnabilis videbatur, Richardus siquidem rex Anglię, cuius supradiximus fuerat castrum Pennę, munitionem supradictam fortissimè munierat, puteumque in ea fodi fecerat, quia castrum illud erat, quasi caput & clavis totius territorii Aginnensis. Prędictus autem comes, Hugo videlicet cui comes Tolosę castrū illud dederat, munitionem illam ad eo munierat electis bellatoribus, & minutis victualibus, insuper & machinis quę dicuntur petrarię, lignis, ferro & omnibus ad defendendam munitionem necessariis, quod non posset quis credere munitionem sapredictam, per multorum annorum curricula posse capi. Fecerat denique intra sapredictā munitionem officinas fabrorum duas, furnum & molendinum. Multiplici ergo munimine septus, obsidionem quasi intrepidus expectabat. Venientes autem nostri ante castrum, fixere tentoria circumquaque: in ipsa autem fixatione tabernaculorum, cęperunt aliqui de castro egredi, nostrosque sagittis acius infestare. Post aliquot autem dies, intra burgum quod combustum fuerat, erexerunt nostri petrarias vt iacerent versus munitionem: quod videntes illi de castro, erexerunt & ipsi petrarias, ad perturbandum & impediendum nostras, iacentesque lapides magnos & creberrimos, nostros haud modicum infestabant. Post hæc nostri, plures petrarias erexerunt: ve-

Pennę castrum à Richardo R. anglia munitum.

rum tamen quamuis machine nostræ continuè iacerent, domos quæ in munitione erant cōfringerent, muros ipsius munitionis debilitabant in modico aut in nullo. Erat autem tempus æstiuū & calidissimum, circa festum videlicet B. Ioannis Baptistæ. Nec silendum credimus, quod comes noster, paucos habebat milites, licet multos haberet pedites peregrinos. Vnde contingebat, quod quotiens nostri causa impugnationis accedebant ad munitionem, aduersariis quia muniti erant & docti ad prælium se viriliter descendentes parum aut nihil proficere poterāt. Quædam die etiam cum nostri sapeditam munitionem infestarent, quoddam repagulum de lignis muro proximum vi cœperunt, sed aduersarii per desuper murū, creberrimos lapides iacentes, nostros statim à repagulo quod cœperant repulerunt, cumque nostri se in interiora recepissent, exeuntes aduersarij, in ipso ardore diei veniebant vt comburerent machinas nostras, afferentes secum ignem & stipulam & cætera ad ignis necessariū in centium: sed nostris viriliter resistentibus, petriarias nostras, non solum comburere, sed nec ad ipsas quidem accedere poterant. Non solum autem illa die exierunt aduersarij contra nostros, sed per multas vices exhibant, nostrosque prout poterant infestabant. Erat in obsidione illa venerabilis episcopus Carcassonæ, de quo sapius mentionem fecimus, & ego cum eo. Hic in exercitu domini, de mandato archiepiscopi Narbonensis, qui fuerat abbas Cisterciensis, & erat legatus, sicut superius est præmissum, vice fungens legati, in

feruore spiritus indefesso, in labore corporis incredibilio, officium prædicationis, cæteraque ad obsidionem pertinentia sedulus exercebat, ut breuiter dicam, tanto & tam importabili cura, ut sibi inuicem succedentium pondere premebamur, quod vix licebat nobis concedere, vix modicum pausare. Nec prætermittendum, quod dum esset comes in obsidione Pennæ, venerunt ad eum omnes nobiles terræ illius, & facientes ei hominum, acceperunt ab eo terras suas. Dum res ita se haberet, Guido de Monte-forti, frater comitis nostri, & archiepiscopus Rothomagensis Robertus, & electus Laudunensis Robertus, & Guilelmus archidiaconus Parisiensis & Ingerannus de boua, cui comes noster iam pridem terram comitis Fuxi pro parte concesserat, pluresque alij peregrini, egressi à Carcaffona, versus terram Fuxensem, se transtulerant & venerant ad quoddam castrum quod dicitur Anclanetum, quod statim per insultum vi capientes, hostes qui in eo erant ceciderunt, quod audientes illi qui erant in castris vicinis, castella sua tradentes incendio, à facie nostrorum fugerunt: nostri vero castia illa perambulantes, ea funditus euertebant. Inde procedentes versus Tolosam, castra multa & fortissima, quæ derelicta erant vacua, penitus destruxerunt: ex quo etiam cœperunt Anclanetum, non inuenerunt qui auderet eos, in aliquo castro licet fortissimo expectare: timor quippe magnus, irruerat, super omnes habitatores terræ illius. Dū ita viriliter se haberent nostri prædicti, misit ad eos comes noster, mandans ut venirent ad eum a-

pud Pennam. Peregrini ſiquidem qui erant cum
 eo, peracta quadragena ſua in exercitu, volebant
 fe: è omnes, ad propria remeare: properantes igitur
 viri prædicti, veniebant ad comitem. Quodã
 autẽ die venerunt ad caſtrum fortiffimum, quod
 dicitur Penna in Albiensì: caſtrum illud adhuc
 Chriſtianitati & comiti reſiſtebat, ſemperque rup-
 tarijs erat plenum. Cum ergo veniſſent ſupradicti
 peregrini ante caſtrum illud, ruptarij qui erant in
 caſtro exeuntes aduerſus noſtros, vnum de no-
 ſtris militibus occiderunt: noſtri autem nolen-
 tes in captione caſtri diutius morari, eo quod co-
 mes noſter vocaret eos ſub feſtinatione, deſtru-
 ctis in circuitu caſtri ſegetibus & vineis, receden-
 tes noſtri ad comitem feſtinabant. Illi autem de
 caſtro poſt diſceſſum noſtrorum, qui ibi fuerant
 per aliquot dies, venerunt ad locum vbi noſtri mi-
 litẽ qui occiſus fuerat tradiderant ſepulturæ, ex-
 trahentes corpus de tumulo & per plateas diſtra-
 hentes, beſtijs & auibus expoſuerunt. O iniqua
 rabies. O crudelitas inaudita. Peruenientes ſæpi-
 us dicti peregrini ad comitẽ qui erat in obſidione
 Pennæ, ab eo cum ingenti gaudio ſunt ſufce-
 pti, ſtatimque diuiſis circumquaque agnini-
 bus, fixere tentoria prope caſtrum: comes au-
 tem cum ſuis militibus obſedit caſtrum à par-
 te occidentis, in illa enim parte erant machi-
 næ noſtræ adaptatæ: Guido vero frater comi-
 tis, ab alia parte ſcilicet ab oriente fixit tentoria,
 & in illa parte erigens machinam, cœpit & ipſe
 caſtrum fortiter impugnare. Quid plura? multi-
 plices adhuc eriguntur machinæ, inſtant noſtri

*Corpus mili-
 tis exhuma-
 tum, feris
 præda obii-
 citur.*

impugnationi caſtri: erant autem circa caſtri circuitum nouem machinæ erectæ, & quia nec omnia, quæ in illa obſidione geſta ſunt ſigillatim exprimere non ualemus, attingamus ad ſumma. Videns comes noſter quod machinæ noſtræ non poterant diruere murum caſtri, fecit fieri aliam machinam, longe præ cæteris maioris magnitudinis, & dum machina illa pararetur, archiepiſcopus Rothomagenſis, & electus Laudunenſis & cæteri qui cum eis erāt, expleta quadrageſima ſua, recedere uolebant, ſingulis etiam diebus, completa quadrageſima ſua recedebant peregrini, ueniebant autem nulli aut pauciſſimi. Sciens igitur comes noſter, quod quaſi ſolus remanebat, in multa anguſtia poſitus, acceſſit ad maiores exercitus, & ſupplicauit ne Chriſti negotium, in tanta neceſſitate deſererent, ſed adhuc ibi per aliquantulum temporis ſpatium morarentur: dicebatur autem, quod multitudo magna peregrinorum ueniens à Francia erat Carcaſſonæ, & uere ſic erat: nec ſilendum, quod præpoſitus Coloniēſis, omneſque Alemanni, qui multi & nobiles cū eo, & poſt eum uenerant, iam ab exercitu reſſerant. Audiens electus Laudunenſis, preces comitis non exaudiuit, ſed quādam infirmitatem præſtendens nullo modo potuit detineri: ſimiliter & cæteri fere omnes fecerunt, ſolummodo archiepiſcopus Rothomagenſis, qui ſe in ſeruitio dei laudabiliter habuerat, ſecum tenens propriis ſubſpectibus plurimos milites, & familiam multam nimis, ipſe benignus, benigne comiti acquieuit, & tandiu cum eo remanſit, donec nouis ſuper-

*Præpoſitus
Coloniēſis
caſtris diſ-
cedit.*

uenientibus peregrinis, ipſe de licentia & voluntate comitis, cum honore ad propria remeauit. Cum ergo receſſiſſet epiſcopus Laudunenſis, & pars magna exercitus, cœpit venerabilis archidiaconus Guilelmus, vir magnæ conſtantiæ & mirificæ probitatis, in his quæ ad obſidionem pertinebant inſtantiffime laborare: epiſcopus autem Carcaſſonenſis, propter quædam negotia perrexit Carcaſſonã, interea illa magna machina, quam ſuperius commemorauimus parabatur, quæ dum parata fuiſſet, fecit eam dictus archidiaconus à parte quadam erigi prope caſtrum, illa autem machina, vt pote magna magnos iaciens lapides, murum caſtri paulatim debilitare cœpit. Poſt aliquot vero dies, ſuperuenerunt peregrini, de quibus ſupra fecimus mentionem, abbas videlicet S. Remigii Remenſis, & quidam abbas Sueſſionenſis, Decanus etiam Antiſidorenſis, qui ibi poſtea deſunctus eſt, & archidiaconus Cathalaunenſis, viri magni & litterati, plures & milites & pedites peregrini: qui cū veniſſent, venerabilis epiſcopus Rothomagenſis, de voluntate & beneuolentia comitis recedens ab exercitu repatriauit: illi autem qui ſuperuenerant, cœperunt in expugnatione caſtri ſtrenuè laborare. Quodam die aduerſarii noſtri, pauperes & mulieres quos ſecum habebant, eiecerunt à caſtro, & expoſuerunt morti, ne victualia eorum conſumerent. Comes autem noſter, eiectos illos noluit occidere, ſed redire repulit in caſtrū. O nobilitas principis, dedignatus eſt occidere, quos non cœperat, nec de illorum morte credi-

dit adepturum ſe gloriam, de quorum captione, non fuerat aſſecutus victoriam. Igitur cum machinæ noſtræ diutius ieciſſent intra munitionem, omneſque domos & refugia quæ in ea erant confreſſent, machina inſuper magna quæ de nouo erecta fuerat, ipſum murum munitionis debilitare cœpiſſet, videntes illi qui in caſtro erant, quod non poterant diu ſe tenere, & ſi caſtrum vi caperetur, omnes in manu gladii traderentur, attendentes inſuper quod nullum habituri eſſent ſuccurſum à comite Toſoſano, tentauerunt cum noſtris, de compoſitione, in hunc modum: debebant reddere comiti noſtro caſtrum, dummodo ipſi euaderent cum armis ſuis: quo audito, habuit comes cum ſuis conſilium, vtrum reciperet compoſitionem quam aduerſarii offerebant. Attendentes autem noſtri, quod ſe è omnes peregrini erant quaſi in reſeſſu, completa ſcilicet quadrageſima ſua, & quod comes remaneret ibi quaſi ſolus, conſiderantes etiã quod illi de caſtro, adhuc per multos dies poterant reſiſtere, cogitantes inſuper quod comes multa alia & magna neceſſario habebat facere, hyemps vero imminebat, in qua non poterat obſidionem tenere, his inquã omnibus circumſpectis, conſuluerunt comiti vt acquieſceret compoſitioni quam aduerſarii offerebant. Anno igitur incarnati verbi 1212. 12. mēſe Iulii, in feſto S. Iacobi eiectis aduerſarijs, recepit comes nobile caſtrum Pennæ. Die autem crattiſſima ſuperuenit venerabilis archiepiſcopus Remenſis Albericus, vir multæ bonitatis, qui negotium Ieſu Chriſti deuotiſſimo amplexabatur affectu,

venitque cum eo cantor Remenſis, & quidam alii peregrini: non credimus autem ſupprimendum, quod dum eſſet comes noſter in obſidione Pennæ, rogavit Robertum malam-vicinum, vt ipſe pergeret ad quandam villam valde nobilem nomine Marmandam, quæ fuerat comitis Tolofæ, acciperetque eam ex parte comitis noſtri & cuſtodiret: vir autem nobiliſſimus, licet grauiſſima infirmitate laboraret, nō recuſans laborem, nec fatiſcentem præſtendens infirmitatem, libenter ac liberaliter acquieuit. Hic eſt enim de cuius præcipue circumſpecta prouidentia, ſiluberri-
moque conſilio pendeat comes, imo totum negotium Ieſu-Chriſti. Veniens Robertus ad villam prædictam, honorifice à burgenſibus eſt ſuſceptus, ſed quidam ſeruiētes comitis Tolofæ, qui cuſtodiebant munitionem caſtri, noluerunt ſe reddere, ſed cœperunt reſiſtere, ipſamque defendere munitionem: quod videns vir ſtrenuus videlicet Robertus, ſtatim ante munitionem, fecit erigi vnum mangonellum, qui cum aliquot lapides ieciſſet, dicti ſeruiētes reddiderunt munitione n. Māſit autem Robertus in villa illa aliquantis diebus, & poſt hæc rediit ad comitem apud Pennam. Capto caſtro Pennæ & munito, propoſuit comes noſter vt obſideret quoddam caſtrum proximum nomine Biron: Caſtrum illud, dederat comes Tolofæ cuidam traditori nomine Martino Algaïs, quia ſicut in ſuperioribus diximus, fuerat cum comite noſtro, ſed poſtea proditione facta ab eo receſſerat: hic in caſtro prænotato moram faciens, aduentum noſtrorum

*Marmandæ
in poſſeſſatē
comitis Mō-
fortij venit.*

ibi voluit expectare, quod iuſto Dei iudicio pro-
 uiſum, rei exitus demonſtrauit. Venientes igitur
 noſtri ante caſtrum obſederunt illud, poſt hoc
 impugnatione, * poſt multos labores, & miræ pro-
 bitatis exercitia, aſcendentes muros, vi burgum
 cœperunt. Statim aduerſarij, ſe in munitionem
 receperunt, videntesque quod non poterant re-
 ſiſtere, queſierunt pacem, parati reddere munitionem
 illam, dummodo euaderent ipſi viui, quod
 comes nullatenus facere volebat : verumtamen
 timens comes, ne furtiue euaderet dictus traditor,
 Martinus videlicet Algaïs, propter cuius captio-
 nem, comes præcipuè obſederat caſtrū illud, ob-
 tulit aduerſarijs, quod ſi traditorem illum in ma-
 nibus eius traderent, ipſe eos ab imminentis mor-
 tis anguſtia liberaret. Quo audito, illi auidiſſimè
 currerunt, Martinumque arripientes, ipſum co-
 miti tradiderunt, quem comes arripieus, obtulit
 ei confeſſionem, ſicut alijs dampnatis facere con-
 ſueuerat vir catholicus, poſt hæc ligatum ad cau-
 dam equi, per exercitum diſtrahi fecit, diſtractū-
 que dignè pro meritis patibulo ſuſpendi. Venit
 ibi ad eum, nobilis quidam princeps Vaſconie
 Gaſto de Bearno, homo peſſimus, qui ſemper
 adhæſerat comiti Tolofano, facturus collo-
 quium de compoſitione : Comes autem noſter,
 quia ipſa die componere nequiverunt, alterum ei
 diem assignavit apud Aginum, ſed ille pacis ini-
 micus, à compoſitionis pacto reſiliens, ad diem il-
 lum venire noluit. Dum hæc agerentur, nobilis
 Comitiffa Montis fortis, & venerabilis epiſcopus
 Carcaſſonenſis & ego cum eo, à partibus Carcaſ-

* *Locus &
ger.*

*M. Algaïs
hiſpanus
traditor pa-
tibus affigi-
tor.*

ſoneꝝ properabamus ad comitem, habentes nobiſcum paucos pauperes & peregrinos. Nec ſilentiũ quod dum pergimus, multi de peregrinis noſtris, propter calorem feruentiſſimum & arduitatem viæ, deficiebant in via: venerabilis autem Carcaſſonenſis epiſcopus & nobilis comitiſſa, eorum dolori compatiẽtes, eos tota die in equis ſuis, retro ſe deportabant, aliquando etiam, uterque ipſorum, epiſcopus videlicet & Comitiſſa, ſuper equũ ſuum duos leuati faciebant peregrinos, iſti autem pedites incedebant. O compaſſio pia epiſcopi, O nobilis humilitas Comitiſſæ. Cum autem veniſſemus Caturcum, ad comitem properantes, dictum eſt nobis, quod illic propè erant caſtella, in quibus ruptarij & inimici fidei morabantur: cum ergo accederemus ad caſtella, & eſſemus pauciſſimi, diuina clementia mirabiliter operante, perueniti hoſtes & à facie noſtra fugientes, plura caſtella & fortiſſima vacua reliquerunt, quæ poſtquam deſtruximus, venimus ad comitem apud Pennam. His omnibus ritè peractis, habito comes nobilis cum ſuis conſilio, propoſuit obſidere quoddam caſtrum nomine Moſaicum, quod erat in poteſtate comitis Tolofani. Venientes igitur ad caſtrum in vigilia aſſumptionis B. Mariæ, obſedimus illud: Caſtrum autem Moſaicum erat ad pedem montis in quadam planicie, propè fluuium Tarei, in loco plurimum fertili & amœno, vocatur Moſaicum, à moys, quod eſt aqua, eo videlicet, quod dulciſſimis intus fontibus abundat. Homines autem caſtri, cum auდიſſent noſtros accedere, vocauerunt ad ſe ruptarios, & homines Tholoſanos

Obſedi Moſaicum.

quamplurimos, vt eorum auxilio resistere nostris possent, erant autem ruptarii illi, homines peruersi & pessimi: cum enim castrum illud, iamdudum fuisset à legatis D. Papæ interdictum, eo quod faueret hæreticis, impugnaretque ecclesiam cum comite Tolosano, dicti ruptarii in contemptum Dei & nostrum, campanas ecclesiæ, quæ in castro erat nobilis & amplissima, omni die, ad omnem horam, festiuè faciebant pulsari. Rex siquidem Franciæ Pipinus in castro illo monasterium mille fecerat monachorum. Post paucos dies, fecit comes parari machinas & erigi propè castrum quæ iaciētes cœperunt aliquantulum murum debilitare, erexerunt autem & aduersarii machinas suas, & fecerunt iacere contra nostras: viri autem venerabiles, & huius negotii rectores & magistri, scilicet episcopus Carcasson. & Guilelmus archidiaconus Parisiens. in his quæ obsidioni erant necessaria instantissime laborabant: archiepiscopus etiam Remensis, qui ibi erat, verbum prædicationis & exhortationis, sapissimè & libentissimè peregrinis ministrans, & in his quæ opus erant obsidioni se humiliter exponens, & sua liberaliter expendens, valde erat necessarius negotio Iesu Christi: quodam autem die exierunt aduersarii à castro, & cœperunt venire vt debilitarent machinas nostras: currens autem comes noster & quidam de nostris armati, hostes in munitionem suam retrudebant. In illo autem conflictu, quidam de aduersariis sagittam dirigens, comitem nostrum in pede vulnerauit, sed & quendam iuuenem de nostris, qui erat nepos archiepiscopi Remensis, ca-

Cænobium à Pipino rege extructū, in quo degere debent mille monachi.

Archiep. Remens. præco dominici verbi.

pientes, illum poſt ſe traxerunt, quem occidentes, & turpiter detruncantes, ad nos proiecerunt. Venerabilis autem archiepiſcopus avunculus occiſi iuuenis, licet affectu diligeret eum ſingulari, propter ſeruitium tamen Ieſu-Chriſti, mortem nepotis æquanimitè ſuſtinens, & multa animi virtute diſſimulans, cunctis qui in exercitu erant, miræ patientiæ & magnanimitatis exemplum demonſtrat. Nec ſilendum eſt, quod circa huius obſidionis initium, cum præ paucitate peregrinorum; non poſſemus caſtrum vndique obſidere, exibant quotidie aduerſarii à caſtro, venientesque per ſuper montem, qui caſtrum ſupereminebat, cū multa ſuperbia exercitum infeſtabāt, peregrini autem noſtri, aſcendētes ad eos tota die contra illos dimicabant. Quotieſcumque vero aduerſarii, aliquē de peregrinis noſtris occiderant, in contemptum noſtrorum, circumdantes corpus occiſi, in ipſum ſinguli gladios inſigebant: tantæ enim crudelitatis erant, quod non ſufficiebat eis, ſi aliquem noſtrorum occiſum viderent, niſi nova adiicientes vulnera, omnes quotquot erant hoſtes, corpus defuncti, gladijs ſuis tranſuerberabāt. O pugna contēptibilis. O rabies iniquorum. Cum autem hæc agerentur, cœperunt venire de die in diem à Francia peregrini: epiſcopus etiam Tullenſis Reginaldus, die quadam cum alijs peregrinis ſuperuenit. Creſcente igitur peregrinorum multitudine, occupaverunt dictum montem, venientibusque paulatim peregrinis, ſicut antea facere conſueverant, caſtrum ferè vndique obſederunt. Nec ſilencio prætereundum, quod antequam caſtrum

Nepos Archiep. Remenſis memoratim diſcribitur.

Albigenſis in mortuolimaniffimè ſaniunt.

vndique eſſet obſeſſum, exeuntes aduerſarii à caſtro, & aſcendentes in montem, quando videbāt episcopum Carcaſſonē, ſermonem exhortationis ad populum, habentem, in turbam populi qui ſermonem audiebat, cum baliftis ſagittas iaciebant, ſed per Dei gratiam nullum lædere potuerunt: & quia non omnia quæ ibi geſta ſunt, poſſemus latius exprimere, accingamur ad ſumma. Poſtquam machinæ noſtræ diu iecerant, & debilitarant muros caſtri, fecit fieri comes machinam quandam, quam lingua vulgaris Catum dicit, quæ cum facta eſſet, iuſſit comes trahi eā ad foſſatū caſtri, quod latiffimum & profundiffimū erat, aqua etiam plenum. Aduerſarij autem, quædam extra foſſata repagula de lignis fecerant, & poſt illa repagula, iterum aliud foſſatum, manebantque ſemper inter illa duo foſſata, & inde exhibant ſæpius & inſeſtabant noſtros, interea dicta machina noſtra ad foſſatum trahebatur. Erat autem cooperta pellibus bouinis recentibus, ne ab hoſtibus poſſet cõburi: aduerſarij autem quandam machinam petriariam, faciebant iacere aſſidue ſuper machinam illam, vt diruerent illam. Dum autem eſſet machina ſæpedicta ſuper primum foſſatum, nihilque ſuper eſſet, niſi vt ipſum foſſatum ſub protectione à noſtris impleretur, quodam die poſt occaſum ſolis, exeuntes aduerſarij à caſtro, attulerunt ignem, ligna ſicca, ſtipulam, ſtupam, carnes ſalfas, adipem oleum, & cætera ignis incentiua, cœperuntque inſtantiffimè projicere, vt cõburent machinam noſtram. Habebant præterea baliftarios, qui noſtros defendentes machinam, graniffimè vulnera-

bant. Quid plura? alius erupit flamma, turbati sumus omnes. Comes autem & frater eius Guido erant inter machinam. Proicientes igitur aduersarii indefesse ad incendendum ignem necessaria, nostri constantissimè & cum multo labore, vinū, aquam, terram in ignem mittebant, alii autem instrumentis ferreis, frustra carniū & vasa oleo plena, quæ aduersarii iactabant, ab igne extrahebant. Sic itaque nostri per incredibiles caloris & laboris anxietates, quod sine lachrymis videri vix posset, sæpeditam machinam, ab igne exemerunt. In crastino autem, armantes se peregrini nostri ad castrum vndique accesserunt, intrantesque audacissimè primum fossatum, per multos labores & constantissimas probitates, repagula lignea cōfringebant, aduersarii autem, qui inter repagula & in barbicanis erant, ipsas barbicanas, prout poterāt defendebant. Cum fieret autem iniultus iste, episcopus Carcassonæ, & ego per exercitum discurrebamus nostros exhortantes. Archiepiscopus autem Remensis, & Tullensis & Albienensis episcopi, & Guilelmus archidiaconus Parisiensis, abbas etiam Mosaici cum quibusdam monachis, reliquusque clerus exercitus, in montis descensu ante castrum stabant, induiti vestibus albis, & nudis pedibus tenentes ante se crucem, cū reliquiis sanctorum, voce altissima & deuotissima cantabāt, *Veni creator spiritus*, diuinum auxilium flagitantes, nec defuit exorantibus paracletus, sed mox vt versum hymni, scilicet, *Hostem repellas longius*, tertio repetentes incœperunt, exterriti aduersarii diuinitus & repulsi, dimissis barbicanis, ad castrum

*Catholicorū
præsulum,
anira deuotio
& feruor religionis.*

cōfugerunt, seque intra murorum ambitum con-
 cluserunt. Interea burgenses cuiusdam castri co-
 mitis Tolosæ quod proximum erat, & vocabatur
 castrū Sarracenum, venerunt ad comitem nostrū
 & reddiderūt ei castrum illud: misit etiam comes
 Guidonem fratrem suum, & comitem Balduinū
 fratrem comitis Tolosæ, & alios milites ad aliud
 castrum nobile, quod erat comitis Tolosæ, distans
 quinque leugis à Tolosa, super Garunnam flui-
 um situm, nomine Verdunum, homines autem
 castri illius, sine conditione aliqua reddiderunt se
 comiti nostro, similiter autem omnia in circuitu
 castra se reddiderunt, excepto vno, quod dicitur
Mons-Albanus. Audientes burgenses Mosaici,
 quod castella quæ in circuitu erant, se reddiderant
 comiti nostro, videntes etiam quod resistere non
 valebant, miserunt ad comitem, postulantes pa-
 cem: cogitans autem comes, quod erat adhuc sa-
 tis fortè, nec poterat capi vi, sine multa nostrorū
 interfectione, attendens etiam quod si caperetur
 vi, destrueretur villa quæ optima erat & propria
 monachorum. Videns insuper, quod omnes qui
 in castro erant pariter interirent, dixit tali condi-
 tione reciperet illos, si ruptarios illos, & omnes
 qui causa munitionis castri venerant à Tolosa,
 traderēt in manus eius, ipsi insuper iurarent super
 sacrosancta euangelia, quod non impugnarent de
 cætero Christianos, quibus ritè peractis, traditi-
 que ruptariis & hominibus Tolosanis, recepit co-
 mes castrum & restituit ipsum abbati, salvo eo
 quod de iure habuerant in castro comites Tolosa-
 ni. Accipientes autem peregrini nostri ruptarios,

avidissime interfecerunt. Nec silendum credimus, quod castrum Moyfiaci, quod in vigilia assumptionis B. Mariæ obsessum fuerat, in festo Natiuitatis eiusdem virginis captum fuit: agnoscitur ergo, operata B. Virgo. Mouens comes à Moyfiaco, proposuit obsidere castrum quoddam prope Fuxum, nomine Sauerdunum in diœcesi Tolosana castrum illud à dominio comitis nostri recesserat, comes (que Fuxi qui illud tenebat, occasione castri illius, castrum Appamiarum plurimum iustabat. Interea quidam peregrini nobiles de Alemannia, venerant Carcassonam, Ingerannus autem de Boua, cui supra diximus, comes noster concesserat pro parte magna terram Comitum Fuxi, alii etiam milites nostri qui custodiebant terram Carcassonensem, d'ctos Alemannos apud Appamias duxerunt: comes autem Tolosæ & comes Fuxi, erant apud Sauerdunum; mouentes autem milites nostri cum Alemannis, properabant versus Sauerdunum, quo audito, comes Tolosæ & comes Fuxi fugerunt à Sauerduno, sicque sine conditione vel pugna, Ingerannus recuperavit Sauerdunum. Dum hæc agerentur, comes noster cum suo exercitu, à Moyfiaco veniebat, & cum esset prope Sauerdunum, ipse in Appamias ubi erant Alemanni, exercitus vero perrexit Sauerdunum. Comes autem assumens Alemannos, equitavit ante castrum Fuxi, & inde rediit ad exercitum, qui recesserat à Sauerduno, & perrexit ad altam ripam, homines autem altæ ripæ à facie eorum fugerant, & dimiserant castrum vacuum, comes autem munivit castrum Altæ ripæ, quia

*Recuperatur
Sauerdunū
diœces. Tolosanae oppi-
dum.*

*Altæ ripæ
castrum à
comite Simone
munivit*

per illud ſuos arcere poterat inimicos, erat enim ſitum inter Tolofam & Fuxum. His geſtis propoſuit comes innadere terram comitis Conuenarum, venitque ad caſtrum quoddam, quod erat prope Tolofam nomine Murellum, erat enim caſtrum illud amœniſſimum, ſuper Garonnam fluuium ſitum: cū autem appropinquaremus caſtro Murelli, homines caſtri timentes à facie noſtra, fugerant & intrauerunt Tolofam: ſed & quidam ex ipſis, in pontem caſtri qui erat ligneus & longiſſimus ſuper Garonnam, per quem tranſire debebamus ignem miſerunt. Cum veniſſemus igitur ante caſtrum, & ponte conuulſo, non poſſemus in ipſum intrare, comes & plures de noſtris, mittentes ſe in aquā quæ profunda erat & valida, non ſine grandi periculo tranſierunt: exercitus autem fixit tentoria citra aquam: ſtatim currens comes cum quibuſdam ſuis ad pontem, ignem cum multo labore extinxerunt, ſtatimque tanta abundantia aquæ pluuialis erupit, à deo que aqua prædicta excreuit, quod nemo ſine graui propriæ vitæ periculo, poterat illam tranſire. Veſpere autem facta, videns nobilis comes, quod fere omnes milites & fortiores exercitus tranſeuntes per aquam intrarent caſtrum, pedites autem & inualidi non valentes tranſire, remanſiſſent citra aquam, vocauit mareſchallum ſuum & dixit ei, volo redire in exercitum, cui ille, quid inquit, quid dicitis? robur exercitus totum eſt in caſtro iſto, ultra aquam nō ſunt niſi pedites peregrini, præterea tam magna & valida eſt aqua, quod nullus modo poſſet eam tranſire, inſuper venire poſſent Tolofani,

& vos & omnes peregrinos interficere. Reſpondit comes mareſchallo, abſit à me vt faciam quod conſulitis, pauperes Chriſti expoſiti ſunt gladio, & ego in munitione manebo, fiat de me voluntas Domini, certe ego ibo & manebo cum eis, ſtatim exiens à caſtro, tranſiuit aquam & rediit ad exercitum peditum, manſitque ibi cum pauciſſimis, ſcilicet quatuor vel quinque militibus plures dies, donec factò ponte, totus tranſiuit exercitus. O magna probitas principis. O virtus inuicta, noluit enim cum militibus manere in caſtro, dum modo pauperes expoſiti peregrini erāt in campo.

*Simonis co:
mitis glorioſ:
ſum reſpon:
ſum,*

*Comes Monfortienſis ſan-gaudentium occupat,
Toloſam modis omnibus diuexat. Comes
Raimundus ad Arragonenſem re-
gem confugit, vt ab eo auxilia
impetret. Cap. LXIII.*

DVm comes noſter moraretur in caſtro Murelli, venerunt ad eum epiſcopi Conuenarum & Conſoranenſium, viri venerabiles & Deo pleni, qui negotium Ieſu-Chriſti vnico diligebant affectu, exhibitione operis promouebant, quorum etiam conſilio & induſtria, comes adierat partes illas, monuerunt igitur comitem vt vltterius procederet, & ſine pugna & gladio maximam reciperet Vualconiaꝝ partem: properans igitur comes, perrexit ad caſtrum quoddam quod dicebatur S. Gaudentius, & fuerat comitis Conuenarum, homines autem caſtri tradentes ei caſtrum ipſum cum gaudio receperunt, venerunt

etiam ibi ad eum nobiles illius, facientesque ei hominum, receperunt ab eo terras ſuas: inſuper penetrās montana apud Fuxum, terrā Rogerii de Cominges nepotis comitis Fuxi ex parte maxima deuſtauit. Interea Carcaſſonenſis epiſcopus, qui cum quibuſdam peregrinis, in caſtro Murelli remanſerat, circa munitionem caſtri ipſius aſſidue laborabat. Peractis comes noſter in Vuaſconia negotiis pro quibus perrexerat rediit Murellum, non enim habebat milites peregrinos, niſi comitem Tullenſem, & quosdam alios milites pauciſſimos, ſed quamuis eſſet cum paucis, frequenter tamen equitabat vſque ad portas Tolofæ: illi autem qui in Tolofa erant innumerabiles & munitiſſimi, non audebant exire ſaduerſus eum, ipſe vero omnia in circuitu deuſtans, munitiones ante ipſorum oculos deuſtabat. Erat autem Tolofa ciuitas vltra modum plena populo, quia Biterrenſes, & Carcaſſonenſes, & Tolofani hæretici & hæreticorum fautores & ruptarii, amiſſis diuino iudicio terris ſuis, Tolofam intrauerant, ad eoque impleuerāt, quod ipſa clauſtra monachorum ciuitatis expulſis canonicis fecerant pecorū ouilia & ſtabula equorum. O nidus hæreticorum Tolofa, ô tabernacula prædonū. Nec prætermittendum, quomodo afflicta & obſeſſa erat tunc Tolofa: Comes enim noſter erat ex vna parte apud Murellum, quidam milites noſtri ex alia parte apud Verdunum: comes Balduinus ex alia, Guido frater comitis ex altera. Hi omnes ex omni parte Tolofam circumdantes, & vſque propè portas ipſius ſæpius equitantes, eam non mo-

Tolofa hæreſeon parēs, fautrix, receptatrix.

dicum infeſtabant. Comes autem Tolofæ qui peccatis ſuis exigentibus exhæreditatus, præter Tolofam & Montem Albanum, perdiderat terram ſuam, ad regem Arragonum confugerat, ab eo ſuper recuperatione terræ ſuæ, conſilium & auxilium quaſiturus. O iuſtum iuſtiſſimi iudicis dei iudicium: O miſericordiſſimi fratris videlicet P. de caſtro nouo, veridica ſententia, dicebat ſiquidem vir bonus, ſicut ab illis audiui, qui ab illius ore ſæpius audierunt. Negotium inquiebat Ieſu-Chriſti, in partibus iſtis, nunquam proſperum ſortietur effectum, donec aliquis de nobis prædicatoribus, pro defenſione fidei moriatur, & vtinam ego prior, perſecutoris exciperem gladium. Ecce miſer ille comes Tolofanus, cum mortem huic ſanctiſſimo viro videlicet intuliſſet, eo quod ipſum de perpetratis nequitijs, publicè & in facie redargueret vir bonus, poſt hæc ſe evaſiſſe putavit, poſt hæc recuperare ſe credidit terram ſuam, ſed domino retribuente vindictam, ſanguinemque ſui martyris vindicante, vnde ſperavit ſe habere lucrum, niſi diſpendium grauiſſimum, inde! damnum irrecuperabile reportavit. Dilligenter etiam eſt notandum, quod dictus comes miſer ille, occiſorem viri Dei, in maximo amore & familiaritate receperat, adeo quod per civitates & caſtella ipſum ducens, quaſi pro ſpectaculo omnibus dicebat. Iſte ſolus me diligit, iſte ſolus concordat maximè votis meis: iſte eripuit me ab inimico, licet autem crudeliſſimum homicidam illum, comes prædictus ita extolleret, ipſum muta etiam animalia abhorrebant. Sicut enim multorum & proborum virorum canonico-

*Homicidij
ultio diuina.*

rum Tolosanæ ecclesiæ, veridica relatione audiimus, ab illo die quo prædictus homicida, memoratum virum Dei occidit, in detestationem tanti sceleris, nunquam canis dignatus est accipere de manu eius. O res miranda. O res inaudita. Hoc idcirco inseruimus, vt quam iustè comes Tolosæ exhæreditatus sit ostendamus. Dum res ita se haberet, vt supradictum est, Rogerius Bernardi filius comitis Fuxensis, propè Carcassonam cum raptariis transiens, equitabat quodam die versus Narbonam, vt si quos inueniret peregrinos, victos perduceret Fuxum, aut morte crudelissima condemnaret. Factum est igitur, dum iret, obuios habuit paucos peregrinos, qui tendebant ad comitem nostrum, venientes à partibus Gallicanis: peregrini autem illi, videntes hostes venientes, putantesque quod essent de nostris, intrepidi aduersariis occurrebant. * Traditores siquidem prædicti, in his nequitia suæ providebant, quia videlicet lento passu, & per stratam publicam ambulabant, vt non esset facilè aduertere, quod non esset de nostris. Vt autem appropinquauerunt ad inuicem, statim crudelissimi carnifices, insurrexerunt in nostros qui pauci erant & inermes, vt potè proditiōnis ignari, occidentesque plures de nostris, & membratim dilacerantes, reliquos secum duxerunt vsque Fuxum, vbi eos tenētes in vinculis, tormentis validissimis dilaniabant: cum maximo siquidem studio, noua quotidie & in experta excogitabant supplicia, quibus suos affligerent captiuos: sicut enim ab ore cuiusdam militis nostri audiui, qui tibi tenebatur in vinculis, qui præsens

** Fertur etiā pro certo, quod aliqui eorum, super arma deferabant habitum monachorum Cisterciensium & alios precedebāt. Hæc habetur in margine M. S.*

erat & videbat, captiuos ſuos cruciabant illi tot & tantis tormentis, quod Diocletiano & Maximiano poſſet æquiparari malitia, vel etiam anteferri. Vt enim prætermittamus ibi minima, ipſos ſacerdotes & diuini myſterii tractatores frequentius ſuſpendebant: quandoque etiam quod dictu horribile eſt, ligatis ad genitalia membra funibus, ferociffimè diſtrahebant. O crudelitas immanis, O rabies inaudita.

*Conuentus epiſcoporum & Baronum apud * Apamiam celebratur à Simone Comite, vbi multa decreta leges & ſtatuantur, quas ſe comes ſeruaturum pollicetur.* *Pamiez.

Cap. LXV.

AN. Inc. Dom. 1212. menſe Nouembris, cõuocauit nobilis comes Montisfortis epiſcopos & nobiles terræ ſuæ, apud caſtrum Apamiarum celebraturus colloquium generale. Cauſa autem colloquii huius iſta fuit, vt comes noſter, in terra quam acquiſerat, ſanctæ que R. E. ſubiugauerat, inſtitui faceret bonos mores, hæretica ſpurcicia procul pulſa, quæ totam corruerat terram illam, bonæ tam cultu religionis Chriſtianæ, quã etiam de temporali pace & quiete, conſuetudines plantarentur. Terra ſiquidem illa, ab antiquis diebus depredationibus patuerat & rapinis, opprimebat quippè potens impotentem, fortior minus fortem. Voluit igitur comes nobilis, cunctas cõſuetudines fixosque limites terræ dominis ponere quos tranſgredi non liceret, quatinus etiã milites

de ſuis certis & ſectis redditibus rectè viuerent : minor etiam populus ſub aliſ dominorum poſſet viuere, immoderatis exactiõibus non grauatus : ad quas conſuetudines ſtatuendas , electi fuerunt viri duodecim qui ſuper ſacroſancta euangelia iurauerunt, quod pro poſſe ſuo tales conſuetudines ponerēt, per quas eccleſia ſua libertate gauderet, tota etiam terra in ſtatu firmaretur meliori. De illis autem 12. electoribus , quatuor fuerunt eccleſiaſtici, duo ſcilicet epiſcopi, Tolofanus & Conſoranenſis , vnus Templarius, vnusque hoſpitalarius, quatuor præterea francigenæ milites, quatuor etiam indigenæ , duo milites & duo buigenſes, per quos dictæ conſuetudines, ſatis competenter poſitæ & firmatæ. Vt autem conſuetudines illæ inuiolabiliter ſeruarentur, antequam proferrētur in medium, nobilis comes, omneſque milites ſui ſuper quatuor euangelia iurauerūt, quod ſupra memoratas conſuetudines, nunquam præſumeret violare. vt etiam maiorem obtinerent firmitatem redactę ſunt in ſcriptum, ſigillo etiam comitis & omnium epiſcoporum, qui ibi plures erant firmatæ & munitæ. Dum hæc agerentur apud Apami-
as, hoſtes fidei à Tolofa egreſſi, diſcurrere cœperunt per Vuaſconiam & facere mala quæcumque potuerunt. Venerabilis autem epiſcopus Conuenarum, aſſumptis ſecū aliquibus de militibus noſtris, perrexit in Vaſconiam, terramque illam ab hoſtibus fidei viriliter defendebat : nobilis autem comes noſter perrexit Carcaſſonam & inde Biterim, habiturus colloquium, cum archiepiſcopo Narbonenſi, ſuper his quæ ſpectabant ad negotiū

Ieſu-Chriſti. Dum autem eſſemus apud Biter-
rim, & ſedes episcopalis vacaret, canonici illius
eccleſiæ, communi aſſenſu, elegerunt venerabilē
archidiaconum Pariſienſem Guilelmum in ſuum
episcopum & paſtorem, ſed ipſe nulla ratione, ad
hoc potuit induci, vt electioni eorum aſſenſum
præberet.

*G. Pariſ. ar-
chidiaconus,
in episcopum
Biterrenſem
electus, ele-
ctioni conſē-
ſum non præ-
bet.*

*Rex Arragonenſis venit Tolofam & colloquium ha-
bet cum comite Simone, & apoſtol. ſed. legato.*

Cap. LXVI.

Circa feſtum vero dominicæ apparitionis, rex
Arragonum Petrus, qui negotio fidei pluri-
mum inuidebat, venit Tolofam, & fecit ibi mili-
tes, excommunicatis & hæreticis communican-
do: mandauitque rex archiepiscopo Narbonenſi
apoſt. ſedis legato, & comiti noſtro, quod vole-
bat habere colloquium cum eis, & de pace & de
compositione inter comitē noſtrum & hoſtes fi-
dei tentare. Igitur aſſignata fuit communi aſſenſu
dies & locus inter Tolofam & Vaurum, vbi col-
loquium celebrari deberet. Cum igitur veniſſe-
mus ad locum conſilii, rex cœpit rogare archiepif-
copum Narbonenſem & episcopos, de reſtituen-
dis terris comitibus Tolofano, Conuenarum, &
Fuxenſi, & Gaſtoni de bearno: archiepiscopus
autem Narbonenſis reſpondit regi, vt omnes pe-
titiones ſuas redigeret in ſcriptum, & ſcriptas &
ſigillatas mitteret episcopis apud Vaurum. Rex
vero Arragonenſis, poſtquam applauſum magnū
fecerat comiti noſtro, & fratri & filijs eius, roga-

uit ipſum comitē, ve octo diebus deſiſteret à malefaciendo inimicis ſuis, cui nobiliſſimus & vrbaniffimus reſpondit: non deſiſtam inquit, à malefaciendo, ſed ob reuerentiam veſtram, ceſſabo his octo diebus à benefaciendo. Similiter autem & rex promiſit ex parte hoſtium noſtrorū, quod ipſo tempore colloquii, non facerēt noſtris malum. Sed ipſi infideliffimi, cum ſcirent noſtros conueniſſe ad colloquium, licet nos per regem feciſſent ſecuros, diſcurrere cœperunt per terram noſtram verſus Carcaſſonam, & multa mala facientes, plurimos etiā occiderunt. O fraus nequam: die tertio poſtquam reſceſſit rex à loco colloquij, & intrauit Tolofam, ſcripſit petitiones ſuas ad archiepiſcopos & epiſcopos noſtros, in hæc verba.

Petitiones regis Arragonenſium ad prælatos in Concilio apud Vaurum congregatos.

Quoniam Sacroſancta mater eccleſia non ſolum verba, ſed verbera quoque docetur habere, deuotus eccleſiæ filius P. Deo miſerante Rex Arragonenſis, pro comite Tolofano, ad ſinum eiufdem matris eccleſiæ cupiente redire, & à ſanctitate veſtra peti humiliter, & rogat inſtanter, quatinus faciendo ſatiſfactionem perſonalem pro exceſſibus quibuſcumque, prout ipſi eccleſia viſum fuerit expedire, ac pro damnis & iniurijs illatis diuerſis eccleſiis & prælatis ſatiſfaciendo ſed quod clementia matris eccleſiæ, ipſo comiti duxerit inſurgendum, reſtituatur clementer & miſericorditer ad poſſeſſiones ſuas, & alia

Comit Tolofanus ad eccleſia amplectus redire ſi mulat.

que amisit quod si forte comitis nollet ecclesia ipsius regis petitionem audire : petit & rogat hoc idem pro filio , ita tamen quod puer nihilominus satisfaciatur personaliter pro excessibus , vel in frontaria Saracenorum cum militibus eundo in subsidium Christianorum , vel in partibus transmarinis , secundum quod ecclesia melius arbitrabitur expedire & infans in terra sua , in tam diligenti custodia , & tam fidelis cura , ad honorem Dei & S. R. E. habeatur , usquequo de bonitate sua , signa comparcat manifesta .

Et quoniam comes Consuetarum , nec fuit unquam hereticus , nec eorum susceptor , sed potius impugnator , & ideo terram dicitur amisisse , quod assiterit consobrino & domino suo , comiti Tolosano : petit idem Rex & rogat pro eo , sicut pro vassallo suo , ut restituatur ad terram suam , satisfaciendo quoque ad arbitrium ecclesie , si eum apparuerit aliquo deliquisse .

Item , comes Fuxensis , cum nec sit , nec fuerit hereticus , pro eo memoratus rex petit , & rogat sicut pro consanguineo suo charissimo , cui sine verecundia in iure sic deesse non potest , quatinus pro reuerentia ipsius & gratia restituatur ad sua , satisfaciendo nihilominus ecclesie in his & pro his , quibus clementie matris ecclesie eum apparuerit deliquisse .

Item , pro Gastone de Bearno Vassallo suo , petit sape dictus Rex & rogat affectuose , quatinus restituatur ad terram suam & fidelitates Vassalorum suorum , maxime cum paratus sit parere , & ad arbitrium ecclesie satisfacere coram iudicibus non suspectis , si nobis causam ipsius audire & expedire non licet .

In omnibus tamen premissis , duxit memoratus rex , misericordiam potius quam iudicium inuocandum , mit-

tens ad clementiam veſtram clericos & barones ſuos ſu-
per præmiſſis, ratum habiturus, quicquid à vobis cum eis
fuerit ordinarum. Supplicans vt talem habere dignemini
circumſpectionem & diligentiam in hoc factò, vt in nego-
tio Chriſtianitatis in partibus Hiſpania, ad honorem Dei
& S. matris eccleſiæ dilatationem, prædictorum baronum
& comitis Montis-fortis ſubſidium. * . . . poſſit.
Datum Toſa 17. Cal. Februarij.

* Forte in-
pendi.

Reſponſio Concilij.

Illuſtri & dilecto in Chriſto P. Dei gratia regi Arra-
gonum, comiti Barchilonenſum, Concilium apud
Vaurum* ſalutem, & ſincram in domino dilectionem.
Petitiones & preces vidimus, quas pro Toſano & eius
filio & Fuxenſi & Conuenarum comitibus, & nobili vi-
ro Gaſtone de Bearno, veſtra regalis ſerenitas deſtinavit:
in quibus etiam literis, inter cætera eccleſiæ filium dicitis
vos di. notum: ſuper quo domino Ieſu-Chriſto, ac regali
veſtra celſitudini, gratiarum referimus actiones, & in
cunctis quibus ſecundum Deum poſſemus, propter illam
mutuam dilectionem, qua vos ſancta romana mater Ec-
cleſia, ſicut intelligimus, amplectitur, & vos ipſam, nec
non & ob reuerentiam excellentiæ veſtræ regalis, admit-
teremus affectuoſius preces veſtras. Super eo quod pro co-
mite Toſa petitis & rogatis, hæc duximus ſerenitati
regiæ reſpondendum, quod tam cauſa comitis quam filij,
quæ pendet ex factò patris, auctoritate ſuperioris eſt à no-
bis exempta cum idē comes Toſæ, Regienſi epiſcopo &
Magiſtro Theodſio, à Domino Papa, negotium ſuum fe-
cerit ſub certa forma commiſſi. Vnde ſicut credimus, me-
moriter retinetis, quot & quantas gratias, dicte comiti

* Laurum.

poſt multos exceſſus ipſius, dominus Papa fecit: necnon & quam gratiam, ad interceſſionem veſtram & preces, venerabilis Narbonenſis archiepiſcopus, apoſt. ſedis legatus, tunc abbas Ciſterciꝝ apud Narbonam & Montempeſulanum, eidem comiti faciebat, biennio ſi bene meminimus iam tranſaſto. Volebat ſiquidem idem legatus, omnes dominicaturas & proprietates, eidem comiti remanere integras & illaſas: & vt illa iura quæ habebat in caſtris aliorum hæreticorum, quæ de feodo eius erāt, ſine alberga, ſine quiſta, ſine caualgata, eidem integra remanerent. De illis præterea caſtris quæ erant aliorum hæreticorum, quæ de feodo eius non erant, quæ idem comes dicebat eſſe quinquaginta, volebat præſatus legatus, vt quartalis & tertia pars eorum, caderet in proprietatem comitis ſupradicti. Spreta vero comes illa magna gratia Domini Papæ ac prædicti legati & eccleſiæ Dei, veniens directe contra omnia iuramenta, quæ olim præſtiterat in manibus legatorum, & addens iniquitatem iniquitati, crimina criminibus, mala malis, eccleſiam Dei & Chriſtianitatem, fidem & pacem cum hæreticis & ruptariis impugnavit & damnificavit, adeo vt omni gratia & beneficio reddiderit ſe indignum.

Comes Rai-
mūdus om-
ni gratia &
favore eccle-
ſiæ, iudica-
tur indignus

Quod autem pro comite petitis Conuenayam, taliter ſuper hoc duximus reſpondendum. pro certo intelleximus, quod cum poſt exceſſus ſuos multiplices, & iuramenti tranſgreſſionem ſædus cum hæreticis & eorum fautoribus contraxiſſet, & ipſam eccleſiam, licet nunquam in aliquo læſus eſſet, cum eiſdem peſtilentibus impugnaſſet, licet poſtmodum diligenter fuerit admonitus, vt ceſſaret à cæptis, & rediens ad cor, tandem reconciliaretur eccleſiaſtica unitati: nihilominus idem comes, in ſua nequitia extitit, excommunicationis & anathematis vincu-

lo alligatus de quo etiam vt dicitur, comes Tolofæ aſſerere conſuevit, quod ipſe comes Conuenatum, eum ad guerram impulit & induxit. Vnde idem comes, aſſerit per hoc guerra & malorum quæ eccleſiæ multipliciter prouenerunt extitit. Verumtamen ſi talem ſe exhibuerit, vt abſolutionis beneficium mereatur, poſtmodum cum fuerit abſolutus, & habuerit poteſtatem ſtandi iudicio, ſi de aliquo quereretur, eccleſiæ ei iuſtitiam non negabit.

Petit præterea regia celſitudo, pro comite Fuxenſi, ad quod taliter reſpondemus, quod conſtat de ipſo, quod hæreticorum extitit à longo tempore receptator, præſertim cū non ſit dubium, quin credentes hæreticorum, hæretici ſunt dicendi: qui etiam poſt multiplices exceſſus ſuos, poſt præſtita iuramenta, poſt obligationes tam perſonarū quàm rerum, poſt iniectionem manuum in clericos, & detractionem eorum in carcerem, pro quibus cauſis & multis alijs anathematibus mucrone percuffus: poſt illā etiam gratiam, quam idem legatus ad interceſſionem veſtram, olim ipſi comiti faciebat, cruentam eadem exercuit in ſignatos, tam laicos quam clericos, qui in paupertate & ſimplicitate ſua, contra Vauri hæreticos in Dei ſeruitiam ambulabāt. Quælis autem & quanta erat illa gratia, bene recoliſt ſicut credimus, regia celſitudo, ad cuius preces cum eodem comite, compositionem faciebat dictus legatus. Sed quod non fuit facta illa compositio per ipſum comitem ſtetit: extitit enim litteræ ad dominum comitem Montis fortis regali ſigillo munitæ, talem clauſulam continentes. Dicitur etiam vobis, quod ſi comes Fuxenſis, noluerit ſtare placito illi, & vos poſtea non audieritis preces noſtras pro eo, non erimus inde vobis dipacati: verumtamen ſi dederit operam, vt abſolutionis beneficium conſequatur, & poſt modum, cum abſolutionis fuerit gratiam conſequutus, de aliquo

Comes Fuxenſis ob violentas manus in clericos iniectas, anathematibus mucrone percuffus.

quereretur, iuſtitiam ei eccleſia non negabit.

Postulatis inſuper & rogaris, pro Caſtore de Lcarvo, ut reſtitueretur ad terram ſuam, & ad fidelitates vaſſalorum ſuorum, ſuper quo vobis taliter reſpondimus. Ut alia multa, imo potius infinita, qui in ipſum Caſtorem dicuntur ad præſens ſilentio tranſeamus, confœderatus tamen hæreticis & receptatoribus ſeu deſenſoribus eorū cõtra eccleſiam & ſiganatos, eſt eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum maniſeſtiſſimus perſecutor. Venit in auxilium Tolosanorum ad obſidionem caſtri noui. Interſectorem fr. P. de caſtro nouo, apoſtol. ſedis legatus habet ſecum, raptarios diu tenuit atque tenet.

In anno præterito, raptarios in cathedrali eccleſiam Oleronis induxit, ubi amputato ſine de quo pendebat p^{Corpus Chri-}xis, continens corpus Domini noſtri Jeſu-Chriſti in ter^{ſtiſſima cre-}ram cecidit, & quod n^{ptum, humi}tyas eſt dicere, ipſum corpus dom^{niſum in}nicum eſt per terram expenſum tranſgreſſus iuramenta. ^{ſparſum in} manus in clericos violentas iniicit: pro quibus & alijs ^{eccleſia Oie-}cauſis pluribus quas ad præſens tacemus, idem Caſto, ex^{renſi.}communicationis & anathematis eſt nexibus innodatus. Verumtamen ſi ſatiſfecerit eccleſiæ, prout debet, & abſolutionis beneficium conſequetur: & conqueſtus fuerit de aliquo, audietur de iure ſuo. Aliter ſiquidem, pro prædi^{ctis}ctis ſic excommunicatus, clariffime princeps, v^{ſtram}ſtram regiam maiſtatem intercedere non deceret, nec nos pro talibus & in talibus audemus aliter reſpondere. Ad hæc, ſerentatem v^{ſtram}ſtram regalem monemus &hortamur in domino, quatenus ad memoriam reuocare dignemini * honorem quem vobis fecit ſedes apoſtolica, & ^{* Petrus ete-}illum quem in præſentiarum, illuſtri regi Siciliae ſororo ^{nim anno}veſtro facit, quid etiam D. Pape in v^{ſtra}ſtra promiſiſtis ^{1204. Ro-}unctione, & quid vobis ſedes apoſt. dedit in mandatis, ^{ma ab Inr.}

3. regis in-
ſignibus do-
coratus eſt,
cuius rei ſū-
ma cum pō-
pa peracta,
literarium
monumentū
profert Cim-
ſon in eodem
Innocentio.

*Oramus vt Deus ad honorem ſuum, & S. R. eccleſia, per
multa tempora vos conſeruet. Quod ſi per hanc noſtram
reſponſionem, veſtra regie maieltati non fuerit ſatiſfa-
ctum, nos ob reuerentiam veſtram & gratiam, D. Papa
curabimus intimare. Datum Vauis 15. Cal. Februarij.*

Audiens rex Arragonum, reſponſiones prælato-
rū noſtrorum, vidensque petitiones quas fecerat,
penitus reſtatatas, affectūque ſuum non poſſe per-
duci ad effectum, alium circumuentionis modum
inuenit. Miſit itaque nuncios ad prælatos, man-
dans & rogans, quatinus inducerent comitē Mon-
tiſfortis, ad hoc, vt comiti Tolofano, cæterisque
fidei Chriſtianæ inimicis treugas daret, vſque ad
futurū proximum Penthecoſtem, vel ſaltem vſque
in Paſcha: quod audientes prælati noſtri, animad-
uertentesque quod rex ob nihil aliud peteret hoc,
niſi vt hoc audiretur in Francia, ſicque deuotio te-
peſceret ſignatorum, petitionē iſtam ſicut & pri-
mas fecerant reſtatarunt. Quia vero longum eſſet
omnia enarrare per ordinem, quæ rex ille manda-
uit, & noſtri ei reſpondenda duxerunt: iſtud bre-
uiter dicamus, quod hæc fuit tota intentio dicti re-
gis, laborare videlicet, vt comes Tolofæ & alii re-
ligionis Chriſtianæ inimici ſui, reſtituerentur ad
terras ſuas, vel ſaltem iſtis treugæ darentur à no-
ſtris, ob intentionem ſuperius memoratam. No-
ſtri vero, viri prouidi & conſtantes, nec terras red-
dere, nec treugas concedere voluerunt. Videns
rex quod nihil proficere potuiſſet, in grauē diſpē-
dium famæ ſuæ pariter & honoris, appoſuit quod
excommunicatos & terras eorum quas adhuc te-
nebant, in ſua protectione reciperet: & vt ſuā ne-

quiti am, aliquantulum palliaret, sede n apost. ap-
pellavit, prælati autem nostri, huic appellationi
quia multiplicibus ex causis friuola erat & inua-
lida minimè detulerunt: sed archiepiscopus Nar-
bonensis apost. sedis legatus misit litteras in huc
modum.

Illustriſſimo domino Petro, Dei gratia regi Arra-
gonensi, Frater A. divina miseratione Narbonensis ar-
chiepiscopus, apost. sedis legatus, salutem in charitate
animi, & visceribus Iesu Christi. Intelleximus non sine
turbatione multa, ac amaritudine animi, quod civitatem
Tolosa, ac castrum Montis Albani & terras propter
crimen hæresios, ac alia multa & nefanda facinora tra-
ditas Satana ac ab omni communione matris ecclesie se-
paratas, & cruce-signatis auctoritate Dei, cuius no-
men in his grauster blasphematur expositas, dispositis in
protectione ac custodia vestra recipere, ac eas contra Chri-
sti exercitum defensare. Cum igitur hæc si vera sint (quod
Deus avertat) non solum in salutem vestram dispendium,
sed in honorem regis, ac opinionis vestrae & fama possint
cedere detrimentum. Nos qui salutem vestram, & glo-
riam & honorem zelamus, totis visceribus charitatis,
celsitudinem regiam rogamus, consulimus, monemus &
hortamur in Domino, & in potentia virtutis huius, &
parte Dei redemptoris nostri Iesu Christi, ac sanctissi-
mi vicarii eius Domini nostri summi pontificis, auctori-
tate legationis qua fungimur, inhibemus, & modis qui-
bus possumus obtestamur, ne per vos, vel per alios, terras
recipatis, vel defendatis prædictas. Optamus autem,
quatinus tam vobis quam & ipsis, taliter dignemini pro-
videre, ne communicatio excommunicatis & maledictis
hæreticis & factoribus eorundem, labem excommuni-

Littera ar-
chiep. Nar-
bonensis ad
regem Arra-
gonum,

cationis incurrere vos contingat. Vnum autem non volumus ſerenſtatem veſtram latere quod ſi quos de veſtris, in deſenſionem prædæ & terræ duxeritis relinquendos, cum omnes excommunicati ſint ipſo iure, vos denunciari excommunicatos, tanquam deſenſores hæreticorum publice faciemus.

Rex Arragonenſis, in nullò reſpiciens, ſed quæ male propoſuerat, peius adimplens, hæreticos omnes & excommunicatos comites Tolofanum videlicet, Conuenarum & Fuxenſem, Gaſtonem de Bearno, omneſque milites Tolofanos & Carcaſſonenſes, qui pro hæreſi exhæreditati Tolofanconſugerant, ciues etiam Tolofanos in ſua protectione ſuſcepit, & ab ipſis iuramentum recepit: ciuitatem etiam Tolofanam quæ eſt propriè de dominio regis Franciæ, & totum illud terræ, quod illi adhuc tenebant, in ſua cuſtodia recipere præſumpſit. Non credimus omittendum, quod cum eſſent noſtri prope dictum colloquium apud Vaurum, comēſque Montis. fortis ob reuerentiã regis, diebus colloquii, inimicis treugas ddiſſet: & rex ſimiliter ex parte adueſariorũ treugas firmaveſſet, ipſo tẽpore colloquii manentibus treugis, noſtris que non cauentibus, equitarunt hoſtes pluries per terrã noſtrã prædã que multam capiẽtes, plurimõſque in ſuper homines occidẽtes, multos captos ducẽtes, mala ubiq; graviffima intulerũt: ſuper quibus malis, cum rex ſæpius requireretur à noſtris, non fecit ullatenus emendari. Vidẽtes igitur noſtri, quod rex detineret eos nuntiis, litteris, & etiã appellacionibus ſuperfluis, & nichilominus tempore colloquii & treugarũ noſtros ab

*Induciarum
tempore. hæ-
retici inſidi-
antur catho-
lici in eoſque
ſeruiunt.*

excommunicatis quorum cauſam fouebat, permitterent apertiffime & ſapiffime infeſtari, à Vauro receſſerunt, verumtamen antequam recederent, ſcripſerunt D. Papæ de comuni negotio eccleſiæ, & de præſato colloquio in hunc modum.

Litteræ Synodi Vaurenſis ad D. Papam
Innocentium.

SANCTIſſimo patri in Chriſto ac Beatiſſ. Domino ſuo Inno-
centio Dei gratia ſummo pontifici, deuoti & humi-
les ſerui eius, archiepiſcopi, epiſcopi, & alij eccleſiarum
prælati, apud Vaurum pro Sanctæ fidei negotio congre-
gati, cum omni affectione, longum vitæ ſpatium, & ſalu-
tis, id agendas paternitatis veſtræ ſolicitudo dignas gra-
tes, cum nec lingua nec calamus nobis ſufficiant, retribu-
torem omnium bonorum exoramus, vt noſtrum in hac
parte ſuppleat defectum & abunde vobis retribuatur omne
bonum, quod nobis & noſtris alijs que partium noſtrarum
eccleſijs tribuiſtis. Cum enim in partibus iſtis, peſtis hæ-
retica, antiquitus ſeminata, noſtris partibus, vſque adeo
ſuccreuiſſet, quod cultus diuinus ibidem haberetur omni-
no in opprobrium & deriſum & in clerum & bona eccle-
ſiaſtica, hinc hæretici, inibi ruptarij graſſarentur, &
tam princeps quam populus, in reprobum ſenſum datus, à
fidei rectitudine deuiavit, vt per veſtros exercitus ſigna-
torum, quos ad emundandas ſpurcicias peſtis huius, ſapē-
tiſſime deſtinatiſti, & Chriſtianiſſimum eorum princi-
pem, comitem Montis-ſortis, intrepidum omnino athle-
tam & inuictum dominici prælij bellatorem: eccleſia que
tam miſerabiliter ibi corruerat, caput imbi cæperit re-

*Hæreſis Dei
cultum de-
ſtruit, eccle-
ſiaſticos ſpo-
liat ſocra
profanat.*

cationis incurrere vos contingat. Vnum autem non volumus ſerenitatem veſtram latere quod ſi quos de veſtris, in deſenſionem prædictæ terræ duxeritis relinquendos, cum omnes excommunicati ſint ipſo iure, vos denunciari excommunicatos, tanquam deſenſores hæreticorum publice faciemus.

Rex Arragonenſis, in nullò reſpiciens, ſed quæ male propoſuerat, peius adimplens, hæreticos omnes & excommunicatos comites Tolofanum videlicet, Conuenarum & Fuxenſem, Gaſtonem de Bearno, omneſque milites Tolofanos & Carcaſſonenſes, qui pro hæreſi exhæreditati Tolofam conſugerant, ciues etiam Tolofanos in ſua protectione ſuſcepit, & ab ipſis iuramentum recepit: ciuitatem etiam Tolofanam quæ eſt propriè de dominio regis Franciæ, & totum illud terræ, quod illi adhuc tenebant, in ſua cuſtodia recipere præſumpſit. Non credimus omittendum, quod cum eſſent noſtri prope dictum colloquium apud Vaurum, comēſque Montis-ſortis ob reuerentiã regis, diebus colloquii, in iracis treugas dedit: & rex ſimiliter ex parte aduerſariorũ treugas firmaret, ipſo tẽpore colloqui manentibus treugis, noſtris que non cauentibus, equitarunt hoſtes pluries per terrã noſtrã prædãque multam capiẽtes, plurimõſque in ſuper homines occidẽtes, multos captos ducẽtes, mala ubiq; grauiffima inrule: ut ſuper quibus malis, cum rex sæpius requireretur à noſtris, non fecit ullatenus emendari. Vidẽtes igitur noſtri, quod rex detineret eos nunciis, litteris, & etiã appellationibus ſuperfluis, & nichilominus tempore colloquii & treugarũ noſtros ab

*Induciarum
tempore. hæ-
retici infidi-
antur catho-
lici in eoſque
ſeruiunt.*

excommunicatis quorum cauſam fouebat, permitterent apertiffime & ſapiffime infeſtari, à Vauro recesserunt, verumtamen antequam recederent, ſcripſerunt D. Papæ de comuni negotio eccleſiæ, & de præſato colloquio in hunc modum.

Litteræ Synodi Vaurenſis ad D. Papam Innocentium.

Sanctiſſimo patri in Chriſto ac Beatiſſ. Domino ſuo Innocentio Dei gratia ſummæ pontifici, deuoti & humiles ſerui eius, archiepiſcopi, epiſcopi, & alij eccleſiarum prælati, apud Vaurum pro Sanctæ fidei negotio congregati, cum omni affectione, longum vitæ ſpatium, & ſalutis, ad agendas paternitatis vestræ ſollicitudini dignas gratias, cum nec lingua nec calamus nobis ſufficiant, retributorem omnium bonorum exoramus, vt noſtrum in hac parte ſuppleat defectum & abunde vobis retribuat omne bonum, quod nobis & noſtris alijs que partium noſtrarum eccleſiis tribuiſtis. Cum enim in partibus iſtis, peſtis hæretica, antiquitus ſeminata, noſtris partibus, vſque adeo ſuccreuiſſet, quod cultus diuinus ibidem haberetur omnino in opprobrium & deriſum & in clerum & bona eccleſiaſtica, hinc hæretici, inibi ruptarij graſſarentur, & tam princeps quam populus, in reprobum ſenſum datus, à fidei rectitudine deuiauit, vt per veſtros exercitus ſignatorum, quos ad emundandas ſpurcitas peſtis huius, ſapientiſſime deſtinatiſtis, & Chriſtianiſſimum eorum principem, comitem Montis-ſortis, intrepidum omnino athletam & inuictum dominici prælij bellatorem: eccleſia que tam miſerabiliter ibi corruerat, caput imbi cepeſſi re-

Haereſis Dei culum deſtruit, eccleſiaſticos ſpoliat ſocra profanat.

leuare, & in parte maxima destructis aduersitatibus & erroribus uniuersis, terra dudum à cultoribus horum dogmarum conculsa, demum diuino cultui assuescat: restant uero adhuc reliquæ diæta pestis Tolosa uidelicet ciuitas, cum castris aliquot, ubi tanquam sordes in sentinam cadentes, residuum prauitatis hæreticæ se collegit: quorum princeps, comes scilicet Tolosa, qui ab antiquis temporibus sicut multoties iam audistis hæreticorum & fautor extitit & defensor & pro uerbis quæ sibi remanserunt, impugnat ecclesiam, & quoad potest pro fidei hostibus, eius cultoribus se opponit. Ex quo enim rediit à Sanctitatis vestrae præsentia cum mandatis, in quibus, ultra omnem meritorum exigentiam suorum, egeratis misericorditer cum eodem, introiit, sicut manifeste uidetur angelus Sathana in cor eius, & gratiæ vestrae beneficiorum ingratus, de his quæ coram uobis promiserat, nihil impleuit, imo pedagra sapius abiurata, reuoluerat adauxit, & ad omnes quos sciuit nostros & ecclesiæ aduersarios se conuertit. Sane per Orhonem Dei & ecclesiæ inimicum, opinatus contra ipsam ecclesiam vires assumere, sub ipsius confidentia manifeste sicut asseritur minabatur quod ecclesiam de finibus suis & clerum radicitus extirparet: hæreticos & ruptarias, quos multoties abiurauerat extunc feruentius solito fouere studuit & tenere. Cum enim catholicorum exercitus obsideret Vaurum, ubi sedes erat Sathana, & quasi huius erroris hæretici pronincia, ipse in subsidiū peruersorum, misit milites & clientes, & in castro suo quod Casser appellatur, fuerunt inuenti & combusti à crucifigatis plusquam quinquaginta hæretici, præter credentium eorum multitudinem copiosam. Inuocauit etiam contra Dei exercitum, & antiquum inimicum ecclesiæ, Regis Angliæ Seneschallum, cum quo Chri-

Albigenses 50
combusti

Et pugilem predictum comitem Montis-fortis, apud castrum novum Arri obsidere presumpsit: sed Christi dextera faciente, cito fuit eius presumptio, in confusioem conversa, ita quod pauci catholici, infinitam Arrianorum multitudinem effugarunt. Predictorum autem Othonis & regis Angliæ confidentia defraudatus, ut qui baculo arundineo nitebatur, cogitavit iniquitatem abominabilem, & ad regem Marrochitarum nuncios destinavit. Subsidiū eius, non solū in terræ nostræ, sed tatius Christianitatis exitium implorando, sed conatum ipsius divina pietas impediuit. episcopum Agennensem à sede propria expellendo, bonis omnibus spoliavit, & abbatem de Mosiaco cepit, & abbatem Montis-Albani fere per unum annum tenuit captiuatum. ruptarij quoque ipsius & cōplices peregrinos clericos & laicos innumerabiles, varijs tormentis affecerunt & nonnullos detinent ac diutius tenere captiuos, in his omnibus, non auersus est furor eius, sed adhuc manus eius extenta, ita ut fiat cotidie semetipso deterior, & omnia mala quæ potest per seipsum & filiū & complices suos Fuxensem & Conuenarum comites & Gastonem de Bearno, viros sceleratissimos & peruersos contra Dei ecclesiam operetur. Cum autem ultione diuina & censura ecclesiastica memoratus athleta fidei, comes christianissimus terras ipsorum, tanquam hostium Dei & ecclesie, sancto & iusto occupauit pralio fere totas, ipsi adhuc in sua persistentes malitia & humiliari sub potenti manu Dei contemnentes, nuper ad regem Aragonum recurrerunt, per quem forte intendunt vestram circumueniri clementiam, & ecclesiam suggilare. Adduxerunt enim ipsum Tolosam nobiscum, qui de mandato legati & delegatorum nostrorum apud Vaurum conueniamus, colloquium habiturum, qui quæ aut qualia proposuit,

Rex Arag.
epem infidelium contra christianos impie proprius impiorat.

Venientes igitur nuncii nostri ad curiam romanā, D. Papam inuenerunt aliquantulum durum, eo quod nimis credulus fuisset falsis suggestionibus nunciorum regis Arragonensium: sed postea veritate comperta per nuncios nostros, quicquid fecerat ad regis nunciorum suggestionem, reuocauit in irritum, & ipsi regi misit literas in hæc verba.

Literæ D. Papæ regi Arragonensium,
ne opponat se negotio
ecclesiæ.

Innocentius episcopus, seruus seruorum Dei, Petro illustri regi Arragonensium. Is in cuius manu sunt omnium corda regum, inspiret tibi humiliter exoratus, ut prudenter attendens, quod iuxta mandatum apostolicum, nos oportet arguere, obsecrare increpare, nostras increpationes, quas paterna affectione in te depromimus, deuotione recipias filiali, & sic obtemperes salubribus monitis & consilijs, & correptionem apostolicam recipiendo, demonstres te in his, & affectum habuisse sincerum in quibus absque dubio, per effectum nosceris deliquisse. Sane ad totius fere mundi notitiam iam peruenit, nec serenitatem tuam credimus ignorare, aut etiam diffiteri, quod inter ceteros principes Christianos, te specialiter studuimus honorare, per quod & potentia tibi accreuit & fama: & retinam cum his & prudentia & deuotio pariter, cum his accreuissent: quod licet nobis gratum existeret, tibi tamē amplius expediret. Verum in hoc, nec sibi prouidisse dignosceris, nec nobis ut decuit detulisse, quia cum Tolosanicines, tanquam putrida membra sint præcisi excommu-

nicationis mucrone & ipſa ciuitas ſuppoſita ſit interdix-
 ito: pro eo quod quidam eorum manifeſti ſunt hæretici,
 plures vero credentes, fautores & receptatores eorum ac
 defenſores adeo vt alij quoque quos Chriſti exercitus, imo
 verius ipſe Chriſtus, qui contra ipſos ſuis adinventionibus
 prouocant, à ſuis ſecuræ tabernaculis emigrare, ad Tolo-
 ſanam quaſi quandam ſentenam erroris confugerint ciui-
 tatem, tu diuini timoris obliſus quaſi praualeſcere valeas cõ-
 tra dominum, vel auertere manum eius contra eos exigen-
 tiſus ſuis culpis extantam, ipſos in deſenſionem ſub ſpe-
 cie pietatis impietatem exercens, in ſcandalũ populi Chri-
 ſtiani & propria ſama diſpẽdium recepiſti. Nuper igitur
 auditus quæ venerabilis frater noſter Segobriſis epiſco-
 pus, ac dilectus filius Columbus nunciũ, ac nunciũ legatũ
 noſtrorum & comitis Montis fortis in præſentia noſtra
 proponere voluerunt, & litteris hinc inde directis, & hinc
 intellectis, habito cum fratribus tractatam ac conſilio dili-
 genti, volentes honori tuo quantum ad ſamam, ſaluti quã-
 tum ad animam, indemnitati, quantum ad terram patet-
 na ſollicitudine præcauere: ſerenitati tuæ, in virtute Spi-
 ritus S. ſub obiectum diuinæ ac apoſt. gratiæ promittimus
 iniungendum, vt prænominatos deſeras Tolofanos, non
 obſtante promiſſione vel obligatione quacumque præſtitã,
 in eluſionem eccleſiaſtica diſciplinæ, ipſis quandiu tales
 exiſterint, non impenſurus conſilium, auxilium vel fa-
 uorem. ſi vero ijdem ad eccleſiæ redire deſiderant vnita-
 tem, prout fuit à dictis nuncijs tuis propoſitum, coram no-
 bis, nos ven. fratris noſtri. o. F. Tolofano epiſcopo, viro inte-
 gre opinionis & vitæ, qui teſtimonium habet non ſolum
 ab his qui intus, ſed ab his etiam qui ſunt foris, noſtris
 damus litteris in mandatis, vt adiunctis ſibi duobus, eos
 qui volluerint de corde puro & conſcientia bona, & fide

non facta redire, ſufficienti ab eis cautione recepta, reconciliet eccleſiaſtica vnitati: illos vero quos in erroris ſui tenebris perſiſtentes, idem epiſcopus de labe hereticæ prauitatis, exterminari faciat à ciuitate iam dicta, & bona eorum omnia conſiſcari, ita quod nullo vnquam tempore recipiantur in ipſa, niſi forte diuinitus inſpirati, ſe veros fidei orthodoxæ Chriſtianos, exhibitione bonarum operum demonſtrarent, & ſic ipſa ciuitas reconciliata pariter & purgata, ſub apoſt. ſedis protectione conſiſtat, non moleſtanda de cætero à comite prædicto vel alijs catholicis, ſed defendenda potius & fouenda. Miramur inſuper & mouemur, quod pro terra nobilium veſitorū comitis Fuxēſis & Comenarum & Gaſtonis de Bearno reſtituenda ſibi, per nuncios tuos, apoſtolicum ſuppreſſa veritate mendacium exprimentes, ſubripiſti mandatum, cum propter multa & magna eorum ſtagitia ob hereticorum fauorem quos manifeſtè defendunt, excommunicationis ſiut vinculo innodati vnde cum mandatū pro talibus ſic obtentū non teneat, illud tanquam ſubreptū penitus reuocamus. Si vero ſedem eccleſiaſtica vnitati reconciliari deſiderant, prout dicunt, ven. fratri noſtro Narbonenſi archiepiſcopo apoſt. ſedis legato, noſtris damus literis in mandatis, vt recipiens ab ipſis non ſolam iuratoriæ cautionem, cum ſua iam ſint iuramenta tranſgreſſi, ſed & aliam quam viderint expedire, beneficium abſolutionis impendat, & ijs rite præmiſſis, quaſi veræ deuotionis indicijs, legatū de latere noſtro, virum honeſtum prouidum & conſtantiem, ad partes illas curabimus deſtinare, qui non declinans ad dexteram vel ad ſiniſtram, ſed incedens regia via, ſemper quæ recte facta inuenerit, approbet & conſirmet, errata corrigat & emendet, & tam nobilibus antediſtis quàm alijs cōquerentibus, exhiberi faciat iuſtitia complementum.

*Inducias ſu-
mus pontifex
fieri mādauit.*

Interim ergo inter te & terram tuam & diſtrum conſitem
Montis fortis, volumus & mandamus firmas treguas
fieri & ſeruari. Mandantes nichilominus comiti antedi-
cto, vt pro terra quam à te tenet, reuenter exhibeat
quod exhibere tenetur. Illud autem excellentiam tuam
volumus non latere, quod ſi Tolofani & nobiles ſupradi-
cti, adhuc quoque in errore ſuo duxerint perſiſtendum,
nos per indulgentias inuouatas, cruce-ſignatos & fideles
alios excitamus, vt ad extirpandam peſtem hanc, diuino
freti auxilio, inſurgentes tam contra ipſos, quam contra
quoslibet alios receptatores & deſenſores ipſorum, qui p'ius
ipſis hæreticis ſunt nocui. procedant in nomine domini Sa-
baoth. Monemus igitur ſerenitatem tuam, rogamus &
obſecramus in domino, quatinus quæ promiſimus. prompto
animo, quantum ad te pertinet exequaris, pro certo ſcitu-
rus quod ſi aliter (quod non credimus) duceres faciendum,
præter indignationem dominicam, quam ex hoc contra te
proculdubio euocares. graue & irreparabile poſſes incurre-
re detrimentum, nec nos quantumcumque diligamus per-
ſonam, tibi contra fides Chriſtiane negotium, poſſemus
parcere vel deferre quantum enim tibi immineret pericu-
lum, ſi Deo & eccleſiæ præſertim in cauſa fidei te oppo-
neres, vt conſummationem ſancti operis impediret, non ſo-
lum vetera, ſed etiam moderna poſſunt te exempla moue-
re. Datum Laterani 12. Cal. Iunij pontif. noſtri an. 19.

*Fautores hæ-
reticorum ip-
ſis deteriores.*

Post conſummatum prælatorum conciliū apud
Vaurum, cum rex Arragonēſis exiſſet ad Tolofa,
& plures de militibus ſuis ob ciuitatis cuſtodiā, &
hoſtium Chriſti auxiliū dimiſſet in eadē ciuitate,
poſt paucos dies mādauit comiti noſtro, quod vo-
lebat habere cū eo colloquium prope Narbonā,
comes autem noſter volens deferre regi vt Do-

mino quantum posset secundum Deum & obedire, respondit quod libenter iret ad colloquium prenotatum; rex autem non venit ad locum colloquii, nec unquam venire proposuerat, sed tã de Aragonensibus quam de Tolosanis hæreticis, & iuptariis multi venerunt, & timebatur, ne venientẽ comitem cum paucis ad colloquium proditiose caperent: innotuit comiti quod fiebat, & à loco colloquii declinavit.

*Rex Arragonum, Comiti Montis-fortis per
foeciales bellum indicit.*

Cap. LXVII.

POST paucos vero dies, præfatus rex misit nuncios ad comitem ferentes ipsius litteras, in quibus continebatur, quod rex diffidebat comitem, & ei quantum poterat minabatur verũtamen comes noster, licet rex illum cum tanta superbia diffidasset, nullum damnum voluit inferre terræ regis, à quo diebus singulis mala multa & grauia sustinebat, homines siquidem Catholonenses intrabant terram nostram, & eam quantum poterant infestabant. Post aliquot vero dies, misit comes noster ad regem, Lãbertum de Turreio probum militem & discretum, quarebatque à rege per prædictum militem, vtrum super diffidatione præmissa per nuncios regis res ita se haberet, mandabatque etiam ei, quod in nullo unquam ei fore fecerat, sed paratus erat ei reddere quod debebat. Offerebat insuper, quod si de ipso rex conquereretur super terris hæreticorũ, quas de mandato summi pontificis, auxilio cruce signatorum ac-

Ff ij

quiſerat, paratus erat ſtare iuri in curia D. Papæ, vel in curia D. Narbonenſis archiepiſcopi, apoſt. ſedis legati: quaſdam etiam litteras tradidit militi prænotato, quas regi præſentari præcepit, ſi in ſua obſtinatia duceret permanendum. continentia autem litterarum hæc erat. Scribebat comes regi, abſque ſalutatione, ſignificans ei, quod ex quo ipſe poſt tot iuris, & pacis oblationes ſibi factas, in ſua diffidatione & obſtinacia permanebat, comes eum ſimiliter diffidebat, dicēs quod nullo ei de cætero iure ſeruitii tenebatur, ſed per Dei auxilium tam de ipſo, quam de aliis ſe defenderet eccleſiæ inimicis. Veniens ſæpedictus miles ad regem, corā ipſo multisque baronibus terræ ſuæ, diligenter & provide omnia, quæ comes in eius ore poſuerat, per ordinem enarravit: obſtinatus autem rex, omnem reſpuit modum pacis, nec à diffidatione ſua contra comitem, animum voluit reuocare. Satim ſæpedictus nuncius, litteras comitis ſuper diffidatione regi præſentavit, quæ in communi tam ipſius regis quam baronum ſuorum audientia ſunt perlectæ: quibus lectis & plenius intellectis, rex & ſui in iram verſi ſunt & furorem. Poſt hæc emiſſo nuncio ab aula regia & diligenter cuſtodito, quaſiuit rex à ſuis conſilium, quid facere deberet de nuncio ſupradicto. Conſuluerunt autem eum quidam barones ſui quod mitteret ad comitem noſtrum, mandans & præcipiens vt veniens ad ipſum in ſua curia, faceret ei vt ſuo domino quod debebat: quod ſi comes nollet venire, iudicabant ipſum nuncium reum mortis. In craſtino autem venit nuncius ad curiam,

& quæ die præcedenti ex parte comitis dixerat, diligentius replicauit audacter ſe etiam obtulit, quod ſi quis de militibus regis uellet dicere, quod comes noſter, regem iniuſtè offendidiſſet, uel exitiſſet ei aliquando infidelis, paratus erat in ipſa curia regis, dominum ſuper fidelitate defendere, per duellum: ſed cum nullus auderet eum impetere, omnes tamen clamarēt durius contra illum, tandem ad preces quorundam Arragonenſium militum, quibus aliquātulum erat notus, dimiſſus à rege poſt multa mortis pericula, ad comitem remeauit. Ex tunc ſæpè dictus rex, qui à retroactis diebus, perſecutus fuerat comitem Ieſu-Chriſti, ſed tantum in occulto, cœpit ipſum grauare in omnibus & perſequi manifeſtè.

*Ludovicus regis Gallie filius, ſumpta bellicæ
crucis teſſera, multos ad eam ſu-
mendam inducit.*

Cap. LXVIII.

ANno ab incar. Dom. 1212: menſe febr. Lu- An. 1212]
dovicus filius regis Franciæ, mitiſſimus iu-
uenis, & bonæ indolis adoleſcens, ſigno crucis
ſignauit ſe contra hæreticos: quo audito, infiniti
milites eius amore & æmulatione prouocati, ſi-
gnum crucis uiuificæ aſſumpſerunt. Rex uero
Fræciæ audiens, quod filius ſuus cruce ſignatus ef-
ſet, multum doluit, ſed cauſam doloris eius non
eſt noſtrum exponere. Prima uero die quadrage-
ſimæ, celebrauit rex generale colloquium in ciui-
tate Pariſienſi, ut ordinaret de motione filij ſui, &
ſciret, qui & quanti & quales irent cum eo. Erāt

tunc Parisiſis Tolofanus & Carcaſſonēſis epiſcopi, viri totius ſanctitatis, qui tunc venerant in Frāciā, vt promouērent negotiū fidei, contra hæreticos peſtilentes. Rex autē Arragonenſis qui quantum poterat, impediēbat negotium, nuncios ſuos miſit ad regē Franciæ, epiſcopū ſcilicet Barcolonenſem, & quosdam milites cum eo: duabus autem de cauſis, miſit rex Arragonum nuncios illos. Sollicitabat enim regem Franciæ per nuncios ſuos, vt daret ei filiam ſuam in vxorem: ſæpedictus enim rex Arragonum, vxorem ſuam legitimam, filiam Guilelmi de Monte peſſulano, dimittere volebat, imo quantum in ſe erat iam dimiſerat: ipſa autem ad D. Papam acceſſerat, conquærens quod vir ſui iniuſte dimiſiſſet eam. Summus autem pontifex, cognita plenius veritate, dedit ſententiam contra regem & confirmauit matrimonium, inter ipſum & præfatam reginam. Volebat autem rex ille, habere filiam regis Franciæ in vxorem, vt ſic poſſet eum per talem confœderationē ſibi allicere, & auocare cor eius à dilectione negotii fidei, & auxilio nobilis comitis Montisfortis: ſed videntes ſupradicti nuncii regis Arragonum, iam manifeſtum & publicum eſſe in curia regis Franciæ, quod D. Papa confirmaiſſet matrimonium, inter regem & reginam Arragonum, non fuerunt auſi de contrahendo matrimonio, pro quo venerant facere mentionem. Secunda autem cauſa aduentus eorum in Franciam, hæc fuit: ſæpemenoratus rex, ciuitatem Tolofanam, quæ ab antiquo fuit & erat receptaculum hæreticorum & ſentina, necnon ipſos hæreticos & fau-

Rex Arragonum legatos ad regem Galliæ miſiſ,

tores eorum in ſua caſtodia & protectione receperat, excommunicatis hæreticis plerè & planè cemmunicans, laborabatque quantum poterat, quaſi ſub ſpecie pietatis, impietatem exercens, ad hoc vt peregrinorum deuotio ceſſaret & zelus tepereſceret ſignatorum, volens ciuitatem Tolofæ, & quædam circum adiacentia caſtra, quæ adhuc Chriſtianitatē impugnabant manere illæſa, vt ſic totum ſacroſanctę fidei negotiũ, poſſet poſtmodum deſtruire, & penitus diſſipare. Ob hoc etiam miſit litteras quaſdam regi Franciæ & Comitiffæ Campaniæ, & multis alijs, ſigillatas ſigillis multorum epiſcoporum terræ ſuæ, in quibus D. Papa intendebat reuocare indulgētiam quam fecerat contra hæreticos ſæpius memoratos, litterasque illas faciebat publicare per Franciam, vt à peregrinatione contra hæreticos, animos omnium reuocaret. His breuiter perſtrictis, de illius malitia propoſitũ exequamur. Videns epiſcopus Babilonenſis, & alij nuncij regis Arragonum, qui venerant ad hoc vt laborarent, quod peregrini non irent contra hæreticos, quia Ludouicus filius regis Franciæ & multi nobiles cum eo, contra hæreticos ſe ſignallent, non fuerunt auſi etiam mutire de reuocatione noſtrorum à deuotione peregrinationis prædictæ, ſic nihil eorum pro quibus venerant facientes, ad regem Arragonum ſūt reuerſi. Rex autem Franciæ, qui ſicut diximus, conuocauerat barones ſuos Pariſijs, ordinauit de peregrinatione filij & aliorum qui cruce ſignati erant, & motionis diem præfixit, in octaua videlicet dominicæ reſurrectionis. Quid plura? ſit in-

gens Christianorum gaudium & exultatio, hæreticis autem mœror & timor magnus: sed heu post modicum, cithara nostra in luctum conuertitur, luctus hostium in gaudiū commutatur: antiquus enim hostis generis humani diabolus, vidēs quod negotium Christi esset quasi in consummatione, mediante labore, & industria cruce signatorum, nouum nocendi artificium inueniens, impedire voluit quod doluit consummari: suscitauit enim regi Franciæ guerras & occupationes tot & tantas, quod oportuit eum retardare filium suum & cruce signatos ab executione propositæ peregrinationis.

Manasses Aurelianensis & Guillelmus Autissiodorensis episcopi fratres, crucem aduersus Albigenses assumunt.

Cap. LXIX.

EA tempestate, episcopus Aurelianensis Manasses, & Autissiodorensis episcopus Guillelmus viri per omnia laudabiles & constantes, duo magna imo præcipua, tunc temporis Gallicanæ ecclesiæ lumina, fratres insuper secundum carnē germani, crucem assumpserant contra hæreticos superius cōprehensos: hi videntes signatorū multitudinē remansisse, sciētēque negotium fidei, in arcto discrimine constitutum, pro eo quod hostes fidei, pro remansione peregrinorū, cornua solito crudelius assumpserant, collectis secum militibus quotquot potuerunt, miro feruore spiritus & virtute iter arripuerunt contra hæreticos, parati non

solum sua expendere, sed & seiplos si opportuerit, periculis & morti exponere pro seruitio Iesu Christi. Properantes igitur viri Deo pleni, recto itinere peruenerunt Carcassonam, de quorum aduentu, nobilis comes Montis fortis, & pauci qui cum eo erant, gauisi sunt gaudio magno valde. Inuenerunt autem dicti episcopi nostros, in castro quodam prope Carcassonam, quod dicitur Fanum-Iouis: fecerunt autem in castro illo paucos dies, post quos, perrexit comes cum episcopis ad castrum Murelli prope Tolosam, de quo supra fecimus mentionem: inde equitarunt nostri ante Tolosam, vt Christi & suos arcerent crebrius inimicos, sed miles quidam nomine Alardus de Estrepiq & alij pauci qui non satis bene se habuerant in negotio Christi, noluerunt ire cum eo: comes autem non habebat tantum exercitum vt circa Tolosam, vel aliquod aliud forte castrum posset obsidionem firmare, proposuit frequenter equitare ante Tolosam cum exercitu quem habebat, vt & munitiones que circa Tolosam erant multæ & fortes euertret, arbores decorticaret, segetes & vineas extirparet: tempus siquidem messionis instabat, sicut autem proposuit, ita & fecit. Sæpedicti autem episcopi, semper erant cū comite, seque quotidie pro Christi seruitio periculis exponebant: de suo præterea dabant larga dona militibus, qui cum eis erant in seruitio Dei, redimebant captiuos, & cætera largæ & sanctæ probitatis officia viri sanctissimi sollicitè exercebant. Quia vero non possemus omnia sigillatim exprimere, istud breuiter dicimus, quod infra

17. caſtella
à catholicis
breui expu-
gnata.

paucos dies, ſeptemdecim munitiones euerterūt noſtri, ſegetes etiam Tolofæ, vineas & arbores ex parte maxima deſtruxerunt. Nec ſilendum eſt, quod cum noſtri equitarent ante Tolofā, & Tolofani & rupturii qui erant Tolofæ duplo plures quam noſtri, frequenter exhibant, & noſtros à lōgè infeſtabant: ſed quoties noſtri ipſos volebant impetere, ipſi fugam arripiebant. Inter munitiones autem quas noſtri deſtruxerunt, erat quædam munitio propè Tolofam ſatis debilis & immunita. Quidam autem milites ſtrenuæ probitatis, ſcilicet Petrus de Siſſi, Simon Liſefnes, Robertus de Sartis, qui ſupportauerant ab initio pōdus gueræ, rogauerunt comitem, vt dimitteret eis munitionem illam, vt ibi morantes, equitarent ante Tolofam, & infeſtarent ſæpinoſos Tolofanos. Comes autem licet inuitus, victus tamen precibus eorum, annuit eis. Circa feſtum natiuitatis B. Ioannis Baptiſtæ, comes voluit vt primogenitus ſuus Almaricus fieret nouus miles. Ordinauit autem comes de conſilio ſuorum, qui in caſtro nouo, quod eſt inter Tolofam & Carcaſſonam, celebraretur iſta nouæ militiæ ſolemnitas, in feſto natiuitatis B. Ioannis. Dum hæc agerentur à comite, & illis qui cum eo erant, Guido de Monteforti, frater germanus comitis, erat in obſidione cuiuſdam caſtri, quod dicitur Podium celſum in diœceſi Albienſi, à quo recedens, properauit ad comitem fratrem ſuum qui & ipſe properabat, ad caſtrum nouum Arii, propter nouam filii ſui Almerici militiam, de quo ſupra tetigimus, eo quod iuſtaret natiuitas B. Ioannis. Venerunt etiam ſui

barones & milites de terra comitis, ad nouæ militiæ feſtiuitatem : modum autem ipſum, quo prædictus filius comitis, factus fuit miles Chriſti, exprimere volumus, vt potè nouum & à ſeculis inauditum.

Almaricus filius comitis Simonis fit miles.

Cap. LXX.

AN. verbi incarnati 1213. comes nobilis Mōtis fortis, & plures Barones & milites ipſius, in feſto natiuitatis B. Ioannis, conuenerunt apud caſtrum nouum Arrii erant autem cum comite duo venerabiles epiſcopi memorati, & quidam milites peregrini. Chriſtianiſſimus autem comes, voluit & rogauit Aurelianenſem epiſcopum, vt filium ſuum Chriſti militem faceret, & ipſemet traderet ei cingulum militare : venerabilis autem epiſcopus, diu multum reſtitit, ſed tandem victus precibus comitis & noſtrorum, petitionibus acquieuit : comes autem quia tempus æſtuum erat, & quia caſtrum nouum non poterat competenter capere tantam multitudinem, eoque iam ſemel vel bis fuiſſet deſtructum, in amœna planicie iuxta caſtrum, fecit ſigi plures papiliones. ipſa autem die natiuitatis S. Ioannis, venerabilis Aurelianenſis epiſcopus, induit ſe pontificalibus indumentis, celebraturus in papilione quodam, miſſæ ſolemnitatem. Conuenerunt autem tam clerici, quam milites ad audiendam miſſam : aſtante igitur epiſcopo ante altare, & miſſæ

celebrante, apprehendens comes Almaricum primogenitum ſuum per dexteram, & Comitiffa per ſiniſtram, acceſſerunt ad altare, & obtulerunt illum domino, rogantes epiſcopum vt faceret eum militem, ad ſeruitium Ieſu-Chriſti. Quid plura? ſtatim Aurelianenſis & Autiſiodorenſis epiſcopi, flexis genibus ante altare, cinxerunt puerum cingulo militari, incipientes cum deuotione maxima, *Veni creator ſpiritus*. O nouus & inexpertus militiæ modus, quis ibi ſe à lachrimis contineret? hoc modo & ordine ſæpè dictus puer, cum magna ſolemnitate, factus eſt nouus miles, qua ſolemnitate expleta, mouens comes poſt paucos dies à caſtro-nouo cum epiſcopis & filio ſuo, equitauit ante Tolofam, captiſque aliquibus de Tolofanis, perrexerunt noſtri Murellum: venerunt ibi ad comitem, nobiles Vaſconiz plures, vocauit enim eos & voluit comes, vt facerent hominum paruo filio ſuo, & factum eſt ita. Poſt paucos autem dies, mouit comes à Murello verſus Vaſconiam, ducens filium ſuum, vt traderet ei partem Vaſconiz iam acquiſitam, & per Dei auxilium, acquireret acquirendam. Epiſcopi autem remaſerunt Murelli, die tertia ad propria reuerſuri: ſuam enim peregrinationem diebus 40. laudabiliter, vt potè per omnia laudabiles expleuerant, cum labore magno & expenſis. Die autem tertia moventes epiſcopi à Murello, tendebant Carcaſſonam. Videntes autem Tolofani, & alij hoſtes ſidei, quod comes noſter pergeret cum filio ſuo in Vaſconiam, epiſcopi vero & qui cum iſtis erant peregrini, reuenterentur ad propria, naſta occa-

*Dno epiſcopi
pi baltheo
militari Al-
maricum
accingunt.*

ſione ſecuritatis : egreſſi à Tolofa cum exercitu magno, obſederunt milites quosdam de noſtris, ſcilicet Petrum de Siſſi, Simonem de Scne, Rogerum de Sartis & alios paucos, qui ſicut diximus ſuperius, munitionem quandam ſatis debilem & immunitam tenebant prope Tolofam. Venientes aduerſarij ad munitionem illam, cœperunt noſtros acriter impugnare, obſeſſi quantum poterant ſe defendere. Poſt paucos autem dies, videntes obſeſſi noſtri, quod non poſſent diu ſe tenere, cogitantes etiam, quod non poterant habere tempeſtiuum ſuccurſum, eo quod comes perrexiſſet in Vaſconiam, epiſcopi autem & peregrini reuerterentur ad propria, poſt duras anguſtias, reddiderunt ſe aduerſariis, tali tamen conditione & ſecuritate appoſita, quod aduerſarij conſeruent vitam & membra. Illud autem ſupprimendū non eſt, quod prædicti epiſcopi, qui iam erant Carcaſſonæ, cū audiſſent milites noſtros, obſeſſos eſſe prope Tolofam, conſuluerunt, monuerunt & ſupplicauerūt peregrinis, qui cum iſtis erant, vt cum eis reuerterentur ad ſuccurſum obſeſſorum. O viri per omnia commendabiles. O viri virtutis, ac quieuerunt omnes, egreſſique à Carcaſſona, feſtimabant vt ſuccurerent obſeſſis, ſed cum veniſſent prope caſtrum nouum Arii, dictum eſt eis, quod iam capti erant obſeſſi noſtri à Tolofanis, & vere ſic erat: quod audientes cum dolore multo, reuerſi ſunt Carcaſſonam: aduerſarii autem, duxerunt milites captos Tolofam. Statim omnibus infidelibus deteriores, non deferentes promiſſioni vel ſacramento, milites noſtros,

quos vt dictum est , de vita & mēbris securos fecerant, distrahi fecerunt ad caudas equorum per plateas ciuitatis, & distractos in patibulis suspenderunt. O graue traditionis & crudelitatis genus. Nobilis autē comes Montis-fortis, qui sicut diximus, duxerat filium suum in Vasconiam, & multa castra & fortia, iam per Dei auxilium acquiescet, cum audisset quod Tolosani obsiderent milites suos prope Tolosam, dimittens filium suum in Vasconia, festinanter rediit vt succurreret obsessis: sed antequam ad eos peruenire posset, iam capti erant & Tolosam perducti. Rex Arragonensis Petrus, præterita hyeme, nuncios suos miserat Romam, insinuans D. Papæ per falsissimam suggestionem, quod comes Montis-fortis, iniuste abstulisset terras suas Comitibus Conuenarum & Faxi & Gastoni de Bearno: dicebat etiam rex, quod tres nobiles prædicti, nunquam fuerant hæretici, licet manifestissimū esset, quod hæreticos fouissent & sanctam ecclesiā toto nisu impugnassent: inescavit D. Papæ quod negotium fidei consummatum esset contra hæreticos, ipsis hæreticis procul fugatis, & de terra Albigēsi penitus exterminatis, ideoque necesse erat, quod D. Papa indulgentiam quam fecerat proficiscentibus contra hæreticos, penitus reuocaret, eamque transferret, vel contra paganos Hispanenses, vel ad subsidium terræ sanctæ. O inaudita sub specie pietatis impietas, hoc enim dicebat rex pessimus, non quod de angustiis & necessitatibus S. ecclesiæ pertineret ad eum, sed vt negotium Christi contra hæreticos, quod per multos annos

*Rex arrago.
per nuncios
falsa ponti-
fici exponit.*

cum maximo labore, & multa ſanguinis effuſione fuerat miraculoſe promotum, ipſe ſuffocaret & deſtrueret in momento, ſicut maniſeſtiſſimis indi-
 ciis demonſtravit. Summus autem pontifex nimis credulus falſis ſuggeſtionibus dicti regis, ipſius petitionibus facile acquievit. Miſit nempe literas ſuas comiti Montis-ſortis, mandans ei & præcipiens, vt prænotatis comitibus Conuenaiũ & Fuxi & Gaſtoni de Bearno, viris ſceleratiſſimis & perditis, terras ſuas, quas iuſto Dei iudicio, auxilio cruce-ſignatorum acquiſerat, redderet indilate, ſuam præterea indulgentiam, quam fecerat proficiſcentibus contra hæreticos reuocavit. Poſt modum etiam, miſit D. Papa legatum ſuum in Franciam Magiſtrum Robertũ de* Corceone, Anglicum natione, cum multis partibus litterarum & indulgentiarum, vt ſollicite prædicaret, & prædicari feceret, pro ſuccurſu terræ hieroſolymitanæ. Qui legatus veniens in Franciam ſollicitudine non pigra, iniunctum exequens officium, cœpit diſcurrere per Franciam, archiepiſcopoſum & epiſcopoſum concilia celebrare, prædicatores inſtituere, modis que omnibus terræ ſanctæ negotium promouere, prædicatores quoque illos qui laborabant pro negotio fidei, contra hæreticos ſæpeditos, eidem negotio abſtulit, & fecit eos pro terræ ſanctæ negotio prædicare, & ita quantum ad humanum iudicium, quaſi in abolitionem venit negotium fidei cõtra hæreticos peſtilentes. In tota ſiquidem Francia non erat niſi vnus, venerabilis ſcilicet Carcaſſonenſis epiſcopus, vir eximiæ ſanctitatis, qui pro ſæpedito ſi-

*Cito crede-
 re nocet.*

Illius habetur commemoratio in necrologio eccleſiæ Trecenti ad diẽ 6. feb. ibique Rob. de Torcon nominatur à Giaco. in Innoc. 3. vocatur R. Corſon, & à M. Paris in Henr. 2. R. de Sumercote, quem veneno ſublatum aſſerit ſuban. 1241. 22

dei negotio laboraret: ipſe enim cū magna inſtantiā, diſcurrerat per Franciā & negotiū fidei ne in obliuionē veniret, omnimode in quantū poterat promouebat. his de ſtatu Frāciæ præmiſſis ad narrationis ſeriē redeamus. Cū emanaffent literæ apoſtolicæ à curia, in quibus D. Papa mādabat comiti Mōtis fortis, vt redderet terras tribus nobilibus ſupradictis: chriſtianiſſimus comes noſter & epiſcopi terræ Albigenſis, miſerunt nuncios ſuos ad D. Papā, epiſcopū videlicet Cōnuenarū, archidiaconū Pariſienſem Guilelmū, quendam etiam abbatem de Claraco, viros prouidos & conſtantes: duos etiam clericos, quos D. Papa iam miſerat à latere ſuo comiti Montis fortis, Magiſtrum ſcilicet Theodifiſum Piſannm, qui negotium fidei, miro amplexabatur affectu, & Petrum Marci, qui fuerat notarius D. Papæ, & erat de Ne-mauſenſi * diœceſi oriundus. Hi omnes venientes ad curiam ipſam, tam duram & admodum ſibi difficilem inuenerunt, quia nuncii regis Arragonenſis, quorum quidam morabantur in curia, animos ſerē omnium qui erant in curia, per ſuggeſtionem falſitatis inclinauerant ſibi, tandem poſt multos labores, D. Papa agitata plenius veritate, per nuncios comitis miſit literas regi Arragonenſi, in quibus aſperimē increpabat eum, eo quod Toloſanos & alios hæreticos, in ſua protectione & cuſtodia recepiffet: iniungebatque ei diſtini-mē, in virtute Spiritus S. vt ab eis recederet indilatē, nec eis impenderet de cætero auxilium, vel fauorem. Conquærebatur inſuper per literas D. Papa, de rege Arragonenſi, eo quod per falſi ſug-

* Nifmes.

gestionem omnimodam, impetrasset literas apostolicas, de restituendis terris, comitibus Conuenarū, Fuxi & Gastoni de Bearno : vnde D. Papa literas illas tanquā subreptitias reuocabat. Mandabat præterea in eisdem literis nobilibus prædictis & ciuibus Tolosanis, vt ad conciliū & voluntatem Narbonensis archiepiscopi apost. sed. legati & episcopi Tolosani, satisfacerent Deo & redirent ad ecclesiæ vnitatem, quod si nollent, D. Papa præcipiebat, per memoratas indulgentias populos excitari contra Tolosanos & fautores eorum. hæc fuit summa literarum, quibus litteris impetratis nuncii nostri à curia redierunt. Nobilis autem comes Montis-fortis, & qui cum eo erāt, graui tunc temporis discrimine arctabantur, erant enim quasi soli, & pene penitus desolati, eo quod pauci vel nulli in eorum auxilium uenirent à Francia peregrini: sicut enim iam diximus, iam pene in obliuionem uenerat negotium fidei per nouam prædicationem legati, quem D. Papa miserat in Franciam pro negotio terræ sanctæ, ideoque fere nulli signabant se cruce contra hæreticos pestilentes. Rex præterea Franciæ, per intestinas guerras

*Francia in-
testinis bellis
æstuat.*

quas habebat, non permittebat, quod milites, qui se iam diu cruce signauerant contra hæreticos, attingerent ad perficiendum uota sua : super hæc omnia, dicebatur in tota terra Albigensium, & celebri iam erat sermone vulgatum, quod rex Aragonensis, congregabat exercitus suos, vt intraret cum superbia terrā nostram, militesque Christi de terra illa penitus extirparet. Comes autem, noster, iterato discrimine, misit ad filium suū,

Hh

in Vasconia erat in obsidione castri, quod dicitur **Rupes-fortis** mandans ei, vt recedens ab obsidione festinanter veniret ad eum: timebat enim ne si rex intraret Vasconiam, cum exercitu suo, posset eum comprehendere, eo quod paucissimos francigenas secum haberet: pius autē dominus Iesus, qui semper adiutor est in opportunitatibus in tribulatione, ita ordinauit, vt filius patris mandato obediret, & de dimissa obsidione, erubescentiam non haberet: ea siquidem nocte, qua litteræ comitis venerunt, aduersarij qui erant in castro obsessi, rogauerunt ea quæ pacis sunt, parati reddere castrum & captiuos quos tenebant fermè sexagiata, dummodo ipsi permitterentur abire illæsi: quo, quia instabat necessitas, concesso, **Almaricus** filius comitis, castrum illud muniens paucis militibus, ad patrem suum properauit: tota autem terra **Albigensium**, in multa turbatione & vacillatione erat posita: hostes siquidem fidei, & milites **Regis Arragonensis**, quia iam longam moram fecerant in **Tolosa**, circuibant per ante castella nostra, inuitantes indigenas ad apostasiam & redditionem nostram. Plures autem ex ipsis ob securitatem regis **Arragonensis**, quem cum maximo desiderio expectabāt, cōuertebāt se ad aduersarios & ita plura castra magna & fortia reamissimus. Ea tempestate, nobilis comes **Montis fortis** & episcopi terræ **Albigensis**, duos abbates miserunt ad regem **Arragonum**, qui litteras & mandatum **D. Papæ** deferrent ad eum, supplicantes ei, iuxta mandatum apostolicum, vt ab hæreticorum auxilio desisteret, nec **Christianitatem** impugnaret.

rex autem, ut potè fallax & subdolos, Respondit in dolo, quod omnia quęcumque mandabat ei summus pontifex, libenter adimpleret: sed licet semper promitteret mādatum apostolicum libentissimè se facturum: nolluit tamen reuocare milites suos, quos præterita hieme Tolosæ dimiserat, per quos cum Tolosanis & aliis hæreticis, Christianitatem impugnaret: sed & alios plures Tolosam misit milites. præterea de terra sua, quos poterat adunabat & insuper sicut audiuimus, partem terræ suæ non modicam, pignori obligauit, ut haberet, vnde conducere posset stipendiarios in auxilium hæreticorū & Christianitatis impugnationem. O crudelitas subdola, ô proditio crudelissima: licet enim toto posse suo, exercitus contra nos adunaret, promittebat tamen, quod mandatum D. Papæ de deserendis hæreticis & excommunicatis libenter adimpleret, ut nos immunitos redderet & securos, sed quia non sit prudentia, nec concilium contra dominum, rei exitus demonstrauit. Per id tempus, sæpemenoratus rex Aragonensis, ut iniquitatem quam contra Christū & suos cōceperat parturiret, egressus de terra sua, cū infinita equitū multitudine, ingressus est Vasconiā, volens si posset totā terram quæ per Dei gratiam & auxilium crucesignatorum, fuerat acquisita, hæreticis reddere, & suo dominio subiugare. Ingressus fines Vasconiæ, cœpit tendere versus Tolosam, plura autem castella Vasconiæ, per quæ transitum faciebat, timore eius reddiderunt se illi. Quid ultra? sit in tota terra illa sermo de aduētū regis celeberrimus, gaudent indigenæ plures, plu-

res apoſtatant, reliqui ad apoſtatandum ſe parant: Rex autem impius, cum circuiſſet plura caſtella, venit ante Murellum quoddam nobile caſtrum, ſed quoad fortitudinem ſatis debile, diſtans tribus leugis à Tolofa: ſed licet muris eſſet debile & foſſatis, erat tamen munitum militibus triginta, & paucis peditibus, quos nobilis comes Montisfortis, ibi ad cuſtodiam caſtri dimiſerat, qui Tolofanos præ cæteris impugnabant. Veniens Rex Arragonum Tolofam, congregauit Tolofanos & alios hreticos, vt obſidionem firmaret circa Murellum.

Obſidio Murelli. Cap. LXXI.

ANno D. noſtri Ieſu-Chriſti 1213. 4. Id. ſept. feria 3. poſt Natiuitatem B. Mariæ rex Arragonum Petrus, congregatis comitibus Tolofano, Conuenarum & Fuxi, & copioſo exercitu Arragonenſium & Tolofanorum, Murellum obſedit: erat autem caſtrum Murelli ſitum ſuper Garonam fluuium præpe Tolofam ad tres leugas verſus Vaſconiam. Accedentes aduerſarii ad caſtrum Murelli, ſtatim primo incurſu, primum caſtri burgum intrauerunt, quia obſeſſi noſtri, non poterant illud munire, pauci quidem erant, & ſe in aliud burgum aliquantulū fortius receperāt, ipſum tamē primum caſtri burgū hoſtes citius dimiſerunt. Statim milites noſtri de caſtro, miſerūt ad nobilem Comitē Montisfortis, ſignificātes ei quod obſeſſi erant, & rogātes quod ſuccurreret eis, quia modica, imo quaſi nulla habebant victu-

alia & de castro egredi non audebant. Erat comes apud castrum quod dicitur Fanum Iouis, distans octo leugis à Murello, proposuerat enim ire Murellum, vt muniret illud tam hominibus quam victualibus, pro eo quod de aduentu regis Arragonum, & de obsidione Murelli, aliquid suspicaretur: in ipsa autem nocte, qua comes preposuerat egredi à Fano Iouis, Comitissa nostra quę ibi erat, somnium vidit, vnde perterrita fuit valde: videbatur enim ei, quod ab vtroque brachio suo, in magna abundantia exhibat sanguis: quod somniũ, cum manẽ comiti referret, & diceret, vehementissime super hoc se turbaram, comes respondit, quasi vna de mulieribus estis locuta, putatis enim quod more Hispanorum sequamur somnia vel auguria: certè & si somniassem hac nocte, me interficiendum esse in bello ad quod propero, securius & libentius irem, vt stultitię hispanorum & hominum terrę huius, qui somnia curant, & auguria, plenius contrairem, his dictis, exiit comes à Fano Iouis, & properabat cum suis versus Sauerdunum, & dum esset in via, venit ad eum nuncius missus à militibus, qui in castro Murelli erant obsessi, ferens eorum litteras continentes, quod rex Arragonum obsidionem firmasset ante Murellũ: quo audito, omnes nostri iam de futura victoria spem habentes, gaudiũ sunt valde: statim comes mandauit Comitissę, quę & ipsa recedens à Fano Iouis, tendebat Carcassonam, milites quotquot potuit congregauit. Rogauit insuper quendam nobilem de Francia, vicecomitem videlicet Corbolicum, qui peracta peregrinatione sua, reuerte-

*Hispani solum
niorum vana
ni obserua-
tores.*

batur ad propria, vt rediret, & feſtinaret ad ſuccurſum comitis noſtri, qui libenter adqueiuit, & libenter ſe redditurum ſpondit. Mouentes igitur prænotatus vicecomes cum ſuis & pauci milites quos ſicut diximus Comitiffa mittebat Comiti in ſuccurſum, venerunt ad Fanum-Iouis. Comes autem noſter, & qui cum eo erant, properantes Sauerdunum, venerunt prope quandam abbatiam Cifterciensis ordinis, quæ dicitur Bolbona, ad quam diuertens comes noſter, intravit eccleſiã cauſa orationis, vt etiam ſe & ſuos, orationibus monachorum commendaret, & cum prolixius & diutius oraffet, arripiens enſem quo erat præcinctus, poſuit illum ſuper altare dicens: O bone domine. O Ieſu benigne, tu me licet indignum, ad tua prælia elegiſti, deſuper altare tuum, hodie arma accipio, vt præliaturus prælia tua, à te accipiam iuſtitiam præliandi, his dictis, exiens comes cū ſuis, venit Sauerdunum. Erant autem cum comite ſeptem epiſcopi, & tres abbates, quos Narbonenſis archiepiſcopus apoſt. ſedis legatus congregari fecerat, vt cum rege Arragonenſi, de pace & concordia loquerentur, ſed & quidam milites circiter triginta, nuperrime venerant à Francia, vt votum ſuz peregrinationis complerent, inter quos erat quidam miles iuuenis, & frater comitis noſtri ex parte matris, nomine Guilelmus de Barris, à domino facta ſunt iſta. Cum veniſſet comes Sauerdunum, conuocatis militibus qui cum ipſo venerant, quaſiuit ab eis auxilium, quid facto opus eſſet, ipſe autem de hoc omnimode aſpirabat, ſicut ab ore ipſius poſtea audiuiſmus, vt ipſa

*G. de Barris
frater vtriuſque
comitis Monfor-
tij comitis.*

eadē nocte iret & intraret Murellū, quia princeps fideliffimus multū de ſuis ſollicitus erat obſeſſis, cæteri autem volebant nocte illa manere Sauerduni, eo quod erant ieiuni & laſſi, & dicebāt quod forſitā oporteret eos, in ipſa via cum hoſtibus habere conflictum: acquieuit comes licet inuitus, vt pote qui ſemper omnia cum concilio faciebat. Incraſtino ſummè diluculo vocauit capellanium ſuum, facienſque confeſſionem, ordinauit teſtamentum ſuum, ipſumque teſtamentum ſcriptum & ſigillatum, miſit ad dominum abatem Bolbonæ, mandans & ordinans, quod ſi contingeret ipſum in bello occumbere, mitteretur romam prænotatum teſtamentum, & confirmaretur ad D. Papa. Poſtquam autem factus eſt dies, epiſcopi qui erant Sauerduni & comes, & omnes ſui conuenerunt ad eccleſiam. Statim vnus ex ipſis ſacris veſtibus ſe induit, miſſā celebraturus, in honorem B Mariæ virginis in qua miſſa omnes epiſcopi, excommunicauerunt comitem Tololanū & filium eius: comitē Fuxi & filium eius. comitē Cōuenarum & omnes fautores & coadiutores & deſeſores eorum, in qua ſententia proculdubio rex Arragonum inuolutus eſt, licet epiſcopi ex induſtria, nomen eius ſuppreſſerint: tamen pro eo facta fuit excommunicatio, quia ipſe non ſolum erat adiutor dictorum comitum & deſenſor ſed totius militiæ quæ exercebatur in obſidione Murelli, caput erat & auctor. Celebrata miſſa, comes & ſui armis ſe induit, & egredientes à Sauerduno in quadā planicie iuxta caſtū ordinauerūt acies, in nomine S. & indiuiduę Trinitatis. Et procedē-

Comites Tololanus, Fuxis & Cōuenarum eorumque fautores à communione eccleſiæ anathemate ſe mouentur.

tes venerunt ad quoddam castrum quod dicitur Alta-ripa, quod medium est inter Sauerdunum & Murellum: inde progredientes, venerunt ad quendam locum transitu difficilem, inter Altam-ripam & Murellum, in quo loco arbitrati sunt nostri quod haberent obuios hostes, quia lutosus erat locus, via astricta & aquosa: erat autem prope locum illum quaedam ecclesia, in qua secundum consuetudinem intrauit comes causa orationis: inundabat autem ipsa hora pluuia, & milites nostros non modicam infestabat, sed orante milite Iesu-Christi, videlicet comite nostro cessauit pluuia, fiunt nubila in serenum, O Immensa bonitas conditoris. Cum suri exisset comes ab oratione, reascens equis locum praedictum transferunt, nullumque hostilem obicem inuenerunt. Inde progredientes, venerunt, vsque prope Murellum citra Garonam. Rex autem Arragonensis, & qui cum eo erant à parte alia, vltra Garonnam, castrum obsederant, multiplicati super arenam maris. Milites autem nostri, vt pote ardentissimi, consuluerunt comiti, vt statim intrans castrum, bellum cum hostibus committeret ipso die, sed comes nullo modo voluit, quod ipsa die fieret bellum, quia erat hora vespertina, & nostri tam milites quam equi, erant lasi: hostes vero recedentes. praeterea ipse comes omnem volebat exhibere humilitatem & offerre regi Arragonum verba pacis, & supplicare ne contra ecclesiam veniens, se Christi iungeret inimicis. His ergo de causis, noluit comes, quod congressus fieret ipso die. Transeuntes igitur pontem, intrauerunt Mu-

Simonis comitis oratio, ne, nubibus discussis dies serenior emicet.

rellum, statim episcopi nostri, plures & pluries nuncios miserunt ad regem, orantes & deprecātes vt misereri dignaretur ecclesiæ sanctæ Dei, sed rex vt obstinatissimus, nullis ipsorum petitionibus acquiescere voluit, nec aliquid pacifice respondere, sicut inferius continetur. In ipsa nocte, vicecomes Corboliensis, & pauci milites Francigenæ, qui veniebant à Carcassona, de quibus supra tetigimus, intrauerunt Murellum, de quorum aduentu, comes & qui cum eo, gauisi sunt valde: nec prætermittendum, quod in castro Murelli, non erant victualia quæ possent sufficere nostris in vnum diem, & ipsa quidem nocte rex ita se habuit.

*De strenuissima pugna & gloriosissima victoria
comitis Montis fortis & suorum, habita in
campo Murelli de rege Arrago-
næ, & hostibus fidei.*

Cap. LXXII.

IN crastino summo mane, intrauit comes basilicam suam, quæ erat in munitione castri, auditum missam: episcopi autem nostri & milites, perrexerunt ad ecclesiam quæ erat in burgo, vt & ipsi missam audirent. Comes autem audita missa, de munitione exiuit in burgum cum suis, & à suis consilium habiturus, & nostri simul loquerentur, erāt inermes, pro eo quod de pace cum rege quodammodo per episcopos tractabatur. Statim episcopi, de communi nostrorum assensu, discalciatiis pedibus voluerunt ire ad regem, supplicat

li

turi ei ne eccleſiam impugnaret: & cum miſiſſent nuncium, qui talem epiſcoporum nunciaret aduentum, ecce plures de hoſtibus armati in equis intrauerunt burgū in quo erāt noſtri, erant enim fores aperta, quia nobilis comes, non permittebat vt clauderentur, mox comes noſter, alloquutus eſt epiſcopos dicens, videtis quia nihil proficitis, ſed magis tumultus fit, ſatis, imo pluſquam ſatis ſuſtinuimus, tempus eſt vt nobis detis licentiā dimicandi, epiſcopi autem, quia neceſſitas ſic urgebat, conceſſerunt eis: tunc noſtri recedentes à loco illo colloqui, perrexerunt vnusquiſque in domum ſuam vt ſe armarent: cum autem intraret comes munitionem caſtri, vt ſe armaret & tranſiret per ante baſilicam ſuam, ſubito introſpexit & vidit Vticenſem epiſcopum celebrantem miſſam & dicentem, *Dominus vobiscum*, poſt euangelium ad offerendam, ſtatim cucurrit comes chriſtianiſſimus, & flexis in terram genibus, & iunctis manibus ante epiſcopum, dixit ei, do & vobis offero animam meam & corpus meum. O deuotio principis: poſt hæc intrans munitionem, armis ſe muniuit, rediſſeque iterum ad epiſcopum, in prænotata baſilica, denuo obtulit ſe ei & arma ſua: ſed cum fleſſeret genua ante altare, brachile eius à quo dependebant caligæ ferreae, ruptum eſt medium ſed vir catholicus ex eo quod acciderat, nihil timoris, nihil turbationis concipiens, aliud brachile afferri præcepit, quo facto egreſſus eſt de baſilica comes, cui egredienti, adductus eſt equus ſuus, quem cum vellet aſcendere, eſſetque in loco eminenti, ita quod videri poſſet à Tolofa:

Comes in terram proſtratus, corpus animam, que ſuum, Dei obſequio deuot.

nis, qui erant foris caſtrum, equus eleuato capite, percuffit comitem, & à ſe aliquantulum reſilire fecit: quod videntes Tolofani, in deriſionem comitis, vlulatum maximum emiſerunt: quibus comes catholicus dixit: vos modo clamando deridetis me, ſed confido in domino, quod victor clamabo poſt vos vſque ad portas Tolofæ. Quo dicto comes aſcendit equum, venienſque ad milites qui in burgo erant, inuenit eos armatos & paratos ad bellum. Conſuluit autem comiti, miles quidã, vt numerari faceret milites ſuos, & ſciret quot eſſent. Cui Comes nobilis, non eſt inquit opus, ſatis ſumus ad ſuperandum, per Dei auxilium, hoſtes noſtros, omnes autem noſtri, inter milites & ſeruietes in equis, non erant pluſquam octingenti, cum hoſtes centum millia eſſe crederentur, pauciſſimos autem & quaſi nullos pedites, noſtri habebant. Inſuper & comes nobilis inſiſtenter nequis pedes egrederetur ad pugnam. Dum igitur comes & milites noſtri mutuo loquerentur, & de bello tractarent, ecce epiſcopus Tolofanus aduenit habens mitram in capite, in manibus vero, viuificæ lignum crucis. Mox noſtri cœperunt deſcendere de equis & ſinguli crucem adorare. Epiſcopus autem Conuenarum, vir miræ ſanctitatis, videns quod in iſta adoratione crucis à ſingulis, nimia fieret mora, aſciens de manu Tolofani epiſcopi lignum crucis, aſcendens in locum eminentiorem, ſignauit eos dicens. Ite in nomine Ieſu-Chriſti, & ego vobis teſtis ſum, & in die iudicii fideiuſſor exiſto, quia quicumque in iſto glorioſo occubuerit bello, abſque vlla purgatorii

*Exhortatio
Conuenarũ
epiſcopi ad
catholicos mi-
lites.*

pœna, æterna præmia & martyrum gloriam conſequetur dummodo confefſus ſit & contritus, vel ſaltem firmum habeat propoſitum, quod ſtatim peracto bello, ſuper peccatis de quibus nondum fecit confeſſionem, oſtendet ſe ſacerdoti. Qua promiſſione, ad inſtantiam noſtrorû militum repetita ſapius, & multoties ab epiſcopis confirmata, ſtatim noſtri per cordis contritionem, & oris confeſſionem mandati à peccatis, donantes ſibi metiſſis, ſi quis aduerſus aliquem querelam haberet, egrediuntur de caſtro, & tribus aciebus diſpoſitis, in nomine Trinitatis, contra hoſtes intrepidi procedebant. Epiſcopi autem & clerici intrauerunt eccleſiam, deprecaturi dominum pro ſeruis ſuis, qui ſe pro eius nomine, morti exponebant imminenti: qui orantes & clamantes in cœlum, tantum pro imminenti anguſtia, mugitum emittebant in cœlum, quod ululantes dici deberent potius quam orantes. Ibant igitur milites Chriſti gaudentes ad locum certaminis, parati pro eius nomine, non ſolum contumeliam, ſed & mortem pati. Qui egreſſi de caſtro, in campi planicie iuxta caſtrum, viderunt hoſtes paratos ad pugnam, quaſi totum mundum. Statim prima acies noſtra, audacter in hoſtes inſiliit, & in ipſos medios ſe immiſit: mox ſecunda ſubſequitur, hoſtes penetrat ſicut prima, in quo congreſſu rex Aragonenſis occubuit, & multi Aragonenſes cum eo: ipſe enim vt potè ſuperbiſſimus, in ſecunda acie ſe poſuerat, cum reges, ſemper eſſe ſoleant in extrema. In ſuper arma ſua mutauerat, armisque ſe induerat alienis. Videns co-

*Rex Aragonenſis
in prælio occiſus.*

mes noster, duas acies suas in medios hostes mer-
 fas, & quasi non comparere, irruit à sinistris in
 hostes, qui stabant ex aduerso innumerabiles. Sta-
 bant autem ordinati ad pugnam, iuxta fossatum
 quoddam, quod erat inter ipsos & comitem no-
 strum: statim irruens comes in hostes prænotatos,
 & licet non videret aliquã viam, per quam ad eos
 posset pertingere, inuenit tandem in fossato mo-
 dicissimam semitam, ordinatione diuina, vt credi-
 mus tunc paratam, per quam transiens, in hostes
 se dedit, & vt pote miles Christi fortissimus, ip-
 sos fortissime penetrauit, nec silendum est, quod
 cum comes, vellet in ipsos irruere, ipsi eum cum
 gladiis suis, tanto nisu à parte dextera pupegerunt,
 quod pro nimia icuũ impulsione, ruptus est ei sta-
 phus sinister: nobilis vero comes, calcar sinistri
 pedis voluit infigere cooperturæ equi, sed ipsum
 calcar contra factum de pede resiliuit, miles tamen
 validissimus non cecidit, sed hostes validè percu-
 sit. Quidam autem de aduersarijs, comitem no-
 strum validè percussit in capite, vir autem nobilis,
 dictum militem, cum pugno cecidit subtrus men-
 tum, de equo cadere fecit, quod videntes socij di-
 cti militis, qui infiniti erant, sed & cæteri omnes
 aduersarij nostri, victi citius & confusi, fugæ præ-
 sidia quæsierunt: quod videntes nostri, illi videli-
 cet, qui fuerant in prima acie & in secunda, instan-
 tissime insequuti sunt fugientes, & grauissime
 prosequuti, extremos etenim cædentes, ex ipsis
 multa milia occiderunt. Comes vero noster, &
 illi qui cum eo erant, lento cursu post nostros qui
 eos insequuntur, de industria sequebantur, vt si

*Comes Mon-
 fortius in ca-
 pite percussus*

forte hoſtes conglobarent ſe, & reſumerent animos reſiſtendi, noſtri qui fugientes, diuifi alter ab altero conſequebantur, ad comitem poſſent habere recurſum. Nec ſilendum, quod comes nobiliſſimus, non eſt dignatus in bello aliquem percutere, ex quo fugientes vidit, & vertere ſibi tergum. Dum hæc agerentur, ciues Tolofani, qui remaſerant in exercitu infiniti ad pugnam parati, in expugnando caſtro totis viribus laborabant. Quod videns epifcopus Tolofanus qui erat in caſtro vir bonus & mitis, eorumque miſerię compatiens: quendam virum religioſum miſit ad eos, monens, & conſulens, vt iam tandem conuerterentur ad dominum deum ſuum, armaque ſua deponerent, & ipſe eos eriperet à morte imminentis: in cuius aſſecurationis teſtimonium, miſit eis cucullam ſuam, monachus quippe erat, illi autem vt pote obſtinati & diuinitus excæcati, reſponderunt quod rex Arragonenſis vicerat omnes noſtros, epifcopus autem volebat eos morti tradere, non ſaluare, & hac de cauſa, auferentes cucullam nuncio, ipſum lanceis grauiter verberarunt. Interea milites noſtri reuertebantur à cæde, cum victoria glorioſa, venientesque ad ipſos Tolofanos, ex ipſis plura milia occiderunt. Poſt hæc præcepit comes quibuſdam de ſuis, vt ducerent eum ad locum vbi rex Arragonenſis fuerat interfectus, locum ſiquidem & horam interfectionis ipſius, penitus ignorabat. Veniens igitur comes ad locum, inuenit corpus regis Arragonenſis proſtratum in medio campo nudum, pedites ſiquidem noſtri, ipſum iam nudauerant, quia viſa victoria, egreſſi e-

rant de castro, & quos adhuc vivos iacentes invenire potuerant, peremerant. Piiſſimus autem comes, videns regem iacentem proſtratum, deſcendit de equo, alterum David, ſuper Saül alterum representans. His omnibus ritè peractis, & de hoſtibus fidei, tam ſubmerſione quam gladio, circiter viginti millibus interfectis, chriſtianiſſimus comes intelligens tantum miraculum, Dei virtute, non humanis viribus factum eſſe, ab illo loco ubi deſcenderat, nudus pedes ad eccleſiam perrexit, omnipotenti Deo pro collata victoria gratias repenſurus: equum etiam ſuum & arma dedit pauperibus in elemoſinam: ut autem veritas huius pugne mirabilis & glorioſe victoriæ, audientium cordibus plenius inſigatur, litteras quas epiſcopi & abbates qui aderant, ad uniuerſos Chriſti fideles miterunt, operi noſtro duximus inferendas.

*Albigensium
20 millia in
prælio Mu-
relli perierunt
unicus autem
miles catho-
licus, pauci-
que pedes
ut inferius
diximus.*

*Litteræ prælatorum qui in exercitu Simonis
comitis erant, cum de fidei ho-
ſtibus triumphavit.*

Cap. LXXIII.

GLoria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, qui sanctam ecclesiam, bona diligunt voluntate, Deus fortis & potens, Deus potens in prælio. Quinta feria infra octavas natiuitatis B. Mariæ virginis, sancta concubuit ecclesiæ, deuictis miraculoſe inimicis fidei Chriſtiane victoriam glorioſam, & triumphum glorioſum, in hunc modum. Post correptionem affectuoſiſſimam, zelo paterne pietatis à ſummo pontifice diligentiffime regi factam Ar-

*Has litteras
M. Paris in ſe-
ruit hiftoriæ
Angl. in Io-
an. rege ad
an. 1213.*

ragonensi, inhibitionemque districtissimam, ne inimicis fidei, præstaret auxilium, consilium vel fauorem, sed ab eisdem recederet indilate. & treugas haberet firmissimas cum comite Montis fortis, quibusdam etiam litteris, quas eiusdem regis nuncijs per falsissimam suggestionem contra comitem Montis fortis impetrarant de terris reddendis comitibus Fuxensi, Conuenarum & Gastoni de Bearno, post veritatis cognitionem cassatis à D. Papa, & tanquam nullius valoris penitus reuocatis: idem rex correctionem patris sanctissimi, non deuotione recipiens filiali, sed trāsisset contra mandatum apostolicum superbe recalcitrans quasi cor habens durius induratum, licet venerabiles patres, Narbonensis archiepiscopus apost. sedis legatus, & Tolosanus episcopus, sibi literas & mandatum summi pontificis transmississent, mala quæ pridem conceperat, voluit postmodum parturire: quia in terram quæ per virtutem Dei, auxilio signatorum contra hæreticos & eorum defensores fuerat acquisita, intravit cum exercitu, eamque contra mandatum apostolicum subiugare, ac prædictis inimicis reddere attentauit, parte eius sibi aliquantulum subiugata, cum pars multa residui, ob ipsius securitatem apostatate intenderet, & se ad apostatandum iam pararet. Congregatis in simul, comitibus Tolosæ, Fuxi & Conuenarum & Tolosanorum exercitu magno valde, feria 3. post natiuitatem B. Mariæ Murells, castrum obsedit: quo ad dñi patrum venerabilium, archiepiscoporum, episcoporum & abbatum, quos venerabilis pater Narbonensis archiepiscopus, apost. sedis legatus, propter sanctum negotium fecerat congregari, qui vt de dicto negotio & de pace tractarent, diligenter aduenerant, in Christo vnanimis & deuoti. Simon comes Montis fortis, habens secum quosdam nobiles & potentes cruce-signatos, qui nuperrime de Frau-

cia venerant, ipſi & Chriſti negotio in ſuccurſum, ſuam-
que familiam, quæ in Chriſti negotio diu ſecum laborauerat,
iter arripuit ad caſtrum obſeſſum viriliter ſuccurien-
dum. Et dum die martis infra octavas ſupradictas, ve-
niſſet ille Chriſti exercitus, ad quoddam caſtrum quod di-
citur Sauerdunum, venerabilis epiſcopus Tolofæ, cui com-
miſſa erat à ſummo pontifice Tolofanorū recōciliatio, licet
de recōciliatione ter vel quater monuiſſet, cuius admonitio-
nibus licet ſalubribus, acquieſcere poſponebant, reſpondē-
tes ſuper hoc nullatenus reſpondere: ad dictos regē & Tolo-
ſanos in obſidione Murelli aſſiſtentes. ſuas miſit literas. ſi-
gnificās eis quod epiſcopi memorati veniebant, ut de pace &
concordia diſigenter tractarent, & petebat ſibi dari ducatum
ſecurum. In craſtino autem, prima die mercurij ſub-
ſequenti, quia res ſic urgebat, ſupradictus exercitus exiit
Sauerduno, feſtinans ad ſuccurſum Murelli celeriter
aduenire, dicti vero epiſcopi memorati propoſuerāt, apud
quoddam caſtrum quod dicitur Alta ripa, quod medium
inter Sauerdunum & Murellum, diſtatque ab utroque
duabus leugis, ut ibi miſſum nunciū expectarent, qui
nunciū rediens ex parte regis reſpondit, quod ex quo epiſ-
copi cum exercitu veniebant, non daret eis ducatum: ipſi
quidem alio modo non poterant ire ſine manifeſto periculo
propter guerram. Cum epiſcopi & Chriſti exercitus Mu-
rellum accederent, ex parte civium Tolofanorum, prior
hoſpitalis Tolofæ ad epiſcopum Tolofanum miſſus venit,
ferens eorum literas in quibus continebatur, quod modis
omnibus parati erant D. Papa & ipſius epiſcopi ſacere
voluntatem, quod quidem eis bonum fuiſſet, ſi compen-
ſaſſent verum facta dictis. Eidem vero priori ſtatim re-
miſſo ab epiſcopo reſpondit rex, quod ducatum epiſcopo
non praberet, ſed ſi vellet ire Tolofam, ut cum Tolofaniſ

Seruus non
debet in ea
vrbe confi-
tere, vnde
eius domi-
nus expul-
sus est.

loqueretur, eum concederet illuc ire, & hoc derisorie suis
dictum: ad quod episcopus. Non decet inquit seruum ciui-
tatem intrare, de qua dominus suus exul est eiectus, nec
ego, cum corpus Christi de civitate illa eiectum fuerit, il-
luc reuertar, donec Deus meus & dominus meus reuertat-
ur: verum tamen dicti episcopi cum exercitu Murcellum
intrauerunt die mercurij supersus memorata: qui sollicitu-
dine non pigra, duos viros religiosos ad regem & ciues To-
losanos destinant, qui à rege tale habuerunt responsum,
quod propter quatuor ribaldos, quos episcopi secum ad-
duxerant, petebant colloquium habere cum ipso, & hac di-
xit in derisum & contemptum signatorum. Tolosani vero
predictis nuncijs responderunt, quod in crastino su-
per hoc responderent, & hac de causa eos vsque in cra-
stinum tenuerunt. In crastino autem prima die io-
nis, responderunt, quod ipsi regi Arragonensi erant confe-
derati, & nichil facerent, nisi regis in omnibus volunta-
tem: quod cum redeuntes mane, ipsa die iouis nuncij reu-
lissent, episcopi & abbates discalciatis pedibus, ire pro-
posuerunt ad regem: & cum quemdam religiosum mitta-
rent, ad nunciandum regi aduentum ipsorum in hunc mo-
dum, patefactis sanus, cum comes Montis-fortis ac cru-
ce signati essent incrimis, pro eo quod de pace, episcopi &
abbates infimul loquebantur, hostes Dei superbe ac frau-
dulenter armati, vicum subintrare cum impetu attenta-
runt, sed per Dei gratiam, à suo fuerunt desiderio defrau-
dati. Quorum superbiam comes & cruce signati viden-
tes, cum sine periculo & damno maximo, vltieris differ-
re non possent, per cordis contritionem & oris confessionem,
vt pote viri cultores fidei Christianæ, mundati salubriter
à peccatis, armis suis se viriliter accinxerunt, venientes-
que ad sapredictum Tolosæ episcopum, qui auctoritate D.

Narbonensis archiepiscopi apost. sedis legati, legationis officio fungebatur, exeundi licentiam contra hostes fidei humiliter petierunt, qua quia negotium erat in arcto constitutum necessitatis articulo compellente concessa, pro eo quod ipsa domum in qua episcopi morabantur, ipsi hostes erectis iam machinis, aliisque bellicis instrumentis, festinabant protinus impugnare, balistarum quarellis, iaculis atque lanceis emissis hostiliter circumquaque: Christi milites reuerendi, ligni dominici signaculo cum insignijs pontificalibus consignati, in nomine S. Trinitatis tribus aciebus dispositis exierunt. Hostes vero è contrario, multas habentes acies, & multum magnas, suis iam munis armis tentoria sunt egressi. Quos licet multos milites & populum multum nimis, clientes Christi de ipsius auxilio confidentes, & licet illorum respectu paucissimi, magnam multitudinem non verentes, armati ex alto viriliter sunt aggressi. Statim virtus altissimi, per manus seruorum suorum hostes suos confregit, & comminuit in momento, terga enim vertentes, in fugam facti sunt, tanquam puluis antefaciem venti, & angelus domini persequens eos erat: hi turpiter fugientes, turpi fuga mortis periculum euaserunt, alij vitantes gladios, aqua periculo perierunt, quamplures vero fuerunt in ore gladij deuorati. De illustri rege Arragonensi, qui cum interfectis occubuit plurimum est dolendum, quia princeps tam potens, & nobilis, qui si vellet, posset & deberet ecclesia sancta utilis multum esse, nunc Christi adiuncto hostibus, Christi amicos, & sancta ecclesiam, improbe perturbabat. Ceterum, cum victores à cade & persecutione hostium reuerterentur cū victoria gloriosa: sepeditus Tolosanus episcopus, Tolosanoꝝ strages & miseria, caritatie & miserabiliter compatiens, corde pio, eos qui de stragis residuo, adhuc in-

Arragoni
rex in prælio
occumbit.

tra sua tentoria morabantur, saluare cupiens ne perirent, ut saltem tantorum flagellorum verberibus castigati, citum periculum euadentes, converterentur ad dominum, & uiuerent in fide catholica permansuri, missa eis per quemdam religiosum virum cuculla qua indutus erat, mandauit eis, quod nunc demum, arma sua & suam deponerent feritatem, & inermes uenirent ad ipsum, ut eos saluaret de morte: qui adhuc quoque in sua perseverantes malitia, & se, qui iam victi erant, uicisse Christi populum autumantes, non solum parere sui episcopi ammonitionibus contempserunt, verum etiam ablata cuculla, ipsum nuncium austerius verberarunt: post quos Christi militia recursum faciens, circa sua diffugientes tentoria interemerunt. Certus hostium interfectorum, tam nobilium quam aliorum numerus, praeter multitudinem nullatenus sciri potest: de militibus autem Christi vnus solus interemptus est in conflictu, & paucissimi seruentes. Omnis igitur populus Christianus, pro Christianorum victoria, mente pia & toto cordis affectu gratias agat Christo, qui per paucos fideles, infidelium multitudinem innumerabilem superauit, & sanctam ecclesiam suam, de hostibus suis concessit fideliter triumphare, ipsi honor & gloria, in saecula saeculorum amen. Nos Tolosanus, 1. Nemausensis, 2. Viticensis 3. Lodouensis. 4. Biterrens, 5. Agatensis, 6. & Conuenarum episcopi, & de Claraco, villa magna & S. Tiberii abbates qui mandato venerabilis patris Narbonensis archiepiscopi, apost. sedis legati ueneramus, & de pace ac concordia tractare, cum summa diligentia summoque studio nitentur, praescripta omnia sicut quae uidimus & audimus, esse uerissima, in uerbo Dei perhibemus, consignantes ea nostrorum munimine sigillorum, ut pote reseruari digna, in memoriam sempiternam. Datum Murelli, in crastino victo-

1. Nismes

2. Pzes.

3. Lodesue.

4. Beziers.

5. Agde.

6. Cominges

*via glorioſa, ſcilicet ſexta feria, intra octauas natiuitatis
B. Mariæ an. Dom. 1213.*

*Parua victoria apud Murellum, Tolofani ad eorum
reconciliationem obſides præſulibus dare
offerunt. Cap. LXXIII.*

Post glorioſam & inauditam victoriam, ſeptē
epiſcopi prænotati, & tres abbates, qui ad-
huc erant in caſtro Murelli, credentes quod ciues
Toloſani tanto miraculo Dei pariter & flagello
territi, citius faciliuſque à ſuis poſſent erroribus
reuocari, ad gremium matris eccleſiæ ſecundum
mandatum, poteſtatem & ſeriē mandati apoſtoli-
ci, ruruſum tractarunt rogando, monendo, terrē-
do eos inducere ad eccleſiæ vnitatem, cumque
promitterent Toloſani, ſe mandatum apoſtoli-
cum adimplere, viua voce petierunt ab eis epiſ-
copi ſufficientem cautionem ſtandi mādato apo-
ſtolico, videlicet obſides ducentos de ciuibus,
quoniam iuratoria cautione nullatenus poſſent
eſſe contenti, cum multoties Toloſani, ſua iura-
menta, ſuper hoc eodemque negotio fuerint
transgreſſi: qui poſt multas altercationes verbo-
rum, ſexaginta tantum obſides de ſuis ciuibus ſe
daturōs promiſerunt: epiſcopi vero, ob maiorem
ſecuritatē, propter magnitudinem ciuitatis, &
dolofam indomabilemque populi multitudinē:
& quia etiam alia vice datos obſides ſuper eodem
negotio, de ditioribus ciuitatis, in commiſſum ca-
dere permiſerunt, vſque ad ducentos petebant:
iſi vero ſubterfugiū quærentes, ſexaginta ſe da-
turos & non plures promittebant. Statim epiſco-

* Legendum
excusationis

pi, ne aliquam cauſam * excommunicationis habere poſſent Tolofani, aut occaſionem aliquam ſubterfugiendi, & ſuos errores palliandi, reſponderunt epiſcopi, ſexaginta obſides quos promittebant, ſe libenter ſuſcipere, & ſic eos reconciliare, & in pace eccleſiæ & vnitæ fidei catholice conſeruare. Ipiſi autem, iam amplius ſuas malitias, non valentes velare, reſponderunt, quod nullo modo obſides darent, per hoc manifeſtè denudantes, quod non niſi in fraudem & intentionem dolofam de 60 obſidibus, priorem fecerant promiſſionem. Hic anneſtendum eſt, quod homines cuiuſdam nobilis caſtri in diœceſi Albigenſi cui nomen Raſtaſenx, qui paulo ante reſceſſerat à Deo & noſtris, & ſe reddiderat Tolofanis, audita prædicta victoria, omnes præ timore fugerunt, caſtrūque hominibus vacuum dimiſerunt. Guido autem de Monte forti, frater comitis Montis-fortis, cuius fuerat caſtrum, miſit & occupauit illud & gente ſua muniuit. Poſt paucos dies, ſuperuenerunt à Francia peregrini ſed pauci, epiſcopus videlicet Atrebatenſis Rādolphus & pauci milites cum eo, & milites peregrini non multi. Comes autem noſter & omnes qui cum eo erant, equitauerunt in terram comitis Fuxi, ipſumque Fuxi burgum, inferius combuſſerunt, & inde viterius per terram comitis dicti equitantes, quidquid extra munitio- nes inuenire poterant combuſſerunt.

Guido Mon-
fortius arcē
Raſtaſenſem
receptam
præſidiis ſtrē-
mat.

Comitis Fuxenſis terras, Monfortius inuadit, Nar-
bona & Mons peſſulus rebellant.

Cap. LXXV.

Post hæc, nunciatum est comiti nostro, quod quidam nobiles provincie, rupto pacis fœdere, perturbabant ecclesiam sanctã Dei, insuper & stratas publicas observantes, cruce-signatis venientibus à franciã, mala quæ poterant inferrebant. Habito igitur comes cum suis consilio, proposuit descendere ad partes illas, vt perturbatores pacis opprimeret, & stratas publicas, ab incurfu malignantium, redderet expeditas. Mouens igitur comes cum peregrinis, qui cum eo erant, venit Narbonam, ciues autem Narbonenses, quia semper exolum habuerant Christi negotium, & illi quam multoties sed latenter se opposuerant, nulla vnquam ratione, ad hoc potuerunt induci, vt comitẽ nostrum cum peregrinis suis, aut etiã peregrinos sine comite, suam intrare permetterẽt ciuitatem, & ideo oportuit tunc, omnes nostros manere foris nocte illa in hortis & virgultis ciuitatis: inde in crastino venerunt Biterim, & inde post duos dies progredientes, venerunt vsque ad Montepessulanum. Homines autem Montis-pessulani pares Narbonensibus in malitia, nullo modo permiserunt comitem nostrum, nec illos qui cum eo erant villam suam intrare, ad hospirandum nocte illa, sed fecerunt illis per omnia sicut ciues Narbonenses fecerant. Mouentes igitur à Montepessulano, venerunt Nemausum, ciues vero Nemausenses, primo quidem noluerunt comitem in suam introire ciuitatem, sed videntes eius iram & indignationem, ipsam & omnes qui cum illo erãt in ciuitatem receperunt, & multa eis debitæ humanitatis obsequia impenderunt. Inde progredi-

ens comes noster, venit ad castrum de Boucolio ubi à dominis castri, honorificè est susceptus. Inde perrexit comes in villam quæ Argentata dicitur eo quod in partibus illis esset quidam nobilis nomine Pontius de Monte lauri qui episcopos terræ, pacem & ecclesiam in quantum poterat perturbabat. Omnes autem crucesignati, iam recesserant à comite, nec habebat nisi secū paucos stipendiarios & archiepiscopum Narbonensem: audiens prædictus Pontius aduentum comitis nostri, timore ductus venit ad eum, & se & sua eius volūtati reddidit. Erat præterea in partibus illis, nobilis quidam potēs sed malus, Ademarum Pictauiensis* qui negotium Christi semper exosum habuerat, & corde adhæserat comiti Tolosano: hic aduentum comitis nostri audiens, muniuit castra sua, milites etiam quos potuit in quodam castro adunauit, ut si comes transitum faceret iuxta castrum, illo exiret cum suis, & impugnaret illud: sed cum comes nobilis per ante castrum transiret, licet cum paucissimis, memoratus Ademarum, quāuis multos haberet secum, non est ausus egredi contra nostros. Dum esset comes noster in partibus illis, venit ad eum Dux Burgundiæ Odo, vir potens & bonus, qui negotium fidei contra hæreticos, in super & comitem nostrum multo amplectebatur affectu: venerunt etiam cum duce, Lugdunensis & Viennensis archiepiscopi. Dum ergo essent Dux & comes noster propè Valentiam, apud Romanum vocauerunt inimicum ecclesiæ Ademarum Pictauiensem ad colloquium, conuocatus venit, sed super his quæ pacis erant, nolluit comiti vel

* Gallicè Aimard de Poitiers, cuius posteri in Delphinatu diu floruerunt, & comitatus Diensens & Valentinensem tenuerunt.

daci aſſentite. Item vocauerunt eum Dux & comes noſter ad colloquium, & tunc quidem nihil proficere potuerunt. Videns igitur quod nihil proficere poſſet, motus ira & indignatione Dux contra Ademarus, promiſit comiti noſtro, quod niſi ſupradictus Ademarus ſtaret per omnia mandato eccleſiæ, & haberet ſe ad voluntatem comitis noſtri, & ſuper his bonam faceret ſecuritatem; ipſe Dux cum comite noſtro eum impugnaret. Statim etiam vocauit plures milites ſuos, iturus cum comite noſtro cōtra Ademarus ſæpius memoratum: quod audiens Ademarus, tandem neceſſitate ductus, venit ad Dacem & comitem noſtrum, & ſe obtulit eorum per omnia voluntati, tradidit etiam quædam caſtra ſua pro ſecuritate, quæ comes commiſit Duci cuſtodienda. Interea venerabilis pater Narbonenſis archiepiſcopus, vir concilio prouidus & omnino virtuoſus, ad cuius monitionem etiam prædictus Dux Burgundia ad partes venerat Viennenſes, cœpit tentare eum duce de negotio, pro quo ipſum vocauerat, de contrahendo videlicet matrimonio inter primogenitum comitis noſtri nomine Almaricum, & filium Delphini, qui erat princeps potens, & frater germanus ipſius ducis. Acquieuit Dux cōſilio & voluntati archiepiſcopi. Interea dum hæc agerētur, Arragonenſes ruptarii, & alii fidei inimici, cœperunt diſcurrere per terram comitis noſtri, venientesque vſque Biterrim, fecerunt mala quæcumque potuerunt: ſed & plures de militibus terræ comitis noſtri periuri effecti, & innatæ ſibi maliciæ recidiuū patientes, à Deo & eccleſiâ

*De nuptiis
inter Al-
maricum &
Delphini fi-
liam agitur;*

& dominio comitis noſtri reſeſſerunt. Nobilis vero comes, peractis in prouincia ne gotiis, pro quibus ad partes illas acceſſerat, rediit ad terram ſuam: ſtatimque terram hoſtium ſuorum aggrediens, equitauit ante Tolofam, vbi per dies quindecim moram faciens, multas munitiones diruit penitus & deſtruxit. Dum res ita ſe haberet, magiſter Robertus de Corceone Cardinalis, apoſt. ſedis legatus, qui ſicut ſuperius diximus, laborabat in Francia quantum poterat pro negotio terre ſanctæ, prædicatoresque noſtros, qui pro negotio fidei contra hæreticos prædicare ſoliti erant, nobis abſtulerat, faciebatque illos pro ſuccurſu terræ ſanctæ inſtantius prædicare, ad bonorum & prudentium virorum conſilium, quosdam de prædictis prædicatoribus nobis reddidit, vt pro negotio fidei prædicarent. Ipſe etiam ad expugnandos hæreticos Tolofanos, ſuſcepit in pectore viuificæ ſignum crucis. Quid vltra? Reuixit prædicatio pro negotio fidei in Francia, multi cruce ſe ſignant, ſic comiti & noſtris, gaudium magnum valde. Proditionem crudeliſſimam, quæ facta fuit illo tempore in comitem Balduinum, prætereire nec volumus nec debemus. Iſte comes Balduinus frater comitis Tolofani, & regis Franciæ conſobrinus, longe à fratris malicia, & in Chriſti militia totis viribus ſe exercens, comitem Mōtis fortis & chriſtianitatem, contra fratrem ſuum & alios hoſtes fidei, quantum poterat adiutabat. Quadam igitur die, ſecunda videlicet feria poſt primam dominicam quadrageſimæ, venit prædictus comes ad quoddam caſtrum in Caturcenſi dioceſi quod

Olima dicitur. Statim milites de castro illo qui erant homines ipsius comitis miserunt ad ruptarios & quosdam milites indigenas pessimos, traditores qui erant in quodam vicino castro, quod dicitur mons Lenardus, & significarunt eis quod comes Balduinus erat in Olima, mandantes ut venirent, & sine difficultate aliqua, traderent eis comitem Balduinū. Hoc idem significauerunt cuidam traditori pessimo sed occulto, Raterio videlicet de castro nouo. Ille Raterius, iam diu inierat fœdus cū comite Montis-fortis, & iurauerat ei fidelitatem. Comes etiam Balduinus, de ipso quasi de amico cōfidebat. Quid plura? venit mox, & comes Balduinus securus, ut pote inter suos, somno se dedit & quieti. Erat autem cum comite Balduino miles quidā Francigena nomine Guilelmus de Contris, cui comes Montis-fortis dederat castrum quoddam, quod dicitur Sarracenum. Quidam etiam seruiens Frācigena, custodiebat castrū quod Moisiacū nominatur. Quiescentibus igitur comite & illis qui cum eo erāt, in diuersis domibus ab inuicē separatis, dominus castri, clauē cameræ in qua comes Balduinus dormiebat arripens, obserato hostio, de castro ad prædictum Raterium & ruptarios properauit quibus clauem ostendens dixit: Quid tardatis ecce hostis vester in manibus vestris, properate & cum vobis tradam dormientem pariter & inermem, nec solū ipsum, sed plures de vestris hostibus vobis tradam: quo audito gaudentes ruptarii, & velocissime concurrentes, ad portas Olimæ deuenērunt. Statim dominus castri qui erat Dux eorum qui comprehendere volebant co-

mitem videlicet alter iudas, convocatis secretissime hominibus castri, diligenter quaesivit à singulis, quot de sociis comitis Balduini quisque haberet apud se hospitantes: quo diligenter quaesito, ad hostia domorum duplo plures de ruptariis armatos poni fecit, quam essent de nostris dormientes inermes: Statim accensis candelis innumerabilibus, clamor attolitur, hostes in nostros irruunt imparatos. Raterius autem de castro nouo & prænотatus dominus castri, venientes ad cameram in qua comes nobilis Balduinus dormiebat, aperiensque ostium, cœperunt ipsum dormientem inermem imò nudum: quidam autem de nostris qui erant per castrum occisi sunt, alii capti, nonnulli fuga opitulante euaserunt. Nec prætereundum, quod quidã de nostris, quem viuum cœperant præstito que iuramento, ipsum de vita securum fecerãt & de mebris, in ipsa post modum ecclesia latitantem occiderunt. Arripientes aduersarii comitem Balduinum, duxerunt eum ad quoddam castrum ipsius comitis, quod dicitur Mons Euz in territorio Caturcensi, homines autem castri, vt potè pessimi, ruptarios qui dominum suum ducebant captum, libenter receperunt: mox ruptarij dixerunt comiti Balduino, vt faceret eis reddi furrem castri, quam quidam Francigenæ, de mandato ipsius custodiebant. Ipse autem comes districtissime inhibuit Francigenis illis, ne aliqua ratione turrim redderent, etiamsi viderent ipsum comitem suspendi in patibulo, sed se instantissime defenderent, donec haberent succursum, à nobili comite Montis-fortis: O virtus principis.

Balduinus comes, inaudita prodicione in le-ctulo quiescens inuaditur.

O mirificum robur mentis, Quo audito ruptarij irati sunt valdè, ipsumque comitem per duos dies ieiunare fecerunt, quibus transactis, fecit vocari comes capellanum quendam diligentissimum, eique puram fecit confessionem, qua facta, communionem postulavit corporis Iesu-Christi: sed dum capellanus afferret divini misterij sacramenta, supervenit quidam pessimus ruptarius, iurans & firmissime contestans, quod comes Balduinus non comederet nec biberet, donec redderet ruptarium quendam quem cœperat, & teneri in vinculis faciebat, ad quæ comes. O crudelissime inquit, nunquid panis aut vini abundantiam, aut frustum carnis quæsiui, qui nihil ad corporis sustentationem, sed ad animæ salutem, divini misterij communionem petii. Iterum carnifex, cœpit firmiter asserendo iurare, quod nec comederet, nec biberet, nisi faceret, quod petebat, ad quæ denuo vir nobilis: ex quo inquit mihi divinis sacramentis communicare non permittitur, ostendatur mihi saltem eucharistia, videlicet salus mea, ut in vita ista, videam saluatorem meum: quæ à capellano leuata & ostensa, Comes eam deuotissime adoravit. Dum hæc agerentur, illi qui erant in turre castri, timore mortis, tradiderunt turrem ruptarijs, recepto tamen prius ab eis iuramento, quod ipsos abire dimitterent, sanos pariter & indemnes: sed traditores pessimi, spreta religione iuramenti, ipsos statim, patibuli morte turpissima condempnarunt. Quo facto, arripientes comitem Balduinũ, duxerunt eum ad quoddam castrum comitis Tolosani, quod dicitur Mons-albanus, vbi eum te-

*Albigenses
perfidi patibulo
affigunt,
quibus salutem
iurati
promiserant*

nentes in vinculis, aduentum Tolosani comitis expectabant. Post paucos vero dies, venit comes Tolosanus, habens secum illos pessimos traditores, comitem videlicet Fuxi, & Rogerium Bernardi filium eius, & quendam militem de terra regis Arragonensis, qui dicebatur Bernardus de Portellis: statim ad mandatum comitis Tolosani, eductus est de castro Montis-albani comes nobilissimus Balduinus. Id autem quod sequitur, quis vnquam sine lachrymis legere poterit, vel audire. Mox comes Fuxi, & filius eius, à patris malitia non degenerans & Bernardus de Portellis ligauerunt funem in collo viri nobilissimi, ipsum de voluntate, imo de præcepto comitis Tolosani suspensuri, quod videns vir christianissimus, instanter ac humiliter quæsiuit confessionem & viaticum, sed canes crudelissimi, vtrumque ei penitus denegarunt, quibus miles Christi. Ex quo inquit, non licet me ostendere sacerdoti, testis est mihi Deus, quod prompta voluntate semper & ardenti Christianitatem & dominum meum comitem Montis-fortis, & pro hac & in hac defensione volo mori. Vix verba compleuerat, ecce tres prænotati traditores, eleuantes eum à terra, ad nucis arborem suspenderunt. O crudelitas inaudita. O alterum Caym, imo longè peiorem Caym, comitem dico Tolosanum, cui non suffecit fratrem, & talem Fratrem occidere, nisi ipsum inaudita mortis crudelitate dampnaret.

*Balduinus,
impio fratris
sui comitis
Tolosani
iussu de nucis
indignissime
suspensus.*

Aimericus & ciues Narbonenſes, comitis Montisfortis hoſtes in urbem admittunt, eamque ob cauſam, territorium Narbonenſe comes deuſtat.

Cap. LXXVI.

Circa idem tempus, Aimericus dominus Narbonæ & ciues Narbonenſes, qui nunquam dilexerant negotium Ieſu-Chriſti, vt iniquitatem quam longe ante conceperant, parturirent, receſſerunt manifeſte à Deo, receperuntque in ciuitatem ſuam ruptarios, necnon Arragonenſes & Cathalonenſes, vt per eos expellerent ſi poſſent nobilem comitem Montisfortis, Arragonenſes ſiquidem & Cathalonenſes proſequebantur dictum comitem in vindictam ſui regis. Malitiam autem iſtam perpetraverunt Narbonenſes, non quia comes eos læderet in aliquo, vel læſiſſet, ſed quia putabant, quod cruciſignati de cætero non uenirent, ſed aliter disponebat ille, qui ſapientes in ſua aſtutia comprehendit. Dum enim congregati eſſent Narbonæ omnes quos prædiximus hoſtes noſtri, vt impetum facerent vnanimes in comitem noſtrum & paucos qui cum ipſo erant: ecce ſubito uenerunt à Francia peregrini, Guilelmus uidelicet de Barris, vii probata militiæ, pluresque milites cum eo, quibus adiunctus, & a quibus adiutus comes noſter, venit prope Narbonam, diſcurrensque & deuſtans terram Aymerici domini Narbonæ, eius feſe omnia caſtra cœpit. Quadam autem die, propoſuit comes noſter equitare ante

Narbonæ congregati hæretici, impetum in comitem Montisfortis moluntur.

Narbonam, armatisque omnibus suis, & tribus aciebus dispositis, ipse comes in prima fronte, appropinquavit portæ ciuitatis. Hostes autem nostri, egressi erant de ciuitate, & stabant in porta. Miles autem inuictus, videlicet comes noster, per locum arduum & inaccessibilem, in ipsos subito voluit insilire, hostes autem qui stabant in loco eminenti, ipsum tot lanceis impulerunt, quod rupta sella equi in quo sedebat, cecidit ipse de equo: statim concurrunt vndique hostes ad capiendum vel occidendum comitem, nostri ad protegendum, sed nostri gratia Dei per multos labores, comitem viriliter erexerunt. Post hæc Guillelmus qui erat in extrema acie, & nostri omnes impetum fecerunt in hostes, ipsosque in ciuitatē intrare citius compulerunt: quo facto comes & nostri, ad locum vnde ipsa die venerant sunt reuersi.

*Comes in
pugna equo
delapsus.*

*Petrus Beneuentanus Card. apost. sedis legatus,
comes Fuxensem & Conuentuum ecclesiæ reconciliat.*

Cap. LXXVII.

DUm hæc agebantur, magister Petrus Beneuentanus Cardinalis apost. sedis legatus missus à D. Papa veniebat ad partes Narbonenses, vt de his quæ pacis erant & fidei ordinaret. Audiens autem legatus, quomodo se habebant Narbonenses, mandauit eis & districte præcepit, vt firmas treugas haberent cum comite Montis-fortis, quo

vsque ipse veniret. Idem etiam mandavit comiti nostro, ne scilicet laederet in aliquo Narbonenses. Post paucos autem dies, venit legatus & intrauit Narbonam, viso tamen prius comite nostro, & habito cum ipso colloquio diligenti. Statim accesserunt ad eum hostes fidei, comes scilicet Conuenarum & Fuxi, & alii multi qui exigentibus meritis fuerant exheredati, pro restitutione sua, ipsi legato supplicaturi: legatus sapiens & discretus, omnes reconciliauit, recipiens ab eis non solum iuratoriam cautionem, standi mandato ecclesie sed etiam quedam castra fortissima, quae adhuc remanserant hostibus praenotatis. Rebus sic se habentibus, homines de Moisiaco, tradiderunt villam Moisiaci per prodicionem comiti Tolosano. Illi autem qui erant in villa ex parte comitis nostri, receperunt se in munitionem villae satis debilem & immunitam. Comes vero Tolosanus, in graui multitudine ruptariorum, coepit impugnare munitionem illam per tres continuas septimanas: sed obsessi nostri quamuis paucissimi, se viriliter defendebant. Quod audiens comes nobilis, statim properauit in subsidium obsessorum: sed comes Tolosanus & qui cum eo erant, plures etiam de hominibus dictae villae, qui factae prodicionis capitales fuerant & actores, praescientes aduentum comitis nostri, cum summa festinatione fugerunt, obsidionem quam diu tenuerant dimittentes. Comes autem noster & qui cum eo erant, audientes quod hostes praedicti aufugisset, descenderunt ad partes Aginenses vt castrum quod dicitur Mansum, in extremis finibus dice:

celis Aginensis, quod ipso anno apostatauerat, si possent capere per insultum. Rex etenim Angliæ Ioannes, qui semper aduersatus fuerat negotio Iesu-Christi, & comiti Montis-fortis, ipso anno versus partes perrexit Aginenses, plures de nobilioribus terræ illius, in eius sperantes auxilium, recesserunt à Deo & dominio comitis Montis-fortis: sed postea per Dei gratiam, frustrati sunt à spe sua. Properans igitur comes noster cum suis ad prædictum castrum, venit ad quendam locum, ubi oportebat eum transire Garonam. Habebat autem nauiculas paucas immunitas, homines autem quod est castrum, quoddam regis Angliæ, ascenderant cum nauibus multis & armaturis, ut nostris transitum prohiberent, sed nostri intrantes aquam, ipsis inuitis libere transierunt. Venientes ad castrum supradictum scilicet Mansum, illud per triduum impugnarunt, sed quia non habebant machinas, nec comes poterat ibi firmare obsidionem, eo quod ad mandatum legati, oportebat eum redire ad partes Narbonenses, recessit à castro sæpèdicto ad partes proprias Narbonentes.

*Comes Mō
fortis ob-
sidionem ca-
stri mansi-
ve infecta
dimisit.*

Carcassone antistes, è Gallia cum ingenti peregrinorum multitudine reuertitur.

Cap. LXXVIII.

ANno verbi incarn. 1214. venerabilis Carcassonæ episcopus, qui toto præcedenti anno pro negotio fidei contra hæreticos, discurrendo & prædicando, laborauerat in partibus Gallica-

nis, circa octauam dominicæ reſurrectionis, iter ad partes arripuit Albigenſes: ipſe etenim omnibus cruce-ſignatis, tam illis quos ſignauerat, quã aliis qui de manu magiſtri Iacobi de Vitriaco, vi-ri per omnia laudabilis, & quorundam aliorum, ſuſceperant ſignum crucis, diem motionis alligauerat, ita quod in quindena paſchæ, eſſent pariter congregati, proſecturi cum eo per partes Lugdunenſes contra hæreticos peſtilentes: Sed M. Robertus de Corceone apoſt. ſedis legatus, & venerab. Archidiaconus Guilelmus, cruceſignatis ſuis diem præfixerant, vt eſſent in quindena paſchæ Biterris, contra prænotatos hæreticos, per partes alias proſecturi. Mouentes igitur à Niuerinis epiſcopus Carcaſſonenſis peregrinique ſupradicti, itinere proſpero, ad montem deuenerunt peſſulanium, ego autem eram cum epiſcopo Carcaſſonenſi: ibi inuenimus Pariſienſem archidiaconum & peregrinos qui cum ipſo venerant à partibus Gallicanis. Cardinalis vero, ſcilicet M. Robertus de Corceone, in partibus Podienſibus, quibusdam negotiis occupatus. Proſiſcentesque à monte Peſſulano, venimus prope Biterrim ad caſtrũ S. Tiberii, ibique occurrit nobis nobilis comes Montis-ſortis: eramus autẽ tam equites quã pedites circiter centum milia * peregrini, inter quos vnus de militibus, erat vicecomes caſtri Duneſis, plureſque alii milites, quos non eſt opus per ſingulos numerare. Progrediẽtes à partibus Biterrenſibus venimus Carcaſſonam, ibique fecimus paucos dies. Notabiliter autẽ notandum eſt & pro miraculo illo eſt habẽndus, totus illius anni euen-

* Verbu milia irrepſit in textum, & delentũ.

tus, ſicut ſupradiximus, quādo venit ſupra memoratus Petrus Beneuētanus in terram Albigenſem, Arragonenſes, Cathalonēſes erant Narbonē congregati contra Chriſtianitatem & comitem Montis-ſortis & hac de cauſa, comes noſter erat prope Narbonam, nec ſæpe poterat elongare, quia hoſtes, ſtatim totam terram in circuitu deuſtarent. Sed & Tolofani & Arragonenſes & Caturcenſes à remotis partibus mouebant ei guerras multum graues. Dum in hac tribulatione eſſet athleta Chriſti, non deſuit adiutor in opportunitatibus in tribulatione, in vno ſiquidem & eodem temporis ſpatio, venit legatus à Curia Romana, venerunt à Francia peregrini. O magna multitudo miſericordię Dei, nec enim peregrini, ſicut multis viſum eſt, ſine legato aliquid magni feciſſent, nec legatus ſine peregrinis adeo profeciſſet, ſi enim hoſtes fidei non timerent peregrinos, non obediſſent legato: ruruſ ſi non veniſſet legatus, peregrini qui tunc venerunt, contra tot & tantos hoſtes parum proficere potuiſſent. Egit ergo miſericorditer diuina diſpoſitio, vt dum legatus, hoſtes fidei, qui Narbonę erant congregati alliceret & compeſceret fraude pia, comes Montis-ſortis & peregrini qui venerant à Francia, poſſent tranſire ad partes Caturcenſes & Aginnenſes, & ſuos imo Chriſti impugnare inimicos. O legati fraus pia. O Pietas fraudulenta.

Guido de Monte-ſorti & peregrini terras R. de caſtronono inuadunt & deuſtant.

Cap. LXXIX.

Cum feciſſent ſupradicti peregrini paucos dies Carcaſſonæ, nobilis comes Montis-ſortis rogavit eos, vt cum epiſcopo Carcaſſonenſi & Guidone de Monte forti fratre germano ipſius comitis, ad partes Rutenenſes accederent, & etiam Caturcenſes, vt terras tam Raterii de caſtro novo, qui nobiliſſimum & chriſtianiſſimum comitem Balduinum, crudeliſſime prodiderat, quam aliorum hoſtium Chriſti penitus deuaſtarent. Ipſe vero comes cum ſuo primogenito Almarico, deſcendit vſque Valentiam, inuenitque ibi ducem Burgundiæ & Delphinum, habitoque ſuper præfato matrimonio conſilio & aſſenſu. Comes noſter quia non erat tempus congruum ad contrahendum, nec ipſe propter multimodas guerra neceſſitates, ibi poterat facere multos dies, dictam puellam duxit ſecum Carcaſſonam, ibique fuerunt nuptiæ celebratæ. Peregrini vero, qui iã diu à Carcaſſona exierant, & iam epiſcopatum intrauerant Caturcenſem, terras hoſtium fidei, quæ timore eorum erant derelictæ vacuæ, vaſtauerunt. Nec prætereundum eſt, quod cum tranſiremus per epiſcopatum Rutenenſem, venimus ad quoddã caſtrum quod Mauriliacũ vocatur, illi autem de caſtro voluerunt nobis reſiſtere, quia miræ fortitudinis erat caſtrum & penitus inacceſſibile. Erat autẽ in exercitu noſtro magiſter Robertus de Corceone apoſt. ſedis legatus, de quo ſupra tetigimus, qui nuperime venerat à partibus Gallicanis: mox noſtri in ſuo aduentu acceſſerunt ad caſtrũ & cœperunt hoſtes ſuos acriter impugnare. Vidẽtes illi de caſtro, quod amplius reſiſtere nõ valerent, reddiderunt ſe

*Nuptia in-
ter Almaric-
cum & Del-
phini filiam
celebratur.*

*Capitur
Mauriliacũ.*

ipſa die legato, ad ipſius per omnia voluntatē: noſtri vero de volūtate legati, caſtrū penitus deſtruxerūt. Nec ſilendū, quod ibi inuenimus ſeptē hæreticos, de ſecta illa quæ Vualdenſiū dicebatur, qui ad legatum adducti, ſuam incredulitatem plenius ſunt confeſſi, quos noſtri arripientes peregrini, cum ingenti gaudio combuſſerunt. Poſt hæc nūciatū eſt comiti noſtro, quod quidā milites Aginnēſes, qui præcedēti anno ab eius dominio reſceſſerāt, caſtrum quoddā munierant, quod dicitur mōs

* *Mōſpezat.* * *Pifato.* Quid plura? acceſſimus ad illud obſidēdum: pranotati vero milites de monte pifato, audientes aduentum cruceſignatorum, timore ducti fugerunt, caſtrum vacuum dimittentes, noſtri vero venientes ad caſtrum, illud penitus deſtruxerunt. Mouens comes noſter à monte Pifato, cœpit vltèrius progredi per epiſcopatum Aginnenſē, vt caſtra quæ præcedenti anno a ſuo dominio reſceſſerant occuparet: omnes autem aduerſarii timore ducti, antequam comes accederet ad eos reddiderunt ſe illi, quoddam nobile quod Marmāda vocatur. Comes autem ob maiorem ſecuritatē, ne iterum apoſtatarent ſicut conſueverant, fere omnes turres & muros dirui faciebat, exceptis paucis de fortioribus caſtris, quæ ipſe tã ſibi quam Francigenis munire voluit & tenere. Veniens comes ad obſidendum caſtrum Marmādæ, inuenit illud contra ſe munitum: miles enim quidam regis Angliæ, quosdam ſeruiētes in caſtrum adduxerat, vexillumque ſuum in ſummitate caſtri poſuerat, vt caſtrum defenderet contra noſtros, ſed appropinquantibus noſtris, & in ipſo

Locus m. m. ſilus.

aduentu ſuo ad muros accedentibus, poſt modicã deſenſionem de caſtro fugere cœperunt, recipiẽtesque ſe in nauibus per Garonam fluuium celeriter deſcẽdebant ad quoddam caſtrum proximũ regis Angliã, quod Regula dicebatur: ſeruientes vero regis Angliã, qui ad deſenſionem caſtri venerant, ſe in tuto receperunt. Noſtri vero intrantes caſtrum, bona illius omnia diripuerunt: ſeruientes vero regis Angliã, qui erant in turre, comes viuos & ſanos abire dimiſit. Poſt hæc datum fuit comiti à ſuis conſilium, vt non funditus deſtrueret caſtrum, eo quod eſſet ſatis nobile, & in extremitate terrã ſuã, ſed conſuluerunt vt turrim maiorem muniret cœterasque turres, & partem murorum dirueret, quo factõ, reuerſus eſt comes Aginnum. Erat autem caſtrum Caſſanolij nobile & fortiffimum in territorio Aginnoſi, ad pedem ſiquidem cuiuſdam montis, in amœniſſima planicie ſitum erat, ſed & aquis circumfluentibus, & natiuis rupibus cingebatur: erat in caſtro illo ſedes hæreticorum vna de principalibus, & fuerat ab antiquo, homines autem caſtri illius, erant pro magna parte raptores & periuri, repleti omni iniquitate & genere peccatorum, iam enim ſemel & iterum, reddiderant ſe Chriſtianitati, nunc etiam & tertia vice, Chriſtianitati & comiti noſtro reſiſtere attentarunt. Erat autem caſtri illius dominus maior, Hugo de Rominiaco frater epiſcopi Aginnoſi, hic comitis familiaris fuerat & amicus: ſed ipſo anno rupta familiaritate & ſacramento, per prodicionem, à Deo reſeſſerat, & comite memorato: collegerant etiam ſe alii proditores quam-

Obſidio Caſſanolij.

plurimi in caſtro illo. Veniens igitur nobilis comes Montis-fortis cum exercitu ante caſtrum, in vigilia apoſt. Petri & Pauli obſidionem firmavit ex vna parte ſuper montem, non enim ſufficiebat exercitus eius, ad caſtrum in circuitu obſidendū. Poſt paucos autem dies, fecit comes machinas erigi, ad diruendos muros caſtri: machinæ autem illæ, & ad muros & intra caſtrum inſtantius iacentes, in breui domos caſtri plurimas diruerunt, poſt aliquot autem dies, ſuperuenientibus peregrinis, deſcendens comes de monte, fixit tentoria in planicie prope caſtrum, partem exercitus habens ſecum, plures vero remaſerunt in monte, cum nobiliſſimo & probiſſimo iuvene Almarico filio comitis, & venerabili epiſcopo Carcaſſonæ Guidone, qui ibi legati fungens officio, ad expugnationem & captionem caſtri inſtantiffimè atque efficaciffimè laborabat. Fecit autem comes in planicie vbi ſe locauerat, erigi machinas quæ petrarix nuncupantur die noctuque iacentes, muros caſtri debilitabant plurimum. Quadã autem nocte circa aurorã, exeuntes plures ex aduerſariis de caſtro, aſcenderunt in montem impetum facturi vnanimitè in exercitum, venientesque ad tentorium, in quo Almaricus filius comitis dormiebat, irruerunt in eum validiffimè, ipſum capturi vel occiſuri ſi poſſent, ſed currentes noſtri, & hoſtes viriliter inſeſtantes, ad caſtrum ſuum redire compulerunt. Dum hæc agerentur in obſidione illa, rex Angliæ, Ioannes, qui dolens de exhæredatione nepotis ſui, videlicet filii comitis Tolofani, bonis noſtris ſuccelſibus inuidebat, acceſſerat prope partes illas,

ad Petragorisēsem videlicet ciuitatē, habens secū exercitum magnum valde, confugerant enim plures de hostibus ad ipsum, qui peccatis suis exigētibz, iusto Dei iudicio fuerant exheredati, quos idem assumpsit, & diu tenuit, non sine multorum scandalo, & graui propriæ famæ iactura. Illi vero qui erant in castro obsessi, frequentes nuncios mittebant ad regem prædictum petentes succursum, & ipse eos per nuncios & promissiones plurimum animabat. Quid plura? fit rumor celebris in exercitu nostro, quia rex sæpedictus, volebat in nos irruere, & fecisset forsità si ausus fuisset. Comes autem fortissimus Montis-fortis, in nullo perterritus est de auditis, sed firmiter proposuit, quod si rex vellet irruere in exercitum, non ideo recederet ab obsidione, sed se & suos defendentes pugnaret contra eum, sed sæpedictus rex, saniori vsus consilio, nihil de his quæ dicebantur. & quæ forsità proposuerat agere attentauit. Nec silēdum quod M. Robertus de Corceone Card. apost. sedis legatus de quo supra fecimus mentionem, venit ad exercitum in obsidione Cassanolii, & paucos ibi faciens dies, laborabat prout potuit, vt pote homo bonæ voluntatis ad expugnationem castri, sed negotiis iniunctæ sibi legationis ipsum reuocantibus, non expectauit vsque dum caperetur castrum. Igitur laborantibus nobis in obsidione illa, & per iactus machinarum, muris castri pro magna parte debilitatis: quadam nocte, conuocatis comes de maioribus exercitus, & quodam artifice carpentario, inquisiuit ab artifice illo, quomodo possent nostri ad muros accedere, &

castrum capere per insultum, erat enim aqua profunda inter exercitum & castrum, & quoniam oportebat transire si vellent nostri ad muros accedere, & non erat ibi pons, quia aduersarii ipsum à parte exteriori diruerant ante aduentum nostrum. Multis multa dicentibus, tandem ad consilium dicti artificis, in hoc conuenerunt vt fieret pons de lignis & cledis, qui per mirabile artificium super dolia magna impulsus, per aquam nostros ultra portaret. Statim venerabilis episcopus Carcassonæ, qui vt ultra ingredi etiam posset, die noctuque laborabat in his quæ obsidioni opus erant, conuocata multitudine peregrinorum, fecit afferri copiosa ligna ad faciendum pontem. Postquam autem factus est pons, armantes se nostri, parauerunt se ad insultum, impellentesque pontem, ad aquam vsque venerunt: sed mox vt pons aquam tetigit, pro sui ponderositate, & quia ripa aquæ à parte illa alta erat, ad ima tanto impetu dilapsus est, quod nullo modo retrahi potuit vel leuari, sicque totus labor noster quoad Pontem illum quassatus est in momento. Post paucos autem dies, fecerunt nostri alterius modi pontem, si forte possent per ipsum aquam illam transire, parauerunt etiam nauiculas paucas, per quas licet cum magno discrimine, pars nostrorum transiret, omnibusque paratis, armantes se nostri, pontem trahunt ad aquam, alii autem nauiculas ascenderunt. Illi autem de castro habentes petraras, multas contra nostros instantissime & validissime iaciebant. Quid plura? proijciunt nostri pontem super aquam sed nihil profecerunt, quia ni-

mis breuis & omnino inſufficiens erat ponticulus
 ille: ſit mœror & luctus noſtris, gaudium & exul-
 tatio inimicis. Conſtantiffimus autem comes ex
 his quæ acciderant nihil deſperationis concipiēs,
 contocat artifices ſuos conſolans eos & mandās,
 vt attentarent parare machinas ad tranſeundum
 aquā, magiſter vero artificum, mirum & inauditū
 excogitauit machinæ modum, fecit enim afferri
 ligna multa & magna, & primo ſuper ligna ma-
 xima conſtruere quaſi domum amplam de lignis,
 tectum habentem de cledis, non cacuminatū ſed
 planum: poſtea ſuper medium tecti, erexit quaſi
 turrem altiſſimam de lignis & cledis, quinque ha-
 bentem in altum manſiones, in quibus baliftarii
 ſtare poſſent. Poſt hæc in circuitu turris illius, fe-
 cit ſuper tectum memoratum quaſi murū de cle-
 dis, in quibus ſtare poſſent multi de noſtris qui
 turrem defenderent, habentesque aquam multā
 in cupis magnis, vt extinguerent ſi hoſtes
 proiicerent ignem ob hoc etiam videlicet, ne ho-
 ſtes poſſent incendere machinam illam, fecit arti-
 fex ipſam operiri totam ex parte anteriori coriis
 bouinis. Omnibus igitur paratis, cœperunt no-
 ſtri, trahere & impellere machinam verſus aquam
 hoſtes vero lapides grandes & creberrimos cum
 petrariis è contra iaciebant, ſed nocbant per Dei
 gratiam in modico aut in nullo. Cum ergo noſtri,
 machinam impuliffent vſque ad aquam, attule-
 rūt in cophinis terram, ligna & huiuſmodi ad pro-
 iiciendum in aquam illi: qui erant ſub tecto infe-
 riori ſecuri & inernies implebant foſſatum, bali-
 ſtarii & alii qui erant in ſuperioribus munitioni-

bus, impetus hostium coercebant. Quadam autem nocte aduersarij quidam nauiculam impleuerunt lignis siccis, carne salsa, adipe, & aliis lignis incentiujs, volentes eam impellere ad machinã nostram, vt comburerent eam, sed non potuerunt, quia seruientes nostri nauiculam illam combusserunt. Quid ultra? laborantibus nostris in implendo fossato, transibat machina nostra sicca pariter & illæsa, quantum enim implebant de fossato, tantumdem machinam ulterius impellebant. Quadam igitur die dominica videntes aduersarii transeunte machina, sibi captionis periculum imminere, proiecerunt ignem contra machinam, sed nostris cum aqua ignem extinguentibus, nihil proficere potuerunt, iam enim propinqui erãt nostri & aduersarii, qui se mutuo cum lanceis impetebant. Cogitã igitur comes noster, ne forte aduersarii de nocte cõburerent machinã ipsam eadẽ die dominica circa vesperam, fecit armari suos, & omnes concrepantibus tubis vocari ad insultum: episcopus autem Carcassonz & clerici qui erãt in exercitu cum eo, conuenerunt in locum eminentiorem prope castrum clamaturi in cœlum & pro nostris pugnãtibus oraturi. Mox igitur nostri intrantes machinam, ruptis anterioribus machinæ cledis, cum multa probitate transire fossatum. Interea clerici nostri, *Veni creator Spiritus*, cum deuotione maxima decantabant: aduersarii autem videntes irruentes nostros, receperunt se intra muros, & cœperunt nostros per desuper muros iactu lapidum creberrimo grautet infestare: nostri vero quia imminebat nox, &

quia non habebant scalas, muros cōscendere ne-
 quiuerunt, sed intra muros & fossatum, in modica
 quadam planicie stantes, barbicanas quas hostes
 extra muros fecerant, ipsa nocte destruxerunt. In
 crastino vero, tota die laborauerunt artifices no-
 stri in scalis faciendis & aliis machinis, vt die ter-
 tia, castrum ascenderent per insultum, quod sci-
 entes & timentes milites ruptarii qui erant in ca-
 stro, sequenti nocte exeuntes cum armis quasi in-
 sultum facturi in exercitum, omnes fugerunt,
 plures autem de nostris, insequuti sunt eos diutius
 sed comprehendere nequiuerunt, reliqui vero
 accedentes ad castrum media nocte, vi intraue-
 runt, aponentesque ignem, combusserunt illud,
 & quos inuenire potuerunt in ore gladii pereme-
 runt, per omnia benedictus Deus, qui tradidit im-
 pios, & si non omnes. Post hæc fecit comes noster,
 quasi solo tenus, destrui in circuitu muros castri,
 sicque captum est & cassatum Cassanolum 16.
 Cal. Sept. ad laudem Domini nostri, cui est honor
 & gloria in sæcula sæculorum.

*De destructione castri Doma in Petragoricensi diœcesi,
 quod erat pessimi tyranni G. de Cabusaco.*

Cap. LXXX.

His ita gestis, significatum est comiti nostro,
 quod in episcopatu Petragoricensi, erant ca-
 stra in quibus habitabant pacis & fidei inimici, &
 vere sic erat. Proposuit igitur comes progredi &
 inuadere castra, vt per Dei gratiam & auxilium
 peregrinorum, expulsis ruptariis & raptoribus re-
 legatis, pacem ecclesijs, imo toti terræ Petrago-

ricenſi relinqueret: omnes autem Chriſti, & nobilis comitis noſtri aduerſarij, audito quod captū eſſet Caſſanolum, tanto timore percuſſi ſunt, quod in nulla munitione etiam fortiſſima, aduentum comitis & exercitus, auſi ſunt expectare. Mouens igitur exercitus à Caſſanolio, venit ad vnum de caſtris, quod Doma dicebatur, & inuenit illud vacuum & abſque defenſore, erat autem caſtrum nobile & fortiſſimum ſuper Dordoniam fluuium, in amœniſſimo loco ſitum. Statim comes noſter, turrem caſtri quæ erat altiſſima & pulcherrima, & pene uſque ad ſummum munita, ſubfodi fecit & dirui ad dimidiam uero leugam, erat caſtrum aliud miræ fortitudinis, quod dicebatur Mons- fortis. Dominus uero caſtri, nomine Bernardus de Caſuacio, homo crudeliſſimus & omnium peſſimus, timore ductus, fugerat à facie comitis noſtri, caſtro ſuo vacuo dereliſto, tot enim & tantæ erant crudelitates, rapinæ, enormitates illius nequiſſimi & ſcleratiſſimi, quod uix poſſent credi, aut etiam cogitari. Et cum talis eſſet, procurauerat ei diabolus adiutorium ſimile ſibi, uxorem uidelicet, quæ erat ſoror uicecomitis Turenæ. Hæc altera Ieſabel, imo longe peior & crudelior quam Ieſabel, omnium malarum erat peſſima fœminarum, & uiro in crudelitate non impar & malitia. Ambo igitur, cum eſſent nequiſſimi, ſpoliabant, imo deſtruebant eccleſias, peregrinos inuadebāt, mēbris innoxios detruncabant, ita quod in vnicō monaſterio monachorum nigrorum, quod Sarlatium * dicitur, inuenti ſunt à noſtris centum quinquaginta inter uiros & mulieres, qui manibus vel

* Gallicè
Sarlat, nūc

pedibus amputatis, eratis oculis, ſive cæteris mēbris caſis, à prædicto tyranno & vxore eius fuerāt mutilati. Ipſa enim vxor tyranni, totius pietatis oblita, pauperibus mulieribus, vel mammillas faciebat extrahi, vel pollices abſcindi, vt ſic ad laborandum inutiles redderentur. O crudelitas inaudita: ſed his omiſſis, cum nec milleſimam malitiarum dicti Tyranni & vxoris eius partem poſſemus exprimere, ad propoſitum redeamus. Deſtruſto igitur & euerſo caſtro Domæ, voluit comes noſter ſubvertere caſtrum Montis-ſortis, quod erat ſicut diximus, præfati tyranni. Mox epiſcopus Carcaſſonæ, qui totum pro negotio Chriſti, ſe laboribus exponebat, aſſumens ſecum partem peregrinorum, abiit & fecit dirui caſtrum illud, adeo autem fortiffimi erat muri illius, quod vix poterāt dirui, eo quod cementum in lapidem obduruiſſet, vnde etiam multos dies oportuit noſtros facere diruendo caſtro. Ibant peregrini mane ad operandum, & ſero reuertebantur ad locum caſtrorum, exercitus enim non recelle- rat à Doma, eo quod aptior & competentior exercitui erat locus. Erat præterea prope Montem fortem aliud caſtellum nomine caſtrum nouum, non impar cæteris in malitia, & hoc ipſum timore exercitus fuerat dereliſtū. Propoſuit autem comes noſter tenere & occupare caſtrum illud, vt per hæc melius poſſet, pacis compeſcere turbatores: ſicut cogitauit, ita & fecit. Erat inſuper quartum caſtrum ſatis forte nomine Banatium, huius caſtri dominus peſſimus erat, & eccleſiarum moleſtiſſimus oppreſſor: dedit autem ei comes no-

*epiſcopatus
à Ican. 22.
ſummo Pon-
tif. inſtitu-
tus.*

ſter optionem, vt vnum eligeret de duobus, videlicet vt infra terminum à comite & ab ipſis qui ibi erant præfixum, reſtitueret male ablata, aut humiliarētur muri caſtri ipſius, & ad hoc exequendū datæ fuerunt induciæ per plures dies, ſed cum intra dies illos, de rapinis nō feciſſet reſtitutionem, noluit comes noſter humiliare munitionem caſtri Bænacij, inuitoque tyranno & multum dolente, fecit comes noſter humiliare turrem & muros caſtri Bænacij: allegabat enim maleficus ſæpeditus, caſtrum ſuum non debere humiliari, eo quod ipſe ſolus erat in terra illa, qui iuuaret regem Franciæ, contra regem Anglorum: ſed comes allegationes illas, vanas ſciens & friuolas, non deſtitit à propoſito. Iam etiam allegationes prædictas, tyrannus memoratus expoſuerat regi Franciæ, ſed nihil proficere potuit. In hunc modum, ſubiugata ſunt quatuor caſtra illa, Doma videlicet, Mōsfortis, Caſtrum nouum, Bænacium. In his 4. caſtris, à centum annis & antea, ſedes fuerat ſathana, ab his egreſſa fuerat iniquitas ſuper faciē terræ. Iſtis igitur ſubiugatis, per peregrinorum laborem, & probitatem expertiſſimam comitis Montisfortis, redita eſt pax & tranquillitas, non ſolum Petragoricenſibus, ſed etiam Caturciſibus & Aginonenſibus & Lemouicenſibus pro magna parte. His igitur ad gloriam nominis Chriſti peractis, rediit comes noſter & exercitus ad partes Aginonenſes, & data ſibi opportunitate, fecit dirui munitiones quæ erant per diœceſim Aginonenſem. Poſtea venit comes Figiacum, auditurus loco regis Franciæ, cauſas & quaſtiones indigena-

rum, rex enim commiserat ei in partibus illis vices suas in multis. Multa audiuit & multa correxit, & plura correxisset, sed noluit excedere fines regii mādati. Inde progressus versus diœcesim Ruthenensem, occupauit quoddam castrum fortissimum prope Figiacum, nomine Capdecacanum, vbi ab antiquo fuerat nidus & refugium ruptariorum. Inde venit comes cum exercitu * Ruthenam ** Rhodes.* cinitatem, impetiit autem comes vnum comitem Ruthenensem, de multis, ipse enim comes Ruthenensis, homo ligius erat comitis nostri, sed quoddam quærens subterfugium dicebat, quod partē terræ suæ maximam tenebat à rege Angliæ. Quid plura? Post multas altercationes, recognouit totam terram suā tenere à comite nostro, & de tota terra sua fecit ei hominium, & ita facti sunt amici & concordēs. Erat prope Ruthenam, castrum quoddam forte nomine Seueracum, in quo *Obsidio Seueraci.* habitabant ruptarii turbatores, tot enim & tanta mala proueniebant à castro illo, quod non posset de facili exprimi. Illi siquidem qui erant in castro illo, non solum Ruthenensem diœcesim infestabant, sed totam terram in circuitu ad Podiam B. Mariæ. Dum igitur comes noster esset apud Ruthenā, mandauit domino castri vt redderet ei ipsū castrum, ille vero de fortitudine munitiōnis confusus, cogitans etiā quod comes tunc temporis non posset obsidionem circa castrum tenere, eo quod hyemps erat, & castrum illud in montanis, & in locis frigidis esset situm, noluit reddere castrum suum. Quadam igitur nocte Guido de monte forti, frater comitis nostri germanus, assumptis

militibus & seruiantibus secum, exiens à ciuitate Ruthenensi, equitauit de nocte, vsque prope castrum sapredictum, & summe diluculo, illucescente aurora, irruit subito in burgum inferius, cœpitque illud in momento & occupauit. Illi autem de burgo receperunt se in inferiorem munitionem, in summitate siquidem montis sita erat munitio, burgum vero forinsecum à munitione illa per descensum montis protendebatur. Ideo autem dictus Guido occupauit burgum, ne aduersarii veniente exercitu possent illud comburere. Veniens igitur comes cum exercitu ad castrum Seueraci, inuenit dictū burgum illæfū, domosque plurimas exercitui aptas ad manendū, quas occupantes nostri, firmauerunt obsidionem: à domino factum est istud, qui verus est in opportunitate adiutor, & pius in necessitate prouisor. Paucis diebus transactis, erexerunt machinam vnam quæ petraria dicitur, & fecerunt iacere contra castrum: aduersarii vero vnam similiter machinam erexerunt, & cum ipsa, nostros quantū poterant, infestabant. Nec silendū quod obsessos illos ita attenuauerat dominus in victualibus quod nimia penuria arctabatur, frigus præterea & hyemis asperitas, ita eos affligebat, vt pote qui modicas, & vilissimas habebant vestes, quod nesciebant quid agerēt. Si quis autem de paupertate & miseria eorum miretur, nouerit, quod ita subito præoccupati fuerunt, quod non licuerit eis, nec armis nec victualibus se munire, non enim putabant, sicut diximus, quod nostri media hyeme, & in locis tam frigidis, possent obsidionem tenere. Post paucos vero dies,

fame & ſiti & frigore & nuditate afflicti, poſtula-
 uerunt pacem. Quid plura? Poſt longum & va-
 rium de modo cõpoſitionis tractatum, tandem
 ad proborum conſilium, in hoc conuenerunt, tam
 noſtri quam dominus caſtri, quod ipſe redderet
 comiti caſtrum, & comes ipſum caſtrum epifcupo
 Rutheneniſi, & cuidam nobili militi qui dicebatur
 Petrus Brimondi traderet cuſtodendum, factum-
 que eſt ita. Statim nobilis comes de mera liberta-
 te ſua, reddidit ſupradicto domino Seueraci totam
 aliam terram ſuam, quam occupauerat Guido de
 Monte-forti; prius tamen quam redderet ei ter-
 ram ſuam, induxit eum ad hoc, quod hominibus
 ſuis malum non inferret, eo quod ſe reddidiſſent
 memorato Guidoni. Poſt hæc etiam nobilis co-
 mes, vt pote liberaliſſimus, reddidit ei Seueracum
 recepta ab ipſo hominiſi fidelitate & ſacramento,
 & ita in gratiam & familiaritatem comitis eſt ſuſ-
 ceptus. Nec prætermittendum, quod per reddi-
 tionem caſtri Seueraci, toti terræ illi reddita eſt
 pax & quies, in omnibus laudandus eſt Deus, am-
 plectendus athleta ipſius fideliffimus, comes vide-
 licet Chriſtianiſſimus Montis-fortis. His omni-
 bus rite peractis, Magiſter Petrus Beneuentanus,
 apoſt. ſedis legatus, de quo ſupra fecimus men-
 tionem, reuerſus à partibus Arragonenſibus, in
 quibus pro grauibus negotiis fecerat longam mo-
 ram, conuocauit celeberrimum & generaliffimũ
 Conciliũ in quindena natiuitatis dominicæ apud
 Montem-peſſulanum.

Concilium apud Montem peſſulanum legatus celebrat, cui interſunt 5. Archiepiſcopi, & 28 Epifcopi ſuper dominio terræ conqueſtæ, cuius comes à Monte-ſorti, princeps vno totius concilij ore & conſenſu conſtituitur.

Cap. LXXXI.

AN. ab incar. D. 1214. in quindena natiuitatis dominicæ, conuenerunt apud Montem-peſſulanum Archiepiſcopi & Epifcopi vocati à M. Petro Beneuentano Apoſt. ſedis legato ad Concilium, vt de his, quæ pacis erāt & fidei, idem legatus ſecundum prælatorum conſilium ordinaret. Conuenerunt autem ad illud Concilium quinque Archiepiſcopi, videlicet Narbonenſis, 1. Accitanus, 2. Ebredunenſis, 3. Arelatenſis, 4. Aquenſis. Fuerunt epifcopi 28. pluresque de baronibus terræ ibi affuerunt. Nobilis autem comes Montis-ſorti non intrauit cum aliis Montem-peſſulanum, ſed manſit diebus Concilij, in quodam vicino caſtro quod erat epifcopi Magalonenſis. Homines autem Montis-peſſulani, vt potè peſſimi & ſuperbiſſimi, ſemper exorſum habebant comitem & omnes Francigenas, ita quod ipſum comitem non permittebant, Montem-peſſulanum intrare, hac de cauſa manſit ſicut diximus in caſtro prædicto, veniebatque cotidie vſque Montem-peſſulanum in domo fratrum militiæ templi foris murum, vbi egrediebantur foris ad eum archiepiſcopi & epifcopi, quoties opus erat. Igitur conuenientibus vt prædictum eſt legato, ar-

1. Auch.

2. Ambrü.

3. Arles.

4. Aix.

chiepiſcopis & epiſcopis, abbatibus & aliis eccleſiarum prælatiſ apud Montem-peſſalanum, fecit legatus ſermonem, in eccleſia B. virginis Mariæ. Poſtea vocauit in domo in qua manebat archiepiſcopos quinque & epiſcopos 28. abbates & alios eccleſiarum prælatos innumerabiles: quibus in vnum congregatis, primo eoſ allocutus eſt in hæc verba. Repeto & requiro à vobis, ſub obteſtatione diuini iudicii & obedientiæ debito, quo romanæ eccleſiæ tenemini, vt omni gratia, odio, liuore poſt poſitis, detis nobis fidele conſilium, ſecundum ſcientiam veſtram, cui melius & vtilius, ad honorem Dei & S. matris eccleſiæ & pacem terræ ad expugnandam vel expurgandam ſpurcitiã hæreticorum concedi & aſſignari debebat Tolofa, quam comes Tolofanus tenuit & aliæ terræ quas occupauerunt exercitus Chriſtiano- rum cruceſignatorum. Omnes archiepiſcopi & epiſcopi, longam & diligentem deliberationem, vnusquique cum abbatibus ſuæ diœceſis & familiaribus clericis ſuis, & qui bonum videbatur & rectum redigere in ſcriptum, & in hoc tandem omnium & ſingulorum vota & conſilia conuen- erunt, vt nobilem comitem Montis- fortis eligerēt in totius terræ illius principem & monarcham. O res miranda, ſi creandus eſt epiſcopus aut abbas, vix in vnã perſonam conueniunt, pauciſſimo- rum conſenſus, ecce in electione principis tantæ terræ, tot & tantæ perſonæ, in memoratum Chri- ſti pugilem, ſine aliqua diſſentione vota ſua vna- nimitè contulerunt, à Deo præculdubio factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris. Poſtquã

Locus montis-
fortis.

ergo archiepiscopi & episcopi elegerant prænobilem comitem modo quo prædiximus, instantissime requisierunt à legato, ut ipse statim traderet totam terram eidem comiti, sed habito recurſu ad litteras D. Papæ, quas miserat legato, inuentum est, quod legatus non poterat istud facere, inconsulto D. Papa: & hac de causa, communi assensu tam legatorum quam prælatorum, Ebredunensis archiepiscopus Girardus, vir multæ scientiæ & totius bonitatis, missus est Romam, & quidam clerici cum eo, litteras tam legati quam prælatorum ferentes secum, in quibus supplicabant prælati omnes D. Papæ instantissime, ut nobilem comitem Montis-fortis, quem vnanimiter elegerant, concederet eis in terræ dominum & monarcham. Illud autem non credimus reticendam, quod dū celebraretur memoratum concilium in Montepessulano, quodam die legatus comitem nostrum qui erat foris muros, in domo militiæ templi fecit vocari, ut intraret ad ipsum & prælatos: statim comes intrauit cum paucis, militibus vero suis, qui cum eo pauci intrauerant causa spatiandi per villam euagantibus, comes erat cum legato & prælatis ipse & duo filii eius, mox illi de villa ut pote nequissimi armauerunt se clanculo pro magna parte, intrantesque ecclesiam B. Mariæ, postquam comes intrauerat, totam viam per quam ipsum redire putabant obseruantes, expectabant reditum eius, ut eum occiderent si possent, sed pius dominus, aliter & longe melius ordinabat. Innotuit ergo comiti nostro quod fiebat, & per aliam viam quam intrauerat exiens, ab insidijs declinauit. His omnibus

rite geſtis, & celebrato per multos dies concilio, pralati qui aderant, ad propria redierunt: legatus autem & comes noſter, venerunt Carcaſſonam. Interea legatus epiſcopum Tolofanum miſit Tolofam, vt ex parte ipſius occuparet & munitet caſtrū Narbonenſe, ſic enim vocabatur munitio & palatium comitis Tolofani. Ciues autem Tolofani, ad mandatum domini legati, imo potius, timore ipſius, filium comitis Tolofani fecerunt exire à munitione iam dicta, quam hætenus tenebant, & tradiderunt eam ex parte legati epiſcopo ſuo, qui intrans munitiorem tenuit eam, & munit eam militibus & ſeruientibus, tamen in ſumptibus ciuium & expenſis.

Primus aduentus Ludouici filij regis Franciæ in partes Albigenſium.

Cap. LXXXII.

AN. verbi incarnati 1115. Ludouicus filius regis Franciæ primogenitus, qui triennio iam tranſacto, crucem contra hæreticos aſſumpſerat, ſed multis & grauibus gneris fuerat impeditus, ſopitis pro magna parte gneris, quas contra hoſtes multas & multum graues habebat pater eius, ipſe iter arripuit ad partes Albigenſium, vt votum ſuæ peregrinationis expleret. Venerunt cum eo multi nobiles & potentes, qui omnes ad diem quam eis præfixerat, in die S. Dominicæ reſurrectionis, conuenerunt ad Lugdunum. Fuerunt ibi cum Ludouico, epiſcopus Beluaceniſis Philippus, Comes S. Pauli, Galterus comes Pontiui, * Comes * *Pontbieu.*

* Seez,

Sagienſis, * & de Alancone Robertus, Guifcardus de Bello-ioco, Mathęus de Monte-Maurenciaco, vicecomes Meleduni, & multi alij probi milites nobiles & potentes. Fuit etiam ibi venerabilis epifcopus Carcaſſonę Guido, qui ad preces nobilis comitis Montisfortis, paulo ante pro negotio fidei, ad partes descenderat gallicanas, & cum Ludouico veniebat. Ludouicus autem & qui cum eo erant, ipſum tenerrime diligebant, eiufque voluntati & conſilij in omnibus acquieſcebant. In craſtino Paſchę, mouens epifcopus cum ſuis à Lugduno, venit Viennam: comes autem Montisfortis occurrebat domino ſuo, Ludouico videlicet, lætabundus & gaudens, & deſcenderat vſque Viennam, quanta autem fuerit in mutua illa obuiatione & viſione exultatio, non eſſet facile exprimere. Progrediens Ludouicus cum ſuis Vienna, venit Valentiam: legatus autem de quo ſupra tetigimus, ſcilicet Magiſter Petrus Beneuentanus, occurrebat Ludouico, & venerat vſque Valentiam. Sicut in ſuperioribus expreſſimus, memoratus legatus, ciues Tolofanos & Narbonenſes & alios qui fuerant contra chriſtianitatem & comitem Montisfortis abſoluerat, ſecreto ſuo & prouido conſilio, quo ipſe nouit: Tolofanam inſuper & Narbonenſem ciuitates & alia caſtra hoſtium Chriſti in partibus Albigenſibus, in manu ſua & protectione tenebat, timebatque ne Ludouicus, vt pote primogenitus Regis Frãnciæ, & totius terrę quam legatus tenebat dominus principalis, aliquid poteſtatiue vellet facere contra conſilium & ordinationem legati, aut occupando

ciuitates & caſtella, quæ legatus tenebat, aut etiã deſtruendo, ideoque ſicut dicebatur & erat veriſimile, non placebat legato aduentus & præſentia Ludouici, nec miſſũ. Cum enim tota terra ſæpius memorata, veneno hæreticæ prauitatis infecta fuiſſet, rex Franciæ vt pote dominus principalis, admonitus fuerat, & multoties requiſitus, vt tanto morbo manum apponeret expulſiuam, & ab hæretica ſpurcicia, purgare intēderet, regnum ſuum: ipſe vero non appoſuerat conſilium vel auxilium vt deberet, & ideo cum terra illa per D. Papam auxilio ſignatorum fuiſſet acquiſita, non videbatur legato, quod Ludouicus deberet aut poſſet, contra ordinationes eius aliquid attentare. Videbatur etiam legato, qui cruce ſignatus erat, & tanquam peregrinus veniebat, vnde non deberet eius diſpoſitioni in aliquo contraire. Ludouicus autem vt potè mitis & benigniſſimus, reſpondit legato, quod ad volūtatem ipſius & conſilium ſe haberet. Exiens Ludouicus à Valentia, venit ad villam S. Ægidii. Dum eſſet Ludouicus in villa S. Ægidii, & comes nobilis Montis fortis cum eo, venerunt à curia Rom. nuncii, quos ſicut ſupra memoratum eſt, legatus & Archiepiſcopi & Epifcopi patriæ Prouincialis miſerant ad Dominum Papam, poſtulantes ibi Dominum & Monarcham nobiliſſimum & chriſtianiſſimum comitem Montis-fortis. Dominus autem Papa, miſit literas legato & prælatis & etiã comiti Mōti fortis, ſub eadem forma, quibus continebatur, quod ipſe dominus Papa, totam terram, quam comes tenuerat Tolofanus, terras etiam illas quas cruce-

*Comendatur
terra acqui-
ſita comiti
Montis-for-
tis.*

signati acquirerant, & quas Legatus tenebat per obfides & custodes, commendabat comiti Montis-fortis custodiendam, donec in Concilio generali, quod in Calend. Nouemb. illius anni Romæ conuocauerat, de terris prædictis plenius ordinaret: hoc audito Ludouicus & comes noster, significauerunt Legato de aduentu nunciorum. Legatus autem tunc erat prope S. Ægidium cum pluribus Episcopis in ciuitate Arelatensi.

Forma litterarum D. Papæ ad comitem Montis fortis hæc est.

Innoceñtius episcopus, seruus seruorum Dei, dilecto filio suo nobili viro S. Comiti Montis fortis salutem & apost. ben. Nobilitatem tuam dignis in domino laudibus commendamus, quia pura dilectione, mente sincera & viribus indefessis, tanquam verus & strenuus miles Christi, & inuictus catholice fidei propugnator, prælia domini laudabiliter præliaris, vnde in omnē fere terram, tuæ fidei & fidei sonus exiit, propter quod, super caput tuum, multæ benedictiones effunduntur, ad gratiam tibi amplius acquirendam, & totius ecclesie præcamina congeruntur, & multiplicatis intercessoribus, corona tibi gloriæ conseruatur, reddenda tibi à iusto iudice in futurum, quam propter tua merita speramus esse tibi repositam nunc in cælis. Eya miles Christi, ministerium tuum imple, currens per propositum tibi stadium, donec brauium comprehendas, nec in tribulationibus vnquam deficias. sciens collateraliter tibi assistere Deum Sabaoth, Dominum videlicet exercituum, ac principem militiæ Christianæ, nec velis bellicos

Exhortatio
feruentissimi
patriarchæ
poenitentis ad
Simonem
comitem.

*ſudores abſtergere, antequam palmam victoriæ conſequaris, qui nimo cum bene inchoaveris bonum principium, ac media quæ poſtmodum laudabiliter proſequi curaviſis, per longanimitatem & perſerverantiam quæ coronat, laudabilis optato fine ſtudeas conſummare, ſciens iuxta verbum apoſtoli neminem eſſe coronandum, niſi legitime decertaverit. Cum igitur totam terram quam comes tenuit, Tolofanus, cum alijs terris à cruceſignatis obtentis, quæ à dilecto filio noſtro Petro-S. Maræ in * Aquis Diacono Card. apoſt. ſedis Legato tenentur per obſides vel cuſtodes, uſque ad tempus Concilij generalis, in quo de ipſis conſilio prælatorum, plenius poſſimus ſalubriter ordinare, prudentiæ tuæ duximus committendas, ut eas conſerves, cuſtodias & defendas, concedentes tibi redditus & proventus earum, cum inſtitutis, & cum alijs ad iuriſdictionem ſpectantibus, cum nec poſſis, nec debeas proprijs ſtipendijs militare, ſalvis expenſis, pro munitione & cuſtodia caſtrorum, quæ de mandato noſtro tenentur, nobilitatem tuam cum omni diligentia commoveamus, totis affectibus in domino poſtulantibus pro numine, ac ſub obreſtatione divini numinis obſecrantes in remiſſionem peccaminum inſurgendo, quatenus non refugias hanc pro Chriſto legationem recipere, cum iſe pro te à patre legatione ſuſcepta tanquam gigas incurrit uſque ad crucis paſſibulum & ad mortem, cum te totum devoveris in Chriſti obſequio, non deficias fatigatus, nec recuſes uſque ad finem, bonam pro Chriſto militiam exercere, nec unquam in cor tuum aſcendat, ut tam dulcibus paternis obviis moribus & mandatis, ſed potius toto deſiderio & affectu, amplecti ſtudeas quæ mandamus, ut in perpetuum Chriſti amplexibus ſovearis, qui te ad amplexus iuvitans, extendit pro te brachia in deſeſſa: prout etiam deliberatione diligenter attendas, ne in va-*

* Ciaccon. habet Aquis.

cum. n. cucurreris, aut etiam laboraueris, ſi per tuam negligentiam, locuſtarum multitudo, quæ de abyſſi puteo ſunt egreſſa, ſed per tuum miniſterium, de terra quam occupauerant eiecta, ipſam quod abſit iterum occupauerint in exterminium plebis Dei. Nos autem quia pro certo ſperamus, quod de tua ſalute ſollicitus, nunquam debeas mandatis apoſtolicis obuiare, Baronibus, Conſulibus & alijs Chriſti fidelibus in terriſ prædictis conſtitutis, dedimus in mandatis, in virtute Spiritus S. præcipientes diſtrictè, quatinus plenarie intendentes mandata tua ſuper negotio pacis & fidei, & alijs quæ ſuperius ſunt expreſſa, inuiolabiliter obſeruare procurent, contra impugnatores Catholicæ fidei, & pacis diſturbatores, magnifice ac potenter tibi conſilium & auxilium impendentes, ita quod eorum cooperante ſubſidio, negotium pacis & fidei ſalubriter exequaris: quod quoque Legato præcipiendo mandamus, ve ſuper hiſ ſtatuas & diſponas, quidquid ipſi negotio videret expedire, impendens tibi conſilium & auxilium opportunum, & quod ſtatueris, faciat firmiter obſeruari: contradictores ſi qui fuerint vel rebelles, ſublato cuiuſlibet conditionis vel appellacionis obſtaculo, ad id quod viderit expedire, diſtrictione compellens. Datum Laterani 4. Non. Apr. Pontif. an 18.

Progrediens Ludouicus à villa S. Egidij, venit ad Montempellulanum, & inde Biterrim, ciuitas autem Biterris, diſtat quatuor tantum leugis à Narbona, ciues autem Narbonenſes timore ducti, miſerunt ad Ludouicum, ſignificantes ei, quod parati erant ad faciendam eius in omnibus voluntatem. Nec ſilendum quod Archiepiſcopus Narbonenſis Arnaldus, quantum poterat laborabat ad hoc, quod muri Narbonæ non diruerentur, ob

hoc etiam deſcenderat obuiam Ludouico uſque
 Viennam: dicebat ſiquidem quod ſua erat Nar-
 bona, & hoc pro parte verum erat: inſuper etiam
 Ducatum Narbonæ, quæ ab antiquis temporibus
 comes tenuerat Tolofanus, uſurpauerat ſibi Ar-
 chiepifcopus & tenebat. Quamuis autem homi-
 nes Narbonenſes, eſſent pro parte de dominio
 Archiepiſcopi, tamen contra Deum & chriſtiani-
 tatem, comiti Montis-ſortis ſe oppoſuerant, imo
 Chriſtum impugnaverant toto niſu, ob hoc etiam
 in villam ſuam intromiſerant hoſtes Chriſti & diu
 tenuerant. Archiepiſcopo etiam, qui pro conſer-
 uatione murorum ita ardentè laborabat, graues
 præcedenti anno intulerat metus mortis, unde vi-
 debatur noſtris, quod Archiepiſcopus contra uti-
 litatem eccleſiæ, & ſuam etiam, inſtabat ne muri
 caderent Narbonæ, propter hoc & alia quædam,
 quæ non eſt neceſſarium replicare, aliquantulum
 diſcordiæ interuenierat, inter Archiepiſcopum &
 comitem Montis-ſortis: videbatur fere omnibus,
 quod Archiepiſcopus quo ad prædicta, non ſatis
 in futurum providebat utilitati negotij fidei Chri-
 ſtianiæ. Cum eſſent Biterris, legatus & Ludouicus
 & comes Montis-ſortis & peregrini, omnes de
 voluntate Legati & conſilio Prælatorum, qui plu-
 res illuc conuenerant, ita eſt ordinatum, quod Lu-
 douicus de voluntate & auctoritate Legati, face-
 ret dirui muros Narbonæ, Tolofæ, & quorumdam
 caſtrorum, eo quod per munitiones illas, Chriſti-
 anitati euenerant multa mala. Inhibuit autem Lu-
 douico, ne homines dictarum ciuitatum, pertur-
 baret in aliquo, niſi tantum in dirutione murorum.

*Archiepiſco-
 pus Narbo-
 nenſis urbis
 ipſius ex ma-
 gna parte
 dynaſta.*

Quod vt poſſet melius obſeruari. Ludouicus mā-
 dauit ciuibus Narbonæ, vt ipſi ad arbitrium duo-
 rum militum, quos ad hoc miſit Narbonam, in-
 fra tres ſeptimanas diruerent muros ſuos, quod ni-
 ſi facerent, ſcirent ſe grauiter puniendos. Cœpe-
 runt igitur Narbonenſes diruere muros Iericho,
 Narbonæ videlicet ciuitatis. Ludouicus autem
 mouens à Biterris, venit cum ſuis Carcaſſonam,
 vbi cum per aliquot dies moram feciſſet, venit le-
 gatus. Quadam igitur die conuocauit legatus ad
 ſe in domum Epifcopi Carcaſſonenſis, Epifcopos
 qui aderant, Ludouicum, & comitem Montis-
 fortis, & nobiles qui erant cum Ludouico. Qui-
 bus omnibus congregatis, legatus iuxta formam
 mandati apoſtolicī, commendauit comiti terram
 vſque ad Concilium generale. Poſt hæc mouens
 Ludouicus Carcaſſona, perrexit ad quoddam ca-
 ſtrum vicinum, quod dicitur Fann-louis, & fe-
 cit ibi paucos dies. Interea legatus & Comes Mō-
 tis-fortis, perrexerunt ad caſtrum Apamiarum.
 Venit ibi ad legatum, peſſimus comes Fuxi. Co-
 mes autem noſter, noluit illum videre: ibi com-
 mendauit legatus comiti noſtro caſtrum Fuxi,
 quod diu in manu ſua tenuerat, comes autem no-
 ſter, ſtatim miſit milites, & caſtrum Fuxi muni-
 uit. Nec ſciendum quod antequam exirent Lega-
 tus & Ludouicus à Carcaſſona, comes Montis-
 fortis, miſit Guidonem fratrem ſuum & milites
 cum eo, ad recipiendam & occupandam ex parte
 eius Tolofam. Poſt hæc receperunt ex parte co-
 mitis noſtri ſacramenta fidelitatis à ciuibus, &
 præcepunt eis vt diruerent muros ciuitatis: ac-

quieuerunt ciues licet inuiti nimiumque dolentes, & plus timore impulſi, quam amore induc̄ti, cœperunt diruere muros ſuos. Ab illo igitur tēpore, humiliata eſt ſuperbia ciuitatis Tolofanæ. Igitur poſtquam legatus commendauit comiti noſtro caſtrū Fuxi, legatus ipſe & Ludouicus, & comes Mōtisfortis & peregrini omnes, perrexerunt & intrauerunt Tolofam. Inde Ludouicus & peregrini, peracto peregrinationis ſuæ termino videlicet 40. dierum, ad partes Franciæ redierūt. Legatus etiam exiens à Tolofa, venit Carcaſſonam, ibique expectauit per aliquos dies comitem Montis fortis. Comes autem nobilis, poſtquam paucos dies fecerat in Tolofa, venit Carcaſſonam ad legatum. Poſtquam igitur legatus in terra Albigenſium fecerat plures dies, & ſicut vir circūſpectus & prouidus, iniunctæ ſibi legationis officium laudabiliter fuerat exequutus, tota in ſuper terra ſæpedita, de mandato ſummi pōtificis commendata erat nobili comiti Montis fortis, deſcēdentque idem legatus in partes Prouinciæ, ad ſummum Pontificem eſt reuerſus: Nobilis autem comes Montisfortis, proſecutus eſt legatum Carcaſſona, vſque ad S. Antonium prope Viennam. Inde perrexit legatus Romam, nobilis autem comes, poſtquam fecit in Prouincia paucos dies, ad partes reuerſus eſt Carcaſſone, factiſque ibi paucis diebus, verſus partes Tolofanas & Aginnenſes ſe trāſtulit, vt viſitaret terras illas, & corrigeret corrigenda. Nec ſilendum, quod muri Tolofæ, pro magna parte, fuerant iam ſubuerſi. Poſt aliquot autem dies, Bernardus de Caſuacio, vir peſſimus

*Tolofani
muri ab in-
nitis ciuibus
deſciuntur.*

& crudelis de quo ſupra fecimus mentionem, caſtrum quoddam in Petragoricenſi diœceſi, quod ipſius fuerat, & dicebatur caſtrum nouum, proditioſe recuperauit. Miles enim quidam Francigena, cui comes cuſtodiendum commiſerat caſtrum illud, minus ſufficienter illud muniſerat, ſed dimiſerat pene vacuum, quo audito, prædictus Bernardus, venit ad caſtrum & obſedit illud, ſtatim cœpit, militeſque qui ibi erant morte patibuli condemnauit.

*Concilium Lateranenſe celebratur, in quo
Comitatus Tolofanus, Simons comiſi
commendatus, decreto
Concilij eidem cœceditur.*

Cap. LXXXIII.

ANno uerbi incarnati 1215. menſe Nouembri, D. Papa Innocentius 3. conuocatis Patriarchis, Archiepiſcopis, Episcopis, Abbatibus & alijs Eccleſiarum Prælatiſ, in Lateranenſi Eccleſia, celebrauit in vrbe Roma generale Concilium & ſolemne. Inter alia quæ ordinata fuerunt in Concilio & ſtatuta, tractatum fuit de negotio fidei contra Albigenſes: uenerat etenim ad Concilium, Raimundus quondam comes Tolofanus & filius eius: comes etiam Faxi, pacis & fidei ma-niſteſtiffimi turbatores, ſupplicaturi Concilio, pro recuperatione terræ ſuæ, quam perdiderant, diuina diſponente cenſura, ſuffragante auxilio ſignatorum. Comes uero nobiliſ Montis-ſortis, illuc fratrem ſuum germanum, Guidonem de

*Epilcopi nō
nulli pro ha-
reticis inde-
core ſuppli-
cant.*

Monte-forti, alioſque fideles nuncios & diſcre-
tos. Verum quidem eſt, quod fuerunt ibi ali-
qui, etiam quod eſt grauius de prælatis, qui nego-
tio fidei aduerſi, pro reſtitutione dictorum comi-
tum laborabant, ſed non præualuit conſilium Ar-
chitoſel, fruſtratum eſt deſiderium malignorum.
Dominus etenim Papa approbante pro maiori
parte & faniori ſacroſancto Concilio, in hunc
modum ordinauit de negotio memorato. Statuit
ſiquidem & prouidit, quod Tolofa ciuitas, & alia
terræ à cruce-ſignatis obtentæ, concederentur
comiti Montis-fortis, qui in prædicto negotio,
viriliter & fideliter laborauit ſupra omnes terram
vero quam comes Tolofanus habuerat in Prouin-
cia, cuſtodiri voluit ſummus pontifex, vt de illa
fieret prouifio in parte vel in toto, filio dicti co-
mitis Tolofani, ſi tamen per certa fidelitatis &
bonæ conuerſationis indicia oſtenderet, ſe miſe-
ricordia dignum eſſe. Sed quam male prædicta ſe
habuerint, & qualiter miſericordiam in durum
ſibi cōuertit iudiciū, in ſequentibus oſtendemus.
Poſt reditum nunciorum ſuorum à Concilio,
comes Montis fortis, de prælatorum terræ Aibi-
genſis, & baronum ſuorum conſilio, perrexit in
Franciam ad Dominum ſuum Regem, vt ab eo
terram reciperet, quæ de feudo eius erat, quāntus
autem honor ei exhibitus in Francia nec à nobis
ſcribi, nec ab audiente de facili, credi poſſet: in
quamcumque enim ciuitatem, caſtellum, ſeu
villam intrabat, exhibant ei obuiam cum proceſſio-
ne clerus & populus, clamantes & dicentes, *Bene-
dictus qui venit in nomine Domini*, tantaque & talis

erat pia & religiosa deuotio populi, quod beatum se esse dicebat, qui eius poterat tangere simbriam vestimenti. Veniens comes ad regem, ab eo benignissime & honorifice est susceptus. Post iocunda vero gratæ familiaritatis colloquia, rex inuestiuit comitem & confirmauit ducatum Narbonæ, Tolosani, ei & hæredibus eius: totam etiam terram, quam in fendo eius adquisierant cruce-signati, contra hæreticos & defensores eorum. Cum esset nobilis comes in Francia, Raimundus filius Raimundi P. quondam comitis Tolosæ puer sed non à purelitate, imo potius à stultitia, mādatis apostolicis per omnia veniens ex aduerso, spreta insuper illa magna gratia, & copiosa misericordia, quam ei sedes apost. fecerat licet indigno, ad partes Prouinciales accessit, & facta coniuratione contra Deum & iura ciuilia & canonica, cum Auinionensibus, & Taraconensibus, & Massiliensibus, consilio & auxilio quorundam nobilium Prouinciæ, occupauit terram illam, quam de commendatione D. Papæ, custodiebat nobilis comes Montis fortis. Occupata terra trans Rodanum, venit ad quoddam nobilissimum castrum in regno Fran. iæ, in diocesi Arelatensi, in ripa Rhodani fluiui magni situm. Castrum illud fuerat comitis Tolosæ, sed Ecclesia Romana illud concesserat, & rex confirmauerat comiti Montis-fortis, nec non & archiepiscopus Arelatēsis, cuius est minus dominium eiusdem castri, eidem comiti vt uassalo in fendum concesserat, & ab eo hominum acceperat pro eodem castro. Veniens dictus Raimundus * Belli-

* *Beaucaire*

quadrum, vocatus ab hominibus eiusdem castri, qui nostro comiti hominum fecerant, in burgum est receptus. Statim confluentibus ad eum quibusdam nobilibus prouinciæ, ciuibus & Auinionensibus & Massiliensibus, Burgensibus insuper Tarasconensibus, viris perfidis & malignis, Seneschallum comitis Montis-fortis, militesque & seruiantes, qui cum dicto Seneschallo munitionem seruabant, in ipsa munitione obsedit, cæpitque acriter impugnare. Quo audito, Guido frater comitis Mōtis-fortis, & Almaricus ipsius comitis primogenitus, cæterique Barones comitis & milites, qui erant in partibus Tolosanis, festinanter venerunt versus Belliquadrum, vt suis si possent, succurrerent obsessis. Erat autem cum eis, venerabilis episcopus Carcassonæ Guido, qui sicut sapredictum est, erat in fidei negotio totus ardens. Interea comes nobilissimus Montis fortis, cum festinatione veniebat à Francia: adducebat autem secum plures milites, quos magnis stipendiis conductos traxerat à Francia. Properantes Guido frater comitis, & Almaricus filius eius, versus Bellicadrum, venerunt Nemausum ciuitatem, quæ distat à castro Bellicadri spatio quatuor leugarum, & manserunt ibi nocte vna. Facto autem mane, audita missa, facta confessione, & cōmunionem dominici Sacramenti percepta, ascensis equis egrediuntur à Nemauso, Bellicadrum properantes. Ibant autem parati ad bellum: hoc enim erat summum ipsorum & solum desiderium, scilicet quod possent cum hostibus, capita-

lem habere congressum. Factum est autem dum essemus in via, dictum est nobis, quod prope publicam stratam, erat quoddam castrum Bellagarda nomine, quod reddiderat se hostibus nostris, & etiam ipsam publicam stratam poterat plurimum infestare: ideoque de nobilium nostrorum consilio diuertimus ad castrum illud, quo statim capto, ibi quieuimus nocte illa. In crastino summo diluculo audita missa, exiimus à castro illo, Bellicadrum properantes. Ibant autem nostri parati ad bellum, tribus aciebus dispositis, in nomine Trinitatis. Venientes autem nostri ante castrum Bellicadri, inuenimus infinitam hominum multitudinem, qui milites & seruentes nostros in castri munitione obsessos tenebant: sed cum essent infiniti hostes, nostri vero respectu eorum pauci, non tamen ausi sunt exire inferiores muros castri, licet nostri ante muros diutissime stantes eos ad prælum inuitarent. Videntes nostri, quod non exirent hostes ad dimicandum contra eos, postquam expectauerant eos & inuitauerant ad exeundum, reuersi sunt ad castrum Bellegarda, vnde venerant die altero reuersuri. Dum autem essemus apud Bellamgardam, comes nobilis Montis fortis, rediens à Francia, properansque Bellicadrum, venit Nemausum. In crastino summo mane, mouit comes à Nemauso, & nos à Bellagarda, venientesque ante Bellicadrum, comes ex vna parte, & nos ex altera, ipsos obsedimus obsessores. Videns Filius quondam comitis Tolosani, quod comes Montis fortis, obsedisset Bellicadrum, conuocauit quoscumque potuit, Aui-

nionenſes, Tarafconēſes, Volobercenſes & multos alios de vicinis caſtellis & gentem perfidiam, gentem apoſtatantem, hi enim in vnum congregati, contra Deum & athletam Chriſti, ſcilicet comitem Montis fortis, obſeſſos noſtros qui erant in muntione, quantū poterant infeſtabant, non enim ſolummodo obſederamus Bellicadrū, ſed ciuitates & caſtella ſupradicta, imo prouinciam fere totam: fecerant autem hoſtes circa muntionem à parte exteriori murum & foſſatum, ne noſtri ad muntionem accedere poſſent, ipſā præterea muntionem cum machinis quæ dicuntur petrariz acriter infeſtabant, crebros præterea & duros inſultus, noſtris qui erant in muntione faciebant, ſed noſtri ſe viriliter ac mirabiliter defendebant, & ex eis plurimos occidebant. Fecerunt hoſtes arietem miræ magnitudinis, quam applicantes ad murum muntionis, ipſum murum fortiter concutiebant. Noſtri vero, per miræ prohibitatis & ſubtilitatis artificia, ita impediēbāt ictus arietis, quod in nullo, vel in modico, debilitauerunt murum. Fecerunt etiam aduerſarij multas & alias multimodas machinas, ſed noſtri obſeſſi omnes combuſſerunt: comes autem nobilis Montis fortis, cum multo discrimine & expenſis, foris tenebat obſidionem, tota quippe terra in circuitu, corruerat viam ſuam: non enim poteramus habere victualia ad opus exercitus, niſi à villa S. Egidij, & à Nemaſo. Opportebat etiam, quod quando volebamus, habere victualia à duabus villis, mitterentur milites, qui armati conducerent eos, qui victualia deferebant. Opportebat inſu-

per quod ſine intermiſſione, tam die quam nocte, tertia pars militum exercitus armata eſſet, tum quia timebatur, ne hoſtes ſubito in exercitum iruerent inſperati, quod tamen nunquam auſi ſunt attentare, tum propter machinas cuſtodendas. Parari etiam fecerat comes nobilis petrariam, quæ iaciebat ad primum murum burgi, non enim poterat habere plures machinas, quia non habebat milites, qui traherent eas, pauciſſimos habebat milites indigenas, & illi tepidi erant & trepidi, & in modico, vel in nullo, exercitui Chriſti proficientes. Illi vero qui erant à parte aduerſa, animoſi erant & audaces. Nec ſilendum, quod quando hoſtes, aliquos de noſtris capere poterant, ſiue clerici eſſent, ſiue laici, morte turpiſſima condēnabant, poſtquam enim ſuſpenderant eos, alios occidebant, alios membris truncabant. O bellum ignobile, ô confuſa victoria. Quadam die cœperunt quemdam militem de noſtris, captum occiderunt, occiſum ſuſpenderunt, ſuſpenſo manus & pedes abſtulerunt. O crudelitas inaudita. Pedes inſuper militis quos abſciderāt, proiecerunt in munitionem cum Mangonello, vt ita terrerent, & irritarent obſeſſos noſtros. Interea Raimundus quondam comes Toſolæ, diſcurrebat per Cathaloniam & Arragoniam, adunando quos poterat milites, vt eorum auxilio intraret terram noſtram, & occuparet Toſolam. Cives autem Toſolani nequam & infideles, parati erant eum recipere, ſi veniret. Inſuper obſeſſis noſtris qui erant in Belli-cadro, victualia defecerunt, nunquam enim poſſent eos capere hoſtes, ſi ad ſuſtentationem ſolū-

modo haberent victum: ſignificata eſt comiti noſtro, ſuorum inopia obſeſſorum, qui in multa anxietate poſitus, quid ageret nesciebat, nec enim ſuos obſeſſos poterat liberare, nec vlla ratione volebat, expoſitos morti dimittere. Tolofana inſuper ciuitas, & aliæ terræ quas tenebat, erant in ſumo perditionis periculo. His omnibus diligenter conſideratis, laborare cœpit comes nobilis & fidelis, quomodo obſeſſos ſuos, liberare poſſet & habere. Quid plura? loquuntur noſtri per interpoſitas perſonas cum hoſtibus, fit talis diſpoſitio, ne expoſitionem dicamus. Ordinatur, quod obſeſſi noſtri, dimitterent hoſtibus munitionem * Bellicadri, ita quod dimitterēt eos aduerſarii exire cum ſuppelleſtili ſua tota, factumque eſt ita. Si quis autem conſideret huius obſidionis circumſtantias, licet nobilis comes de captione Bellicadri, non habuerit victoriam, tamen fidelis nobilitatis, & nobiliſſimæ fidelitatis inſignia reportauit. Recedens nobilis comes cum ſuis: b obſidione Bellicadri, venit Nemaufum, ibique dimittens equites, qui cuſtodiētes ciuitatem etiā diſcurrerent per terram, ipſe properauit Tolofam, quod audiens Raimundus quondam comes Tolofæ, qui & ipſe veniebat ad occupandam Tolofam confulus auſugit. Accedens comes Tolofam, pramiſit quoſdam de militibus ſuis in ciuitatem, ciues autem perſidi & ad proditionem parati, cœperunt ſellos, & in vna domo tenuerunt inſuſos: quod audiens comes, iratus & miratus eſt valde, videntque quod Tolofani vellent reſiſtere, fecit ignem apponi in parte ciuitatis, ciues autem fugerunt in

* BEANCAITE.

bargum adhuc volentes reſiſtere : ſed videntes quod comes vellet eos aggredi per inſultum , timore ducti , expoſuerunt ſe & ciuitatem eius per omnia voluntati : comes vero muros & turres ciuitatis , funditus euerti fecit : inſuper & de ciuibus obſides habuit , quos in caſtris ſuis poſuit cuſtodiendos. Interea homines S. Ægidij apoſtata & infideles , receperunt in villam ſuam , filium quondam comitis Tolofæ , contra abbatis & monachorum voluntatē , quod videntes ipſe abbas & monachi , extrahentes de eccleſia corpus Chriſti de villa nudis pedibus exierunt , villam ipſam interdico & anathemati ſupponentes. Peractis comes nobilis apud Tolofam aliquantis diebus , iuit in vaſconiam , ibique contractum eſt matrimonium inter Guidonem fratrem ipſius comitis qui erat ſecundus natus & Comitiffam Bigoræ , & poſt paucos dies , comes rediit Tolofam.

Obſido Montis Grenarij.

Cap. LXXXIII.

EO tempore , ille negotij Ieſu-Chriſti hoſtis antiquus & perſecutor indefeſſus comes Fuxi , mandatis ſummi pontificis & generalis Concilij ſecundi , ſuper pace vel ſaltem treugis , per quindenum obſeruandis , veniens ex aduerſo , munitiorem quandam extruxerat prope Faxum quæ Mōs Grenarius dicebatur. Erat autem dicta munitio , in altiffimi ſummitate montis fundata , & quantū ad humanam æſtimationem , non ſolum inexpugnabilis , ſed quaſi inacceſſibilis videbatur , ibi ha-

birabant turbatores pacis & fidei subuerfores, ibi hostes ecclesiæ habebant refugium & recursum. Audiens comes nobilis Montis fortis, quod per munitionem sæpedictam, damna multa & graua prouenirent, quod nisi festinanter periculo occurreret imminenti, damni ficari posset incomparabiliter negotium Iesu Christi, obsidere proposuit munitionem sæpius nominatam.

Anno igitur uerbi incarnati 1216. 8. Id. Febr. Mōtem Grenarium, obsedit comes fortissimus Montis fortis. Erat autē in munitione illa Rogorius Bernardi filius comitis Fuxēsis, nō degenerans ab iniquitate paterna, plures erant milites & seruiētes cum eo: non enim credebat, quod aliquis mortalium, Montem Grenarium non solum capere posset, sed etiam tali tempore obsidere auderet: sicut enim diximus, in montanis altissimis & frigidissimis situs erat, hyemps adhuc erat, quæ in locis illis solet asperius dominari, sed fortissimus comes, fidens in illo, qui aquis & ventis imperat, & cum tentationibus dat prouentum, non uirtus uentorum turbinem, non asperitatem niuium, non pluuiæ abundantiam expauescens, in luto & frigore obsidionem suam firmans, castrum obsessum cœpit fortiter impugnare, illi de castro se defendere toto nisu. Et quia omnes huius obsidionis difficultates & argutias, vix possemus per ordinem enariare, istud breuiter dicimus, quod totus illius obsidionis status, non tam labor, quam martyrium debeat appellari. Post multos autem dies, obsessis aqua defecit, & deficientibus etiam victualibus, defecit eis animus resistendi. Obses-

Mons grenarius. oppugnatur.

fores autem nostri licet cum difficultate maxima, ita die noctuque, omnes aditus obstruebāt, quod obsessi, nec victualia inferre poterāt in castrum, nec audebant descendere ad hauriendum aquam. His afflicti angustiis, locuntur de redditione castrum, veruntamen nostri, non plene sciebant statū eorum, vnde facilius petitioni eorum assenserunt. Modus autem redditionis quem aduersarii offerebant, talis erat. Offerebant, quod redderent comiti castrum, dum modo permetterentur abire cū armis suis. Exit de castro Rogerius Bernardi cum suis: iuravit autem Rogerius comiti, quod per vnum annum, non faceret ei guerram, quod iuramentum, quam male seruauerit, in sequentibus ostendemus. Redditum est castrum in vigilia dominicæ resurrectionis. Statim comes nobilis castrum seruientibus munivit, & post hæc, petrexit Carcaffonam, erant autem castra quædam in diocesi Narbonensi & prope Termas, in quibus habitabant * ruptarii, qui peccatis exigentibus, fuerant de terris suis expulsi. Iuit comes ad partes illas, & ex castris illis, quædam vi cœpit, quædam

* Hoc vocabulum Ruptarij, in huius historia versione gallica exponitur

Bādoulliers vel Routiers, ubi sumi videtur, pro militibus gregarijs, qui excursionibus, vias infestas habebant, obuios discegebant & compilabant, desperata homines ad omne facinus audacia. Nec temere deduci posse videtur, illud verbum gallicum Routiers, à populari voce, qua nostrates utuntur Routes, sunt enim semitæ in saltibus, in quibus non raro castrenses viri subsident & insidiosè latitant, ut viatores incautos inuadant, aut militares hostiles copias ex improviso adoriantur. Frequens hoc vocabulum in Froissartii historia, nec adeo sinistro ab eo usurpatum, sed potius pro militibus obscuro generis & ignobilibus, qui in bello, effrenatori ad omnē libidinem & flagitium licentia, quam nobiles effundi solent, semper in præsidijs ad castrorum custodiam; qui denique totam vitam in bello castrisque inter arma degunt.

ſine conditione aliqua reddiderunt. His rite geſtis, peruenit comes nobilis, verſus partes Prouincie ad diœceſim videlicet Nemaufenſem, villa ſiquidem S. Ægidii, inito mortis ſœdere, cum Auinionenſibus & Bellicadrenſibus, & plura caſtra dictæ diœceſis, ipſo anno recedentes à Deo & ab eccleſia reddiderāt Raimundo, filio Raimundi quondam comitis Tolofani. Cum vero comes nobilis, cauſa peregrinationis, & de volūtate abbatibus, qui plenum habet dominium in dicta villa, ad villam S. Ægidii perueniſſet, non eſt admiſſus ab hominibus eiufdem villæ, ſed appellantes ad Dominum B. Cardinalem, portas villæ clauserunt: ſed comes noſter, ſicut vir humilis & deuotus appellationi deferens, inde reſeſſit: venerat enim in Prouincia ipſo tempore, Magiſter Bertrandus, tituli SS. Ioannis & Pauli præſbiter Cardinalis, apoſt. ſedis legatus, vir multæ ſcientiæ & probitatis immenſæ, miſſus à ſummo Pontifice, vt in Prouincia Viennenſi, Arelatenſi, Aqueuſi, Ebredunenſi, Narbonenſi, quæ pacis ſūt & fidei ordinaret, erat autem trans Rhodanum in Arauſica* ciuitate. Ciues autem Auinionenſes & Maſſilienſes, & homines villæ S. Ægidii, & Bellicadrenſes, & Tarraſconenſes, dati in reprobum ſenſum, & verſi in apoſtaſiam, obedire nolabant. Interea comes nobilis Montis fortis, caſtra quæ apoſtatauerant ipſo anno ſicut prædiximus in diœceſi Nemaufenſi, fortiter impugnabat. Venerant autem in eius auxilium, Girardus Bituricēſis archiepiſcopus, & Robertus Claromōtenſis epicoſopus viri potentes, qui anno præcedenti, cru-

* Orange.

neratus est. Comes autem cum exultatione & festinatione maxima, venit ibidem ad legatum. *for Gallicè le Courier.* Quantum autem honorem exhibuit comes Christianissimus Cardinali, non esset facile explicare. Circa idem tempus, archiepiscopus Bituricensis & episcopus Claromontensis, peracto suæ peregrinationis termino, videlicet 40. dierum, ad propria remearunt: comes vero noster, turrem Draconeti fortissimam, super ripam Rodani sitam obsedit viriliter, cœpit & funditus dissipauit, captis illis omnibus qui intus erant & vinculis mancipatis: ad hoc autem turris facta fuerat, vt esset spelunca latronum, peregrinos & alios spoliantium, tam per terram, quam per Rodanum transeuntes. Post hæc omnia, fuit Cardinalis consilium & voluntas, vt nobilis comes transfret Rodanum, & in prouinciæ partibus, pacis compesceret turbatores: Raimundus enim filius quondam comitis Tolosani, & Ademarus Pictauiensis, & complices eorundem, negotium pacis & fidei in partibus illis, totis nisibus perturbabant. Obediuit comes nobilis Cardinali, & fecit sibi parari apud Viuariam nauiculas, vt Rodanum transfret: quod audientes aduersarij ipsius, conuenerunt in vnum per terram, vt eis transitum impedirent: sed & Auinionenses venientes per Rodanum cum nauibus valde munitis, proposuerunt comiti transitum prohibere: sed cum paucissimos de militibus comitis transire viderent, diuino miraculo versis in *Comes Rhodanum tra-* *ijcit.* timorem, fugæ præsidia quæsierunt: sed & omnes qui de terra illa, adhærebant aduersarijs comitis, tantus terror inuasit, quod castra multa & fortia

dimiserunt. Transiit igitur comes nobilis cum suis, & venit ad castrum quod dicitur Montilium: Cardinalis autem transiit cum eo de cuius voluntate & mandato, comes omnia faciebat, Guitaldus autem Ademari, qui erat dominus Montilii pro maiori parte, erat cum aduersariis comitis, cum esset ligius homo D. Papæ, nec requisitus, voluit dictum castrum reddere Cardinali, quod receptaculum fecerat hæreticorum, sed homines de castro receperunt comitem: quidam enim miles, consanguineus dicti G. qui erat alter dominus Montilii, adhærebat & semper adhæserat comiti. Peractis comes apud Montilium paucis diebus, perrexit ad obsidendum quoddam castrum in diocesi Valentina, quod dicitur Cresta, & erat Ademari Pictauiensis. Ademarus autem sicut iam diximus, aduersabatur comiti Montis-fortis & multum persecutus fuerat episcopum Valentinum: ciuitas enim Valentia adhærebat, & semper adhæserat comiti memorato. Veniens comes ad castrum Crestæ, obsedit illud. Erat castrum nobilissimum & fortissimum & militibus & seruiantibus benemunitum: firmata obsidione, cœpit comes castrum fortiter impugnare, obsessi defendere se pro viribus. Erant autem cum comite, plures de Episcopis illius terre, & milites Fracigenæ quos Rex ei Philippus per sex menses seruituros miserat ferme centum. Et dum esset comes in obsidione illa, tentatum fuit de compositione & pace facienda, inter comitem & Ademarium Pictauiensem. Post multa autem verba longumque tractatum, firmata est compositio inter comitem & dictum Ade-

marum, promiſſumque eſt ab utroque firmiter, quod filius Ademari, haberet filiam comitiſia vxorem. Tradidit etiam Ademarus quædam caſtra pro ſecuritate, quod de cætero comitem nullatenus impugnaret. Quidam præterea nobilis de terra illa nomine Draconetus, qui anno præterito receſſerat à comite reddidit ſe ei. Facta eſt inſuper compoſitio & pax inter Episcopum Valentiz, & ſæpeditum Ademarum. Dum igitur Dominus Ieſus, negotium ſuum ita miraculoſe in partibus illis promoueret, antiquus hoſtis videns impedire voluit, quod doluit promoueri. Eiſdem ſequidem diebus, ciues Tolofani, imo dicamus melius Dolofani, inſtinctu diabolico agitati, apoſtatantes à Deo & ab eccleſia, & recedentes à comite Montis-fortis, receperunt in ciuitatem ſuam, Raimundum quondam comitem & Dominum ſuum, qui meritis exigentibus, ex hæredatus fuerat, auctoritate ſûmi Pontificis, imo generalis Concilii Lateranenſis ſecundi. Nobilis autem Comitiffa, vxor comitis Montis-fortis, & vxores Guidonis Fratris ſui, & Almarici & Guidonis Filiorum, & multi filii & filiz, tam comitis, quam fratris ſui, erant in munitione Tolofæ, quæ dicitur caſtrum Narbonenſe. Statim dictus Raimundus & Rogerius Bernardi filius comitis Fuxi, & quidam alii qui cum eo venerant, ciuesque Tolofæ, cœperunt die noctuque munire Tolofam multis repagulis & foſſatis. Audito nuncio de proditione Tolofæ, Guido de Monteforti frater comitis, & Guido filius eiufdem comitis & plures milites cum eis, quos comes dimi-

ferat in partibus Garcaſſonæ, vt cuſtodirent terram, cum feſtinatione perrexerunt Tolofam, & miſerunt ſe in munitionem prædictam, vbi erat Comitiffa in domibus forinſecus, ne aduerſarii à parte exteriori obſiderent munitionem.

Secunda Tolofa obſidio:

Cap. LXXXV.

*Tolofani re-
bellant & à
comite obſi-
dentur.*

** Forte facti
dicit.*

AVdiens comes nobilis apoſtataſſe Tolofam, tranſiit Rodanum & rediit feſtinanter: Cardinalis autem tranſiit cum eo. Venientes igitur Tolofam Cardinalis & comes, obſederunt eam an. 1117. Erat enim ciuitas maxima & populosa valde, & ruptarii & * ſaidici & multi alii qui antea inimici erant oculi comitis Montis-fortis, ſe receperunt in eam, vt eam defenderent, contra Deum, comitem & eccleſiam ſanctam, pro qua comes nobilis totis viribus laborabat. In dicta enim prodicione, multi caſtra multique nobiles circa Tolofam, conſenſerant, Valentiam loco & tempore promittentes. Cum autem comes nobilis veniſſet cum ſuis ad foſſata Tolofæ, volens per inſultum capere ciuitatem, repulſus eſt à ciuibus violenter, fixitque ſua tētoria iuxta caſtrum Narbonenſe. Sed cum Tolofa, obſideri cum effectu non poſſet niſi vltra fluuium Garonam, qui à parte Vaſconia, Tolofam vallabat, eſſet exercitus, qui exitum Tolofaniſis defenderet, qui per duos pontes ſuper ipſum fluuium eiſdem patebat, tranſiit vltra comes cum multis, multis etiam citra dmiſſis cum filio ſuo Almarico: fuit illic comes

nobilis aliquantis diebus, tandē intelligens, quod exercitus Almatici non esset sufficiens ad resistēdum inimicis, transiuit fluiuium, vt de duobus invalidis, vnus fieret exercitus validus & securus. Sed miraculum, quod Deus fecit in ipso transitu, non ómittemus, vt semper & in omnibus magnificetur Deus: dum enim ipse comes Montis fortis, totus armatus, & in equo armato, nauem intrare vellet, in flumen cecidit, vbi aqua profundissima cernebatur: qui cum non appareret, timor & tremor & planctus nimius, nostros tenuit vniuersos. Rachel plorat filium, infernus dolose exultās vlulat, nostros appellat orphanos viuo patre: sed qui ad preces Heliae, securim in aqua supernare voluit, nostrum de aquæ abyſſo leuaui principem, manus coniunctas ad cœlum deuotissime extendentem, quem nostri de nauigio cum gaudio suscipiunt, & sanctę matri ecclesię seruant incolumen, pro qua se opponebat obicem dictus comes. O ineffabilis clementia saluatoris. Interim Tolosani, machinas multas, petriarias & Mangonellos erigunt, vt & castrum Narbonense precipitent, & Bertrandum Cardinalem apost. sedis legatum lapidibus obruerent, & eius socios, & in eo Romanam ecclesiam lapidarent. O quoties dictus Cardinalis mori ibidem timuit, qui tanquā vir prouidus, pro negotio Iesu Christi, viuere minime recusauit. Eodem tempore comes nobilis hostagia ab hominibus de Monte albano accepit, eo quod suspecti habebantur, ne cum Tolosanis fraudem facerent contra pacem: mel inquam illi portabant in ore, sed fel conceptum gestabant

Comes Montis fortis in fluiuium delapsus, miraculose incolis euadit.

in corde, quod comparuit ex poſt facto, quia cum Senefchalus Aginnenſis ex parte comitis Montifortis & epifcopus Lectorenſis veniſſent Montē albanum, & nocte illa dormiſſent ſecure, ecce illi de Monte-albano Tolofam miſerant, vt Raimū-
 dus quondam comes cum Tolofanis ad caſtrum accederent, & eis Senefchallum redderent, & ſocios interfecerent vniuerſos: qui Raimundus, quingentos præmiſit armatos, qui in illa eadem nocte intrantes caſtrum, prope enim erat Tolofā, cum conſilio illorum de caſtro, qui erant ad tria millia & amplius, plateas obſtaculis munierunt, & ad hoſtia domorum, vbi Senefchallus & eius iacebant ſocii armatos pro cuſtodibus poſuerunt, ne illi euaderent, nihilominus ligna plurima oſtijs apponentes, vt ſi aliter capi non poſſent, igne penitus conſumerentur: quo facto exclamant Tolofani, clāgunt buccinæ, fit metus & ſtrepitus magnus, ſurgunt Francigenæ ſomnolenti & ſtupidi, non de viribus confidentes, ſed de ſolo Dei adiutorio præſumentes, armant ſe ſubito, & licet diſperſi per caſtrum, omnes tangit vna voluntas, vna fides in domino, vna ſpes triumphandi texeunt de domibus inuitis hoſtibus, in quos more leonis irruunt impatientes. Hoſtes fugiunt, quidam in laqueos incidunt quos fecerunt, quidam de muris ſe præcipitant, licet à nemine fugarentur. Omnia fere mobilia noſtri capiunt, cætera incendio conſumuntur.

*Mōt albani,
 Senefchallū
 comitis pro-
 ditorū aggre-
 duntur.*

Toloſani obſeſſi in obſeſſores impetum faciunt.

*Nobilis comes à Monteforti, poſtredie na-
tiuit. S. Ioan. Bapt. interimitur.*

Cap LXXXVI.

CVin comes nobilis in obſidione Toloſæ, iam peregiffet circiter nouem meſes, quadam die, videlicet in craſtino B. Ioannis Baptiſtæ, illi qui erant in Toloſa, ſummo ſe diluculo munierunt, vt dormientibus adhuc quibuſdam de noſtris, quibuſdam in audienda celebratione diuinorum intentis, ipſi ſolita fraude, & inolita malignitate inſultum in nos facerent repentinum, & vt acrius improuiſos impeterent, vt vexarent crudelius inimicos, ordinauerunt machinarum cuſtodie deputatos, quod quædam pars irrueret in noſtros, alii ex alia parte, in exercitum inſilirēt, quatinus noſtri, ſicut diximus immuniti, à parte duplici expugnaturi, ad obuiandum hoſtibus minus eſſent habiles & ad ſufferendum inſultum minus fortes. Nunciatum eſt comiti, quod hoſtes ſui ſe armauerant, & infra munitionem ſuam iuxta foſſam latebant: comes vero audiebat matutinas, quo audito rumore, ſua iuſſit arma parati, quibus indutus, vir chriſtianiſſimus, ad eccleſiam, auditorus miſſam cum feſtinatione perrexit. Factum eſt autem, cum eſſet in eccleſia, & miſſa iam incœpta, oraret attentiffime vir deuotus, ecce multitudo maxima Toloſanorum, per meatus occultos, à foſſatis ſuis egreſſi, eleuatis vexillis, cum maximo ſtrepitu & clangore, in noſtros, qui prope foſſatum cuſtodiebant machinas, irruerunt: alij vero ex altera par-

te egressi, versus exercitum, acies direxerant: factus est clamor in exercitu, nostri se quam citius munierunt: veram antequam nostri essent armati, illi pauci, à nostris qui sicut diximus, machinarũ & exercitus erant custodię deputati, contra inimicos dimicantes, tot & tanta persecutionum & vulnerum discrimina sunt perpeffi, quod non posset de facili æstimari. In ipso autem hostium egressu, venit nuncius ad comitem, qui missam sicut diximus audiebat, sollicitans eum, vt suis succurreret indilatè, cui vir deuotus, sine, inquit, diuina audire mysteria, & redemptionis nostrę prius cernere sacramentum: adhuc eo loquente, venit alter nuncius dicens festinate, ingrauatum est bellum, nec nostri possunt diutius sustinere: ad quę vir Christianissimus non exibo, nisi prius meum videro redemptorem. Cum autem sacerdos, sacrę consecrationis hostiam eleuaret ex more, vir deuotissimus flexis in terram genibus, sed manibus eleuatis in cœlum, *Nunc dimittis*, inquit, *seruum tuum domine, secundum verbum tuum in pace, quia videntur oculi mei salutare tuum.* Et addidit, *eamus, & si opportuerit moriamur pro illo, qui pro nobis dignatus est mori: his dictis, vir inuictissimus ad pugnam properauit.* Ingrauabatur autem bellum vtrimque, pluresque hinc & inibi vulnerati fuerant & interfecti, sed adueniente milite Iesu Christi, nostris audacia & viribus duplicatis, aduersarii omnes repulsi sunt, & vsque ad fossata, à nostris viriliter sunt retrufi. Retrahentes se comes & qui cum eo erant aliquantulum propter grandinem lapidum, & intolerabilem ruinã

Comes Mon-
fortius mor-
tis suę præsa-
sus.

ſagittarum, ſteterunt ante machinas cledis ante ſe poſitis, quibus ſe tuerentur, à lapidibus & ſagittis: inciebant ſiquidem hoſtes ſuper noſtros creberrimos lapides cum duobus trabuchetis, Mangonello & pluribus matafundis. Vnde illud quod ſequitur, quis ſcribere vel audire, quis inquam iſtud ſine dolore poterit recitare, quis ſine ſingultibus audire: quis inquam non reſoluatur & penitus liqueſcat, audiens contritam pauperũ vitã. Omnia quippe ſunt ipſo recumbente contrita, ipſo moriente mortua: ipſe etenim erat mœſtorum conſolatio, ipſe debiliũ fortitudo, ipſe in afflictione refrigerium, ipſe refugium miſerorum: deo lachrymabile propoſitum exequimur. Dum ſtaret coraẽs fortiffimus ſicut iam dictum eſt cum ſuis ante machinas ſuas, ne hoſtes denuo exirent, ad ſepediẽsas machinas diruendas, ecce lapis Mãgonello aduerſariorum proiectus, percuffit in capite militem Ieſu Chriſti, qui icũ lethali recepto, pectus ſuum bis percutiens, Deoque & B. Virgini ſc commendans, mortem imitatus B. Stephani, & ipſius lapidatus in vrbe, * cum ipſo in domino obdormiuit. Nec ſilendum, quod iſte fortiffimus miles domini, imo ne fallamur glorioſiffimus martyr Chriſti, poſtquam ex icũ lapidis vulnus excepiſſet lethale, quinque à ſagittarijs vulnera receperat ad ſimilitudinem ſaluatoris, pro quo mortem patienter ſuſtinuit, cum quo poſt mortẽ vt credimus, fœliciter gloriatur & viuit. Cui ſucceſſit filius ſuus primogenitus Almaricus, iuuenis bonus & ſtrenuus, imitator per omnia bonitatis & ſtrenuitatis paterna: cui milites omnes Franci-

Simon coraẽs icũ lapidis interfectus.

** Primarium etenim templum Tolofanũ, D. Stephano dicatũ eſt.*

genæ quibus terras dederat, ipsi sacramentum fidelitatis, & hominum præstiterunt. Post paucos autem dies, videns novus comes, quod non posset diutius in Tolosa obsidionē tenere, tum quia audita morte comitis, multi de indigenis apostata pessimi recedebant ab eo & ecclesia, imo Christi hostibus se iungebant: tum quia exhaustus erat sumptibus, & victualia exercitui deficiebant, ac peregrini in terram suam redire volebant: ab obsidione recessit castrum resignans, quod tenere non poterat Narbonense & corpus primum apud Carcassonam curatum, more gallico exportavit.

Explicit historia de factis & triumphis memorabilibus, nobilis viri Domini Simonis Comitis de Monte-forti.

Litteræ bullatæ & diplomata quæ sequuntur, scriptæ erant ad calcem alterius exemplaris huius historiae, dignaque visa sunt quæ hic pariter inserantur.

Litteræ Domini Innocentii Papæ 3. pro nobili viro ac strenuo, domino Simone comite Montis-fortis, de negotiis conquestæ, in monasterio Pruliani bullatæ.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Antisiodorensi & Aurelianensi Episcopis, & dilecto filio Decano Antisiodorensi salutem & apost. benedictionem. Porrecta nobis dilecti filij nobilis viri Symonis comitis de Monte-forti petitio continebat:

quod cum principes, qui aduerſus perfidos Abigeos prælium Domini. præliantes Carcaſſonam expugnauerunt, pecuniam & alia quæ inuenta fuerunt ibidem, ſuſtentationi eiſdem comitis, & aliorum ſecum remanentium deputaſſent: quidam ad ea fideliter obſeruanda, præſtito iuramento fuerunt electi, qui ad valentiam quinque milium librarum, de illis ſurripere præſumpſerunt: quapropter tam a legatis noſtris, quam ab ipſis Epiſcopis qui fuerunt cum ipſis, ſententia meruerunt excommunicationis aſtringi. Ideoque diſcretioni veſtræ, per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus ſententiam ipſam rationabiliter promulgatam, uſque ad ſatisfactionem idoneam, faciatis appellacione remota, firmiter obſeruari. Quod ſi nõ omnes his exequendis potueritis intereſſe, duo veſtrum ea nichilominus exequantur. Datum Laterani, ſ. Id. Nouemb. pontif. noſtri anno 12.

Aliud eiſdem Innocentii Papæ diploma.

InnoCentius Epiſcopus ſeruus ſeruatorum Dei, dilecto filio nobili viro A. & ciuibus Narbonenſibus ſalutem & apoſt. benediCtionem. Gloriantes hæctenus in malicia, & in ſua iniquitate potentes, deſtruere tandem incipiens manus Dei, miraculoſe iam fecit eos de ſuis tabernaculis emigrare, dum eo terram populi ſui miſericorditer emundate peſtis hæreticæ prauitatis, quæ ſerpens vt cancer, prouinciam pene totam infeceat, mortificata depellitur, captiſque in potentiffima manu ſua, numeroſis caſtris & ciuitatibus, quas per poſſeſſos à ſe diabolus habitabat in locis expulſorum hæreticorum ſpiritus paracleti per repletos ab ipſo ſanctum habitaculum præparatur. Super quo laudes & gratias omnipotenti Deo referimus, qui in vna eadem-

que miſericordiæ ſuæ cauſa, duo dignatus eſt iuſtitie operâ exercere, ita perfidis faciendâ dignam ſuperuenire perniti-
 ciem, vè quam multis fideles meritam ex ipſorum aſſeque-
 rentur exterminatione, mercedem cum & ſi eos in ſolo ſpi-
 ritu oris ſui potuiſſet quauocumque conterere, ſuorum
 tamen exercitui ſignatorum in illorum contritione digna-
 tus ſit ſalutis cauſam, imâ ſaluationis occaſionem præbe-
 re, quo nuper ſub noſtrorum magiſterio legatorum de ipſis
 mirabiliter triumphante, dilectus filius nobilis vir Simon
 de Monte forti, vir utique ſtrenuus & catholicus, terra à
 quibus illi depulſi ſunt, prouida eſt deliberatione præſe-
 ctus, vt per prouidentiam eius in his quæ geſta ſunt vel
 gerenda, negotium pacis & fidei, poſſit ibidem efficacius
 promoueri. Quia igitur & ſi tâta pietatis negotia proſpère
 vſque proceſſerint, ſine tamen adhuc non ſunt neceſſario
 ſolidata, vniuerſitatè veſtrâ rogandâ duximus attentius
 & monendâ. in remiſſionem vobis peccaminum iniangen-
 tes, quatinus ad reliquias huius peſtis penitus extirpan-
 das ad ſimilitudinem hydræ, quæ locupletior fieri ſer-
 tur damno capiti, gravis poſſent, ſi neglecta fuerint
 reuiuſcere, tam per vos quam per veſtra, obſequium Deo
 deuotum, & auxilium opportunum eccleſiâ impendat
 ſcientes remiſſionem peccaminum, à Deo eiusque vicario
 vniuerſis indulgentiam, qui orthodoxæ fidei zelo ſuccenſi, ſe ad
 opus acciſerint huiusmodi pietatis, vt eius labor tam ſan-
 ctus ad operis ſatiſfactionem ſufficiat ſuper iſtis offenſis,
 pro quibus cordis contritionem, & oris confeſſionem ve-
 ſtram obtulerint vero Deo. Quapropter expurgatiſſi-
 mini boni filij, & ad palmam huius glorioſi certami-
 nis feſtinate, piaque penitentiâ ducti, quantum ſæculis
 eius principis neglexeris intereſſe, ſeliciſſimi ſui, ve-
 ſtram ſtudeatis & operam & præſentiam exhibere. Quia

cum euangelicus tributor, illis equaliter retribuere, qui nouissime uenerunt in uincam, & qui primo, licet si qui cœperunt, forsam amplius laborarint, precedentibus tamen atque sequentibus, par merces, pro pari deuotione reddetur. Datum Laterani, Id. Nouemb. Pontif. nostris anno 12.

Tertium eiusdem Innocentij diploma.

InnoCentius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs abbatibus, & alijs ecclesiarum prelatatis, in partibus Narbonensibus, Biterrensisibus, Carcassonnensibus, Tolosanis & Albigensibus constitutis salutem & apost. benedictionem. Optaueramus ut orthodoxe fidei subuersores, qui se in partibus vestris, a communione fidelium praesciderunt, non solum ea quae sua dicebant haereticam praunitatem imitando non perderent, sed ad puritatem catholicam redeundo, uobiscum in charitate ac pace quae uestra sunt etiam possiderent: uerum quia propter impetentem cur eorum super iniquitates suas, Dominus de caelo prospexit ad exterminationem suam, utinamque publicationem suarum, secundum constitutiones ciuiles & canonicas est processum ut quemadmodum scriptum, impiorum spolia iniusti tollant, & diuitias thesauris eorum. Licet igitur ea quae apud uos quidam haeretici deposuisse dicuntur, sicut & alia res eorum, pro confiscatis sint merito computanda, quia tamen christiane religionis non est, ex occasione legalium praceptorum, obtentu cupiditatis hoc fieri, quin potius causa debet correctionis impleri: uniuersitati uestrae, per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatinus ea quae penes uos, ab haereticis sunt deposita, nisi forsam ad hoc praemoniti, sine dilatione curauerint ad ecclesia unita-

tem redire, ut sic de miserationum Domini multitudine, sic cum eis misericorditer facienda, dilecto filio Simoni de Monte forti, cui terra, de huiusmodi pestilentium sordibus expiata, nouiter est commissa, cum consilio & mandato legatorum nostrorum, assignare ac tradere procuretis, in pros vsus pro publicis eiusdem terra utilitatibus expendenda. Datum Laterani, 4. Cal. Iulij, Pontif. nostri anno 13.

Literæ Simonis comitis scriptæ in fauorem
D. Dominici, ordinis fratrum præ-
dicatorum institutoris.

Simon Dei providentia Dux Narbonensis, comes Tolosa & Leycestria, Biterris & Carcaffona vicecomes, dilectus & fidelibus suis, Carcaffonensis & Agenensis seneschallis salutem & dilectionem. Mandamus vobis & precipimus, quatinus omnes res & domos charissimi nostri fratris Dominici canonici, ut propria custodiatis & defendatis. Datum in obsidione Tolosa, Idibus Decembris.

Literæ Almarici comitis pro cænobio Sanctimonialium de Pruliano ord. D. Dominici Carcaffon. diœccesis.

Noverint uniuersi presentes pariter & futuri, quod nos Almaricus Dei providentia Dux Narbonensis, Comes Tolosa, & Dominus Montis forti, donamus titulo pura & perpetua elemosyna Deo & conuentui sanctimonialium de Pruliano, quartonem quem capuimus in vinea, quam Petrus Ysarin contulit conuentui praxato, quod ut ratum sit presentem cartam fecimus, sigilli nostri munimine confirmari. Actum Carcaffona, anno 1221. 15. Cal. May.

FINIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM
quæ in hac historia continentur.

A

- A**bbates 12. Cisterc. Narbonensem provin-
ciam ingrediuntur aduersus hæreticos gla-
dio spiritus decertaturi. pagina 20.
Ademarus pictaueusis delphinus comitis Tolosa-
ni affecla: 260r
Agotus fluius. 122.
Aginum quæ olim parebat Regi anglia venit in
potestatem Simonis comitis. 179.
Aimericus montis regalis dominus nobilitate &
opibus potentissimus. 73. Eius defectio ad ho-
stes fidei 91. Laqueo vitam finiuit. 130.
Aimericus Narbonæ dominus. 67.
Alaricus Rex Gothicus patibulo suspensus. 2.
Albigensium portentosa opiniones. 3. Vetus te-
stamentum reijciebant. 4. Mariam Magd.
Christi concubinam dicebant. 4. duplicem
Christum asseriebant 4. Romanam Ecclesiam
non agnoscebant. 5. Corporis Christi presen-
tiam in Eucharistia negabant. 5. nuptias im-
probabant 5. Resurrectionem corporum non
admittebant. 5. Metempsychosim introduce-
bant. 5. Quidam eorum perfecti dicti, alij cre-
dentes. 6. **Campanas** ecclesiarum deridebāt 8.
incestuosi. 8.
Almaricus filius Simonis comitis militiæ autora-
mentis insignitur 232. nubit filix Delphini
273. paternæ fortitudinis & virtutis imitator
& ipse comes Tolosæ. 321.

INDEX.

- S. Antonini abbas ad comitem Monfortium se confert. 62.
- Alta-ripæ castellum à Monfortio dirutum. 138.
- Altipulli castrum in altis & pene inaccessis rupibus situm à Simone expugnatur. 172.
- Arnaudus abbas Cistercii 9. impie trucidatur. 70.
- Arnaldus Cister. abbas fit archiepif. Narbonens. 169.
- Apamiense colloquium 20. Apamiæ castrum Monfortio patet. 62. Apamiensis conventus pro negotiis terræ conquisitæ, 203.
- Aragonum Rex comiti Monfortio minacibus verbis bellum indicit. 223. Cogitat diuertium cū vxore filia Montis pessulani comitis. 226. In pugna apud Murellū occiditur. 248.
- Autisiodorensis Episcopus comitis Raimundi consanguineus. 123.
- Autisiodorens. decanus 187.
- Auxitanus archiep. vir peruersus. 33.
- B**
- Balduinus hæresiarcha. 11.
- Balduinus comes Flandriæ. 54.
- Balduinus frater comitis Raimundi ad gremium ecclesiæ redit 134. indignissime recte necatur. 266.
- Barri supra sequanam comes. 41.
- Benatum castrum. 283.
- Bernardus de Cimorra famosus hæreticus 22.
- Bernardus Carcassonæ episcopus. 137.
- Bertrandus Card. legatus. 311.
- Biterris catholicos doctores suscipit. 12.
- Biterrenses vice-comitem suum trucidant. 42.

INDEX.

- Biterrensi Episcopo dentes confringunt. [n42.](#)
 Biterris excidium miraculose prædicitur [42.](#) in-
 uaditur flamma ferroque vastatur. [44.](#)
 Bolbona cœnobium cisterciense [242.](#)
 Boucolium castrum. [260.](#)
 Brom castrum comes Simon occupat. [77.](#)
 Bucardus de Marliaco. [65.](#)
- C**
- Cabareti castrum frustra obsessum. [61.](#)
 Caput stagni castrum. [67.](#)
 Capdegnacum latronum receptaculum occupa-
 tur. [285.](#)
 Carcassonenses in orthodoxa fide confirmantur
[12.](#) Carcassonæ situs munitio & obsidio. [47.](#)
 eiusdem deditio. [49.](#) Berengarii Carcassonæ
 Episcopi vaticinium de urbis ipsius excidio
 euentu verissimum [49.](#) A Carcassonensibus
 quos libere increpabat urbe expellitur. [49.](#)
 Casa frondea ubi sacrum celebratum, admoto
 licet igne incombusta remanet. [86.](#)
 Caslutium castrum. [140.](#)
 Cassanolii castri obsidio. [275.](#) Fugientibus qui
 in eo erant ruptariis diripitur & incendi-
 tur. [281.](#)
 Castrenses dedunt se Monfortio comiti. [59.](#)
 Castrum nouum obsessum. [144.](#)
 Caturcensis Episcopus ad Simonem comitem
 legatus venit. [139.](#) Comes à Caturcensibus ho-
 norifice excipitur. [140.](#)
 Cistercii abbas in gerendis fidei negotiis soler-
 tissimus. [89.](#)
 Clerus Tolosæ urbe ipsa egreditur corpus Chri-

INDEX.

- ſti ſecum deferens, 134.
 Cœnobium de Monte ord: Cifterc. 115.
 Colloquium habitum inter catholicos prædica-
 tores & hæreticos apud caſtrum Carmanum
 11. aliud apud Montem regalem.
 Columna ignis ſuper cadauera catholicorum
 occiſorum mero meridie conſpicitur. 132.
 Comitiffæ Monfortiæ inſignes virtutes. 56.
 Comes Tolofæcum Mõfortio colloquitur 109.
 Cõſtantia caſtellum. 108.
 Cruces in parietibus templi D. Mariæ apud To-
 loſam miraculoſe apparent. 87.
 Crux veſti aſſuta, cremata veſte ab igne illæ-
 ſa. 131.

D

- Dæmonis aſtuta malitia in remorandis fidei ne-
 gotiis. 57.
 Diegus Oxõmenſis Epif. hispanus 9. eius interi-
 tus. 21.
 D. Dominicus hæreticos ad veram fidẽ reducere
 conatur 23. Scedula eius manu ſcripta ter flã-
 mis iniecta toties illæſa reſilit. 23.
 Domæ caſtrum. 281.

E

- Eduenſis Epifcopus. 41.

F

- Fani-Iouis caſtrum. 58.
 Francia vallis Cifterc. ord. cœnobium. 21.
 Fulco Epifcopus Tolofæ 20. vrbe ipſa eiectus.
 125. eius conſtans & inuictus animus. 126.
 Fuxenſis comes catholicę Eccleſiæ ſe obtem-
 peraturum pollicetur. 64. Impia eius faci-

INDEX.

nora. [112.](#) Illius ferina immanitas [113.](#) Ipsius comitis militares turmæ ad arcem S. Martini caduntur. [155.](#)

G

- Galtherus de Iouiniaco. [41.](#)
 Gasto de Bearno. [144.](#)
 Gualtherus de Langatone anglus. [142.](#)
 Girardus Archiep. Ebredunens. Romam legatur. [190.](#)
 Girardus de Pepios infestus hostis catholicorum. [66.](#)
 Girardus Bituricens. Archiep. [311.](#)
 Gobertus de Essigniac. [65.](#)
 Guichardus de Belloioco. [41.](#)
 Grauiensi arci præfectus miles obruncatur. [161.](#)
 Guido vallis Sarnensis abbas crucis negotium summo studio promouet. [69.](#) In Carcaffonæ episcopum eligitur. [169.](#)
 Guido de leuis vir strenuus. [150.](#)
 Guido frater Simonis comitis de vltimarinis partibus reuertitur. [165.](#) eius vxor domina Sydonis [ibid.](#)
 Guilelmus Albiæ episcopus Simonem in eam ciuitatem admittit. [63.](#)
 Guilelmus de rupe-forti innumeris plagis confoditur. [71.](#)
 Guilelmus Decaicus nobilis Gallus. [92.](#)
 Guilelmus Paris. archid. magno animo & infesso studio fidei negotium promouet. [95.](#) Episcopatū Biterrensem oblatum recusat. [205.](#)
 Guilelmus catus miles. [151.](#)
 Guilelmus Autisiod. Epif. [228.](#)

INDEX.

- Guilelmus de Barris frater vterinus Simonis comitis. 242.
- Guilelmus de Contris miles. 263.
- H**
- Hæresis ægre ex animis hominum euellitur. 1.
- Hæreticus etiam abiurata hæresi extremo supplicio dignus iudicatur 60. Flammis admotum ignis minime læsit, pertinacem flamma consumpsit. 61.
- Hispana peregrinatio ad S. Iacobum. 135.
- Hispani somniorum obseruatores. 241.
- Hugo faber rerum sacrarum detestabilis contemptor. 17.
- Hugo dalfar miles Nauarrus. 180.
- Hugo de Rominiaco frater Epif. Aginens. 275.
- I**
- M. Iacobus de Vitriaco tuba belli sacri contra hæreticos. 163.
- Iadra vrbs Pannoniæ. 55.
- Indulgentiæ concessæ propugnatoribus fidei. 36.
non fruuntur gratia & priuilegio dictarum indulgentiarum, nisi qui 40. diebus in catholicis castris permanferint. 103.
- Ingerranus de Cociaco. 121.
- Innocentii 3. literæ exostulatoriæ de cæde F. Petri de castronouo 24. Eius interfectores anathemate feriuntur. 28. Rogatur Innocentii vt occidenti fidei in prouincia Narbonensi aliquid opis afferat. 32. Eius in hanc rem literæ ad Regem Arrag. 229. Item literæ quibus ditiones & terras catholicorū armis partas Simoni attribuit. 223.

INDEX.

- D. Ioan. Baptistæ festiui diej violator miraculo-
sæ punitur. 112.
- Ioannes Rex Anglię ad petracor. partes venit
bellum catholicis illaturus. 276.
- Iuellus de Meduana. 121.

L

- Lambertus de Tureio miles. 140.
- Lexouiensis Epif. 121.
- Lomberiense castrum traditur Monfortio. 36.
- Lotharingi pedites veniūt in exercitū cath. 106.
- Ludouicus Blesensis comes. 54.
- Ludouicus Gallię regis filius sumit crucem cō-
tra Albig. 225. magna nobilium caterua sti-
patus venit in prouinciam Narbon. 292.

M

- Manasses Aurelianens. Epif. 228.
- Marmanda oppugnata deditur. 189.
- Martinus algaïs hispanus reſte necatur. 190.
- Mathæus de Monte-Maurenciaco: 292.
- Mauriliacum capitur. 273.
- Minerbæ obſidio. 81.
- Milo Card. venit legatus in prouinciam Nar-
bon. 34. apud Montem-pellulum è viuis
demigrat. 91.
- Mirapincum castrum à Monfortio captum. 62.
- Mons-ferandus castrum. 134.
- Moiſateū obſidione cingitur. 191. ibi Pipin^o Rex
mille monachorum cœnobium instituit. 192.
- Mons piſatus. 274.
- Mons grenarius oppugnatur. 309.
- Narbonensis prouincia hæretica prauitate in-
fecta. 1.

INDEX.

N

- Narbonensis conuentus cui interfunt rex Arragonenf. comites Tolofæ & Montis fortis legati fedis apoft. alii que plures. 110.
 Narbonenf. Archiep. eiuſdem vrbis ex magna parte dynaſta. 297.
 Narbonæ mœnia ciuium eiuſdem manibus & opera deiſciuntur & euertuntur. 298.
 Nauarrus Conſoranenf. Epifcopus. 20.

O

- Oſtavianus Romanus legatus. 11.
 Odo Dux Burgundiæ. 35.
 Odo comes Niuerneniſis. 35.
 Otho imperator & Ioannes Rex Angliæ Galliæ regi infeſti. 36.

P

- Pennenſe caſtellum amœniſſimum, inter nemora, vites arua, fluuios à Richardo rege munitum 181. certis legibus capitur. 188.
 Peſenacum caſtrum in diœceſi Agatheniſi. 77.
 Petrus de caſtronouo apoft. fedis legatus. 1. eius elogium 25. Felix pro Chriſti fide interitus 26.
 Petrus rogerii dominus Cabareti. 80.
 Petrus marci Papæ notarius. 236.
 Philipus Rex apud nouam villam in diœceſi Senonenſi conuentum agit. 35.
 Petrus Beneuentanus Rom. fedis legatus. 268.
 Phillipus Beluaceniſis Epifcopus multique illuſtres viri è Gallia in catholicorum caſtra veniunt. 95.
 Podium Soriguer. 67.
 Podium celſum in Albigeniſi diœceſi. 230.

INDEX.

- Pontini comes. 95.
 Pontius de Monte-lauri catholicos infestat in
 villa Argentata. 260.
 Prouinciæ proceres fere omnes hæretici, 3. rebel-
 lant & à catholico comite deficiunt. 259.
 Pugna memorabilis apud Mutellum inita Albi-
 genſibus maxime inſaſta. 245.
- R
- Radulphus monachus Cistercien. legatus Pon-
 tificius. 1. eius obitus & vbi acciderit. 21.
 Raimundus comes Tolofanus Albigenſium fau-
 tor. 14. diuino cultu venerabatur hæreticos.
15. impia eius ineptiæ. 16. Vxorem repudiat
 aliamque ſuperinducit. 16. pœnitentiam ſi-
 mulat 33. Eccleſiæ reconciliatur & quibus ce-
 remoniis res peracta, 38. vulpina eius calidi-
 tas. 40. ſummum Pontificem adit, 75. ex-
 communicatur. 91.
 Raimundus de Rabaſens Epifcopus Tolofanus
 exautoratus. 33.
 Raimundus Rogerii vice-comes Biterrenſis mo-
 ritur. 66.
 Raimundus Biterrenſ. Epifcop. 87.
 Raimundi Termatû diſtaſtæ efficiens audacia &
 effuſa confidentia. 94. duro carceri includi-
 tur. 107.
 Raimundus Vticenſis Epifcopus in rebus fidei
 propagandis acerrimus. 110.
 Reginaldus de Montepuſſulano Biterrenſ. epif-
 cop. 42.
 Reginaldus Epif. Tullenſis. 193.
 Robertus comes de Drociſ. 25.

INDEX.

S. Remigi Remensis abbas.	187.
Robertus de Tornaco.	121.
Robertus malucinus vir strenuissimus. 69. In auxilium Simonis comitis venit cum militum manu delecta.	163.
Rogerus filius comitis Faxi sacerdotem in tem- plo mactat.	114.
Robertus Rothomag. Archiep. 175. mali patris pessima proles.	309.
Robertus Laudun. episcop. electus.	175.
Ruthenensis comes hominum præstat Simoni comiti.	285.
Robertus de Corceone Card. Anglus.	235.
Robertus Clatomont. epif.	311.

S

Sacerdos proditor exautoratus iustas criminis pœnas luit.	73.
Sacerdos rem diuinam faciens occiditur in ec- clesia S. Antonini cuius sanguine tinctum al- tare.	117.
Sagiensis comes.	291.
Sarlatum cœnobium in quo vtriusque sexus ca- tholici centum & 50. truncati mutilati aut cæcati.	282.
Sauerdunum castrum Monfortio traditum.	62.
Sauaricus de maleone vir pessimus suis colori- bus depingitur.	144.
Sarracenum castrum.	196.
Senonum archiep. cruce signatus.	41.
Seueracum castrum per deditionē captum epif- cop. Ruthenensi commissum.	287.
Simon comes à Monteforti. 41. Dux cruceatæ	

INDEX.

- militiæ constituitur. [50.](#) eius eximie animi & corporis dotes. [52.](#) In Syriam ad bellum sacrum profectus. [55.](#) Omnis feritatis expers. [78.](#) Miraculis in aggrendendis fidei hostibus audacia. [79.](#) Pergit in Franciam, à rege humanissime excipitur & de ducatu Narbonensi & comitatu Tolosano ab eo inuestitur, [302.](#) Eius pietas & feruens deuotio. [320.](#) Saxo machina emisso interficitur. [321.](#)
- Synodus apud Montilium à Milone legato celebratur. [37.](#)
- Synodus apud Montem-peffulum coacta. [288.](#)
- Sicardus Podii Laurentii dominus. [131.](#)

T

- M. Teodifius canonicus Ianuensis collega Milonis Card in legatione Narbonensi. [34.](#)
- Theodoricus Niuernensis canonicus hæreticus. [11.](#)
- Termarum castrum inter rupes situm obsessum [92.](#) ab hæreticis derelictum. [107.](#)
- Tolosa vix vnquam expers hæreticæ prauitatis. [2.](#) aratro subigitur. [2.](#)
- Tolosa obsessa. [135.](#) Tolosæ muri ab inuitis ciuibus euelluntur & dissipantur. [299.](#) Tolosa iniectis à Simone comite facibus incenditur muri illius euertuntur & turres funditus diruantur. [307.](#) Iterum rebellat & obsidetur. [316.](#)

V

- Vaurum obsidetur & expugnatur. [130.](#)
- Vaurensis Synodi literæ ad regem Arragonum. [208.](#) eiuſdem Synodi literæ ad Innoc. [3. 215.](#)

INDEX.

Veneta ciuitas opulentissima.	<u>54.</u>
Virepodium castrum.	<u>108.</u>
Vualdio Lugdunens. author sectæ Vualdensiũ	<u>8.</u>
eorum præcipui errores.	<u>8.</u>
Vuilelmus de rupib ⁹ seneschallus	<u>Andegauic. 41.</u>

FINIS.

Errata.			Sic emendanda.
Pag. Linea.			
<u>3.</u>	10.	'cacie	scacie
<u>5.</u>	<u>30.</u>	terrænorum	terrenorum
<u>5.</u>	<u>32.</u>		remeare
12.	in marg.	violenda	violanda
<u>19.</u>	11.	estinatione	festinatione
21.	<u>16.</u>	de	die
22.	<u>28.</u>	hæreticis	hæreticus
<u>25.</u>	12.	fidelem	fidelem
<u>25.</u>	27.		eum, quam
<u>26.</u>	1.	est	&
<u>26.</u>	<u>13.</u>	ipsi	ipsis
<u>26.</u>	<u>15.</u>	quærebat	quærebant
<u>26.</u>	<u>22.</u>		
<u>29.</u>	<u>22.</u>	apostica	apostolica
31.	<u>4.</u>	minus	quam
<u>34.</u>	<u>4.</u>	minime	munere
41.	<u>16.</u>	quam	quem
<u>43.</u>	<u>31.</u>	sequidem	siquidem
<u>44.</u>	12.	elegirunt	elegerunt
<u>54.</u>	<u>9.</u>	de	deponēda hæc syllaba
<u>72.</u>	<u>15.</u>	amicitia	amicitiam venerat comitis

Errata

Sic emendanda.

Pag.	Linea.		
78.	25.	refluit	resiliuit
84.	24.	infudit	effudit
93.	19.	fundissimis	profundissimis
105.	15.	cocitus	concitus
106.	8.		inhabitabilis
107.	13.	quidena	quidam
108.	11.	omissa	emissa
108.	24.	domino	dominio.
114.	32.	peruersitotis	peruersitatis.
118.	2.	crudellissim ⁹	crudelissimus
119.	28.	Vticensis	Vticensis
131.	4.	sternitum	sternutum
143.	19.	custodierent	custodirent
150.	31.	haebre	habere
152.	14.	infedelis	infidelis
206.	30.	sed	secundum
216.	9.	veribus	viribus
220.	5.	qui	quem
230.	21.	qui	quod

Cætera menda lector emendabit.

Extrait du Priuilege.

PAr grace & Priuilege du Roy, est permis à Iean Griffard, & Noel Moreau, dict le Coq, Imprimeurs à Troyes, d'imprimer, vèdre & distribuer durant le temps & espace de neuf ans, L'histoire des Albigeois, escripte en Latin, par Frere Pierre, Moynes de Cisteaux, au Monastere du Val de Cernay: Auec deffences tres-expresses à tous Imprimeurs, Libraires, & autres, d'Imprimer ou faire Imprimer pendant ledict temps ladicte Histoire latine, à peine de six cens liures d'amende, comme est plus amplemēt porté par les lettres patentes de sa Majesté, sellees du grand seel. Données à Paris le 22. Ianuier, mil six cens quinze.

Signées,

Par le Roy en son Conseil.

SANTEVL.

